

ACTA

České biskupské konference

ROČNÍK 2023 | ČÍSLO **18**

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE

PRAHA, 1. PROSINCE 2023

(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Obsah

I. PAPEŽSKÉ DOKUMENTY

1. Apoštolský list Svatého otce Františka ve formě motu proprio „Traditionis custodes“ o používání římské liturgie předcházející reformě z roku 1970 (16. července 2021)4
2. Apoštolský list TOTUM AMORIS EST (28. prosince 2022).....8
3. Poselství ke Světovému dni míru (1. ledna 2023).....26
4. Poselství ke Světovému dni nemocných (10. ledna 2023).....31
5. Poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků (24. ledna 2023) ...35
6. Poselství ke Světovému dni misii (25. ledna 2023)41
7. Poselství k postní době (25. ledna 2023).....47
8. Apoštolský list Svatého otce Františka daný motu proprio „Expedit ut iura personarum“, kterým se upravují lhůty pro správní odvolání členů propuštěných z institutu zasvěceného života (2. dubna 2023)51
9. Poselství ke Světovému dni modliteb za povolání (30. dubna 2023).....56
10. Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků (11. května 2023).....61
11. Poselství ke Světovému dni chudých (13. června 2023).....65
12. Poselství ke Světovému dni prarodičů a seniorů (23. července 2023)....72
13. Apoštolský list Sublimitas et Miseria Hominis papeže Františka ke 400. výročí narození Blaise Pascala (19. června 2023) 76
14. Poselství ke Světovému dni modliteb za péči o stvoření (1. září 2023)..... 92
15. Poselství ke Světovým dnům mládeže (9. listopadu 2023).....97

II. DOKUMENTY STÁTNIHO SEKRETARIÁTU Vatikánu, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. Reskript ex audientia papeže Františka – návazně na motu proprio „Traditionis custodes“ (20. února 2023) 105
2. Dekret apoštolské penitenciárie ke Světovému dni prarodičů a seniorů (23. července 2023) 106

III. DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. Směrnice České biskupské konference o službě katechisty (1. ledna 2024)..... 109

IV. ZMĚNY V KODEXU KANONICKÉHO PRÁVA

1. Apoštolský list daný motu proprio Svatého otce Františka, jímž se mění kán. 295 a 296 ohledně osobních prelatur (8. srpna 2023)..... 117

V. SYNODA 2021 – 2024

1. Závěrečný dokument kontinentálního setkání Synody o synodalitě (5.– 9. února 2023)..... 121
2. Synodální církev v misijním poslání: souhrnná zpráva (4.–29. října 2023)..... 162

I.

PAPEŽSKÉ
DOKUMENTY

1. APOŠTOLSKÝ LIST SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA VE FORMĚ *MOTU PROPRIO „TRADITIONIS CUSTODES“* O POUŽÍVÁNÍ ŘÍMSKÉ LITURGIE PŘEDCHÁZEJÍCÍ REFORMĚ Z ROKU 1970

16. ČERVENCE 2021

Strážci Tradice – biskupové ve společenství s římským biskupem – tvoří viditelný princip a základ jednoty svých místních církví.¹ Pod vedením Ducha Svatého, prostřednictvím hlásání evangelia a skrze slavení eucharistie řídí jim svěřené místní církve.²

Pro posílení svornosti a jednoty v církvi a s otcovskou péčí o ty, kdo se v některých oblastech hlásí k liturgickým formám předcházejícím reformě požadované Druhým vatikánským koncilem, moji ctihodní předchůdci svatý Jan Pavel II. a Benedikt XVI. stanovili a upravili fakultu používat Římský misál vydaný svatým Janem XIII. v roce 1962.³ Tímto způsobem zamýšleli „umožnit církevní společenství těm katolíkům, kteří se cítí vázání k některým předcházejícím liturgickým formám“, a nikoli jiným.⁴

Na základě iniciativy mého ctihodného předchůdce Benedikta XVI., s nímž vyzval biskupy, aby ověřili používání *motu proprio*

1 Srov. Druhý vatikánský koncil, dogm. konst. o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 23, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2002.

2 Srov. *Lumen gentium*, č. 27; Druhý vatikánský koncil, dekr. o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus* (28. října 1965), č. 11, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu; Katechismus katolické církve*, č. 833, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2001.

3 Srov. Jan Pavel II., apoštol. list *motu proprio datae „Ecclesia Dei“* (2. června 1988), in *AAS* 80 (1998), s. 1495–1498; Benedikt XVI., apoštol. list *motu proprio datae „Summorum Pontificum“* (7. července 2007), in *AAS* 99 (2007), s. 777–781; apoštol. list *motu proprio datae „Ecclesiae unitatem“* (2. července 2009), in *AAS* 101 (2009), s. 710–711.

4 Jan Pavel II., apoštol. list *motu proprio datae Ecclesia Dei*, č. 5, in *AAS* 80 (1998), s. 1498.

Summorum Pontificum tři roky po jeho vydání, provedla Kongregace pro nauku víry v roce 2020 detailní konzultaci s biskupy, jejíž výsledky byly uvážlivě vzaty v úvahu ve světle zkušenosti, která v těchto letech nazrála.

S přihlédnutím k přáním, která biskupové zformulovali, a po vylechnutí názoru Kongregace pro nauku víry si přeji tímto apoštolským listem pokračovat dále ve snaze o vytváření církevního společenství. Proto jsem považoval za vhodné stanovit následující:

Čl. 1. Liturgické knihy promulgované svatými papeži Pavlem VI. a Janem Pavlem II. v souladu s dekrety Druhého vatikánského koncilu jsou jediným výrazem *lex orandi* římského ritu.

Čl. 2. Diecéznímu biskupovi jakožto moderátorovi, podporovateli a strážci veškerého liturgického života jemu svěřené místní církve⁵ přísluší regulovat liturgická slavení v jeho diecézi.⁶ Proto je v jeho výlučné pravomoci, aby povolil ve své diecézi používání *Missale Romanum* z roku 1962, přičemž se řídí pokyny Apoštolského stolce.

Čl. 3. V diecézi, kde je doposud přítomná jedna nebo více skupin, které slaví podle misálu předcházejícího reformě z roku 1970, biskup:

§ 1. ověří, zda tyto skupiny nevylučují platnost a legitimitu liturgické reformy, výroků Druhého vatikánského koncilu a nejvyšších pontifiků;

§ 2. určí jedno nebo více míst, kde se věřící, kteří se hlásí k těmto skupinám, mohou shromažďovat pro slavení eucharistie (nikoli však ve farních kostelích a aniž by se zřizovaly nové osobní farnosti);

5 Srov. Druhý vatikánský koncil, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (4. prosince 1963), č. 41, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*; Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002; *Caeremoniale Episcoporum*, č. 9; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce o některých zásadách, které se mají dodržovat a kterých se vyvarovat při Nejsvětější eucharistii *Redemptionis Sacramentum* (25. března 2004), č. 19–25, in *AAS* 96 (2004), s. 555–557.

6 Srov. CIC, kán. 375, § 1; kán. 392.

§ 3. stanoví dny, kdy je na určeném místě povoleno slavení eucharistie za použití Římského misálu promulgovaného svatým Janem XXIII. v roce 1962.⁷ Při těchto slaveních budou čtení přednášena ve vernakulárním jazyce za použití překladů Písma svatého určených pro užívání při liturgii, které jsou schváleny příslušnými biskupskými konferencemi;

§ 4. jmenuje kněze, který bude jakožto biskupský delegát pověřen těmito slaveními a pastýřskou péčí o takové skupiny věřících. Tento kněz má být pro takový úkol vhodný, má být způsobilý používat *Missale Romanum* předcházející reformě z roku 1970, má mít takovou znalost latinského jazyka, která mu umožňuje plně rozumět liturgickým rubrikám a textům, má být veden živou pastýřskou láskou a smyslem pro církevní společenství. Je vskutku nezbytné, aby pověřený kněz měl na srdci nejen důstojné slavení liturgie, ale i pastýřskou a duchovní péči o věřící;

§ 5. u osobních farností kanonicky zřízených ku prospěchu těchto věřících přikročí k patřičnému ověření jejich skutečné užitečnosti pro duchovní růst a zhodnotí, zda je má zachovat, nebo nikoli;

§ 6. bude dbát na to, aby nepovoloval utváření nových skupin.

Čl. 4. Kněží vysvěcení po zveřejnění předkládaného *motu proprio*, kteří mají v úmyslu slavit podle *Missale Romanum* z roku 1962, musí předložit formální žádost diecéznímu biskupovi, který se dříve, než vydá povolení, poradí s Apoštolským stolicem.

Čl. 5. Kněží, kteří již slouží podle *Missale Romanum* z roku 1962, požádají diecézního biskupa o povolení tuto fakultu dále využívat.

Čl. 6. Instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, zřízené svého času Papežskou komisí *Ecclesia Dei*, přecházejí pod

7 Srov. Kongregace pro nauku víry, dekret *Quo magis* o schválení sedmi nových prefací pro mimořádnou formu římského ritu (22. února 2020), a dekret *Cum sanctissima* o liturgickém slavení ke cti svatých u mimořádné formy římského ritu (22. února 2020), in *L'Osservatore Romano*, 26. března 2020, s. 6.

pravomoc Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života.

Čl. 7. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti a Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života budou v záležitostech své pravomoci vykonávat autoritu Svatého stolce a dozírat na dodržování těchto dispozic.

Čl. 8. Ruší se předcházející normy, instrukce, výsady a zvyklosti, které nejsou v souladu s tím, co je stanoveno v předkládaném *motu proprio*.

Nařizuji, aby všechno, co jsem rozhodl v tomto apoštolském listě ve formě *motu proprio*, se dodržovalo ve všech svých částech, bez ohledu na odporující nařízení, i když jsou hodna zvláštní zmínky, a stanovuji, aby to bylo promulgováno zveřejněním v deníku *L'Osservatore Romano* s okamžitým vstupem v platnost a následně bylo publikováno v oficiálním věstníku Svatého stolce *Acta Apostolicae Sedis*.

Dáno v Římě u Svatého Jana v Lateránu dne 16. července 2021, o liturgické památce Panny Marie Karmelské, v devátém roce mého pontifikátu

FRANTIŠEK

2. **APOŠTOLSKÝ LIST
TOTUM AMORIS EST
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
U PŘÍLEŽITOSTI ČTYŘSTÉHO VÝROČÍ
ÚMRTÍ SV. FRANTIŠKA SALESKÉHO**

28. PROSINCE 2022

„Všechno náleží lásce.“¹ Do těchto slov můžeme shrnout duchovní odkaz Františka Saleského, který zemřel před čtyřmi stoletími, 28. prosince 1622, v Lyonu. Bylo mu něco přes padesát let a již dvacet let byl ženevským biskupem a knížetem „v exilu“. Do Lyonu dorazil po své poslední diplomatické misi. Savojský vévoda ho požádal, aby doprovodil kardinála Mořice Savojského do Avignonu. Společně měli vzdát hold mladému králi Ludvíku XIII., který se po vítězném vojenském tažení na jih Francie vracel údolím Rhôny do Paříže. Unavený a s podlomeným zdravím se František vydal na cestu veden ryze duchem služby. „Kdyby pro jejich službu nebylo tak velmi užitečné, abych se vydal na tuto cestu, měl bych jistě mnoho dobrých a rozumných důvodů, abych se jí zprostil; jde-li však o jejich službu, ať už mrtvý, nebo živý, nebudu ustupovat, ale půjdu, nebo se nechám táhnout.“² Takovou měl povahu. Když konečně dorazil do Lyonu, ubytoval se v klášteře sester Navštívení Panny Marie, v domě zahradníka, aby nebyl na obtíž a zároveň se mohl volněji setkávat s každým, kdo si to přál.

Již dlouho byl rozčarován „pomíjivou slávou dvora“,³ a tak i své poslední dny trávil vykonáváním pastýřské služby při řadě schůzek

1 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Pojednání o lásce k Bohu*, Olomouc 2003, předmluva, s. 6.

2 Týž, *Lett. 2103: A Monsieur Sylvestre de Saluces de la Mente, Abbé d'Hautecombe* (3. listopadu 1622), in *Oeuvres de Saint François de Sales*, XXVI, Annecy 1932, s. 490–491.

3 Týž, *Lett. 1961: À une dame* (19. prosince 1622), in *Oeuvres de Saint François de Sales XX (Lettres, X: 1621–1622)*, Annecy 1918, s. 395.

– zpovědí, rozhovorů, přednášek, kázání a samozřejmě psaním dopisů duchovního přátelství. Hluboký důvod tohoto Bohem naplněného způsobu života se mu postupem času stával stále jasnějším a formuloval jej jednoduše a přesně ve svém slavném *Pojednání o lásce k Bohu*: „Jakmile člověk myslí na Boha jen trochu pozorně, cítí jeho srdce jisté oblažující vzrušení, které svědčí o tom, že Bůh je Bohem lidského srdce.“⁴ Tato slova jsou syntézou jeho myšlenek. Zkušenost s Bohem je vlastní lidskému srdci. Nejedná se o mentální konstrukt, spíše o poznání plné úžasu a vděčnosti plynoucí z Božího zjevení. V srdci a skrze srdce dochází k jemnému, intenzivnímu a sjednocujícímu procesu, díky němuž člověk poznává Boha a zároveň sám sebe, svůj původ, hloubku a své naplnění v povolání k lásce. Zjišťuje, že víra není slepý pohyb, ale především postoj srdce. Člověk se skrze ni svěruje pravdě, která se jeho svědomí jeví jako „libý pocit“ schopný vzbudit odpovídající a nezczitelnou dobrou vůli vůči každé stvořené skutečnosti, jak s oblibou říkal.

V tomto světle můžeme pochopit, že pro svatého Františka Saleského nebylo lepšího místa, kde by mohl najít Boha a pomoci ho najít druhým, než v srdcích žen a mužů své doby. Naučil se to již od raného mládí, když pečlivě pozoroval sám sebe a zkoumal lidská srdce.

Františkovo hluboké vnímání Boží přítomnosti v každodenním životě bylo patrné i v posledních dnech v Lyonu. Svěřil se sestřám Navštívení Panny Marie, jak si přál, aby na něj vzpomínaly: „Vše jsem shrnul do těchto pár slov, když jsem vám řekl, abyste nic neodmítaly ani po ničem netoužily. Víc vám nemám co říci.“⁵ Nešlo však o cvičení v prostém voluntarismu, „vůle bez pokory“⁶, o to nenápadné pokušení na cestě ke svatosti, které ji zaměňuje s ospravedlňováním vlastními silami, s adorací lidské vůle a vlastních schopností, což „se projevuje egocentrickým a elitářským zalíbením v sobě, v němž chybí skutečná láska“.⁷ Ještě méně šlo o obyčejný kvietismus, pasivní

4 Týž, *Pojednání o lásce k Bohu*, Olomouc 2003, s. 59.

5 Týž, *Entretiens spirituels*, Dernier entretien [21]: ed. Ravier – Devos, Paris 1969, s. 1319.

6 FRANTIŠEK, Apoštolská exhortace *Gaudete et exsultate* (19. března 2018), č. 49, Praha, Paulínky 2018. In *AAS* 110 (2018), s. 1124.

7 Tamtéž, č. 57.

odevzdanost bez citů doktríně bez těla a dějin.⁸ Spíše pramenilo z rozjímání samotného života vtěleného Syna. Bylo 26. prosince a světec promluvil k sestřám uprostřed vánočního tajemství: „Vidíte Ježíška v jeslích? Přijímá všechny útrapy doby, chlad a všechno, co jeho Otec dopustí. Neodmítá drobné útěchy od své matky a není psáno, že by někdy vztáhl ruce k prsu své matky, nýbrž všechno přenechal její péči a prozíravosti. Tak i my nemáme po ničem toužit ani nic odmítat, snášet všechno, co nám Bůh posílá, zimu i útrapy doby.“⁹ Jeho pozornost věnovaná uznání péče o to, co je lidské, jako něčeho nezbytného, je dojemná. Ve škole vtělení se tedy naučil číst dějiny a s důvěrou v ně žít.

Kritérium lásky

Na základě své zkušenosti poznal, že touha je kořenem veškerého pravého duchovního života a zároveň místem jeho falšování. Proto, čerpaje z duchovní tradice, která ho předcházela, pochopil, jak je důležité neustále prověřovat touhu prostřednictvím stálého rozlišování. Konečným kritériem jeho hodnocení byla láska. V již zmíněné poslední řeči v Lyonu na svátek sv. Štěpána, dva dny před svou smrtí, řekl: „Láska dává našim skutkům dokonalost. Řeknu vám ještě mnohem víc. Vezměte si člověka, který s unci lásky trpí mučednickou smrtí pro Boha. Takový si zaslouží mnoho, protože nemohl dát nic většího než svůj vlastní život. Avšak jiný člověk, který utrpěl jen škrábnutí se dvěma uncemi lásky, bude mít mnohem větší zásluhy, neboť právě dobrotivost a láska dávají hodnotu našim skutkům.“¹⁰

S překvapivou konkrétností pokračoval v osvětlování obtížného vztahu mezi kontemplací a činností: „Víte nebo byste měli vědět, že kontempace je sama o sobě lepší než činnost a aktivní život, ale pokud v aktivním životě člověk nachází větší spojení [s Bohem], pak je tento lepší. Jestliže sestra, která je v kuchyni a stará se o pánev na ohni, má více lásky a dobrotivosti než jiná, hmotný oheň jí nebude brzdit, ale pomůže jí, aby byla Bohu milejší. Často se stává, že se člověk spojí s Bohem v činnosti i v samotě. Nakonec se vždy vrátím k otázce, kde

8 Srov. tamtéž, č. 37–39.

9 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Entretiens spirituels*, s. 1319.

10 Tamtéž, s. 1308.

lze najít větší lásku.“⁴¹ To je ta pravá otázka, která překonává jakoukoli zbytečnou strnulost nebo uzavření se do sebe: ptát se sám sebe v každém okamžiku, při každé volbě, v každé životní situaci, kde lze nalézt největší lásku. Ne náhodou sv. Jan Pavel II. nazval svatého Františka Saleského „Učitelem božské lásky“⁴² nejen proto, že na toto téma napsal významný traktát, ale především proto, že byl svědkem této lásky. Na druhou stranu nelze jeho spisy považovat za teorii sepsanou u psacího stolu, vzdálenou starostem běžného člověka. Jeho učení ve skutečnosti vycházelo z pozorného naslouchání zkušenostem. To, co žil a četl s vnímavostí osvícenou Duchem Svatým, pouze přetvářel v učení ve svém jedinečném a novátorském pastoračním působení. Shrnutí tohoto přístupu najdeme v předmluvě k samotnému *Pojednání o lásce k Bohu*: „Všechno náleží lásce, všechno spočívá v lásce, všechno je pro lásku a všechno je z lásky v církvi svaté.“⁴³

Období rané formace: dobrodružství poznávání sebe sama v Bohu

Narodil se 21. srpna 1567 na zámku Sales, poblíž Thorensu, Françoisovi de Nouvelles, pánu z Boisy, a Françoise de Sionnaz. „Žil na přelomu 16. a 17. století a snoubí se v něm to nejlepší z nauky a kulturních výtvarků končícího století, pojí se v něm odkaz renesančního humanismu a směřování k absolutnu, jež je vlastní mystickým proudům.“⁴⁴

Po počátečním vzdělání, které získal nejprve v koleji v La Roche-sur-Foron a poté v koleji v Annecy, odešel do Paříže, do nově založené jezuitské koleje Clermont. V hlavním městě Francouzského království, zpustošeném náboženskými válkami, prožil v krátké době dvě po sobě jdoucí vnitřní krize, které nesmazatelně poznamenaly jeho život. Vroucí modlitba v kostele Saint-Étienne-des-Grès před pařížskou Černou Madonou zažehla v jeho srdci uprostřed temnoty plamen, který v něm zůstal navždy živý jako klíč k pochopení jeho vlastní

11 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Entretiens spirituels*, s. 1308.

12 JAN PAVEL II., dopis Mons. Yves Boivineauovi, biskupovi Annecy, u příležitosti 400. výročí biskupského svěcení sv. Františka Saleského, 23. listopadu 2002, 3: *Insegnamenti XXV/2* (2002), s. 767.

13 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Pojednání o lásce k Bohu*, předmluva, s. 6.

14 BENEDIKT XVI., *Katecheze*, 2. března 2011: *Insegnamenti*, VII/1 (2011), s. 270.

zkušenosti i zkušenosti druhých. „Pane, který máš vše ve svých rukou a jehož cesty jsou spravedlnost a pravda, ať se děje cokoli, [...] budu tě milovat, Pane [...], budu tě milovat zde, můj Bože, a vždy budu doufat ve tvé milosrdenství a budu ti vždy vzdávat chválu. [...] Pane Ježíši, ty budeš vždy mou nadějí a mou spásou v zemi živých.“¹⁵

To si zapsal do svého deníku a znovu našel pokoj. Zkušenost této krize s jejími úzkostmi a otázkami pro něj zůstane navždy poučením a poskytne mu jedinečný přístup k tajemství vztahu Boha s člověkem. Pomůže mu naslouchat životním osudům druhých a s vytríbeným duchem rozlišování rozpoznat vnitřní postoj, který spojuje myšlení s citem, rozum s náklonností a který pojmenoval jako „Boha lidského srdce“. Tímto způsobem se František nevystavil nebezpečí, že by své osobní zkušenosti přisuzoval teoretickou hodnotu a absolutizoval ji, ale naučil se něčemu mimořádnému, plodu milosti, a to číst v Bohu své zkušenosti i zkušenosti druhých.

Ačkoli nikdy nechtěl vypracovat žádný teologický systém, jeho úvahy o duchovním životě měly mimořádnou teologickou hodnotu. Objevují se v nich základní rysy teologické praxe, jejíž dva podstatné rozměry nesmí být nikdy zapomenuty. Prvním je právě *duchovní život*, protože v pokorné a vytrvalé modlitbě, v otevřenosti Duchu Svatému, se člověk může snažit pochopit a vyjádřit Boží slovo. Teologem se člověk stává v tavicím kelímku modlitby. Druhým rozměrem je *církevní život*: cítit v církvi a s církví. Také teologie trpěla individualistickou kulturou, ale křesťanský teolog rozvíjí své myšlení ponořen do společenství a láme v něm chléb Slova.¹⁶ Úvahy Františka Saleského na okraji tehdejších učených disputací, ačkoli je respektuje, vychází právě z těchto dvou základních rysů.

Objevení nového světa

Po dokončení humanitních studií pokračoval ve studiu práv na univerzitě v Padově. Po návratu do Annecy se navzdory otcovu

15 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Fragments d'écrits intimes*, 3: *Acte d'abandon heroïque*, in *Œuvres de Saint François de Sales XXII (Opuscles, I)*, Annecy 1925, s. 41.

16 Srov. Promluva ke členům Mezinárodní teologické komise (19. listopadu 2019): *L'Osservatore Romano*, 30. listopadu 2019, s. 8.

odporu rozhodl, kterým směrem se bude ubírat jeho život. Na kněze byl vysvěcen 18. prosince 1593 a počátkem září následujícího roku byl na pozvání biskupa Clauda de Granier povolán na obtížnou misií v Chablais, území patřícího do diecéze Annecy, kalvínského vyznání, které ve spleťtém labyrintu válek a mírových smluv znovu přešlo do správy Savojského vévodství. Byly to intenzivní a dramatické roky. Zde v sobě objevil nadání zprostředkovatele a muže dialogu, ale také jistou tvrdou neústupnost, která mu později dala podnět k přemýšlení. Projevil se také jako vynálezce originálních a odvážných pastýřských praktik, jako byly proslulé „letáky“, které byly všude vyvěšovány, a dokonce podstrkovány pod dveře domů.

V roce 1602 se vrátil do Paříže, aby zde jménem samotného Graniera a na základě přesných pokynů Apoštolského stolce vykonal delikátní diplomatickou misií, která následovala po další změně politicko-náboženského uspořádání na území ženevské diecéze. Navzdory dobré vůli francouzského krále byla misie neúspěšná. Sám napsal papeži Klementu VIII.: „Po celých devíti měsících jsem byl nucen vrátit se zpět, aniž bych téměř cokoli dokázal.“¹⁷ Přesto se tato misie ukázala pro něj i pro církve jako nečekaně bohatá z lidského, kulturního i náboženského hlediska. Ve volném čase, který mu diplomatická jednání poskytovala, František kázal v přítomnosti krále a francouzského dvora, navazoval důležité vztahy a především se zcela ponořil do úžasného duchovního a kulturního jara moderního hlavního města království.

Všechno se tam změnilo a ještě nadále měnilo. Sám se nechal zasáhnout a zpochybnit velkými problémy světa a novým způsobem pohledu na ně, překvapivou poptávkou po spiritualitě, která se objevila, a novými otázkami, které vyvolala. Zkrátka, vnímal skutečně „epochální změnu“, na kterou bylo nutné reagovat starými i novými formami jazyka. Jistě to nebylo poprvé, co se setkal s horlivými křesťany, ale bylo to něco jiného. Už to nebyla Paříž zpusťošená náboženskými válkami, kterou viděl v době svých studií, ani nelítostný boj, který se odehrával na území Chablais. Byla to nečekaná skutečnost

17 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Lett. 165: À Sa Sainteté Clément VIII* (konec října 1602) in *Œuvres de Saint François de Sales XII (Lettres, II: 1599–1604)*, Annecy 1902, s. 128.

– zástup „svatých, opravdových svatých, početný a všude“.¹⁸ Byli to muži a ženy, vzdělání, profesori ze Sorbonny, představitelé institucí, knížata a kněžny, sluhové a služky, řeholníci a řeholnice. Rozmanitý svět žízňící po Bohu.

Setkání s těmito lidmi a vyslechnutí jejich otázek bylo jednou z nejdůležitějších okolností Prozřetelnosti v jeho životě. Zdánlivě zbytečné a neúspěšné dny se tak proměnily v jedinečnou školu čtení dobových nálad, aniž by je zlehčoval. Obratný a neúnavný polemik se v něm díky milosti proměnil ve skvělého vykladače své doby a mimořádného duchovního vůdce. Jeho pastorační působení, velká díla (*Úvod do zbožného života, Pojednání o lásce k Bohu*), tisíce dopisů duchovního přátelství, které posílal jak za zdi klášterů, tak i mimo ně, řeholníkům a řeholnicím, mužům a ženám u dvora i prostým lidem, setkání s Janou Františkou de Chantal i samotné založení řádu Navštívení Panny Marie v roce 1610 by byly bez této vnitřní změny nepochopitelné. Evangelium a kultura tak našly plodnou syntézu, z níž vzešla intuice autentické metody, zralé a připravené přinést trvalé a slibné plody.

V jednom z prvních dopisů duchovního vedení a přátelství, který František Saleský poslal jedné z komunit, jež navštívil v Paříži, hovoří, i když s pokorou, o „své vlastní metodě“, která se liší od ostatních, a to s cílem dosáhnout skutečné reformy. O metodě, která se zřídka přísnosti a plně se spoléhá na důstojnost a schopnosti zbožné duše navzdory jejím slabostem: „Mám pochybnosti, že vaší reformě může bránit i jiná překážka: možná ti, kdo vám ji uložili, zacházeli s ránou příliš tvrdě. [...] Chválím jejich metodu, i když ji nehodlám používat, zvláště vůči vznešeným a vzdělaným duším, jako jsou ty vaše. Mám za to, že je lepší jim zlo jednoduše ukázat a dát jim do ruky skalpel, aby si mohly samy provést potřebný řez. Ale nezanedbávejte kvůli tomu reformu, kterou potřebujete.“¹⁹ V těchto slovech se zračí onen pohled, který proslavil salesiánský optimismus a který zanechal

18 H. BREMOND, *L'humanisme dévôt: 1580–660*, in *Histoire littéraire du sentiment religieux en France: depuis la fin des guerres de religion jusqu'à nos jours*, I, Jérôme Millon, Grenoble 2006, s. 131.

19 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Lett. 168: Aux religieuses du monastère des „Filles-Dieu“* (22. listopadu 1602), in *Œuvres de Saint François de Sales, XII (Lettres, II: 1599–1604)*, Anney 1902, s. 105.

trvalou stopu v dějinách spirituality a umožnil další rozkvět, jako v případě Dona Boska o dvě století později.

Po návratu do Annecy byl 8. prosince téhož roku 1602 vysvěcen na biskupa. Vliv jeho biskupské služby v tehdejší Evropě a v následujících staletích se zdá být obrovský. „Je apoštolem, kazatelem, spisovatelem, mužem činu i modlitby, angažuje se v uskutečňování ideálů Tridentského koncilu, zapojuje se do polemik a dialogu s protestanty, přičemž stále více zakouší, že kromě nezbytné teologické konfrontace jsou účinnější osobní vztahy a láska. Je pověřován diplomatickými misemi na evropské úrovni a společenskými úkoly zprostředkování a smíření.“²⁰ Především je však vykladačem měnící se doby a průvodcem duší v době, která novým způsobem žíznila po Bohu.

Láska činí vše pro své děti

V letech 1620–1621, tedy na sklonku svého života, František adresoval jednomu knězi své diecéze slova, která osvětlují jeho vizi doby. Povzbuzoval ho, aby se věnoval psaní původních textů, které by dokázaly zohlednit nové otázky, a vycítil jejich nezbytnost. „Musím vám říci, že poznání, které denně získávám o náladách světa, mě vede k tomu, že si vroucně přeji, aby božská dobrota inspirovala některého ze svých služebníků k psaní podle vkusu tohoto ubohého světa.“²¹ Důvod k tomuto povzbuzení spatřoval ve své vlastní vizi doby: „Svět se stává tak choulostivým, že se ho za chvíli nikdo neodvážá dotýkat jinak než sametovými rukavicemi a jeho rány léčit jinak než cibulovými náplastmi, ale co na tom záleží, když budou lidé uzdraveni a nakonec spaseni? Naše královna, láska, dělá vše pro své děti.“²² Nebylo to nic samozřejmého, a už vůbec ne definitivní vzdání se porážce. Byla to spíše intuice změny v jednání a zcela evangelijní požadavek pochopit, jak ji žít.

Stejně poznání ostatně dozrálo a projevilo se při uvedení *Pojednání o lásce k Bohu*. V předmluvě čteme: „Přirozeně jsem bral ohled na

20 BENEDIKT XVI., *Katecheze*, 2. března 2011: *Insegnamenti*, VII/1 (2011), s. 272.

21 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Lett. 1869: À M. Pierre Jay* (1620 nebo 1621), in *Œuvres de Saint François de Sales, XX (Lettres, X: 1621–1622)*, Annecy 1918, s. 219.

22 Tamtéž.

duchovní rozpoložení naší doby. Musel jsem to učinit; je totiž velice důležité vědět, v jaké době člověk píše.“²³ Poté požádal čtenáře o shovívavost: „Shledáš-li sloh tohoto spisu odlišným od slohu *Filothey* a napadne-li tě, že oba spisy se liší od způsobu, jakým je napsána *Obrana vlajky kříže*, pamatuj, že za devatenáct let se člověk mnohému naučí i odnaučí, že řeč války je jiná než řeč míru a že se mluví jinak se začátečníky než se staršími druhy.“²⁴ Kde ale tváří v tvář této změně začít? Ne daleko od dějin Božího vztahu k člověku. Z toho vyplývá i hlavní záměr jeho *Pojednání*: „Myslel jsem jenom na to, abych jednoduše a prostě, nestrojeně a nelíčeně popsal dějiny vzniku, pokroku a dokonání božské lásky, jejích skutků, vlastností, předností a vznešenosti.“²⁵

Otázky změny doby

U příležitosti čtyřstého výročí úmrtí svatého Františka Saleského jsem se zamýšlel nad jeho odkazem pro naši dobu a velmi inspirující se mi jeví jeho pružnost a schopnost vize. Zčásti je to Boží dar, zčásti za to vděčí své povaze, ale také díky houževnatému pěstování zkušeností jasně vnímal měnící se dobu. Sám by si nikdy nepomyslel, že se mu naskytne taková příležitost k hlásání evangelia. Slovo, které miloval již od mládí, bylo schopné prorazit, otevřít nové a nepředvídatelné horizonty ve světě, který procházel rychlými změnami.

A právě to nás čeká jako zásadní úkol i pro naši změnu doby: církev, která se neodvolává pouze na sebe, je oproštěna od veškeré světskosti, ale je schopna obývat svět, sdílet životy lidí, kráčet spolu s nimi, naslouchat jim a přijímat je.²⁶ Toho dosáhl František Saleský, který díky Boží milosti dokázal chápat svou dobu. Proto nás vyzývá, abychom se přestali přehnaně zabývat sami sebou, strukturami, společenským obrazem a spíše se ptali, jaké jsou konkrétní potřeby

23 Týž, *Pojednání o lásce k Bohu*, předmluva, s. 9.

24 Tamtéž, s. 16.

25 Tamtéž, s. 8.

26 Srov. FRANTIŠEK, Promluva k biskupům, kněžím, řeholníkům, seminaristům a katechetům, Bratislava, 13. září 2021 in *L'Osservatore Romano*, 13. září 2021, s. 11–12.

a duchovní očekávání našeho lidu.²⁷ Proto je i pro dnešní dobu důležité znovu si připomenout některá z jeho zásadních rozhodnutí, abychom změnu pojali s evangelijní moudrostí.

Vánek a křídla

Prvním z těchto rozhodnutí bylo nově interpretovat a nabídnout každému člověku v jeho konkrétním stavu šťastný vztah mezi Bohem a člověkem. Vždyť hlavním důvodem a současně cílem *Pojednání* bylo právě ukázat svým současníkům přitažlivost Boží lásky. „Jaká že jsou,“ ptá se, „pouta, jimiž božská prozřetelnost obvyčejně svazuje lidská srdce?“²⁸ Vycházel sugestivně z textu Ozeáše 11,⁴²⁹ a popsal tyto obvyklé prostředky jako „pouta lidskosti či lásky a přátelství“. „Jistě nás,“ píše, „Bůh k sobě přitahuje nikoli železnými pouty jako nějaké býky nebo buvoly, nýbrž on se o nás uchází a láskyplně nás k sobě láká jemnými a svatými vnuknutími: to jsou ta pouta určená lidskému rodu od časů Adamových a přiměřená povaze lidského srdce, jež je svou přirozeností svobodné.“³⁰ Právě skrze tato pouta Bůh vyvedl svůj lid z otroctví, učil ho kráčet a držel ho za ruku, jako to dělá táta nebo máma se svým dítětem. Tedy žádné vnější donucení, žádná despotická a svévolná síla, žádné násilí. Spíše přesvědčivá forma pozvání, která ponechává svobodu člověka nedotčenou. „Milost,“ pokračuje a myslí přitom jistě na mnohé životní příběhy, s nimiž se setkal, „používá svých sil, ale naše srdce přitom k ničemu nepřinucuje, nýbrž je láskyplně přitahuje. Je v ní svatá moc, ale ta nás nechce přemáhat silou, nýbrž chce utvářet naši svobodu nemilující ve svobodu milující. Působí silně, ale zároveň tak mírně, že naše vůle není jejím působením utiskována. Naléhá na nás, ale nepotlačuje svobodu našeho konání, takže my při všem tom jejím silným a mocným

27 Srov. FRANTIŠEK, Promluva k biskupům, kněžím, řeholníkům, seminářům a katechetům, s. 11–12.

28 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Pojednání o lásce k Bohu*, Olomouc 2003, s. 102.

29 „Pouty laskavosti jsem je táhl, provazy lásky; byl jsem k nim jako ti, kdo zdvihají dítě ke svým tvářím, a skláněl jsem se k němu, abych mu dal najíst“ (Český liturgický překlad Bible, pozn. překl.).

30 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Pojednání o lásce k Bohu*, Olomouc 2003, s. 103.

působení můžeme s jejím vlivem buď souhlasit, anebo nesouhlasit, jak se nám zlíbí.³¹

Krátce předtím přiblížil tento vztah na podivuhodném příkladu „apoda“. „Aristoteles mluví o jistých ptácích, které nazývá *apody* čili beznohými, jejichž nožky jsou tak krátké a slabé, že jich nemohou používat; je to, jako by je vůbec neměli. Klesnou-li někdy tito ptáci k zemi, zůstávají tam ležet jako uvězněni a nejsou s to, aby zase vzlétli. Poněvadž nemohou použít svých nohou, nedostanou se sami do vzduchu, dřepí na zemi a zahynou, nepomůže-li jejich bezmocnosti příznivý vítr, který je uchopí a ve svém víru nadnese poněkud vzhůru, jak to dělá i s neživými věcmi. Má-li dostatečnou sílu, pomáhá jim dostat se do potřebné výše, aby mohli mávat křídly, až pak mohou letět sami.“³² Tak je tomu i s člověkem: Bůh ho stvořil, aby létal a plně rozvinul svůj potenciál v povolání k lásce, ale hrozí, že spadne-li na zem a nebude chtít znovu otevřít svá křídla vánku Ducha Svatého, stane se neschopným letu.

Zde je tedy „forma“, kterou je Boží milost určena lidstvu: vzácná a velmi lidská pouta Adamova. Boží moc nikdy nepřestává být naprosto schopna obnovit let, a přesto jeho mírnost zajišťuje, aby svoboda souhlasu nebyla porušena nebo zbytečná. Záleží na člověku, zda se zvedne, nebo ne. I když se ho milost dotkla, když se probudil, nechce, aby člověk vstal, aniž by s tím souhlasil. Takto se dostává ke své závěrečné úvaze: „Tak, Theotime, podněty Boží milosti nás předcházejí a jsou patrné dříve, než na ně můžeme pomyslet; avšak jestliže jsme již pocítili jejich přítomnost v našich srdcích, pak záleží na nás, zda jim dáme svůj souhlas, budeme s nimi spolupůsobit a uposlechneme je, anebo zda svůj souhlas odepřeme a odmítneme je. Bez našeho přičinění se stávají patrnými, ale našeho svolení dosahují jedině s naším přičiněním.“³³ Ve vztahu s Bohem jde tedy vždy o zkušenost bezplatnosti, která svědčí o hloubce Otcovy lásky.

Tato milost však nikdy nečiní člověka pasivním. Vede nás k pochopení, že nás radikálně předchází Boží láska a že jeho první dar spočívá právě v přijetí sebe sama z této lásky. Každý má však

31 Tamtéž, s. 103.

32 Tamtéž, s. 93–94.

33 Tamtéž, s. 105.

spolupracovat na svém naplnění a s důvěrou roztáhnout křídla vstříc Božimu vánku. Zde vidíme důležitý aspekt našeho lidského povolání: „Úkol, který Bůh svěřuje Adamovi a Evě v knize Genesis, je být plodnými. Lidstvo dostalo za úkol měnit, budovat a ovládnout stvoření, což je pozitivní úkol, který znamená tvořit z něj a s ním. Budoucnost tedy nezávisí na neviditelném mechanismu, jehož pasivními diváky jsou lidé. Ne, my jsme hlavními hrdiny, my jsme – troufám si říci – *spolutvůrci*.“³⁴ To František Saleský dobře pochopil a snažil se to předávat ve své službě duchovního vedení.

Pravá zbožnost

Druhým zásadním rozhodnutím bylo zaměřit se na otázku zbožnosti. Stejně jako v dnešní době, i tehdy epochální změna vyvolala řadu otázek. Zejména dva aspekty je třeba pochopit a znovu oživit i dnes. První se týká samotné myšlenky zbožnosti, druhý jejího univerzálního a lidového charakteru. Především chceme uvést, co se rozumí pod pojmem zbožnost, což je první úvaha, kterou najdeme na začátku *Filotey*: „Je především třeba, abys věděla, jak ctnost zbožnosti vypadá. Pravá zbožnost je totiž jen jedna, kdežto nepravých a marných je mnoho; kdybys nevěděla, která je ta pravá, mohla by ses zmýlit a jít za nějakou zbožností nenáležitou a pověrečnou.“³⁵

Vkusně a přitom aktuálně popisuje František Saleský falešnou zbožnost, v níž není těžké se ocitnout, ne bez účinné špetky zdravého humoru: „Ten, kdo dodržuje posty, se bude považovat za skutečně zbožného, pokud se postí, i když v srdci bude mít plno zloby; ze samé střídmosti se neodváží omočit jazyk ve víně, ba ani ve vodě, ale do krve bližního jej pomluvou a nactiutrháním ponoří bez okolků. Jiný si bude připadat zbožný proto, že každý den odříká spoustu modliteb, i když třeba potom k lidem v rodině a v okolí mluví protivně, naduté a urážlivě. Další velmi ochotně vybírá z peněženky almužnu pro chudé, ale v srdci nenajde dost laskavosti, aby odpustil nepřátelům. Ještě jiný nepřátelům odpustí, ale aby zaplatil věřitelům, k tomu ho musí

34 FRANTIŠEK, *Ritorniamo a sognare. La strada per un futuro migliore*, Conversazione con Austen Ivereigh, Piemme, Milano 2020, s. 8.

35 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Úvod do zbožného života*, Praha 1990, s. 17.

donutit soudní moc.³⁶ Jsou to zjevně neřesti a těžkosti všech dob, dokonce i dneška, uzavírá světec: „Všechny tyto lidi považuje veřejné mínění za zbožné, ale oni nejsou zbožní vůbec.“³⁷

Novost a pravdivost zbožnosti však spočívají jinde, v kořenech pevně spjatých s božským životem v nás. Takto „pravá a živá zbožnost [...] předpokládá lásku k Bohu, ba není nic jiného než opravdová láska k Bohu. Není to láska ledajaká.“³⁸ V jeho horlivé představitosti platí: „Zkrátka, zbožnost není nic jiného než jakási duchovní čilost a živost, jejímž prostřednictvím působí milosrdná láska v nás (nebo my v ní), a to rychle a ochotně.“³⁹ Proto nestojí vedle lásky, ale je jejím projevem a zároveň k ní vede. Je jako plamen ve vztahu k ohni: oživuje jeho intenzitu, aniž by měnil jeho charakter. „Koneckonců křesťanská láska a zbožnost se od sebe neliší o nic víc než plamen od ohně, protože tato láska je duchovní oheň, a je-li mocně roznícena, nazývá se zbožností. Zbožnost nepřidává k ohni křesťanské lásky nic kromě plamene, který ji činí pohotovou, ochotnou a příčinnivou nejen v zachování Božích přikázání, nýbrž také v plnění nebeských pokynů a vnuknutí.“⁴⁰ Takto chápaná zbožnost v sobě nemá nic abstraktního. Je to spíše způsob života, způsob bytí v konkrétním každodenním životě. Spojuje a objasňuje každodenní maličkosti, jídlo a oděv, práci a volný čas, lásku a plození, plnění profesních povinností, zkrátka osvětluje povolání každého člověka.

Je zde patrný lidový kořen této zbožnosti, který se potvrzuje již od prvních řádků *Filotey*: „Téměř všichni, kdo pojednávali o zbožnosti, měli na zřeteli poučení osob velmi vzdálených styku se světem, nebo aspoň vyučovali takové zbožnosti, jež vede k tomuto naprostému ústraní. Mým úmyslem je poučit lidi, kteří žijí ve městech, v domácnostech, u dvora a svým postavením jsou nuceni navenek vést společenský život.“⁴¹ Proto se velmi mýlí ti, kdo si myslí, že by zbožnost měla být odsunuta do nějakého chráněného a vyhrazeného prostředí. Spíše je všech a pro všechny, ať jsme kdekoliv, a každý ji může

36 Tamtéž.

37 Tamtéž.

38 Tamtéž.

39 Tamtéž, s. 18.

40 Tamtéž.

41 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Úvod do zbožného života*, předmluva, s. 9.

praktikovat podle svého povolání. Jak napsal sv. Pavel VI. k čtyřstému výročí narození sv. Františka Saleského: „Svatost není výsadou té či oné třídy, ale všem křesťanům je určena naléhavá výzva: ‚Příteli, pojď dopředu!‘ (Lk 14,10). Všichni jsou vázáni povinností vystoupit na Boží horu, i když ne všichni stejnou cestou. Zbožnost musí jinak projevovat šlechtic, jinak řemeslník, jinak číšník, jinak kníže, jinak vdova, jinak mladá žena, jinak nevěsta. A co víc, praxe zbožnosti musí být přizpůsobena silám, práci a povinnostem každého z nich.“⁴² Přecházení světského města, střezení nitra, spojování touhy po dokonalosti s každým životním stavem, nalezení středu, který se neodděluje od světa, ale učí, jak jej obývat, jak si jej vážit, ale také jak si od něj držet správný odstup – to bylo jeho záměrem a nadále to zůstává cenným poučením pro každou ženu a muže naší doby.

To je koncilní téma všeobecného povolání ke svatosti: „Všechny věřící křesťany, vybavené v každém povolání a stavu tolika a tak velikými prostředky spásy, volá Pán – každého jeho vlastní cestou – k dokonalé svatosti, jako je dokonalý sám Otec.“⁴³ „Každého jeho vlastní cestou,“ říká koncil. Není tedy třeba klesat na mysli při pohledu na vzory svatosti, které se jeví jako nedostižné.“⁴⁴ Matka církev nám je nenabízí proto, abychom se je snažili okopírovat, ale proto, aby nás povzbudily na jedinečné a specifické cestě, kterou pro nás Pán připravil. „Záleží na tom, aby každý věřící rozpoznal svoji vlastní cestu a dal vzejít tomu nejlepšímu ze sebe, co do něho zcela osobně vložil Bůh (srov. 1 Kor 12,7).“⁴⁵

Extáze života

To vše vedlo svatého biskupa k tomu, že považoval křesťanský život v jeho celistvosti za „extázi činu a života“.⁴⁶ Neměla by se však

42 PAVEL VI., apoštol. list. *Sabaudiae gemma*, nel IV centenario della nascita di san Francesco di Sales, dottore della Chiesa (29. ledna 1967) in *AAS* 59 (1967), s. 119, překlad vlastní.

43 Druhý vatikánský koncil, dog. konst. *Lumen gentium*, č. 11, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2002.

44 FRANTIŠEK, apoštol. exhortace *Gaudete et exsultate*, č. 11: *AAS* 110 (2018), s. 1114.

45 Tamtéž.

46 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Pojednání o lásce k Bohu*, s. 320.

zaměřovat se snadným únikem nebo stažením se do ústraní, a už vůbec ne se smutnou a šedivou poslušností. Víme, že toto nebezpečí je v životě z víry vždy přítomné. „Někteří křesťané – jak se zdá – žijí ve stylu postní doby bez Velikonoc. [...] Chápu lidi, kteří inklinují ke smutku kvůli vážným těžkostem, které je sužují, avšak postupně je třeba dovolit, aby se začala probouzet radost víry jako tajemná, ale pevná důvěra i uprostřed těch nejhorších protivenství.“⁴⁷

Dovolit radosti, aby se probudila, je přesně to, co František Saleský vyjadřuje, když popisuje „extázi činu a života“. Díky ní „žijeme pak nejen životem mravním, spravedlivým a vpravdě křesťanským, nýbrž také životem nadpřirozeným, duchovním, odevdaným do vůle Boží a extatickým, to znamená životem, který v každém ohledu stojí mimo náš přirozený stav a ještě nad ním“.⁴⁸ Nacházíme se zde v ústřední a nejzářivější části *Pojednání*. Extáze je šťastným přesahem křesťanského života, který se vydává za hranice průměrnosti pouhého dodržování: „Nekrást, nelhat, necizoložit, nepřísahat zbytečně, nevráždit, modlit se k Bohu, milovat a ctít svého otce – to znamená žít podle svého přirozeného rozumu. Avšak vzdát se všeho svého majetku, milovat chudobu, nazývat ji svou krásnou paní a podle toho se vůči ní také chovat, považovat za blaho a štěstí urážky a nadávky, pohrdání, pronásledování a mučednictví, zachovávat dokonalou čistotu – a konečně uprostřed tohoto světa a v této smrtelné schránce vést život neustálého odříkání a sebezáporu, nevšímat si toho, co si myslí a říkají lidé, a plavat proti proudu – to znamená žít už nikoli způsobem lidským, nýbrž nadlidským, to je žít nikoli v nás, nýbrž mimo nás a nad námi. Poněvadž nikdo ovšem nemůže natolik vystoupit ze sebe samého, nepřitáhne-li jej věčný Otec, musí takový život být ustavičnou extází činu.“⁴⁹

Je to život, který navzdory vši vyprahlosti a pokušení uzavřít se do sebe znovuobjevil zdroj radosti. „Velké nebezpečí, které hrozí současnému světu s jeho rozmanitou, leč zatěžující konzumní nabídkou, je individualistický smutek, který prýští ze zpohodlnělého a lakomého

47 FRANTIŠEK, apoštol. exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 6, Praha, Paulínky 2014. IN *AAS* 105 (2013), s. 1021–1022.

48 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Pojednání o lásce k Bohu*, s. 321.

49 Tamtéž.

srdce, z chorobného vyhledávání povrchních rozkoší a z otupělého svědomí. Když se vnitřní život uzavře do vlastních zájmů, nezbyvá už prostor pro druhé, nepřicházejí už chudí, Božímu hlasu se nenaslouchá, nezakouší se již radost z jeho lásky a nerodí se nadšení pro konání dobra. Toto konkrétní a trvalé nebezpečí hrozí i věřícím. Mnozí mu podléhají a stávají se rozmrzelými a nespokojenými lidmi bez života.⁴⁵⁰

K popisu „extáze činu a života“ přidává svatý František nakonec dvě důležitá upřesnění, která jsou určena i naší době. První se týká účinného kritéria pro rozlišování pravdivosti právě tohoto životního stylu, druhé jeho nejhlubšího zdroje. Pokud jde o kritérium rozlišování, uvádí, že taková extáze sice zahrnuje opravdové vystoupení ze sebe sama, ale neznamená to vzdání se života. Je důležité na to nikdy nezapomínat, abychom se vyhnuli nebezpečným odchyškám. Jinými slovy, kdo si myslí, že se povznáší k Bohu, ale nežije lásku k bližnímu, klame sebe i druhé.

Nacházíme zde stejné kritérium, jaké používal pro rozlišení pravé zbožnosti. „Vidíme-li tedy nějakého člověka, který je v extázi při modlitbě, takže vystupuje nad sebe samého a pozvedá se k Bohu, ale přitom nevede extatický, to znamená Bohu odevzdaný, vyšší život, [...] zvláště trvalou láskou, věř mi, Theotime, pak tyto extáze jsou velice pochybné a nebezpečné.“ Velmi působivý je jeho závěr: „Nad sebou v modlitbě a pod sebou v životě a skutcích, andělsky v rozjímání a zvířecky v počínání [...] to je jistá známka toho, že takové extáze jsou pouhou šalbou a klamem zlého nepřítele.“⁴⁵¹ To je v podstatě totéž, co už Pavel připomenul Korintňanům ve velepísni lásky: „Kdybych měl víru v nejvyšší míře, takže bych hory přenašel, ale neměl lásku, nejsem nic. A kdybych rozdál všechno, co mám, a (pro druhého) do ohně skočil, ale neměl lásku, nic mi to neprospěje“ (1 Kor 13,2–3).

Pro sv. Františka Saleského tedy křesťanský život nikdy není bez extáze, a přesto extáze není autentická bez života. Život bez extáze se skutečně může zredukovat na nejasnou poslušnost, na evangelium, které zapomnělo na radost. Na druhou stranu se extáze bez života snadno vystavuje iluzi a klamu Zlého. Velké polarity křesťanského

50 FRANTIŠEK, apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*, č. 2.

51 SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Pojednání o lásce k Bohu*, s. 323.

života se nemohou vyřešit navzájem. Naopak, jedna udržuje druhou v její autenticitě. Pravda se tedy neobejde bez spravedlnosti, spokojenost bez odpovědnosti, spontánnost bez zákona a naopak.

Pokud jde o hluboký zdroj této extáze, moudře ji spojuje s láskou zjevenou vtěleným Synem. Jestliže na jedné straně platí, že „láska je první skutečností a prapříčinou našeho zbožného a duchovního života, skrze ni žijeme, cítíme a chceme“, a na druhé straně „naš duchovní život je takový, jaká jsou naše hnutí mysli (čili afekty)“, je zřejmé, že „srdce bez citu nemá lásku“, stejně jako „není milujícího srdce bez afektů“.⁵² Zdrojem této lásky přitahující srdce je však život Ježíše Krista: „Nic nepobízí srdce člověka víc než láska“ a vrcholem toho pobízení je, že „Ježíš Kristus za nás zemřel a svou smrtí nám daroval život. My pak žijeme jen proto, že on zemřel za nás, pro nás a v nás.“⁵³

Tento výrok je dojemný, protože odhaluje nejen osvícenou a nesamozřejmou vizi vztahu mezi Bohem a člověkem, ale také blízké citové pouto, které spojovalo svatého biskupa s Pánem Ježíšem. Pravda o extázi života a činu není všeobecná, ale projevuje se podle formy Kristovy lásky, která vrcholí na kříži. Tato láska existenci neruší, ale dodává jí mimořádný lesk.

Proto svatý František Saleský používá krásný obraz, když popisuje Kalvárii jako „horu milujících“.⁵⁴ Tam a pouze tam si uvědomíme, že „nemůžeme mít život bez lásky, ani lásku bez smrti Vykupitelovy. Ostatně všechno je buď věčná smrt, anebo věčná láska, a celá křesťanská moudrost spočívá v tom, abychom si mezi oběma dobře zvolili.“⁵⁵ Své *Pojednání* tak může uzavřít odkazem na závěr rozpravy svatého Augustina o lásce: „Co je věrnějšího nežli láska? Věrná nikoli světu pomíjivému, ale věčnosti. V přítomném životě snáší vše, protože věří všemu o budoucím životě: snáší vše, co je nám dáno snášet zde, protože doufá ve vše, co je jí zaslíbeno. Je správné, že nikdy nekončí. Proto se cvičte v lásce a přinášejte, svatě o ní rozjímající, plody

52 Tamtéž, s. 322.

53 Tamtéž, s. 326.

54 Tamtéž, s. 584.

55 Tamtéž.

spravedlnosti. A pokud najdete další věci ke chvále, které jsem vám nyní neřekl, ať je to vidět na vašem způsobu života.“⁵⁶

Právě to číší ze života svatého biskupa z Annecy a je to znovu určeno každému z nás. Kež nám u příležitosti čtyřstého výročí jeho narození pro nebe pomůže zbožně na něj vzpomínat a na jeho přímluvu ať Pán vylije hojné dary Ducha na cestě svatého a věrného Božího lidu.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 28. prosince 2022

FRANTIŠEK

3.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 56. SVĚTOVÉMU DNI MÍRU

1. LEDNA 2023

Nikdo se nemůže zachránit sám

Po překonání covidu-19 se společně vydat na cesty míru

„Co se týká času a chvíle příchodu Páně, není třeba, bratři, abychom vám o tom psali. Víte totiž sami velmi dobře, že onen den Páně přijde jako zloděj v noci“ (1 Sol 5,1-2).

1. Těmito slovy apoštol Pavel vyzval soluňské společenství, aby při vyčkávání na setkání s Pánem zůstalo pevně stát nohama i srdcem na zemi a bylo schopno pozorně sledovat skutečnost a běh dějin. I když se události našeho života zdají být tragické a my se cítíme být zatlačeni do temného a tíživého tunelu nespravedlnosti a utrpení, jsme povoláni k tomu, abychom si uchovali srdce otevřené pro naději a důvěřovali Bohu, který se zpřítomňuje, doprovází nás s něhou, podporuje nás v naší únavě a především usměřňuje naši cestu. Proto svatý Pavel neustále vybízí společenství k bdělosti a hledání dobra, spravedlnosti a pravdy: „Nesmíme se tedy oddávat spánku jako ostatní, ale, naopak: zůstaňme bdělí a střízliví“ (5,6). Je to výzva, abychom zůstali bdělí, neuzavírali se ve strachu, zármutku nebo rezignaci, nepodléhali rozptýlení, nenechali se odradit, spíše naopak abychom jako strážníci byli schopni bdít a zachytit první záblesky úsvitu, zejména v těch nejtemnějších hodinách.

2. Covid-19 nás zachvátil uprostřed noci, destabilizoval náš běžný život, narušil naše plány a zvyky, rozvrátil zdánlivý klid i těch nepri-vilegovanějších vrstev, vyvolal dezorientaci a utrpení a způsobil smrt mnoha našich bratrů a sester.

Ve víru náhlých problémů a v situaci, která nebyla zcela jasná ani z vědeckého hlediska, se zmobilizoval svět zdravotnictví, aby zmírnil bolest tolika lidí a pokusil se najít proti ní lék; stejně tak i politické orgány musely přijmout značná organizační a krizová opatření.

Vedle vlivu na fyzický stav způsobil covid-19 v srdcích mnoha jednotlivců i rodin celkovou rozladěnost, která má i dlouhodobé následky, jež jsou umocněny dlouhým obdobím izolace a různými formami omezování svobody.

Kromě toho nelze zapomínat na to, jak se pandemie dotkla některých citlivých bodů v sociálním a hospodářském uspořádání a jak zvýraznila rozpory a nerovnosti. Ohrozila jistotu zaměstnání mnoha lidí a prohloubila stále rozšířenější osamělost v naší společnosti, zejména u těch nejslabších a nejchudších. Vzpomeňte si například na miliony neformálních pracovníků v mnoha částech světa, kteří po celou dobu lockdownu zůstali bez práce a bez jakékoliv podpory.

V situacích, které vyvolávají takovýto pocit porážky a hořkosti, dochází málokdy k pokroku jednotlivců a společnosti; oslabuje se úsilí vynakládané na mír a vyvolávají se sociální konflikty, frustrace a násilnosti různého druhu. V tomto smyslu se zdá, že pandemie otrásla i těmi nejpokojnějšími částmi našeho světa a vynesla na povrch nesčetné projevy křehkosti.

3. Po třech letech nastal čas klást si otázky, učit se, růst a nechat se proměnit jak jako jednotlivci, tak i jako společenství; je to výsadní čas k přípravě na „den Páně“. Už jsem několikrát řekl, že z krizových okamžiků člověk nikdy nevychází stejný: buď je lepší, nebo horší. Dnes jsme vyzýváni, abychom si položili otázku: Co jsme si z této pandemické situace odnesli? Jakými novými cestami bychom se měli vydat, abychom se zbavili okovů svých starých zvyků, abychom byli lépe připraveni a odvážili se k něčemu novému? Jakých svědectví života a naděje se můžeme chopit, abychom se posunuli vpřed a pokusili se učinit náš svět lepším?

Jistě, když jsme se na vlastní kůži dotkli křehkosti, která charakterizuje lidskou existenci a naše osobní bytí, můžeme říci, že největší lekcí, kterou nám covid-19 zanechává, je poznání, že se všichni navzájem potřebujeme, že naším největším, i když také nejkřehčím pokladem je lidské bratrství, založené na našem společném božském synovství, a že nikdo se nemůže zachránit sám. Je proto naléhavě nutné, abychom společně hledali a prosazovali univerzální hodnoty, které vyznačují cestu tohoto lidského bratrství. Naučili jsme se také, že víra vkládaná do pokroku, technologií a do efektů globalizace byla nejen přehnaná, ale proměnila se v individualistické a modlářské opojení, které ohrožuje žádoucí záruku spravedlnosti, svornosti a míru. V našem rychle běžícím světě jsou rozšířené problémy nerovnováhy, nespravedlnosti, chudoby a marginalizace velmi často podnětem k nepokojům a konfliktům, které vedou k násilí, a dokonce k válkám.

Zatímco na jedné straně pandemie tohle všechno vynesla na povrch, na druhé straně jsme mohli objevit i něco pozitivního: blahodárný návrat k pokoře; snížení některých konzumních nároků; obnovený smysl pro solidaritu, který nás povzbuzuje, abychom vycházeli ze svého sobectví a otevírali se utrpení druhých a jejich potřebám; a také nasazení, v některých případech skutečně hrdinské, mnoha lidí, kteří se sami obětovali, aby všichni mohli co nejlépe překonat drama této krizové situace.

Z této zkušenosti vzešlo silnější vědomí, které vyzývá všechny – lidi i národy –, aby do centra pozornosti opět postavili slovo „společně“. Společně, to znamená v bratrství a solidaritě, totiž budujeme mír, zajišťujeme spravedlnost a překonáváme ty nejbolestivější události. Nejúčinnějšími reakcemi na pandemii byly právě ty, při nichž se sociální skupiny, veřejné a soukromé instituce a mezinárodní organizace spojily, aby čelily této výzvě, a to bez ohledu na partikulární zájmy. Pouze mír, který vychází z bratrské a nezištné lásky, nám může pomoci překonat osobní, společenské i celosvětové krize.

4. Ve chvíli, kdy jsme se odvážili doufat, že to nejhorší z noci pandemie covidu-19 je za námi, postihla lidstvo nová strašlivá katastrofa. Jsme svědky nástupu další pohromy, další války, částečně srovnatelné s covidem-19, ale tentokrát vedené vinou lidských rozhodnutí. Válka na Ukrajině si vybírá nevinné oběti a šíří nejistotu nejen pro ty,

kterých se přímo dotýká, ale plošně a bez rozdílu pro všechny, včetně těch, kteří, vzdáleni tisíce kilometrů, trpí jejími vedlejšími účinky; stačí si vzpomenout na problémy s cenami obilí a pohonných hmot.

Rozhodně nenastala ona postcovidová éra, v jakou jsme doufali nebo jakou jsme očekávali. Tato válka, stejně jako všechny ostatní konflikty na celém světě, znamená ve skutečnosti porážku pro lidstvo jako celek, nejen pro přímo zúčastněné strany. Zatímco vakcína proti covidu-19 byla vynalezena, proti válce se dosud nepodařilo najít vhodné prostředky. Je jistě obtížnější porazit válečný virus než virus, který postihuje lidský organismus, protože ten první nepochází zvenčí, ale z nitra lidského srdce, porušeného hříchem (srov. Mk 7,17-23).

5. Co se tedy od nás požaduje? Především se máme nechat proměnit ve svém srdci tou mimořádnou událostí, kterou jsme prožili; znamená to dovolit Bohu, aby díky tomuto dějinnému okamžiku proměnil naše obvyklá kritéria pro interpretaci světa a skutečnosti. Nemůžeme již myslet pouze na zachování prostoru našich osobních nebo národních zájmů, ale musíme o sobě přemýšlet ve světle společného dobra, s komunitárním smyslem, tedy jako o „my“, jež je otevřené univerzálnímu bratrství. Nemůžeme usilovat pouze o ochranu sebe samých, ale je načase, abychom se všichni zasadili o uzdravení naší společnosti a naší planety a vytvořili základ pro spravedlivější a mírumilovnější svět, jenž by se vážně věnoval hledání dobra, které je skutečně společné.

Abychom to dokázali a mohli po skončení krizové situace covidu-19 žít lépe, nemůžeme ignorovat základní poznatek: mnohé morální, sociální, politické a ekonomické krize, které prožíváme, jsou vzájemně propojené a to, co považujeme za izolované problémy, je ve skutečnosti příčinou nebo důsledkem některé z nich. Jsme tedy povoláni k tomu, abychom zodpovědně a soucitně čelili výzvě našeho světa. Musíme se znovu zabývat otázkou zajištění veřejného zdraví pro všechny; podporovat mírová opatření k ukončení konfliktů a válek, které stále přinášejí oběti a chudobu; koordinovaně pečovat o náš společný domov a provádět jasná a účinná opatření vedoucí k řešení změny klimatu; bojovat proti viru nerovnosti, zajistit potraviny a důstojnou práci pro všechny a podporovat ty, kteří nemají ani minimální mzdu a jsou ve velkých potížích. Skandál hladovějících národů nás

zraňuje. Je třeba rozvíjet vhodnou politiku přijímání a integrace, zejména ve vztahu k migrantům a k těm, kteří žijí v naší společnosti jako vyřazení. Pouze když se v těchto situacích budeme angažovat s altruistickou touhou inspirovanou nekonečnou a milosrdnou Boží láskou, budeme schopni vytvářet nový svět a pomáhat při budování Božího království, které je královstvím lásky, spravedlnosti a míru.

Při sdílení těchto úvah si přeji, abychom v novém roce kráčeli společně a vážili si toho, čemu nás historie může naučit. Přeji vše nejlepší hlavám států a vlád, předsedům mezinárodních organizací a vedoucím představitelům různých náboženství. Všem mužům a ženám dobré vůle přeji, aby jako tvůrci míru budovali den za dnem dobrý rok! Kéž se za nás a za celý svět přimlouvá Neposkvrněná Panna Maria, Ježíšova Matka a Královna míru.

Dáno ve Vatikánu dne 8. prosince 2022

FRANTIŠEK

4.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 31. SVĚTOVÉMU DNI NEMOCNÝCH

10. LEDNA 2023

„Postarej se o něj.“

Soucít jako synodální léčebné cvičení

Nemoc je součástí naší lidské zkušenosti. Může se však stát nelidskou, pokud je prožívána v izolaci a opuštěnosti a pokud není doprovázena péčí a soucitem.

Když někam společně vyrazíme, je běžné, že se zastavíme, když je někdo unavený nebo překonává po cestě nějakou potíž. Právě v těchto chvílích je zřejmé, jakým způsobem kráčíme: zda cestu konáme společně, nebo zda jen jdeme stejným směrem, ale každý sám za sebe, staráme se o své zájmy a necháváme ostatní, aby „se nějak s cestou vypořádali“. Proto v tento 31. Světový den nemocných, uprostřed synodální cesty, vás vyzývám, abyste se zamysleli nad tím, že právě skrze zkušenost křehkosti a nemoci se můžeme učit jít společně podle Božího stylu, kterým je blízkost, soucít a něha.

V knize proroka Ezechiela, v jednom velkém proroctví, které patří k vrcholům celého Zjevení, mluví Pán takto: „Já budu pást své stádo, já jim dám odpočinek – praví Pán, Hospodin. Budu hledat ztracené, zpět přivedu rozptýlené, obvážu zraněné, posílím slabé, [...] pást je budu svědomitě“ (34,15–16). Zkušenost ztráty, nemoci a slabosti tvoří přirozenou součást naší cesty; nevyklučuje nás z Božího lidu, naopak nás uvádí do centra Pánovy pozornosti. On je Otcem a nechce na své cestě ztratit ani jedno ze svých dětí. Máme se tedy od něho učit, abychom byli skutečným společenstvím, které kráčí společně a je schopné nenechat se nakazit skartační kulturou.

Jak víte, encyklika *Fratelli tutti* navrhuje aktualizovanou interpretaci podobenství o milosrdném Samaritánovi. Zvolil jsem ho jako stěžejní bod obratu, abych mohl vystoupit ze „stínů uzavřeného světa“ a „představovat si a vytvářet svět otevřený“ (srov. č. 56). Mezi tímto Ježíšovým podobenstvím a mnoha způsoby, jimiž se dnes bratrství popírá, existuje hluboká spojitost. Zejména skutečnost, že zbitý a okradený člověk je *opuštěn* u silnice, představuje stav, v němž se nachází příliš mnoho našich bratří a sester právě ve chvíli, kdy potřebují největší pomoc. Rozlišit, které útoky na život a jeho důstojnost vycházejí z přirozených příčin a které jsou způsobeny nespravedlností a násilím, není snadné. Míra nerovnosti a převaha zájmů několika lidí dnes ovlivňují prakticky každé lidské prostředí do té míry, že je obtížné považovat jakoukoli zkušenost za „přirozenou“. Veškeré utrpení se odehrává v „kultuře“ a mezi jejími protiklady.

Důležité je však rozpoznat stav osamělosti a opuštěnosti. Tuto ubohost lze překonat dříve než jakoukoli jinou nespravedlnost, protože – jak nám říká podobenství – k jejímu odstranění stačí okamžik pozornosti a vnitřní pohnutka k soucitu.

Dva kolemjdoucí, považovaní za duchovní, uvidí zraněného muže a nezastaví se. Třetí, Samaritán, který je terčem opovržení, je však pohnut soucitem, postará se o cizince na cestě a jedná s ním jako s bratrem. Díky tomu, aniž by o tom nějak přemýšlel, mění věci a vytváří svět více bratrský.

Bratři a sestry, na nemoc nejsme nikdy připraveni. A často si nechceme připustit ani stárnutí. Bojíme se zranitelnosti a všudypřítomná tržní kultura nás nutí ji popírat. Pro křehkost tady není místo. Když k nám vtrhne zlo a zaútočí na nás, nechá nás na zemi v bezvědomí. Může se pak stát, že nás druzí opustí, nebo se nám bude zdát, že je musíme opustit my, abychom se necítili jako jejich břemeno. Tak začíná osamělost a na nás dotírá hořký pocit krivdy, pro který jako by se i nebe uzavřelo. Je opravdu namáhavé zůstat v pokoji s Bohem, když náš vztah s druhými a se sebou samými je narušený. Proto je tak důležité, aby se celá církev i v souvislosti s nemocí opírala o evangelijní příklad milosrdného Samaritána, a tak se stala opravdovou „polní nemocnicí“; její poslání se totiž, zvláště v současných dějinných okolnostech, projevuje ve vykonávané péči. Všichni jsme křehcí a zranitelní, všichni potřebujeme soucitnou pozornost, která se umí zastavit,

přiblížit, uzdravit a pozvednout. Tíživá situace nemocných je proto výzvou, abychom překonali lhostejnost a zpomalili tempo těch, kteří si počínají, jako by neměli žádné sestry a bratry.

Světový den nemocných totiž nevyzývá pouze k modlitbě a k citlivé blízkosti k trpícím, ale také k tomu, aby Boží lid, zdravotnická zařízení a občanská společnost hledaly nový způsob, jak postupovat společně vpřed. Na začátku citované Ezechielovo proroctví obsahuje velmi tvrdý soud nad prioritami těch, kdo vykonávají ekonomickou, kulturní a vládní moc nad lidmi: „Sytili jste se mlékem, odívali vlnou, vykrmená zvířata jste si zabíjeli, ale stádo jste nepásli. Neposílili jste, co bylo slabé, neuzdravili jste nemocné, neobvázali jste, co bylo zraněné, nepřivedli zpět, co bylo rozptýlené, nehledali ztracené, násilím jste ovládali silné“ (34,3–4). Boží slovo vždy přináší světlo a je aktuální. A to nejen v tom, co odsuzuje, ale i v tom, co navrhuje. Závěr podobenství o milosrdném Samaritánovi nám totiž napovídá, jak bratrství, započaté při osobním setkání, lze rozvinout i v organizovanou péči. Hostinec, hostinský, peníze, slib, že se budeme navzájem informovat (srov. Lk 10,34–35): to vše nás nutí myslet na službu kněží, na práci zdravotníků a sociálních pracovníků, na nasazení rodinných příslušníků a dobrovolníků, díky nimž se každý den a v každé části světa staví dobro proti zlu.

Léta pandemie zesílila náš pocit vděčnosti za ty, kteří každý den pracují pro zdraví a pro vědecký výzkum. Nestačí však se z tak velké kolektivní tragédie vzpamatovat jen vyznamenáním hrdinů. Covid-19 tuto skvělou síť dovedností a solidarity podrobil zkoušce a ukázal strukturální limity stávajících systémů sociálního zabezpečení. Je proto nutné, aby vděčnost byla v každé zemi doprovázena aktivním hledáním potřebných strategií a zdrojů tak, aby byl každému člověku zaručen přístup ke zdravotní péči a základní právo na zdraví.

„Postarej se o něj“ (Lk 10,35) je doporučení Samaritána hostinskému. Ježíš ho opakuje i každému z nás a na konci nás nabádá: „Jdi a stejně jednej i ty.“ Jak jsem zdůraznil v encyklice *Fratelli tutti*, „toto podobenství nám ukazuje, jak se může společnost obnovovat s pomocí mužů a žen, kteří se ztotožňují se zranitelností druhých, kteří odmítají vytváření jakési exkluzivní společnosti, a naopak jednají jako bližní, když padlého člověka pozvedají a navracejí mu čest, aby dobro bylo pro všechny“ (č. 67). Ve skutečnosti „jsme byli stvořeni

k plnosti, které lze dosáhnout jen v lásce. Nesmíme být lhostejní k utrpení“ (č. 68).

Také 11. února 2023 vzhlížejme k lurdské svatyni jako k prorocství, jako k ponaučení svěšenému církvi v srdci moderní doby. Není hodnotné jen to, co funguje, a není podstatný jen ten, kdo vyrábí. Nemocní lidé jsou centrem Božího lidu, který kráčí vpřed spolu s nimi jako proroctvím takového lidstva, v němž je každý vzácný a nikdo nemá být odhozen.

Přímluvám Panny Marie, Uzdravení nemocných, svěřuji každého z vás, kteří jste nemocní, vás, kteří o ně pečujete v rodinách, svou prací, výzkumem a dobrovolnickou činností, i vás, kteří se snažíte vytvářet osobní, církevní a občanská pouta bratrství. Všem z celého srdce posílám své apoštolské požehnání.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 10. ledna 2023

FRANTIŠEK

5.

**POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
K 57. SVĚTOVÉMU DNI
SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ**

24. LEDNA 2023

**Níže zveřejňujeme poselství Svatého otce
k 57. Světovému dni sdělovacích prostředků, který se bude
letos slavit v mnoha zemích 21. května 2023 na téma:
*Mluvit srdcem.***

„Podle pravdy v lásce“ (Ef 4,15)

Drazí bratři a sestry!

Poté, co jsem se v předchozích letech zamýšlel nad slovesy „jít a vidět“ a „naslouchat“ jako podmínkou dobré komunikace, rád bych se v tomto poselství k 57. Světovému dni sdělovacích prostředků věnoval „mluvení srdcem“. Je to právě srdce, které nás pohnulo, abychom šli, viděli a naslouchali, a je to srdce, které nás také přivádí k otevřené a vstřícné komunikaci. Jakmile jsme se naučili naslouchat, což vyžaduje čekání a trpělivost, jakož i zřeknutí se předpojatého prosazování vlastního názoru, můžeme vstoupit do dynamiky dialogu a sdílení, tedy právě do *komunikace srdcem*. Budeme-li bližnímu naslouchat s čistým srdcem, budeme také schopni mluvit *podle pravdy v lásce* (srov. Ef 4,15). Nesmíme se bát hlásat pravdu, i když je někdy nepohodlná, ale musíme se bát, že bychom tak činili bez lásky, bez srdce. Neboť „programem křesťana – jak napsal Benedikt XVI – je ‚vnímavé srdce‘“¹. Srdce, které svým tlukotem odhaluje pravdu o našem bytí, a proto je třeba mu naslouchat. To vede posluchače k tomu, že se

1

BENEDIKT XVI., enc. *Deus caritas est*, č. 31, Praha, Paulínky 2006.

naladí na stejnou vlnovou délku, a to až do té míry, že může ve svém srdci cítit tlukot srdce druhého člověka. Tehdy se může odehrát zázrak setkání, který nás přiměje dívat se na sebe navzájem se soucitem, přijímat s úctou slabosti své i druhých, místo abychom soudili z doslechu a zasévali neshody a rozdělení.

Ježíš nás upozorňuje, že každý strom se pozná po vlastním ovoci (srov. Lk 6,44): „Dobry člověk vydává z dobré pokladnice svého srdce dobro, ale zly ze zlého vydává zlo. Jeho ústa mluví to, čím přetéká srdce“ (v. 45). Abychom mohli komunikovat *podle pravdy v lásce*, musíme tedy očistit svá srdce. Pouze nasloucháním a mluvením s čistým srdcem můžeme nahlédnout za zdání a překonat nezřetelný šum, který nám i v oblasti informací brání správně rozlišovat ve složitém světě, v němž žijeme. Požadavek mluvit srdcem je radikální výzvou pro naši dobu, která je tak náchylná k lhostejnosti a rozhořčení, někdy dokonce na základě dezinformací, které falšují a manipulují pravdu.

Komunikovat srdečně

Komunikovat srdečně znamená, že ti, kdo nás čtou nebo poslouchají, pochopí naši účast na radostech a obavách, nadějích a utrpení žen a mužů naší doby. Kdo takto mluví, miluje bližního, protože mu na něm záleží a ctí jeho svobodu, aniž by ji porušoval. Tento styl můžeme vidět u tajemného poutníka, který rozmlouvá s učedníky na cestě do Emauz po tragédii na Golgotě. Zmrtvýchvstalý Ježíš k nim promlouvá srdcem, s úctou je provází jejich smutkem, spíše se jim nabízí, než aby se jim vnucoval, a s láskou jim otevírá mysl, aby pochopili hlubší smysl toho, co se stalo. Ti mohou vskutku radostně zvolat, že jim hořelo srdce, když k nim cestou mluvil a vysvětloval jim Písmo (srov. Lk 24,32).

V tomto dějinném období poznamenaném polarizací a protiklady – vůči nimž bohužel není imunní ani církevní společenství – se závazek komunikovat „s otevřeným srdcem a otevřenou náručí“ netýká pouze pracovníků v oblasti informací, ale je odpovědností nás všech.

Všichni jsme povoláni hledat a říkat pravdu a činit tak s láskou. Zejména my křesťané jsme stále nabádáni, abychom střežili svůj jazyk před zlem (srov. Ž 34,14), protože jím, jak učí Písmo, můžeme velebit Pána i zlořečit lidem, stvořeným k obrazu Božímu (srov. Jak

3,9). Z našich úst by nemělo vycházet žádné zlé slovo, „ale jen taková, která mohou prospět k duchovnímu prospěchu tam, kde je toho třeba, a přinést užitek těm, kdo budou poslouchat“ (Ef 4,29).

Někdy vlídná řeč otevře cestu i do těch nejzavrzalejších srdcí. Podobné příklady najdeme i v literatuře. Mám na mysli onu památnou stránku v XXI. kapitole knihy Snoubenci (Alessandra Manzoniho, *pozn. překl.*), kde Lucie mluví ze srdce k Nejmenovanému, dokud ten, odzbrojen a zmítán blahodárnou vnitřní krizí, nepodlehne jemné síle lásky. Zažíváme to i v občanském soužití, kde laskavost není jen otázkou „etikety“, ale skutečným protikladem krutosti, která bohužel může otrávit srdce a zničit vztahy. Potřebujeme ji v médiích, aby komunikace nepodněcovala zášť, která popuzuje, vyvolává hněv a vede ke konfrontaci, ale aby pomáhala lidem klidně uvažovat, kriticky a vždy s respektem rozeznávat realitu, v níž žijí.

Komunikace od srdce k srdci: „Stačí dobře milovat, abychom dobře mluvili“

Jedním z nejzářivějších a stále fascinujících příkladů „mluvení srdcem“ je svatý František Saleský, učitel církve, kterému jsem nedávno věnoval apoštolský list *Totum amoris est*, u příležitosti 400 let od jeho smrti. Vedle tohoto významného výročí bych rád připomněl ještě jedno, které připadá na letošní rok 2023: sté výročí jeho prohlášení patronem katolických novinářů encyklikou *Rerum omnium perturbationem* papeže Pia XI. Brilantní intelektuál, plodný spisovatel a významný teolog František Saleský byl ženevským biskupem na počátku 17. století, v těžkých časech poznamenaných vyhocenými spory s kalvinisty. Jeho mírný postoj, lidskost, ochota trpělivě vést dialog s každým člověkem, a zejména s těmi, kdo mu oponovali, z něj učinily mimořádného svědka Boží milosrdné lásky. O něm lze říci, že „přívětivé slovo získává přátele a zdvořilý jazyk přitahuje mnoho pozdravů“ (Sir 6,5). Ostatně jeden z jeho nejznámějších výroků „srdce mluví k srdci“ inspiroval celé generace věřících, včetně svatého Johna Henryho Newmana, který si jej zvolil za své motto, *Cor ad cor loquitur*. „Stačí dobře milovat, abychom dobře mluvili“ bylo jedno z jeho přesvědčení. To ukazuje, že pro něj komunikace nikdy neměla být redukována na prostředek k dosažení cíle, na *marketingovou* strategii,

jak bychom dnes řekli, ale byla spíše odrazem duše, viditelným povrchem jádra lásky, která je očím neviditelná. Pro sv. Františka Saleského právě „v srdci a skrze srdce dochází k jemnému, intenzivnímu a sjednocujícímu procesu, díky němuž člověk poznává Boha“.² Svátý František se díky „opravdové lásce“ dokázal dorozumět s hluchoněmým Martinem a stal se jeho přítelem, proto se na něj vzpomíná také jako na ochránce lidí s komunikačním postižením.

Právě na základě tohoto „kritéria lásky“ nám svatý ženevský biskup svými spisy i životním svědectvím připomíná, že „jsme tím, co sdělujeme“. Je to lekce, která jde proti proudu dnešní doby, kdy je komunikace, jak zažíváme zejména na sociálních sítích, často účelově přizpůsobována tomu, aby nás svět viděl takové, jací bychom chtěli být, a ne takové, jací jsme. Svátý František Saleský rozšířil v ženevské komunitě četné výtisky svých spisů. Tento „novinářský“ důvtip mu získal věhlas, který rychle přesáhl hranice jeho diecéze a přetrvává dodnes. Svátý Pavel VI. konstatoval, že jeho spisy jsou „nesmírně příjemnou, poučnou a podnětnou“³ četbou. Pokud se podíváme na dnešní komunikační prostředí, nejsou to právě tyto charakteristiky, které by měl článek, reportáž, vysílání nebo příspěvek na sociálních sítích splňovat? Kéž se pracovníci v oblasti komunikace nechají inspirovat tímto světcem něhy, odvážně a svobodně hledají a říkají pravdu a zároveň odmítají pokušení používat příliš silná a agresivní vyjádření.

Mluvit srdcem v synodálním procesu

Jak jsem zdůraznil, „i v církvi je velmi potřebné naslouchat a vzájemně si naslouchat. Je to ten nejcennější a nejplodnější dar, který můžeme nabídnout jeden druhému.“⁴ Z nepředpojatého, pozorného a vstřícného naslouchání vychází mluvení v Božím stylu, živé blízkosti, soucitem a něhou. V církvi naléhavě potřebujeme komunikaci, která zapaluje srdce, je balzámem na rány a osvětluje cestu našich bratří a sester. Sním o takové církevní komunikaci, která se nechá vést

2 FRANTIŠEK, ap. list *Totum amoris est* (28. prosince 2022).

3 PAVEL VI., apoštol. list. *Sabaudiae gemma*, ke čtyřstému výročí narození Františka Saleského, učitele církve (29. ledna 1967), překlad vlastní.

4 FRANTIŠEK, *Poselství k 56. Světovému dni sdělovacích prostředků* (24. ledna 2022), in *Acta ČBK*, Praha, ČBK 2022.

Duchem Svatým, která je mírná a zároveň prorocká, která umí nacházet nové formy a způsoby pro podivuhodné hlásání, které má uskutečňovat ve třetím tisíciletí. O takové komunikaci, která staví do středu vztah s Bohem a bližními, zejména s těmi nejpotřebnějšími, a která umí zažehnout oheň víry, místo aby udržovala popel sebevztahné identity; komunikaci, jejímž základem jsou pokora při naslouchání a *parrhesia* při mluvení, která nikdy neodděluje pravdu od lásky.

Odzbroit duše podporou jazyka míru

„Laskavé slovo láme kosti,“ praví kniha Přísloví (25,15). Mluvit srdcem je v dnešní době více než kdy jindy nutné, abychom rozvíjeli kulturu míru tam, kde je válka, abychom otevírali cesty k dialogu a usmíření tam, kde zuří nenávist a nepřátelství. V dramatickém kontextu globálního konfliktu, který zažíváme, je naléhavě nutné prosazovat takovou komunikaci, která není nepřátelská. Je nezbytné překonat „sklon okamžitě diskreditovat druhého, přidávat mu znevažující přídomky namísto otevřeného a uctivého dialogu.“⁵ Potřebujeme pracovníky v oblasti komunikace, kteří jsou ochotni vést dialog, podílejí se na podpoře celkového odzbrojení a jsou odhodláni odbourávat válečnou psychózu, která se skrývá v našich srdcích, jak prorocky nabádal sv. Jan XXIII. v encyklice *Pacem in terris*: „Opravdový mír [...] může mít pevný základ [...] jedině ve vzájemné důvěře“ (č. 113). Důvěře, která potřebuje lidi, kteří se neskrývají ve svých zákopech, ale jsou odvážní a kreativní, připravení riskovat při hledání společného prostoru, kde se mohou setkat s druhými. Stejně jako před 60 lety i nyní žijeme v temné hodině, v níž se lidstvo obává eskalace války, kterou je třeba co nejdříve zastavit, a to i na úrovni komunikace. Je děsivé poslouchat, s jakou lehkostí jsou pronášena slova vyzývající ke zničení národů a území. Slova, která se bohužel často mění ve válečné činy plné ohavného násilí. Proto je třeba odmítnout jakoukoliv válečnickou rétoriku, stejně jako všechny formy propagandy, které manipulují s pravdou a znetvořují ji pro ideologické účely. Místo toho by se měla na všech úrovních podporovat komunikace, která pomáhá vytvářet podmínky k řešení sporů mezi národy.

5 FRANTIŠEK, enc. *Fratelli tutti* (3. října 2020), č. 201, Praha, Karmelitánské nakladatelství 2021.

Jako křesťané víme, že o osudu míru rozhoduje obrácení srdce, protože virus války pochází z nitra lidského srdce.⁶ Ze srdce vycházejí ta správná slova, která rozptylují stíny uzavřeného a rozděleného světa a budují civilizaci lepší, než je ta, kterou jsme obdrželi. Je to úsilí, které musí vynaložit každý z nás, ale které vyžaduje zejména smysl pro odpovědnost pracovníků v oblasti komunikace, aby své povolání vykonávali jako poslání.

Kéž nám Pán Ježíš, čisté Slovo vycházející z Otcova srdce, pomůže, aby naše komunikace byla jasná, otevřená a srdečná.

Kéž nám Pán Ježíš, Slovo, které se stalo tělem, pomůže naslouchat tlukotu srdce, abychom znovu objevili bratry a sestry a odstranili nepřátelství, které nás rozděluje.

Kéž nám Pán Ježíš, Slovo pravdy a lásky, pomůže mluvit pravdu v lásce, abychom cítili, že jsme si navzájem oporou.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 24. ledna 2023, v den památky sv. Františka Saleského

FRANTIŠEK

6. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MISIÍ 2023

25. LEDNA 2023

Drazí bratři a sestry!

Pro letošní Světový den misí jsem zvolil téma, které vychází z vyprávění o emauzských učednících v Lukášově evangeliu (srov. 24,13–35): „Hořící srdce, kráčející nohy.“ Tito dva učedníci byli zmatení a zklamání, ale setkání s Kristem ve slově a při lámání chleba v nich zažehlo nadšenou touhu znovu se vydat na cestu do Jeruzaléma a hlásat, že Pán byl skutečně vzkříšen. V evangelijním příběhu vnímáme proměnu učedníků prostřednictvím několika sugestivních obrazů: jejich *srdce hořelo*, když jim Ježíš objasňoval Písmo, *otevřely se jim oči*, tak že ho poznali, a nakonec se jejich *nohy vydaly* na cestu. Zamyslíme-li se nad těmito třemi aspekty, které odrážejí cestu všech učedníků misionářů, můžeme obnovit své nadšení pro evangelizaci v dnešním světě.

1. Hořelo nám srdce, „když odhaloval smysl Písma“. Při misijní činnosti Boží slovo osvěcuje a proměňuje srdce

Cestou z Jeruzaléma do Emauz měli oba učedníci sklíčené srdce – jak bylo patrné z jejich tváří –, protože Ježíš, ve kterého věřili, zemřel (srov. v. 17). Tváří v tvář neúspěchu ukřižovaného Učitele se zhroutila jejich naděje, že je Mesiáš (srov. v. 21).

A „jak tak hovořili a uvažovali, přiblížil se k nim sám Ježíš a připojil se k nim“ (v. 15). Tak jako na začátku, když povolal učedníky, i nyní se Pán chopí iniciativy ve chvíli, kdy jsou zmatení, připojí se ke svým učedníkům a kráčí po jejich boku. Ve svém velkém milosrdenství se nikdy neunaví a zůstává s námi navzdory našim selháním, pochybnostem a slabostem, i přes náš smutek a pesimismus, které způsobují, že jsme „nechápaní a váhaví“ (v. 25), lidé chabé víry.

Zmrtvýchvstalý Pán je dnes stejně jako tenkrát nablízku svým učedníkům misionářům a kráčí spolu s nimi, zvláště když se cítí zmaření, zdeptaní a vystrašení tváří v tvář tajemství nespravedlnosti, která je obklopuje a snaží se je přemoci. Proto „si nenechme ukrást naději!“¹ Pán je větší než všechny naše problémy, zvláště když se s nimi setkáváme během našeho poslání hlásat světu evangelium, protože taková mise je koneckonců jeho a my jsme jednoduše jeho pokorní spolupracovníci, „neužiteční služebníci“ (srov. Lk 17,10).

Chci vyjádřit svou blízkost v Kristu všem misionářům a misionářkám ve světě, zvláště těm, kteří snášejí jakékoliv těžkosti: moji milí, vzkříšený Pán je stále s vámi a vidí vaši velkorysost a vaše oběti, které přinášíte pro poslání evangelizovat ve vzdálených oblastech. Každý den není prozářený sluncem, ale vždy si připomínejme slova Pána Ježíše, kterými se před svým utrpením obrací na své přátele: „Ve světě budete mít soužení. Ale buďte dobré mysli. Já jsem přemohl svět!“ (Jan 16,33).

Poté, co vzkříšený Ježíš naslouchal dvěma učedníkům cestou do Emmau, „začal od Mojžíše, *probral dále* všechny proroky a vykládal jim, co se ve všech *částech* Písma na něj vztahuje“ (Lk 24,27). A srdce učedníků se rozhořela, jak se později jeden druhému svěřili: „Což nám nehořelo srdce, když k nám na cestě mluvil a odhaloval smysl Písma?“ (v. 32). Ježíš sám je živé Slovo, které může zapálit, osvětit a změnit naše srdce.

Lépe tak porozumíme výroku sv. Jeronýma: „Neznalost Písma je neznalost Krista.“² „Bez Pána, který by nás uvedl, není možné do hloubky pochopit Písmo svaté, ale pravdivý je také opak: bez Písma svatého zůstávají události Ježíšovy mise a jeho církve ve světě neproniknutelné.“³ Znalost Písma je tedy důležitá pro křesťanský život a ještě více pro hlásání Krista a jeho evangelia. Co jiného bychom jinak předávali ostatním než své vlastní myšlenky a projekty? Copak chladné srdce dokáže zapálit srdce ostatních?

1 FRANTIŠEK, apoštol. exhor. *Evangelii gaudium*, č. 86, Paulínky, Praha 2014.

2 SV. JERONÝM, *Commentarii in Isaiam*. Prolog.

3 FRANTIŠEK, apoštol. list daný motu proprio *Aperuit illis*, č. 1.

Nechme se tedy stále doprovázet vzkříšeným Pánem, který nám objasní smysl Písma. Dovolme mu, aby zapálil naše srdce, aby nás osvětlil a proměnil, abychom mohli světu hlásat jeho tajemství spásy s mocí a moudrostí, které vycházejí z jeho Ducha.

2. Oči, které „se otevřely a poznaly ho“ při lámání chleba. Ježíš v eucharistii je vrcholem a zdrojem poslání

Srdce, která se rozhořela zásluhou Božího slova, povzbudila emauzské učedníky, aby požádali tajemného Pocestného, aby s nimi zůstal, protože nastával večer. U stolu se jejich oči otevřely a poznali ho, když lámal chléb. Tím rozhodujícím, co otevřelo oči učedníků, je sled činností, které Ježíš vykonal: vzal chléb, požehnal ho, lámal a dal jim. Jsou to běžná gesta židovské hlavy rodiny, ale Ježíš Kristus je vykonal v milosti Ducha Svatého a obnovil jimi pro své spolustolovníky znamení rozmnožení chlebů, především toho eucharistického, svátosti oběti kříže. Ale právě ve chvíli, kdy poznávají Ježíše při lámání chleba, „on jim však zmizel“ (Lk 24,31). Z toho můžeme pochopit jednu podstatnou skutečnost naší víry: Kristus, který láme chléb, se nyní stává lámaným chlebem, sdíleným s učedníky a jimi konzumovaným. Nelze ho spatřit, protože nyní vstoupil do srdcí učedníků, aby je ještě více zapálil a pobídl, aby se bez prodlení vydali na cestu a všem sdělili jedinečnou zkušenost setkání se Vzkříšeným! Zmrtvýchvstalý Kristus je tedy ten-který-láme-chléb a zároveň je Chléb-lámaný-pro-nás. A tak každý učedník misionář je povolán, aby se působením Ducha Svatého stal tak jako Ježíš a v Ježíši tím-který-láme-chléb a tím-který-je-lámaný-chléb pro svět.

Zde je třeba si připomenout, že běžné lámání materiálního chleba s hladovými ve jménu Krista je už misijní křesťanský úkon. Tím spíše je lámání eucharistického chleba, kterým je sám Kristus, dokonalé misijní působení, protože eucharistie je zdrojem a vrcholem života a poslání církve.

Papež Benedikt XVI. to připomenul: „Nemůžeme si nechat pro sebe lásku, kterou v této svátosti [eucharistie] slavíme. Už svou povahou si vyžaduje, abychom ji odevzdávali všem. To, co svět potřebuje, je Boží láska; setkat se s Ježíšem a uvěřit v něho. Proto eucharistie

není jen zdrojem a vrcholem života církve, ale je i jejím posláním: „Autenticky eucharistická církev je církev misionářská.“⁴

Abychom přinášeli ovoce, musíme být s Ježíšem sjednoceni (srov. Jan 15,4–9). Takového sjednocení dosahujeme každodenní modlitbou, zvláště při *adoraci*, tichém setrvání v přítomnosti Pána, který zůstává s námi v eucharistii. Učedník misionář se může stát mystikem v činnosti, pěstuje-li s láskou toto společenství s Kristem. Kéž naše srdce stále touží po Ježíšově společnosti, prahne po naléhavém požadavku dvou učedníků z Emauz, především když se připozdívá: „Zůstaň s námi, Pane“ (srov. Lk 24,29).

3. Naše nohy se vydaly na cestu v radosti, že můžeme vyprávět o vzkříšeném Kristu. Věčné mládí církve, která neustále vychází ven

Učedníci „se vydali bez váhání na cestu a vrátili se do Jeruzaléma“ (srov. Lk 24,33) poté, co se jim otevřely oči a poznali Krista při „lámání chleba“. To, že spěchali, aby se s ostatními podělili o radost ze setkání s Pánem, ukazuje, že „radost evangelia naplňuje srdce i celý život těch, kdo se setkávají s Ježíšem. Ti, kdo přijímají spásu od něj, jsou vysvobozeni z hříchu, ze smutku, z vnitřní prázdnoty a z osamění. S Ježíšem Kristem se vždycky rodí a obnovuje radost.“⁵ Se zmrtvýchvstalým Ježíšem se nemůžeme setkat, aniž bychom hořeli touhou sdělit to všem. Proto prvním a hlavním zdrojem misijního poslání jsou lidé, kteří poznali vzkříšeného Krista v Písmu a v eucharistii a nesou ve svém srdci jeho oheň a ve svém pohledu jeho světlo. Oni mohou svědčit o životě, který nikdy nekončí, ani v těch nejobtížnějších situacích a nejtemnějších chvílích.

Obraz „nohou, které se vydávají na cestu“ nám znovu připomíná trvalou hodnotu *missio ad gentes*, poslání, které zmrtvýchvstalý Pán svěřil církvi, aby evangelizovala každého člověka a každý národ až po všechny končiny světa. Dnes více než kdy jindy potřebuje lidstvo, zraněné mnoha nespravedlnostmi, rozděleními a válkami, dobrou zvěst

4 BENEDIKT XVI., apoštol. exhort. *Sacramentum caritatis*, č. 84, Paulínky, Praha 2017.

5 FRANTIŠEK, apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 1, Paulínky, Praha 2014.

o míru a spáse v Kristu. Využívám této příležitosti, abych potvrdil, že „každý má právo slyšet evangelium. Křesťané mají povinnost hlásat jej, aniž by kohokoliv vylučovali, a to nikoli jako někdo, kdo ukládá nový závazek, nýbrž jako někdo, kdo sdílí radost, ukazuje krásné obzory a nabízí lákavou hostinu.“⁶ Misijní obrácení zůstává hlavním cílem, který si musíme klást jako jednotlivci i jako společenství, protože „misijní působení je paradigmatem každého díla církve“.⁷

Jak dosvědčuje apoštol Pavel, Kristova láska nás uchvacuje a pobízí (srov. 2 Kor 5,14). Tato láska je dvojí: Kristova láska k nám, která přitahuje, inspiruje a probouzí naši lásku k němu. Taková láska činí církev, která stále vychází na cestu, stále mladou. Všichni její členové jsou pověřeni hlásat Kristovo evangelium v přesvědčení, že „umřel za všechny, aby ti, kteří jsou naživu, nežili už sobě, ale pro toho, který za ně umřel a vstal z mrtvých“ (v. 15). K misijnímu působení může přispět každý z nás: modlitbou, činností, obětováním finančních prostředků i utrpení a vlastním svěděním. Papežská misijní díla jsou vhodným nástrojem, který usnadňuje koordinaci misijní spolupráce na duchovní i hmotné úrovni. Proto je sbírka během Světového dne misí věnována Papežskému dílu šíření víry.

Naléhavost misijního působení církve přirozeně vyžaduje stále užší misijní spolupráci všech jejích členů na všech úrovních. To je zásadní cíl synodálního procesu, kterým církev prochází pomocí klíčových slov: společenství, spoluúčast, poslání. Takový proces jistě neznamená, že se církev soustředí na sebe sama; není ani referendem o tom, čemu bychom měli věřit a co, ani záležitost lidských preferencí. Je to spíše proces, kdy se vydáváme na cestu jako emauzští učedníci a nasloucháme zmrtvýchvstalému Pánu. On se k nám vždy připojuje, aby nám objasňoval smysl Písma a lámal pro nás chléb, abychom mohli v síle Ducha Svatého dále plnit jeho poslání ve světě.

Tak jako ti dva učedníci vyprávěli ostatním, co se jim cestou přihodilo (srov. Lk 24,35), i naše hlásání bude radostné vyprávění o Kristu Pánu, jeho životě, jeho utrpení, smrti, zmrtvýchvstání a úžasných věcech, které jeho láska vykonala v našem životě.

6 Tamtéž, č. 14.

7 Tamtéž, č. 15.

Vykročme tedy i my, osvíceni setkáním se zmrtvýchvstalým Ježíšem a povzbuzení jeho Duchem. Vykročme s hořícím srdcem, otevřenými očima a kráčejícíma nohama, abychom zapalovali Božím slovem srdce ostatních lidí, otevírali jejich oči pro Ježíše v eucharistii a všechny pozvali, aby kráčeli společně na cestě míru a spásy, kterou Bůh daroval lidstvu v Kristu.

Svatá Maria, která jsi na cestě, Matko Kristových učedníků misionářů a Královno misií, oroduj za nás!

Dáno v Římě u Sv. Jan v Lateránu dne 6. ledna 2023, v den slavnosti Zjevení Páně

František

7.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K POSTNÍ DOBĚ 2023

25. LEDNA 2023

Postní askeze, synodální cesta

Drazí bratři a sestry!

Matoušovo, Markovo a Lukášovo evangelium shodně líčí událost Ježíšova proměnění. Ta je Pánovou odpovědí na nepochopení jeho učedníků. Krátce předtím totiž došlo k vážnému střetu mezi Místrem a Šimonem Petrem, který poté, co vyznal víru v Ježíše jako Krista, Božího Syna, odmítl jeho předpověď umučení a kříže. Ježíš ho důrazně pokáral: „Jdi mi z očí, satane! Pohoršuješ mě, neboť nemáš na mysli věci božské, ale lidské!“ (Mt 16,23). Následně „po šesti dnech vzal Ježíš s sebou Petra, Jakuba a jeho bratra Jana a vyvedl je na vysokou horu, aby byli sami“ (Mt 17,1).

Evangelium o proměnění Páně se každoročně čte o druhé neděli postní. Během tohoto liturgického období nás totiž Pán nás zve, abychom se s ním odebrali do ústraní. Zatímco naše běžné povinnosti vyžadují, abychom setrvali na svých obvyklých místech a žili často opakujícím se, někdy až nudným každodenním životem, během postní doby jsme pozváni, abychom spolu s Ježíšem „vystoupili na vysokou horu“ a prožili se svatým Božím lidem zvláštní zkušenost *askeze*.

Postní askeze je závazek, který je vždy podporovaný milostí, že překonáme nedostatek víry a odpor k následování Ježíše na cestě kříže. Stejně jako to potřeboval Petr a ostatní učedníci. Abychom prohloubili své poznání Mistra, plně pochopili a přijali tajemství jeho spásy, která se uskutečňuje naprostým sebedarováním z lásky, musíme se jím nechat vést do ústraní a k výšinám, odpoutat se od průměrnosti a marnosti. Musíme se vydat na cestu vzhůru, která podobně

jako horská túra vyžaduje úsilí, oběti a soustředění. Tyto požadavky jsou důležité i pro synodální cestu, na kterou jsme se jako církev vydali. Prospěje nám, když se zamyslíme nad vztahem, který existuje mezi postní askezí a synodální zkušeností.

Do „ústraní“ na hoře Tábor s sebou Ježíš bere tři učedníky, které vybral, aby se stali svědky jedinečné události. Chce, aby tato zkušenost milosti nebyla osamělá, ale sdílená, jako ostatně celý náš život víry. Ježíše následujeme společně. A společně, jako církev putující v čase, také prožíváme liturgický rok a v něm i postní dobu a kráčíme s těmi, které Pán postavil vedle nás jako spolupoutníky. Podobně jako při výstupu Ježíše a učedníků na horu Tábor můžeme říci, že naše postní cesta je „synodální“, protože po ní kráčíme společně, jako učedníci jednoho Mistra. Víme totiž, že Ježíš sám je *cestou*, a proto jak v liturgickém životě, tak v rámci synody církev nedělá nic jiného, než že stále hlouběji a plněji vstupuje do tajemství Krista Spasitele.

A dostáváme se k vyvrcholení. Podle evangelia byl Ježíš „před nimi proměněn: jeho tvář zazářila jako slunce a jeho oděv zbledl jako světlo“ (Mt 17,2). Zde je „vrchol“, cíl cesty. Na konci výstupu, když jsou s Ježíšem na hoře, se třem učedníkům dostává milosti spatřit ho v jeho slávě, zářícího nadpřirozeným světlem, které nepřicházelo zvenčí, ale vyzařovalo z něj samotného. Božská krása tohoto zjevení byla nesrovnatelně větší než jakákoli námaha, kterou museli učedníci vynaložit při výstupu na horu Tábor. Jako při každé náročné horské túře nesmíme při výstupu spouštět oči z cesty, ale panorama, které se otevře na jejím konci, překvapí a odmění člověka svou nádherou. I synodální proces se často zdá být namáhavý a někdy nás může odradit. Ale to, co nás čeká na konci, je jistě něco úžasného a překvapivého, co nám pomůže lépe pochopit Boží vůli a naše poslání ve službě jeho království.

Zkušenost učedníků na hoře Tábor je navíc obohacena tím, že se vedle proměněného Ježíše zjeví Mojžíš a Eliáš, kteří představují Zákon a Proroky (srov. Mt 17,3). Kristova novost je naplněním staré smlouvy a příslibů, je neoddelitelná od Božího příběhu s jeho lidem a zjevuje jeho hluboký smysl. Podobně i synodální cesta je zakořeněna v církevní tradici a zároveň se otevírá novému. Tradice je zdrojem inspirace k hledání nových cest, přičemž se vyhýbá protichůdným pokoušením strnulosti a improvizovaného experimentování.

Cílem asketické postní cesty a podobně i synodální cesty je proměna, a to jak osobní, tak církevní. Proměna, která v obou případech nachází svůj vzor v Ježíši a dosahuje se milostí jeho velikonočního tajemství. Aby se v nás tato proměna v tomto roce mohla uskutečnit, rád bych navrhl dvě „cesty“, po kterých bychom mohli stoupat spolu s Ježíšem a dosáhnout s ním cíle.

První souvisí s příkazem, který Bůh Otec adresuje učedníkům na hoře Tábor, když rozjímají o proměněném Ježíši. Hlas z oblaku vyzývá: „Toho poslouchejte!“ (Mt 17,5). První pokyn je tedy zcela jasný: poslouchat Ježíše. Postní doba je časem milosti do té míry, do jaké mu nasloucháme, když k nám promlouvá. A jak k nám promlouvá? Především v Božím slově, které nám církev nabízí v liturgii. Nenechajme ho padnout na neúrodnou půdu. Pokud se nemůžeme vždy zúčastnit mše svaté, čtěme si biblická čtení každý den, a to i s pomocí internetu. Kromě Písma k nám Pán promlouvá i v našich bratřích a sestrách, zejména ve tvářích a příbězích těch, kteří potřebují pomoc. Chtěl bych však doplnit i další aspekt, který je v synodálním procesu velmi důležitý: naslouchání Kristu se děje i skrze naslouchání bratřím a sestráh v církvi. Toto vzájemné naslouchání, které je v některých fázích synody hlavním cílem, v metodě a stylu synodální církve vždy zůstává nepostradatelné.

Když učedníci uslyšeli Otcův hlas, „padli tváří k zemi a velmi se báli. Ježíš přistoupil, dotkl se jich a řekl: ‚Vstaňte, nebojte se!‘ Pozdvihli oči a neviděli nikoho, jen samotného Ježíše“ (Mt 17,6–8). Zde je druhý pokyn pro tuto postní dobu: neuchylujte se k religiozitě tvořené mimořádnými událostmi a sugestivními zážitky ze strachu čelit realitě s její každodenní prací, těžkostmi a rozpory. Světlo, které Ježíš ukazuje učedníkům, je předzvěstí velikonoční slávy, k níž musíme směřovat, když následujeme „jedině jeho“. Postní doba je zaměřena na Velikonoce: „ústraní“ není cílem samo o sobě, ale připravuje nás na prožívání utrpení a kříže s vírou, nadějí a láskou, abychom dosáhli vzkříšení. Ani synodální cesta by nás neměla klamat, že jsme již dorazili do cíle, když nám Bůh dává milost některých silných zážitků společenství. I tam nám Pán opakuje: „Vstaňte, nebojte se!“ Sestupme na rovinu a kéž nás prožitá milost posiluje v tom, abychom byli „řemeslníky synodality“ ve všedním životě našich společenství.

Drazí bratři a sestry, kéž nás Duch Svatý v tomto postním období povzbuzuje při našem výstupu s Ježíšem, abychom zakusili jeho božskou nádheru a posilnění vírou pokračovali na cestě spolu s ním, který je slávou svého lidu a světlem národům.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 25. ledna, na svátek obrácení svatého Pavla

FRANTIŠEK

**8. LETTERA APOSTOLICA IN FORMA
DI «MOTU PROPRIO» DEL SOMMO
PONTEFICE FRANCESCO CON LA QUALE
VENGONO MODIFICATI I TERMINI DI
RICORSO DEL MEMBRO DIMESSO
DA UN ISTITUTO DI VITA CONSACRATA**

**APOŠTOLSKÝ LIST PAPEŽE FRANTIŠKA
DANÝ MOTU PROPRIO „EXPEDIT UT IURA
PERSONARUM“, KTERÝM SE UPRAVUJÍ
LHŮTY PRO SPRÁVNÍ ODVOLÁNÍ
ČLENŮ PROPUŠTĚNÝCH Z INSTITUTU
ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA**

2. DUBNA 2023

«Expedit ut iura personarum apte definiantur atque in tuto ponantur» (AAS, LXXV [1983], Pars II, XXII). Fu questo il sesto principio generale che il Sinodo dei Vescovi, nell'ottobre 1967, approvò per la revisione del Codice di Diritto Canonico e che ancor oggi rimane valido, riconoscendo alla tutela e alla protezione dei diritti soggettivi un posto privilegiato nell'Ordinamento giuridico della Chiesa. Esso diventa rilevante soprattutto nelle vicende più delicate del vivere ecclesiale, quali sono le procedure concernenti lo status giuridico delle persone.

„Je prospěšné, aby práva osob byla v kodexu vhodně stanovena a zaručena“ (AAS 75 /1983/, s. 22). To byla šestá obecná zásada, kterou biskupská synoda v říjnu 1967 schválila pro revizi Kodexu kanonického práva a která je platná dodnes, a ta přiznává ochraně a zajištění subjektivních práv v církevním právním řádu výsadní místo. To nabývá na významu zejména v nejchoulostivějších záležitostech církevního života, jako jsou řízení týkající se právního postavení osob.

Considerando che le vigenti norme sulla dimissione di membri dagli Istituti di Vita Consacrata prevedono al can. 700 CIC e al can. 501, § 2 CCEO tempi cronologici che non possono dirsi congruenti alla tutela dei diritti della persona, e che una modalità meno restrittiva dei termini di trasmissione del ricorso consentirebbe all'interessato di poter meglio valutare le imputazioni a suo carico, nonché di poter utilizzare modalità di comunicazione più adeguate;

Vzhledem k tomu, že současné normy o propuštění členů z institutů zasvěceného života stanoví v kán. 700 CIC a v kán. 501 § 2 CCEO časové lhůty, které neodpovídají požadavkům na ochranu práv jednotlivců, takže méně omezující stanovení lhůt pro podání odvolání by dotyčné osobě umožnilo lépe posoudit obvinění proti ní vznesená, jakož i využít vhodnější způsoby komunikace;

avendo presente, inoltre, che sussiste il pericolo che la procedura prevista dai cann. 697–699 CIC e dai cann. 497–499 CCEO non sempre venga correttamente rispettata, mettendo a rischio la validità della procedura stessa e di conseguenza la tutela dei diritti dei professi dimessi;

navíc s ohledem na existenci nebezpečí, že postup stanovený v kán. 697–699 CIC a v kán. 497–499 CCEO nemusí být vždy správně dodržen, což ohrožuje platnost samotného řízení, a tedy i ochranu práv propuštěných profesů;

dispongo ora quanto segue:

stanovím nyní následující:

Art. 1.

Al can. 700 CIC, circa il diritto del religioso dimesso di ricorrere all’Autorità competente, si sostituisce il termine di “dieci giorni” con quello di “trenta giorni”, senza necessità di chiedere per iscritto la revoca o la correzione del decreto al suo autore (can. 1734, § 1 CIC), risultando il canone in parola così formulato:

«*Decretum dimissionis in sodalem professum latum vim habet simul ac ei, cuius interest, notificatur. Decretum vero, ut valeat, indicare debet ius, quo dimissus gaudet, recurrendi, absque petitione de qua in can. 1734, § 1, intra triginta dies a recepta notificatione ad auctoritatem competentem. Recursus effectum habet suspensivum*».

Čl. 1

V kán. 700 CIC, který se týká práva propuštěného řeholníka odvolat se k příslušné autoritě, je lhůta „deseti dnů“ nahrazena lhůtou „třiceti dnů“, aniž by bylo nutné písemně žádat autora rozhodnutí o jeho zrušení nebo opravu (dle kán. 1734 § 1 CIC). Uvedený kánon zní tedy takto:

„Rozhodnutí o propuštění doručené profesovi je účinné od okamžiku oznámení členu, jehož se týká. K platnosti rozhodnutí se vyžaduje, aby obsahovalo poučení, že propuštěný má právo na správní odvolání k příslušnému představenému ve lhůtě třiceti dnů od přijetí rozhodnutí, a to bez povinnosti podat žádost uvedenou v kán. 1734. Správní odvolání má odkladné účinky.“

Art. 2.

Al can. 501, § 2 CCEO, circa il diritto del membro dimesso di ricorrere all'Autorità competente, si sostituisce il termine di "quindici giorni" con quello di "trenta giorni", risultando il medesimo canone così formulato:

«Sodalis vero potest adversus decretum dimissionis intra triginta dies cum effectu suspensivo sive recursum interponere sive postulare, ut causa via iudiciali tractetur».

Čl. 2

V kán. 501 § 2 CCEO, který se týká práva propuštěného člena odvolat se k příslušné autoritě, je termín „patnáct dnů“ nahrazen termínem „třicet dnů“, a tento kánon tedy zní takto:

„Člen však může proti rozhodnutí o propuštění podat ve lhůtě třiceti dnů buď správní odvolání, které má odkladný účinek, nebo požádat, aby byla záležitost projednána soudní cestou.“

Quanto deliberato con questa Lettera Apostolica in forma di Motu Proprio, ordino che abbia fermo e stabile vigore, nonostante qualsiasi cosa contraria anche se degna di speciale menzione, e che sia promulgato tramite pubblicazione su L'Osservatore Romano, entrando in vigore il 7 maggio dell'anno 2023, V Domenica di Pasqua, e quindi pubblicato nel commentario ufficiale degli Acta Apostolicae Sedis.

Narizují, aby to, co je stanoveno tímto apoštolským listem daným z vlastního podnětu, bylo trvalé a právoplatné navzdory všem opačným ustanovením, i kdyby byla hodna zvláštního zřetele, a aby tento apoštolský list byl promulgován zveřejněním v L'Osservatore Romano a vstoupil v účinnost 7. května roku 2023, o páté neděli velikonoční, a poté byl zveřejněn v úředním věstníku Acta Apostolicae Sedis.

Dato a Roma, presso San Pietro, il giorno 2 aprile dell'anno 2023,
Domenica delle Palme, undicesimo del Pontificato.

Dáno v Římě, u Svatého Petra dne 2. dubna roku 2023, na Květnou
neděli, v jedenáctém roce mého pontifikátu

FRANCESCO

FRANTIŠEK

9.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 60. SVĚTOVÉMU DNI MODLITEB ZA POVOLÁNÍ

30. DUBNA 2023

Povolání: milost a poslání

Drazí bratři a sestry, drazí mladí!

Již po šedesáté slavíme Světový den modliteb za povolání, který ustanovil svatý Pavel VI. v roce 1964 během 2. vatikánského ekumenického koncilu. Cílem této prozíravé iniciativy je pomoci všem členům Božího lidu osobně i ve společenství, aby dokázali odpovědět na povolání a poslání, které Pán svěruje každému člověku v dnešním světě, s jeho ranami a nadějemi, s jeho výzvami i úspěchy.

Letos vám předkládám k zamyšlení a modlitbě téma „Povolání: milost a poslání“. Je to vzácná příležitost znovu s úžasem objevit, že Pánovo povolání je milost, bezplatný dar a zároveň je to závazek jít, vyjít ven a přinášet evangelium druhým. Jsme povoláni ke svědectví víry, které pevně spojuje život v milosti, jak jej zakoušíme ve svátostech a církevním společenství, s apoštolátem ve světě. Křesťan, vedený Duchem Svatým, je vyzýván, aby odpovídal na životní úskalí a byl citlivý na lidská dramata, přičemž má vždy na paměti, že poslání je Božím dílem a nemůže ho uskutečňovat osamoceně, nýbrž v církevním společenství, spolu s bratry a sestrami pod vedením pastýřů. Neboť to byl odedávna Boží sen: abychom s ním žili ve společenství lásky.

„Vyvoleni ještě před stvořením světa“

Apoštol Pavel před námi otevírá podivuhodný obzor: Bůh Otec nás v Kristu „vyvolil ještě před stvořením světa, abychom byli před ním

svatí a neposkvrnění v lásce; ze svého svobodného rozhodnutí nás předurčil, abychom byli přijati za jeho děti skrze Ježíše Krista“ (Ef 1,4–5). Tato slova nám umožňují vidět život v jeho plnosti: Bůh nás „počal“ ke svému obrazu a podobě a chce, abychom byli jeho dětmi: byli jsme stvořeni Láskou, pro lásku a s láskou a jsme utvořeni k lásce.

V průběhu našeho života k nám tato výzva, vepsaná do vláken našeho bytí a do tajemství našeho štěstí, působením Ducha Svatého proniká stále novým způsobem, osvěcuje naši mysl, posiluje naši vůli, naplňuje nás úžasem a zapaluje naše srdce. Někdy k nám přichází zcela nečekaně. Tak tomu bylo i v mém případě, když jsem 21. září 1953 při cestě na každoroční studentský festival pocítil potřebu vstoupit do kostela a jít ke zpovědi. Ten den změnil můj život a zanechal v něm stopu, která přetrvává dodnes. Boží výzva k sebedarování se však projevuje postupně: při setkání s chudobou, ve chvílích modlitby, díky jasnému svědectví evangelia, při četbě, která otevírá naši mysl, když nasloucháme Božím slovu a cítíme, že je adresováno nám, v radě, kterou nám dává doprovázející bratr nebo sestra, v době nemoci nebo zármutku... Fantazie Boha, který nás volá, je nekonečná.

Pánova nabídka a jeho dar čekají na naši odpověď. Povolání je „prolínání Božího vyvolení a lidské svobody“,¹ je dynamickým a podnětným vztahem mezi Bohem a lidským srdcem. Dar povolání je jako zrno zaseté do půdy našeho života, které nás otevírá Bohu a druhým lidem, abychom se s nimi podělili o nalezený poklad. To je základní struktura toho, co chápeme pod pojmem povolání: Bůh nás volá v lásce a my vděčně odpovídáme v lásce. Uvědomujeme si, že jsme milovaní synové a dcery jediného Otce a začínáme se mezi sebou vnímat jako bratři a sestry. Když svatá Terezie od Dítěte Ježíše tuto skutečnost konečně jasně „uviděla“, zvolala: „Konečně jsem našla své povolání! Mým povoláním je láska! Ano, našla jsem své místo v církvi [...]. V srdci církve, své Matky, budu láskou.“²

1 *Závěrečný dokument XV. řádného generálního shromáždění biskupské synody (2018), Mladí lidé, víra a rozlišování povolání*, č. 78.

2 Rukopis B, napsaný během jejího posledního duchovního cvičení (září 1896), *Opere complete*, Řím 1997, s. 223.

„Jsem posláním na této zemi“

Boží povolání, jak jsme si řekli, zahrnuje i poslání. Neexistuje povolání bez poslání. A není štěstí a plné seberealizace bez toho, aniž bychom druhým nabídli nový život, který jsme našli. Boží volání k lásce je zkušenost, která nám nedovoluje mlčet. „Běda mi, kdybych nehlásal evangelium!“ říká svatý Pavel (1 Kor 9,16). A první list Janův začíná slovy: „O tom, co bylo od počátku, co jsme slyšeli, vlastníma očima viděli, bedlivě pozorovali a čeho jsme se svýma rukama dotýkali, o Slovu života, které se stalo tělem, svědčíme a zvěstujeme vám, aby naše radost byla úplná“ (1 Jan 1,1–4).

Před pěti lety jsem se v apoštolské exhortaci *Gaudete et exultate* obracel na všechny pokřtěné osoby: „Také ty potřebuješ pochopit celek svého života jako poslání“ (č. 23). Ano, protože každý z nás, nikoho nevyjímaje, může říci: „Já jsem posláním na této zemi, a proto jsem na tomto světě.“³

Společným posláním nás křesťanů je v každé situaci radostně svědčit svými postoji a slovy o tom, co prožíváme, když jsme s Ježíšem a v jeho společenství, kterým je církev. A to se projevuje ve skutcích hmotného a duchovního milosrdenství, ve vstřícném a laskavém životním stylu, který zahrnuje blízkost, soucit a něhu, v protikladu ke kultuře plýtvání a lhostejnosti. To, že se stáváme bližními jako milosrdný Samaritán (srov. Lk 10,25–37), nám umožňuje pochopit „jádro“ křesťanského povolání – napodobovat Ježíše Krista, který přišel, aby sloužil, a ne aby si nechal sloužit (srov. Mk 10,45).

Toto misijní působení nevyplývá jen z našich schopností, záměrů nebo plánů ani z naší vůle, ba ani z našeho úsilí praktikovat ctnosti, ale z hluboké zkušenosti s Ježíšem. Teprve tehdy se můžeme stát svědky Někoho, Života, a to z nás činí „apoštoly“. Pak poznávám sám sebe „jako vypáleným znamením označen posláním, které celoživotně naplňuji tak, že osvěcuji, žehnám, oživuji, pozvedám, uzdravuji a osvobozuji“.⁴

Evangelijním obrazem této zkušenosti jsou dva učedníci putující do Emauz. Po setkání se vzkříšeným Ježíšem se svěřují jeden

3 FRANTIŠEK, ap. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 273, Praha, Paulínky 2014.

4 Tamtéž.

druhému: „Což nám nehořelo srdce, když k nám na cestě mluvil a odhaloval smysl Písma?“ (Lk 24,32). Na nich můžeme vidět, co znamená mít „hořící srdce a kráčející nohy“.⁵ To si přeji i pro nadcházející Světové dny mládeže v Lisabonu, na které se již velmi těším a jejichž mottem je: „Maria se vydala na cestu a spěchala“ (Lk 1,39, Český ekumenický překlad Bible). Kéž se každý muž a každá žena cítí povolání vstát a jít spěšně s hořícím srdcem!

Povolání společně a svolání

Evangelista Marek líčí událost, kdy Ježíš k sobě povolal dvanáct učedníků, každého jeho jménem. Ustanovil je, aby byli s ním a aby je vyslal kázat, uzdravovat nemoci a vyhánět démony (srov. Mk 3,13–15). Pán tak položil základy svého nového společenství. Oněch Dvanáct byli lidé z různých sociálních prostředí a profesí, kteří nepatřili k vlivným společenským vrstvám. Evangelia hovoří i o dalších povoláních, například o povolání dvaasedmdesáti učedníků, které Ježíš poslal po dvou (srov. Lk 10,1). Církev je právě *ekklesía*, toto řecké slovo znamená *shromáždění lidí povoláných, svoláných*, aby tvořili společenství misijních učedníků a učednic Ježíše Krista, usilujících žít mezi sebou jeho lásku (srov. Jan 13,34; 15,12) a šířit ji mezi všemi, aby přišlo Boží království.

V církvi jsme všichni služebníky a služebnicemi podle různých povolání, charismat a služeb. Naše společné povolání darovat se v lásce se rozvíjí a uskutečňuje v životě křesťanských laiků a laiček, kteří se věnují budování rodiny jako malé *domácí církve* a prostřednictvím kvasu evangelia pracují na obnově různých prostředí společnosti; ve svědectví zasvěcených mužů a žen, kteří se zcela darovali Bohu pro své bratry a sestry jako prorocství Božího království; v zasvěcených služebnících (jáhněch, kněžích, biskupech), kteří jsou postaveni do služby slova, modlitby a společenství svatého Božího lidu. Teprve ve vztahu ke všem ostatním se plně projeví pravá povaha a bohatství každého konkrétního povolání v církvi. V tomto smyslu je církev symfonií povolání, v níž jsou všechna povolání sjednocena a odlišena v harmonii a společně „vycházejí“, aby vyzařovala do světa nový život Božího království.

Milost a poslání: dar a úkol

Drazí bratři a sestry, povolání je darem a úkolem, zdrojem nového života a pravé radosti. Kéž modlitby a aktivity spojené s tímto dnem posílí vnímavost k povolání v našich rodinách, farnostech a společenstvích zasvěceného života, sdruženích a církevních hnutích. Kéž nás Duch zmrtvýchvstalého Pána vytrhne z apatie a dá nám soucit a empatii, abychom každý den žili obnoveni jako děti Boha, který je láska (srov. 1 Jan 4,16), a abychom nabízeli lásku druhým, byli schopni ji přinášet kamkoli, obzvláště do míst, kde je vyloučení a vykořisťování, bída a smrt. Aby se tak prostory lásky⁶ rozšiřovaly a Bůh v tomto světě stále více kraloval.

Kéž nás na této cestě provází modlitba, kterou napsal svatý Pavel VI. k příležitosti 1. Světového dne povolání, 11. dubna 1964:

„Ó Ježíši, božský Pastýři duší, který jsi povolal apoštoly, aby se stali rybáři lidí. Přitáhni k sobě opět horlivé a velkorysé duše mladých lidí, aby se stali tvými následovníky a tvými služebníky. Dej jim účast na tvé touze po všeobecném vykoupení, [...] otevři jim obzory celého světa, [...] aby odpovědí na tvé volání prodloužili tvé poslání zde na zemi, budovali tvé mystické tělo, jímž je církev, a byli ‚solí země‘ a ‚světlem světa‘ (Mt 5,13).“

Kéž vás provází a chrání Panna Maria. Žehnám vám.

V Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 30. dubna 2023, o 4. neděli velikonoční

FRANTIŠEK

6

„Dilatentur spatia caritatis“ – svatý Augustin, *Kázání 69*: PL 5, 440.441.

10.

**POSELSTVÍ
SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA
KE 109. SVĚTOVÉMU DNI
MIGRANTŮ A UPRCHLÍKŮ**

11. KVĚTNA 2023

Svobodná volba migrovat, nebo zůstat

Drazí bratři a sestry,

současné migrační proudy jsou projevem komplexního a složitého jevu, jehož pochopení vyžaduje pečlivou analýzu všech aspektů, které charakterizují jednotlivé etapy migrační zkušenosti, od odjezdu až po příjezd, včetně případného návratu. Se záměrem přispět k tomuto úsilí o porozumění realitě jsem se rozhodl věnovat Poselství ke 109. Světovému dni migrantů a uprchlíků svobodě, kterou by se vždy měla vyznačovat volba opustit vlastní zemi.

„Svobodně odejít, svobodně zůstat“ byl název solidární iniciativy, kterou před několika lety představila Italská biskupská konference jako konkrétní odpověď na výzvy současné migrace. A z vytrvalého naslouchání místním církvím mohu potvrdit, že zajištění této svobody je rozšířeným a sdíleným pastoračním zájmem.

„Josefovi se ve snu zjevil anděl Páně a řekl: ‚Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uteč do Egypta a zůstaň tam, dokud ti neřeknu. Herodes totiž bude po dítěti pátrat, aby ho zahubil‘“ (Mt 2,13). Útěk Svaté rodiny do Egypta nebyl plodem svobodné volby, stejně jako mnohé migrace, které poznamenaly dějiny izraelského lidu. Migrace by měla být vždy svobodnou volbou, ale ve skutečnosti tomu tak ani dnes v mnoha případech není. Konflikty, přírodní katastrofy nebo jednoduše nemožnost žít důstojný a zajištěný život ve své zemi nutí miliony lidí k odchodu. Již v roce 2003 svatý Jan Pavel II. prohlásil, že „vytvářet konkrétní podmínky pro mír, pokud jde o migranty a uprchlíky,

znamená vážně se zasadit o zajištění zejména práva neemigrovat, to znamená žít v míru a důstojně ve své vlasti“¹.

„Vzali svá stáda, svůj majetek, který získali v Kanaánu, a tak se Jakub i všechno jeho potomstvo s ním dostali do Egypta“ (Gn 46,6). Kvůli velkému hladomoru byl Jakub s celou rodinou nucen uprchnout do Egypta, kde jim jeho syn Josef zajistil přežití. Pronásledování, války, klimatické jevy a bída patří k nejviditelnějším příčinám současné nucené migrace. Migranti přecháží kvůli chudobě, ze strachu a ze zoufalství. K odstranění těchto příčin, a tím i k ukončení nucené migrace, je zapotřebí společného úsilí všech, každého podle jeho odpovědnosti. Úsilí, které začíná tím, že si položíme otázku, co můžeme udělat, ale také co musíme přestat dělat. Musíme se snažit zastavit závody ve zbrojení, ekonomický kolonialismus, drancování zdrojů cizí země, devastaci našeho společného domova.

„Všichni, kteří přijali víru, drželi pevně pohromadě a měli všechno společné. Prodávali všechn svůj majetek a dělili ho mezi všechny, jak kdo potřeboval“ (Sk 2,44–45). Ideál prvního křesťanského společenství se zdá být tak vzdálený dnešní realitě! Aby se migrace stala skutečně svobodnou volbou, je třeba usilovat o zajištění rovné účasti všech lidí na společném dobru, o dodržování základních práv a přístupu k celistvému lidskému rozvoji. Jedině tak lze každému nabídnout možnost důstojného života a osobního i rodinného naplnění. Je zřejmé, že hlavní úkol leží na zemích původu a jejich představitelích, kteří jsou povoláni uskutečňovat dobrou politiku – transparentní, poctivou, perspektivní a sloužící všem, zejména těm nejzranitelnějším. Musí jim však být umožněno, aby tak činili, aniž by byli zbaveni svých přírodních a lidských zdrojů a aniž by docházelo k vnějším zásahům, jejichž cílem je sloužit zájmům několika málo osob. Tam, kde okolnosti umožňují rozhodnout se buď pro migraci, nebo pro setrvání, je třeba zajistit, aby toto rozhodnutí bylo dobře informované a pečlivě zvážené, aby se předešlo tomu, že se velké množství mužů, žen a dětí stane obětí nebezpečných iluzí nebo bezohledných obchodníků s lidmi.

1

Srov. JAN PAVEL II., *Poselství k 90. Světovému dni migrantů a uprchlíků*, s. 3.

„V tomto milostivém létě se každý vrátí ke svému pozemkovému majetku“ (Lv 25,13). Slavení milostivého léta představovalo pro izraelský národ projev kolektivní spravedlnosti – všichni se mohli vrátit „do původní situace – s vymazáním všech dluhů, navrácením půdy a možností opětovně požívat svobody, vlastní členům Božího lidu“.² Blíží se milostivé léto 2025, a proto je dobré si tento aspekt oslav milostivého léta připomenout. Je nutné společné úsilí jednotlivých zemí i mezinárodního společenství, aby bylo zajištěno, že každý bude mít právo nemuset emigrovat, to znamená, že bude mít možnost žít v míru a důstojně ve své vlastní zemi. Jedná se o právo, které dosud nebylo kodifikováno, ale má zásadní význam. Jeho zárukou je třeba chápat jako spoluodpovědnost všech států za společné dobro, které přesahuje hranice států. Vzhledem k tomu, že světové zdroje nejsou neomezené, rozvoj hospodářsky chudších zemí závisí na sdílení, kterého se podaří dosáhnout mezi všemi zeměmi. Dokud toto právo nebude zaručeno – a k tomu vede dlouhá cesta – bude ještě mnoho lidí muset odejít za lepším životem.

„Neboť jsem měl hlad, a dali jste mi najíst, měl jsem žízeň, a dali jste mi napít; byl jsem na cestě, a ujali jste se mě, byl jsem nahý, a oblékli jste mě; byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste ke mně“ (Mt 25,35–36). Tato slova nám neustále připomínají, abychom v migrantovi rozpoznali nejen bratra či sestru v nouzi, ale samotného Krista, který klepe na naše dveře. Proto když usilujeme o to, aby každá migrace mohla být plodem svobodné volby, jsme povoláni co nejvíce respektovat důstojnost každého migranta. To znamená doprovázet a řídit migrační proudy tím nejlepším možným způsobem, stavět mosty, nikoli zdi, rozšiřovat možnosti bezpečné a legální migrace. Ať už se rozhodneme budovat svou budoucnost kdekoli, v zemi, kde jsme se narodili, nebo jinde, důležité je, že tam vždy nalezneme společenství, které je připraveno přijímat, chránit, podporovat a integrovat všechny bez rozdílu a nikoho nevynechat.

Synodální cesta, na kterou jsme se jako církev vydali, nás vede k tomu, abychom v těch nejzranitelnějších lidech – a mezi nimi je mnoho migrantů a uprchlíků – viděli zvláštní společníky, které máme milovat a o něž máme pečovat jako o bratry a sestry. Jen tehdy, budeme-li kráčet společně, můžeme dojít daleko a dosáhnout společného cíle naší cesty.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 11. května 2023

FRANTIŠEK

Modlitba

Bože, všemohoucí Otče,
daruj nám milost, abychom usilovali
o spravedlnost, solidaritu a mír,
aby všem tvým dětem byla zajištěna
svoboda volby, zda migrovat, nebo zůstat.

Dej nám odvahu odsoudit
všechny hrůzy našeho světa,
abychom bojovali proti každé nespravedlnosti,
která poskvřňuje krásu tvého stvoření
a harmonii našeho společného domova.

Upevni nás silou svého Ducha,
abychom mohli projevovat tvou něhu
každému migrantovi, kterého nám postavíš do cesty,
a šířili v srdcích a v každém prostředí
kulturu setkávání a péče.

11.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 7. SVĚTOVÉMU DNI CHUDÝCH

13. ČERVNA 2023

*„Nikdy neodvracej tvář od žádného chudého“
(Tob 4,7)*

1. *Světový den chudých*, plodné znamení Otcova milosrdenství, přichází již posedmé, aby podpořil cestu našich společenství. Je to událost, kterou církev postupně zavádí do své pastorační činnosti, aby stále více objevovala stěžejní a centrální obsah evangelia. Každodenně se zavazujeme přijímat chudé, a přece ani to nestačí. Řeka chudoby protéká našimi městy a je stále větší a větší, až se začne rozlévat; zdá se, že nás tato řeka zaplavuje natolik, že výkřiky našich bratří a sester, kteří žádají o pomoc, podporu a solidaritu, jsou stále hlasitější. Proto se v neděli před slavností Ježíše Krista Krále vesmíru shromažďujeme u jeho stolu, abychom od něj znovu přijali dar a odhodlání žít chudobu a sloužit chudým.

„Nikdy neodvracej tvář od žádného chudého“ (Tob 4,7). Toto slovo nám pomáhá pochopit podstatu našeho svědectví. Zamyšlení nad knihou Tobiáš, málo známým starozákonním spisem, přesvědčivým a bohatým na moudrost, nám umožní lépe proniknout do toho, co nám chce autor posvátného textu sdělit. Před námi se odehrává scéna z rodinného života: otec Tobi se loučí se svým synem Tobiášem, který se chystá na dlouhou cestu. Starý Tobi se obává, že svého syna už nikdy neuvidí, a proto mu zanechává svou „duchovní závěť“. Byl vyhnanecem v Ninive a nyní je slepý, tedy dvojnásobně chudý, ale stále měl jednu jistotu, vyjádřenou jménem, jež nosí: „Hospodin je mým dobrem“. Tento muž, který vždy důvěřoval Hospodinu, chce jako dobrý otec zanechat svému synovi ani ne tak nějaké hmotné statky, ale spíše svědectví o cestě, kterou se má syn v životě ubírat, a proto mu říká:

„Po všechny dny buď, dítě, věrný Pánu. Nechtěj hřešit ani překračovat jeho zákony. Po všechny dny svého života konej dobré skutky a nechod' po cestách nepravosti“ (4,5).

2. Jak si lze hned všimnout, připomenutí, které starý Tobi adresuje svému synovi, se neomezuje na pouhý akt myšlenky na Boha nebo na modlitbu, kterou by se syn měl k Bohu obracet. Naznačuje mu konkrétní úkony, které spočívají v dobrých skutcích a ve spravedlivém životě. Tato výzva se ještě více konkretizuje ve slovech: „Všem těm, kdo uplatňují spravedlnost, dávej almužnu ze svého majetku a při dávání almužny ať tvé oko nelituje“ (4,7).

Slova tohoto moudrého starce jsou nemálo udivující. Nezapomínejme totiž, že Tobi přišel o zrak právě poté, co vykonal akt milosrdenství. Jak sám vypráví, jeho život byl od mládí zasvěcen skutkům dobročinnosti: „Svým bratřím a krajanům, kteří byli se mnou odvečeni do Ninive v asyrské zemi, jsem dával hojně almužny. [...] Svůj chléb jsem dával hladovějícím a svůj oděv těm, kteří byli nazí; a když jsem viděl mrtvolu svých krajanů pohozené za hradbami Ninive, pohřbíval jsem je“ (1.3.17).

Kvůli jeho svědectví o dobročinnosti ho král připravil o veškerý majetek a učinil ho zcela chudým. Hospodin ho však stále potřeboval; poté co se vrátil na své místo správce, se nebál pokračovat ve svém způsobu života. Poslechněme si jeho vyprávění, které promlouvá k nám i dnes: „Na náš svátek Letnic byla dobrá večeře. Usadil jsem se k jídlu, přistavili mi stůl a přinesli mi několik chodů. Tu jsem řekl svému synu Tobiášovi: ‚Běž, dítě, a vyhledej mezi našimi bratry odvečenými do Ninive nějakého chudáka věrného srdce a přiveď ho, aby společně se mnou pojedl. Počkám, dítě, až se vrátíš‘“ (2,1–2). Jak znamenité by bylo, kdyby v Den chudých byla tato Tobiášova starost i naší starostí! Pozvání na nedělní oběd po sdílení eucharistického stolu. Slavení eucharistie by se skutečně stalo výrazem společenství. Ostatně pokud si kolem oltáře Páně uvědomujeme, že jsme všichni bratři a sestry, oč viditelnějším by se toto bratrství stalo sdílením svátečního pokrmu s těmi, kterým se potřebných věcí nedostává!

Tobiáš udělal, co mu otec řekl, ale vrátil se se zprávou, že uprostřed náměstí byl zabit a pohozen nějaký chudák. Starý Tobi bez váhání vstal od stolu a šel muže pohřbít. Když se unavený vracel domů, usnul na dvoře; na oči mu spadl ptačí trus a on oslepl (srov. 2,1–10).

Ironie osudu: uděláš skutek lásky a potká tě neštěstí! Můžeme si to tak myslet; víra nás však učí jít ještě více do hloubky. Tobioho slepota se stane jeho silou, aby ještě lépe rozpoznal mnohé tváře chudoby, kterými byl obklopen. A Hospodín v pravý čas vrátí starému otci zrak a radost z toho, že opět uvidí svého syna Tobiáše. Když ten den přišel, „Tobiáš mu padl kolem krku a zaplakal. Vykřikl: ‚Vidím tě, synu, světlo mých očí!‘ A řekl: ‚Bud’ veleben Bůh! Velebeno jeho slavné Jméno! Velebeni všichni jeho svatí andělé! Velebeno jeho slavné Jméno po všechny věky! Protože mě stíhal a pak se nade mnou smíloval a já vidím svého syna Tobiáše!“ (11,13–15).

3. Můžeme si položit otázku: Odkud Tobi čerpá odvalu a vnitřní sílu, která mu umožňuje sloužit Bohu uprostřed pohanského lidu a milovat bližního natolik, že riskuje svůj vlastní život? Stojíme před mimořádným příkladem: Tobi je věrný manžel a starostlivý otec; byl vyhnán daleko od své vlasti a nespravedlivě trpí; je pronásledován králem i svými sousedy... Přestože je tak dobromyslný, je vystaven zkoušce. Jak nás často učí Písmo svaté, Bůh nešetří ve zkouškách ty, kdo konají dobré skutky. Jak to? Nedělá to proto, aby nás ponížil, ale aby upevnil naši víru v něj.

Tobi ve chvíli zkoušky objeví svou vlastní chudobu, díky níž je schopen rozpoznat chudé. Je věrný Božímu zákonu a dodržuje příkázání, ale to mu nestačí. Činorodý zájem o chudé je pro něj možný, protože zakusil chudobu na vlastní kůži. Proto slova, která adresuje svému synu Tobiášovi, jsou jeho skutečným odkazem: „Nikdy neodvracej tvář od žádného chudého“ (4,7). Když stojíme před chudým člověkem, nesmíme odvrátit zrak, protože bychom tak sami sobě zabránili setkat se s tváří Pána Ježíše. A dobře si všimněme onoho výrazu „od žádného chudého“. Každý člověk je naším bližním. Nezáleží na barvě pleti, sociálních poměrech, původu... Pokud jsem chudý, dokážu rozpoznat, kdo je skutečně bratr, který mě potřebuje. Jsme povoláni vyjít vstříc každému chudému člověku i každému druhu chudoby a setřást ze sebe lhostejnost a pocit jistoty, kterými zaštiťujeme svůj iluzorní blahobyť.

4. Žijeme v historické době, která není nakloněna těm nejchudším. Volání po blahobytu je stále hlasitější, zatímco hlasy lidí žijících

v chudobě jsou umlčovány. Máme tendenci přehlížet vše, co nezapadá do životních modelů určených zejména mladším generacím, které jsou tváří v tvář probíhajícím kulturním změnám nejzranitelnější. To, co je nepříjemné a způsobuje utrpení, se dává do závorky, zatímco se vyzdvihují fyzické kvality, jako by byly hlavním cílem, kterého je třeba dosáhnout. Virtuální realita přebírá vládu nad skutečným životem a stále snadněji dochází k záměně obou světů. Z chudých se stávají obrazy, které mohou člověka na pár okamžiků dojmout, ale když je potkáme živé na ulici, převládne rozmrzelost a opomíjení. Chvat, každodenní průvodce člověka jeho životem, mu brání zastavit se, pomoci a postarat se o druhé. Podobenství o milosrdném Samaritánovi¹ není příběhem z minulosti, ale klade otázky týkající se přítomnosti každého z nás. Delegovat pomoc na druhé je snadné, nabídnout druhým peníze na dobročinnost je velkorysé gesto, ale angažovat se osobně je povoláním každého křesťana.

5. Děkujeme Pánu, že existuje tolik mužů a žen, kteří žijí oddaně pro chudé a vyloučené a dělí se s nimi; jsou to lidé všech věkových skupin a sociálních kategorií, kteří se věnují pohostinnosti a angažují se po boku těch, kdo se ocitli na okraji společnosti a trpí. Nejsou to nějací nadlidé, ale „sousedé od vedle“, které denně potkáváme a kteří se v tichosti stávají chudými spolu s chudými. Nejen že něco dávají, ale i naslouchají, vedou dialog, snaží se porozumět situaci a jejím příčinám, dát vhodnou radu a správně nasměrovat. Dbají na materiální potřeby a také na potřeby duchovní, na integrální povznesení člověka. V této velkorysé a nezištné službě se zpřítomňuje a zviditelňuje Boží království; je to skutečně jako semeno, které padá do dobré půdy života těchto lidí a přináší své plody.² Vděčnost vůči tolika dobrovolníkům vybízí k tomu, aby našla svůj výraz v modlitbě za plodnost jejich svědectví.

6. U příležitosti 60. výročí vydání encykliky *Pacem in terris* je naléhavě nutné připomenout slova svatého papeže Jana XXIII., který napsal: „Každý člověk má právo na život, na tělesnou nedotknutelnost,

1 Srov. Lk 10,25–37.

2 Srov. Lk 8,4–15.

na nutné a dostatečné prostředky k důstojnému způsobu života: mezi ně patří především obživa, ošacení, bydlení, odpočinek, lékařská péče a nezbytné sociální služby; má proto právo na zabezpečení pro případ nemoci, pracovního úrazu a nemoci z povolání, vdovství, stáří, nezaměstnanosti a konečně pro případ, že byl bez svého zavinění připraven o věci potřebné k životu“ (č. 11).

Kolik práce nás ještě čeká, aby se tato slova stala skutečností, a to i prostřednictvím seriózního a efektivního politického a legislativního úsilí! Kéž se i navzdory nedostatkům a někdy i selhání politiky, která nedokáže vidět společné dobro a sloužit mu, rozvíjí solidarita a subsidiarita tolika občanů, kteří věří v hodnotu dobrovolnického odhodlání nasadit se pro chudé. Jistě je třeba podněcovat veřejné instituce a vyvíjet na ně tlak, aby dobře plnily své povinnosti; nemá však smysl zůstat pasivní a čekat, že vše se zařídí „shora“; je nutné zapojit i ty, kdo žijí v situaci chudoby, a doprovázet je na cestě ke změnám a k odpovědnosti.

7. K výše popsaným formám chudoby se, bohužel, jak vidíme, opět přidávají nové. Mám na mysli zejména obyvatelstvo žijící ve válečných oblastech, především pak děti zbavené klidné přítomnosti a důstojné budoucnosti. Na tuto situaci si nikdo nikdy nezvykne; zachovejme při životě všechny pokusy o to, aby se mír prosadil jako dar zmrtvýchvstalého Pána a jako plod úsilí o spravedlnost a dialog.

Nemohu opomenout spekulace, které v různých odvětvích vedou k dramatickému nárůstu nákladů, což mnohé rodiny ještě více ožebračuje. Mzdy jsou rychle spotřebovány, takže lidé se dostávají do nouze, která útočí na důstojnost každého člověka. Pokud si rodina musí vybrat mezi potravinami pro výživu a léky pro léčbu, pak musí být slyšet hlas těch, kteří se ve jménu důstojnosti lidské osoby dovolávají práva na oba tyto statky.

Jak bychom si taktéž mohli nevšimnout etického chaosu, kterým je poznamenán svět práce? Nelidské zacházení s tolika pracovníky a pracovníci, nedostatečná odměna za vykonanou práci, bič nejistoty, příliš mnoho obětí úrazů, často způsobených mentalitou, která upřednostňuje okamžitý zisk na úkor bezpečnosti... Na mysl přicházejí slova svatého Jana Pavla II: „Prvním základem hodnoty práce je

člověk sám. [...] Člověk je určen a povolán k práci, přece má především ,práce sloužit člověku, a ne člověk práci.“³

8. Tento výčet, který je sám o sobě dramatický, poskytuje pouze částečný přehled o situacích chudoby, jež jsou součástí našeho každodenního života. Nemohu přehlížet zejména tu formu bídy, která se jeví den ode dne zřetelnější a postihuje svět mládeže. Kolik je zde frustrovaných životů, a dokonce sebevražd mladých lidí, oklamaných kulturou, jež je vede k pocitu „bezvýchodnosti“ a „selhání“. Pomáhejme jim reagovat na tyto zhoubné podněty, aby každý z nich nacházel cestu, po níž by se vydal, a tak získal silnou a plnohodnotnou identitu.

Když mluvíme o chudých, snadno upadneme do řečnického stylu. Zrádné je také pokušení zastavit se u statistik a čísel. Avšak chudí jsou lidé, mají své tváře, příběhy, srdce a duše. Jsou to bratři a sestry se svými přednostmi a chybami, stejně jako všichni ostatní, a je důležité s každým z nich navázat osobní vztah.

Kniha Tobiášova nás učí, jak konkrétně máme jednat s chudými a pro chudé. Je to otázka spravedlnosti, která nás všechny zavazuje k tomu, abychom se navzájem hledali a setkávali, abychom podpořovali harmonii, jež je nezbytná k tomu, aby společenství bylo tím, čím má být. Zájem o chudé tedy nekončí jen spěšným poskytnutím almužny, ale vyžaduje obnovení pravých mezilidských vztahů, které byly chudobou narušeny. „Neodvracet tvář od žádného chudého“ tak vede k dosahování účinků milosrdenství a dobročinné lásky, která dává smysl a hodnotu celému křesťanskému životu.

9. Kéž je naše pozornost vůči chudým vždy poznamenána evangelijním realismem. Vzájemné sdílení musí odpovídat konkrétním potřebám druhého, a ne snaze zbavit se toho, co je pro mě nadbytečné. I zde je zapotřebí rozlišování pod vedením Ducha Svatého, abychom rozpoznali skutečné potřeby našich bratří a sester a nehledali své vlastní ambice. To, co oni určitě naléhavě potřebují, je naše lidskost, naše srdce otevřené lásce. Nezapomínejme: „Jsme povoláni objevit v nich Krista, propůjčovat jim svůj hlas v jejich záležitostech, ale také být jejich přáteli, naslouchat jim, chápat je a přijímat tajemnou moudrost,

kteřou nám Bůh chce sdělit jejich prostřednictvím.“⁴ Víra nás učí, že každý chudý člověk je Božím dítětem a že v něm je přítomen Kristus: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejmenších bratrů, pro mne jste udělali“ (Mt 25,40).

10. Letos si připomínáme 150. výročí narození svatě Terezie od Dítěte Ježíše. Na jednom místě svých „Dějin duše“ píše: „Nyní jsem pochopila, že dokonalá láska spočívá v tom, že snášíme chyby druhých, že se vůbec nedivíme jejich slabostem, že se sami posilujeme na těch sebemenších ctnostných skutcích, které u nich vidíme; ale především jsem pochopila, že láska nesmí zůstat uzavřená na dně srdce: ‚Nikdo,‘ řekl Ježíš, ‚nezapálí pochoděň, aby ji dal pod koš, ale postaví ji na svícen, aby osvětila všechny, kdo jsou v domě.‘ Zdá se mi, že tato pochoděň představuje lásku, jež musí osvěcovat a rozradostňovat nejen ty, kteří jsou mi nejdražší, ale všechny, kteří jsou v domě, aniž by někoho vylučovala.“⁵

V tomto domě, kterým je svět, má každý právo být osvěcován dobročinnou láskou a nikdo nesmí být o ni připravován. Kéž vytrvalost lásky svatě Terezie inspiruje v tento Světový den naše srdce, kéž nám pomáhá „neodvracet tvář od žádného chudého“ a stále hledět na lidskou a božskou tvář Pána Ježíše Krista.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 13. června 2023, v den památky svatého Antonína Paduánského, patrona chudých

FRANTIŠEK

4 Srov. FRANTIŠEK, apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*, č. 198, Praha, Paulínky 2014.

5 Ms C, 12r^o: *Opere complete*, Roma 1997, s. 247.

12.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE 3. SVĚTOVÉMU DNI PRARODIČŮ A SENIORŮ

23. ČERVENCE 2023

Draží bratři a sestry,

„Jeho milosrdenství (trvá) od pokolení do pokolení“ (Lk 1,50) je tématem 3. Světového dne prarodičů a seniorů. Toto téma nás přivede k jednomu požehnanému setkání – setkání mladé Marie a její starší příbuzné Alžběty (srov. Lk 1,39–56). Alžběta, naplněna Duchem Svatým, se obrací k Boží Matce slovy, která po tisíciletích dávají rytmus naší každodenní modlitbě: „Požehnaná jsi mezi ženami a požehnaný plod života tvého“ (v. 42). A Duch Svatý, který již sestoupil na Marii, ji pobízí, aby odpověděla svým *Magnificat*, v němž hlásá, že Pánovo milosrdenství trvá od pokolení do pokolení. Duch Svatý žehná a doprovází každé plodné setkání mezi různými generacemi, mezi prarodiči a vnoučaty, mezi mladými a seniory. Bůh si totiž přeje, aby mladí lidé potěšili srdce seniorů a čerpali moudrost z jejich životních zkušeností, jako to učinila Marie u Alžběty. Ale především si Pán přeje, abychom seniory nenechávali osamělé, abychom je neodsouvali na okraj, jak se to dnes, bohužel, příliš často děje.

Je krásné, jak blízko k sobě letos má slavení Světového dne prarodičů a seniorů a Světových dní mládeže. Mají jako téma Mariinu „chvatnou“ návštěvu (srov. v. 39) Alžběty a vedou nás k zamyšlení nad vztahem mladých lidí k seniorům. Pán doufá, že mladí lidé při setkání s nimi přijmou výzvu, aby uchovali jejich vzpomínky a díky seniorům poznali dar sounáležitosti s širšími dějinami. Přátelství staršího člověka pomáhá mladému, aby nezplošťoval život na pouhou přítomnost a pamatoval na to, že ne všechno závisí na vlastních schopnostech. Starším lidem, naopak, přítomnost mladého člověka skýtá naději, že to, co prožili, se neztratí a že se jejich sny

uskuteční. Zkrátka, Mariina návštěva u Alžběty a vědomí, že Boží milosrdenství se přenáší z jedné generace na druhou, odhalují, že nemůžeme kráčet – nebo se dokonce spasit – sami a že Boží zásah se vždy projevuje v celku, v dějinách národa. Sama Maria to říká v modlitbě *Magnificat*, když jása v Bohu, který vykonal nové a překvapivé divy, věrný příslibu danému Abrahámovi (srov. v. 51–55).

Abychom lépe přijali Boží styl jednání, pamatujeme, že čas je třeba prožívat v jeho plnosti, protože největší skutečnosti a nejkrásnější sny se neuskutečňují v jednom okamžiku, nýbrž prostřednictvím růstu a zrání: na cestě, v dialogu, ve vztahu. Proto ti, kdo se soustředí pouze na okamžitou situaci, na vlastní výhody, kterých je třeba rychle a dravě dosáhnout, na to, aby měli „všechno a hned“, ztrácejí ze zřetele Boží působení. Jeho plán lásky naopak zahrnuje minulost, přítomnost i budoucnost, pojímá a spojuje generace. Je větší než my, ale zahrnuje každého z nás a v každém okamžiku nás volá, abychom *pokračovali vpřed*. Pro mladé lidi to znamená, že mají být připraveni vymanit se z pomíjivé přítomnosti, v níž nás může virtuální realita uvěznit a zabránit nám dělat konkrétní skutky. Pro starší lidi je to výzva k tomu, aby si nevyšímali úbytku fyzických sil a nelitovali promarněných příležitostí. Hleďme kupředu! A nechme se utvářet Boží milostí, která nás z generace na generaci osvobozuje od setrvačnosti a od lítosti nad minulostí.

V setkání Marie a Alžběty, mládí a stáří, nám Bůh dává svou budoucnost. Mariina cesta a Alžbětino přijetí nám totiž otevírají dveře ke zjevení spásy. Skrze jejich objetí proniká s radostnou něhou do lidských dějin Boží milosrdenství. Rád bych proto všechny povzbudil, aby nad tímto setkáním rozjímali, aby zavřeli oči a představili si jako na fotografii ono objetí mezi mladou Matkou Boží a starší matkou svatého Jana Křtitele, představili si ho v myslí a promítli do svého srdce, aby si ho uchovali v duši jako zářivou vnitřní ikonu.

A dále bych vás chtěl vyzvat, abychom přešli od představ ke konkrétním činům, abychom něco udělali pro prarodiče a seniory. Nenechávejme je osamělé, jejich přítomnost v rodinách a společenstvích je cenná, umožňuje nám poznat, že sdílíme stejné dědictví a jsme součástí národa, jehož kořenů si vážíme. Právě senioři nám předávají naši příslušnost ke svatému Božímu lidu. Církev i společnost je potřebuje. Předávají přítomnosti minulost, která je nezbytná pro budování

budoucnosti. Važme si jich, neochuzujme se o jejich společnost a je neochuzujme o tu naši. Nedovolme, aby byli senioři odsunuti na okraj společnosti!

Světový den prarodičů a seniorů má být takovým malým jemným znamením naděje pro ně i pro celou církev. Proto opět vyzývám všechny – diecéze, farnosti, sdružení, společenství –, aby jej slavili a zaměřili se na přemíru radosti z obnoveného setkání mladých a starých. Vám, mladým, kteří se chystáte na cestu do Lisabonu nebo kteří budete Světové dny mládeže prožívat ve svých domovech, bych chtěl říci: Než se vydáte na cestu, jděte navštívit své prarodiče, navštivte některého osamělého starého člověka! Jeho modlitba vás bude provázet a vy si ve svých srdcích poneseíte požehnání z onoho setkání. Vás, seniory, prosím, abyste doprovázeli modlitbou mladé lidi, kteří se chystají slavit Světové dny mládeže. Tito mladí lidé jsou Boží odpovědí na vaše prosby, plodem toho, co jste zaseli, znamením, že Bůh svůj lid neopouští, ale vždy ho omlazuje fantazií Ducha Svatého.

Drazí prarodiče, drazí starší bratři a sestry, kéž na vás sestoupí požehnání z objetí Marie a Alžběty a naplní vaše srdce pokojem. S láskou vám žehnám. A vy se za mě modlete, prosím.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 31. května 2023, na svátek Navštívení Panny Marie

FRANTIŠEK

MODLITBA K 3. SVĚTOVÉMU DNI PRARODIČŮ A SENIORŮ 2023

Panno Maria,
Matko víry a naděje,
vzore pro toto lidstvo pokřivené lhostejností,
učíš mě stejně ochotným, jako jsi byla ty,
přijmout Boží vůli,
velebit a chválit jeho milosrdenství.

Maria, Matko statečnosti,
ty, která znáš mé srdce,
nedopuť, abych ztratil odvahu.
S důvěrou odevzdávám svůj život do tvých rukou.
Uzdrav mé rány,
kéž mě na cestě provází tvá něha.

Tvá přítomnost, Matko lásky,
nám umožňuje zakoušet radost z toho,
že vidíme naše rodiny sjednocené.
Pomoz mi předávat Boží něhu a lásku
vnoučatům a mladým,
abychom se mohli modlit nejen za ně,
ale i spolu s nimi.

Výprošuj mi, Maria, dar Ducha Svatého:
kéž mě podpírá v mé slabosti,
vdechuje útěchu do mého srdce,
abych mohl zanechat stopy víry mezi mladými,
svědectví o kráse života,
vědomí, že život má svůj konec
a že za ním čeká Otcova náruč.

Amen.

13.

APOŠTOLSKÝ LIST *SUBLIMITAS ET MISERIA HOMINIS* SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE ČTYŘSTÉMU VÝROČÍ NAROZENÍ BLAISE PASCALA

19. ČERVNA 2023

VELIKOST A BÍDA ČLOVĚKA. Tento paradox tvoří ústřední bod myšlení a trvalého poselství Blaise Pascala, který se narodil před čtyřmi stoletími, 19. června 1623, v Clermontu ve střední Francii. Pascal svůj život od dětství zasvětil hledání pravdy. S pomocí rozumu hledal její stopy v oblasti matematiky, geometrie, fyziky a filozofie, přičemž učinil pozoruhodné objevy a již v mládí dosáhl značného věhlasu. S těmito úspěchy se však nespokojil. Ve století velkých pokroků mnoha vědních oborů, které doprovázel také vzestup filozofické a náboženské skepse, se Blaise Pascal projevil jako neúnavný hledač pravdy, „neklidný“ duch otevřený stále novým a vzdálenějším obzorům.

Pascalova geniální a zvědavá mysl nikdy nepřestala hloubat nad odvěkou, avšak stále novou otázkou, která se v lidském srdci rodí: „Co je člověk, že na něho myslíš, co je smrtelník, že se o něho staráš?“ (Ž 8,5). Tato otázka zaměstnávala lidi všech dob a míst, všech kultur, jazyků a náboženství. „Vždyť co vlastně je člověk v přírodě?“ ptá se Pascal: „Vzhledem k nekonečnu nicotou, vzhledem k nicotě veškerenstvím.“¹ Žalmista tuto otázku klade v rámci dějin lásky mezi Bohem

1

Pensées, B 72, L 199, Ž 78. V následujících citacích z Pascalových *Myšlenek* se písmena B a L vztahují k tradičnímu číslování podle Brunschvicga a podle Lafumy. [Kde je to možné, přebíráme český text z výboru a překladu pořizovaného Miloslavem Žilinou (Mladá fronta, Praha 2000), který roku 2020 vydala jako elektronickou knihu Městská knihovna v Praze (volně ke stažení na adrese <https://search.mlp.cz/cz/titul/myslenky/4526862/>) a příslušnou stranu z tohoto vydání pak označuje třetí číselný údaj v citaci, označený písmenem Ž. Tam, kde výbor M. Žiliny příslušný text neobsahuje, citujeme z překladu Antonína Uhlíře (Jan Laichter, Praha 1937), což v citaci označujeme písmenem U a číslem strany, anebo překládáme

a jeho lidem – dějin, které vyvrcholily vtělením „Syna člověka“, Ježíše Krista, kterého Otec vydal opuštěnosti, aby ho posléze korunoval slávou a ctí nad každé stvoření (srov. v. 6). Právě této otázce, položené jazykem tak odlišným od jazyka matematiky a geometrie, věnoval Pascal trvalou pozornost.

Proto se domnívám, že je na místě označit Pascala za člověka, kterého charakterizuje zásadní postoj úcty a otevřenosti vůči veškeré skutečnosti: byl otevřen jiným rozměrům poznání a života, druhým lidem i společností. Například v roce 1661 vyvinul v Paříži první systém veřejné dopravy v dějinách, „kočár za pětník“. Zmiňuji se o tom na začátku tohoto listu jen proto, aby bylo zřejmé, že ani Pascalovo obrácení ke Kristu, které začalo „nocí ohně“ 23. listopadu 1654, ani jeho mistrná intelektuální obhajoba křesťanské víry nijak neubraly na tom, že byl významným mužem své doby. Nadále se zabýval otázkami, které trápily lidi jeho epochy, i hmotnými potřebami všech členů společnosti, v níž žil.

Tato otevřenost okolnímu světu v něm udržovala zájem o druhé také při jeho poslední nemoci, bylo mu tehdy pouhých třicet devět let. V této poslední fázi své pozemské pouti údajně prohlásil: „Pokud mají lékaři pravdu a Bůh mi dá, abych se z této nemoci uzdravil, jsem rozhodnut, že do konce života nebudu už mít jinou práci nebo zaměstnání než sloužit chudým.“² Je působivé si uvědomit, že tak veliký génius jako Blaise Pascal nepovažoval v posledních dnech svého života nic za naléhavější než potřebu věnovat své síly skutkům milosrdenství: „*Jediným cílem Písma svatého je milosrdenství.*“³

Těší mě, že při čtyřstém výročí Pascalova narození mi Boží prozřetelnost poskytuje příležitost vzdát tomuto muži hold a připomenout ty stránky jeho života a myšlení, které považuji za užitečné, aby povzbudily současné křesťany i jejich současníky dobré vůle při hledání skutečného štěstí. Vždyť „všichni lidé se snaží dosáhnout štěstí.

přímo z anglického znění listu Svatého otce a citaci nijak zvlášť neoznačujeme – pozn. překl.]

2 G. PERIER, *Vie de M. Pascal*, in *Œuvres complètes*, par M. Le Guern, I, Paris 1998, s. 91.

3 *Pensées*, B 670, L 270.

Nevyskytují se výjimky; at' jsou jejich prostředky jakkoli rozdílné, všichni směřují k tomuto cíli.⁴ I čtyři století po svém narození zůstává Pascal naším společníkem na cestách a doprovází nás při hledání pravého štěstí a – díky daru víry – také při pokorném a radostném poznávání ukřižovaného a vzkříšeného Pána.

Muž zamilovaný do Krista, který mluví ke každému

Dokáže-li Blaise Pascal zaujmout každého, je to především proto, že tak přesvědčivě hovořil o našem lidském údělu. Bylo by však mylné vidět v něm jen pronikavého pozorovatele lidského chování. Jeho monumentálnímu dílu *Pensées*, „Myšlenky“, jehož některé jednotlivé výroky jsou dávno proslavené, nelze skutečně porozumět, pokud si neuvědomíme, že jejich středem a zároveň klíčem k jejich pochopení jsou Ježíš Kristus a Písmo svaté. Jestliže totiž Pascal hodlal mluvit o člověku a Bohu, pak jediné kvůli jistotě, k níž dospěl: „Nejen nepoznáváme Boha než skrze Ježíše Krista, ale nepoznáme se ani sami než skrze Ježíše Krista; život, smrt známe jen skrze Ježíše Krista. Mimo Ježíše Krista nevíme, ani co je náš život, ani co naše smrt, ani co Bůh, ani co my sami. Takto bez Písma, kterému cílem je jen Ježíš Kristus, neznáme nic a vidíme jen temnost.“⁵ Má-li toto odvážné prohlášení pochopit každý a nemá-li se považovat jen za čistě dogmatické tvrzení nepochopitelné tomu, kdo nesdílí víru církve, ani se za ním nemá hledat znevažování legitimního rozsahu přirozeného rozumu, je třeba ho objasnit.

Víra, láska a svoboda

Jako křesťané se musíme vyhnout pokušení předkládat druhým svou víru jako nezpochybnitelnou jistotu, která je každému jasná. Je zřejmé, že Pascalovi šlo o to, aby si lidé uvědomili, že „Boha a pravdu od sebe nelze oddělit“⁶; zároveň však věděl, že víra je možná pouze díky Boží milosti, kterou přijímá srdce, když je svobodné. Skrze víru

4 B 425, L 148, Ž 37.

5 B 546, L 417, U 305.

6 *Entretien avec M. de Sacy*, in *Œuvres complètes*, par M. Le Guern, II, Paris 2000, s. 90.

se osobně setkal s „Bohem Abrahámovým, Bohem Izákovým, Bohem Jakobovým, nikoli s Bohem filozofů a učenců“,⁷ a uznal, že Ježíš Kristus je „cesta, pravda a život“ (Jan 14,6). Právě proto bych navrhoval, aby každý, kdo chce vytrvale hledat pravdu – což je v tomto životě nikdy nekončící úkol –, naslouchal Blaisi Pascalovi, muži obdivuhodné inteligence, který trval na tom, že kromě usilování o lásku nemá žádná pravda cenu. „Z pravdy činíme modlu, neboť pravda bez lásky není Bůh, ale jen jeho obraz: je to modla, kterou v žádném případě nesmíme milovat ani uctívat.“⁸

Pascal by nás tak ochránil před falešnými naukami, pověrami i libertinismem, které tolik lidí odvracejí od trvalého pokoje a radosti v tom, který si přeje, abychom si zvolili „život a štěstí“, a ne „smrt a neštěstí“ (Dt 30,15.19). Tragédií tohoto života však je, že občas nevidíme jasně, a v důsledku toho pak volíme špatně. Radost evangelia si totiž můžeme vychutnat „jenom tehdy, když nás Duch Svatý prostoupí veškerou svou mocí a osvobodí nás od slabosti sobectví, pohodlnosti a pýchy“.⁹ Ba co víc, „bez moudrosti rozlišování se můžeme snadno přeměnit v loutky vydané všanc momentálním nabídkám“.¹⁰ Pokud tedy doceníme živou víru Blaise Pascala, který se snažil ukázat, že křesťanské náboženství je „úctyhodné, neboť skutečně zná člověka“, a „láskyhodné, neboť slibuje pravé dobro“,¹¹ může nám to pomoci projít stíny a smutky tohoto světa.

Mimořádná vědecká mysl

Když Blaisi Pascalovi v roce 1626 zemřela matka, byly mu tři roky. Jeho otec Étienne, věhlasný právník, proslul také výjimečným vědeckým nadáním zejména v oblasti matematiky a geometrie. Rozhodl se osobně zajistit vzdělání svých tří dětí Jacqueline, Blaise a Gilberte a v roce 1632 se s nimi přestěhoval do Paříže. Blaise velice rychle prokázal mimořádnou inteligenci a vytrvalost v hledání pravdy. Jeho

7 *Pensées (Mémorial)*, L 913.

8 *Pensées (Le Mystère de Jésus)*, B 582, L 926.

9 Apoštolská exhortace *Gaudete et exsultate*, č. 65. [Český text přebíráme z překladu vydaného nakladatelstvím Paulínky, Praha 2018 – pozn. překl.]

10 Tamtéž, č. 167.

11 *Pensées*, B 187, L 12.

sestra Gilberte vypráví, že „od dětství dokázal přijímat pouze to, co mu připadalo zjevně pravdivé, a proto pokud nedostal pádné důvody, hledal je sám“.¹² Jednoho dne ho otec našel, jak studuje geometrii, a v jednu chvíli si uvědomil, že Blaise, který ve svých dvanácti letech netušil, že dotyčné poučky může pod patričními názvy vyhledat v knihách, si kreslením obrazců do hlíny sám od sebe odvodil prvních 32 Euklidových vět.¹³ Gilberte vzpomínala, že otec byl „ohromen hloubkou a silou jeho intelektu“.¹⁴

V následujících letech pak Blaise Pascal intenzivně pracoval na tom, aby jeho obrovský talent přinesl ovoce. Coby sedmnáctiletý se stýkal s nejmzdělanějšími muži své doby. V rychlém sledu pak následovaly jeho objevy a knihy. V roce 1642, tehdy devatenáctiletý, vynalezl aritmetický stroj, předchůdce našich moderních počítačů. V tomto ohledu promlouvá Pascal k naší době, neboť nám připomíná velikost lidského rozumu a vybízí nás, abychom ho využívali k pochopení tajemství okolního světa. Jeho porozumění matematice, schopnost do detailu pochopit, jak věci fungují, se mu pak bude hodit po celý život. Jak píše významný teolog Hans Urs von Balthasar: „Cvičil se v preciznosti, která je vlastní matematice a přírodním vědám jako takovým, aby dosáhl docela jiné preciznosti – té, která je vlastní sféře bytí a křesťanské sféře.“¹⁵ Pascalova důvěra v používání přirozeného rozumu, která ho spojuje se všemi hledači pravdy, mu na jedné straně umožnila uznat hranice rozumu a na druhé straně být vnímavý k nadpřirozeným důvodům Božího zjevení, a to s oním smyslem pro paradox, který měl později najít výraz ve filozofické hloubce a literárním kouzlu jeho *Pensées*. „Církev vynaložila veliké úsilí jak dokazováním, že Ježíš Kristus byl člověk, těm, kdo to popírají, tak i dokazováním, že byl Bůh. Obojí přitom bylo stejně zřejmé.“¹⁶

12 G. PERIER, op. cit., s. 64.

13 Srov. tamtéž, s. 65.

14 Tamtéž.

15 „Pascal“, in *The Glory of the Lord, A Theological Aesthetics III: Lay Styles*. Ignatius Press – Crossroads Publications, San Francisco – New York 1986, s. 182.

16 *Pensées*, B 764, L 307.

Filozofové

Mnohé Pascalovy spisy jsou prodchnuty jazykem filozofie. Platí to zejména pro jeho *Pensées*, posmrtně vydanou sbírku fragmentů, které shrnují jeho poznámky a náčrty k filozofii inspirované teologickým zájmem. Badatelé se s různým výsledkem pokoušeli obnovit původní podobu a jednotu této sbírky. Pascalova vášnivá láska ke Kristu a ke službě chudým, o níž jsem se již zmínil výše, nebyla ani tak známkou rozdělení v mysli tohoto odvážného učedníka, jako spíše dokladem intenzivnějšího růstu směrem k evangelnímu radikalismu – postupu, který za pomoci milosti směřuje k živé pravdě Páně. Pascal disponoval nadpřirozenou jistotou víry a považoval ji za plně slučitelnou s rozumem, přičemž podle něj rozum nekonečně převyšovala, a snažil se co nejvíce navazovat dialog s těmi, kdo jeho víru nesdíleli. Vždyť těm, „kdo víru nemají, můžeme ji dát jen cestou rozumu, dokud by jim ji Bůh neuložil do citu v srdci“.¹⁷ Nacházíme zde naprosto uctívou a trpělivou podobu evangelizace a prospělo by, kdyby ji naše generace dokázala napodobit.

Pro správné pochopení Pascalových úvah o křesťanství je tedy nutné věnovat pozornost jeho filozofii. Obdivoval moudrost starověkých řeckých filozofů, kteří se prostě a klidně snažili dobře žít jako občané *polis*: „Lidé si Platóna a Aristotela nepředstavují jinak než v rozložitých profesorských talárech. Byli to však opravdoví muži a nelišili se od ostatních, smáli se s přáteli, a když je bavilo pustit se do svých *Zákonů* a svých *Politik*, dělali to pro kratochvíli. Byla to nejméně filozofická a nejméně vážná část jejich života. Nejfilozofičtější bylo žít prostě a pokojně.“¹⁸ Přes všechnu jejich velikost a užitečnost si však Pascal uvědomoval také limity těchto filozofií: stoicismus vede k pýše,¹⁹ skepticismus k zoufalství.²⁰ Lidský rozum je zázrak stvoření a odlišuje člověka od všech ostatních tvorů, neboť „člověk je pouhá třtina, to nejslabší, co chová příroda; ale je to třtina myslící“.²¹ Limity filozofů jsou tedy jednoduše řečeno limity stvořeného rozumu. Byť i Démokritos prohlásil:

17 B 282, L 110, Ž 27.

18 B 331, L 533, Ž 31.

19 PASCAL, *Entretien avec M. de Sacy*, op. cit., s. 98.

20 Srov. *Pensées*, B 435, L 208.

21 B 347, L 200, Ž 12.

„Budu mluvit o všem,“²² rozum sám o sobě ty nejhlubší a nejnaléhavější otázky vyřešit nedokáže. Co tedy nakonec zůstává jak pro Pascalův věk, tak pro náš věk tou největší a nejnaléhavější otázkou? Je to otázka po celkovém smyslu našeho údělu, našeho života a naší naděje, který směřuje ke štěstí. To si smíme představovat jako věčné, může nám ho ovšem udělit pouze Bůh: „Nic není pro člověka tak důležité jako jeho vlastní stav; nic mu nemá nahánět takovou hrůzu jako věčnost.“²³

Při úvahách nad Pascalovými *Pensées* se tak či onak neustále setkáváme s tímto základním principem: „realita je nadřazena ideji“. Pascal nás učí „vyhýbat se různým formám zatemňování reality“, od „andělského purismu“ až po „intelektualismy bez rozvahy“.²⁴ Nic přitom není nebezpečnější než odosobněný rozum: „Z toho, kdo chce být andělem, stane se zvíře.“²⁵ Zhoubné ideologie, kterými stále trpíme v oblasti ekonomiky, společenského života, antropologie a morálky, drží své stoupence uvězněné ve světě iluzí, kde ideje nahradily realitu.

Lidský úděl

Pascalova filozofie, vždy paradoxní, se opírá o přístup stejně prostý jako srozumitelný: snaží se dospět k „realitě osvícené uvažováním“.²⁶ Začíná postřehem, že člověk je sám sobě v jistém smyslu cizí, je vznešený, a zároveň ubohý. Vznešený silou svého rozumu a schopnosti ovládat vlastní vášně, ale vznešený také tím, „že ví o své ubohosti“.²⁷ Člověk totiž usiluje o něco jiného než o uspokojení svých pudů nebo o to, aby se jim vzpíral, „neboť to, co u zvířat patří k přirozenosti, nazýváme u člověka ubohostí“.²⁸ Existuje přitom nepřijatelný nepoměr mezi naší bezmeznou touhou po štěstí a poznání pravdy na jedné straně a na druhé straně naším omezeným rozumem a tělesnou křehkostí, která

22 B 72, L 199, Ž 79.

23 B 194, L 427.

24 Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 231. [Český text přebíráme z překladu Milana Glasera vydaného nakladatelstvím Paulínky, Praha 2014 – pozn. překl.]

25 *Pensées*, B 358, L 678, Ž 84.

26 Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 232.

27 *Pensées*, B 397, L 114, Ž 85.

28 B 409, L 117, Ž 63.

nakonec končí smrtí. Pascalovou silnou stránkou je také jeho neúprosný realismus: „Nepotřebujeme mít duši obzvlášť povýšenou, abychom pochopili, že není tu uspokojení pravého ani trvalého, že všechny naše rozkoše nejsou nežli marnost, že naše bolesti jsou nekonečné a že posléze smrt, která nám hrozí každý okamžik, neklamně přivede nás v málo letech do strašné nutnosti, že budeme navěky buď zničeni, nebo nešťastni. Nic jistějšího nad to, nic hroznějšího. Hrajme si jak chceme na statečné; hle konec, jenž očekává i nejkrásnější život na světě.“²⁹ V tomto tragickém stavu se tak jedinec jistě nemůže stáhnout do sebe, neboť jeho ubohost a nejistota jeho údělu se mu jeví jako nesnesitelné. Proto se potřebuje rozptýlit. Pascal to ochotně uznává: „Proto lidé tak milují hluk a rozruch.“³⁰ Pokud totiž člověk před svým údělem neutíká rozptýlením – a velice dobře se dokážeme rozptýlit prací, nejrůznějšími volnočasovými aktivitami, vztahy v rodině nebo s přáteli, ale žel i neřestmi, k nimž vedou některé vášně – zakouší jeho lidství „svou nicotu, svou opuštěnost, svou nedostatečnost, svou závislost, bezmoc, svou prázdnotu. Okamžitě se z hloubek jeho duše vynoří nuda, sklíčenost, smutek, hořkost, nespokojenost, zoufalství.“³¹ Rozptýlení ovšem naši velikou touhu po životě a štěstí nedokáže uspokojit, natož naplnit. To je něco, co všichni dobře známe.

Na tomto místě Pascal předkládá svůj zásadní argument. „Co jiného na nás tedy volá tato lačnost a ta bezmocnost, než že v člověku kdysi bylo opravdové štěstí, z něhož mu teď zbývá jenom znamení a zcela prázdňá stopa, kterou se marně pokouší naplnit vším, co ho obklopuje, vymáhaje na věcech vzdálených pomoc odmítanou věcmi přítomnými; ani ty však na to nijak nestačí, protože ten nekonečný jícen může naplnit jen předmět nekonečný a neměnný, to znamená Bůh sám.“³² Podobá-li se tedy člověk „sesazenému králi“³³ který se snaží pouze nabýt zpět své ztracené velikosti, a přitom ví, že toho není schopen, čím tedy je? „Jaký přelud je tedy člověk? Jaká novota, jaká oblundnost, jaká změť, jaký podnět protimluvů, jaký div? Soudce

29 B 194, L 427, U 111–112.

30 B 139, L 136.

31 B 131, L 622, Ž 120.

32 B 425, L 148, Ž 37.

33 B 398, L 116, Ž 63.

všech věcí, nejapný zemní červ, správce pravdy, stoka nejistoty a bludu, sláva i odpad vesmíru. Kdo rozmotá tu spleť?“³⁴ Jako filozof Pascal jasně viděl, že „čím větší je naše inteligence, tím více objevujeme velikost a nízkost člověka“,³⁵ a také že tyto rozpory jsou nesmiřitelné. Lidský rozum je nedokáže dovést ke shodě ani tuto záhadu vyřešit.

Pascal dále tvrdí, že pokud existuje Bůh a pokud člověk obdržel božské zjevení – jak to vyznává řada náboženství – a toto zjevení je pravdivé, musí také obsahovat odpověď, na kterou čekáme, abychom vyřešili rozpory, které nám způsobují takovou úzkost. „Jsou-li vznešené a ubohé stránky člověka tak zjevné, je nezbytně nutné, aby nám pravdivé náboženství ukázalo nejen to, že v člověku je nějaký velký princip vznešenosti, ale že je v něm i velký princip ubohosti. A rovněž je třeba, aby nám vysvětlilo důvod těch ohromujících rozporů.“³⁶ Na základě studia velkých náboženství dochází Pascal k závěru, že „žádná myšlenka a žádná asketicko-mystická praxe nemůže nabídnout cestu k vykoupení“, leda by se „vyšší kritérium pravdy nacházelo v osvětlení milostí“.³⁷ „Marně v sobě, lidé, hledáte lék na svá strádání,“ píše Pascal v představě, co by nám mohl říci pravý Bůh: „Všechn váš důmysl nedospěje dál než k poznání, že sami v sobě nemůžete najít ani pravdu, ani dobro. Filozofové vám to slibovali a nedovedli to splnit. Vždyť nevědí, v čem je vaše opravdové dobro ani jaký je váš opravdový stav.“³⁸

Když tedy Pascal uplatnil svou mimořádnou inteligenci při studiu lidského údělu, Písma svatého a církevní tradice, představuje se nyní s dětskou prostotou jako pokorný svědek evangelia. Coby křesťan chce mluvit o Ježíši Kristu k těm, kteří ukvapeně dospěli k závěru, že neexistuje žádný pádný důvod, proč v pravdy křesťanství věřit. On sám přitom ze své zkušenosti ví, že obsah Božího zjevení nejenže požadavkům rozumu *neodporuje*, ale dokonce nabízí úžasnou odpověď, které by žádná filozofie sama o sobě nikdy nedosáhla.

34 B 434, L 131, Ž 88–89.

35 B 443, L 613.

36 B 430, L 149, Ž 99.

37 H. U. VON BALTHASAR, op. cit., s. 186.

38 *Pensées*, B 430, L 149.

Obrácení: Pánova návštěva

Dne 23. listopadu 1654 prožil Pascal silný okamžik, který se dodnes označuje jako jeho „noc ohně“. Tato mystická zkušenost, při níž mu vytryskly slzy radosti, byla pro něj tak intenzivní a rozhodující, že ji zaznamenal na kousek papíru s přesným datem jako *Mémorial*, „Připomínku“, a vložil lístek do podšívky svého kabátu, kde byl objeven až po jeho smrti. Ačkoli nezjistíme přesnou povahu toho, co se oné noci v Pascalově duši odehrálo, šlo podle všeho o setkání, které on sám stavěl na roveň setkání zásadnímu pro celé dějiny zjevení a spásy: tomu, co Mojžíš prožil v blízkosti hořícího keře (srov. Ex 3). Výraz „OHĚŇ“,³⁹ který Pascal umístil do záhlaví „Připomínky“, nás k tomuto relativnímu srovnání vybízí. A zdá se, že tuto paralelu naznačuje i sám Pascal, který bezprostředně po zmínce o ohni opakuje přívlastek, který si Hospodin dal v Mojžíšově přítomnosti – „Bůh Abrahámu, Bůh Izákův, Bůh Jakubův“ (Ex 3,6.15) – a dodává: „ne filozofů a mudrců. Jistota. Jistota. Cit. Radost. Pokoj. Bůh Ježíše Krista.“

Náš Bůh je vskutku radost a Blaise Pascal to dosvědčuje před celou církví i před všemi, kdo Boha hledají. „Bůh není abstraktní či kosmický. Nikoli. Je Bohem osoby, povolání, Bohem Abraháma, Bohem Izáka a Bohem Jakuba; jistotou, pocitem a radostí.“⁴⁰ Setkání z oné noci, které Pascalovi potvrdilo „vznešenost lidské duše“, ho zaplavilo stejně živou a nevyčerpatelnou radostí: „Radost, radost, radost, slzy radosti.“ A tato božská radost se mu stala příležitostí k vyznání a modlitbě: „Ježíš Kristus. Odloučil jsem se od něj. Utekl jsem od něj, zapřel ho, ukřižoval jsem ho. Kéž se od něj nikdy neodloučím.“⁴¹ Zkušenost s láskou Boha, který se v Ježíši Kristu osobně podílel na našich dějinách a neustále se podílí na našem životě, nasměrovala Pascala na cestu hlubokého obrácení, života v lásce, a tak i „úplného a sladkého zřeknutí se“⁴² „starého člověka s dřívějšími způsoby života, který je chtivý rozkoší a žene se do zkázy“ (Ef 4,22).

Jak poznamenal svatý Jan Pavel II. ve své encyklice o vztahu víry a rozumu, „filozofové jako Pascal“ vynikají odmítnutím jakéhokoli

39 *Pensées (Mémorial)*, L 913.

40 *Katecheze*, 3. června 2020.

41 *Pensées (Mémorial)*, L 913.

42 L 913.

předpokladu, ale také pokorným a odvážným postojem. Došli k poznání, že víra „zbavuje rozum přílišné sebedůvěry“.⁴³ Jistě, ani před nocí 23. listopadu 1654 Pascal „nikdy nepochyboval o Boží existenci. Věděl také, že Bůh je nejvyšší dobro... Tím, co mu chybělo a po čem toužil, tedy nebylo vědění, ale moc, ne pravda, ale síla.“⁴⁴ Tuto sílu mu nyní darovala milost a on cítil, že je s jistotou a radostí přitahován k Ježíši Kristu: „Boha známe jen skrze Ježíše Krista. Bez tohoto prostředníka je všechno spojení s Bohem zrušeno.“⁴⁵ Objevit Ježíše Krista znamená objevit Spasitele a Osloboditele, kterého potřebuji: „Tento Bůh není nic jiného než usmířitel naší ubohosti. A tak můžeme Boha dobře poznat, jen poznáme-li i své nepravosti.“⁴⁶ Jako každé skutečné obrácení se i Pascalovo obrácení odehrálo v pokoře, která nás vysvobozuje „z naší omezenosti a zahleděnosti do sebe“.⁴⁷

Ohromující a neklidná inteligence Blaise Pascala, překypující pokojem a radostí ze zjevení Ježíše Krista, nás tedy vybízí, abychom podle „řádu srdce“⁴⁸ postupovali k jasu „těchto nebeských světel“.⁴⁹ Je-li totiž náš Bůh „Bohem skrytým“ (srov. Iz 45,15), je to proto, že si „přál se skrýt“⁵⁰ takovým způsobem, aby ho náš rozum osvěcený milostí nikdy nepřestal hledat. Proto ho poznáváme právě díky osvěcení milostí. Naše lidská svoboda však tomu musí být otevřená, a Ježíš nás vskutku utěšuje: „Nehledali byste mě, kdybyste mě nenašli.“⁵¹

Řád srdce a jeho důvody k víře

Slovy Benedikta XVI. „katolická tradice hned zpočátku odmítla takzvaný fideismus, což je vůle věřit proti rozumu“.⁵² Také Pascal

43 Encyklika *Fides et ratio* (14. září 1998), č. 76 in *AAS* 91 (1999), s. 64. [Český text přebíráme z překladu vydaného nakladatelstvím Zvon, Praha 1999 – pozn. překl.]

44 H. GOUHIER, *Blaise Pascal. Commentaires*, Paris, 1971, s. 44–45.

45 *Pensées*, B 547, L 189, Ž 114.

46 Tamtéž, Ž 115.

47 Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 8.

48 Srov. *Pensées*, B 283, L 298.

49 B 435, L 208.

50 B 585, L 242.

51 *Pensées (Le Mystère de Jésus)*, B 553, L 919.

52 *Katecheze*, 21. listopadu 2012.

důrazně lpí na „rozumnosti víry v Boha“:⁵³ nejen proto, že „rozum nemůže být nucen věřit tomu, o čem ví, že je nepravdivé“;⁵⁴ ale také proto, že „porušíme-li principy rozumu, naše náboženství bude nesmyslné a směšné“.⁵⁵ I když je však víra rozumná, zůstává nadále Božím darem a nesmí se vnucovat. „Nedokazujeme, že máme být milováni, výpočtem příčin lásky podle jejich pořadí; to by bylo směšné,“⁵⁶ říká se svým jemným humorem Pascal, když srovnává lidskou lásku a způsob, jakým nás vábí Bůh. Stejně jako lidská láska, „která nabízí, ale nikdy nevnucuje, se ani Boží láska nikdy nevnucuje“.⁵⁷ Ježíš vydal svědectví pravdě (srov. Jan 18,37), „nechtěl ji však násilím vnucovat těm, kteří se proti ní stavěli“.⁵⁸ Proto „je dostatek světla pro ty, kdo si z celé duše přejí Boha spatřit, a dostatečná tma pro ty, kdo mají přání opačné“.⁵⁹

Pascal dále říká, že „víra je něco jiného než důkaz: jedno je lidské, druhé je dar Boží“.⁶⁰ Proto nelze věřit, „jestliže Bůh nenakloní srdce“.⁶¹ Ačkoli je víra vyššího řádu než rozum, nevyplývá z toho, že by víra byla v protikladu k rozumu: naopak, víra rozum nekonečně převyšuje. Při četbě Pascalova díla se nejprve nesetkáváme s rozumem, který objasňuje víru, ale s křesťanem vynikajícím mimořádně přísnou logikou, již objasňuje Bohem milostivě ustanovený řád, který rozum přesahuje: „Nekonečná vzdálenost od těla k duchu je obrazem nekonečně nekonečnější vzdálenosti od ducha k lásce, neboť tato je nadpřirozená.“⁶² Jako vědec znalý geometrie, vědy o tělesech umístěných v prostoru, a matematik znalý filozofie, vědy o myslích umístěných v dějinách, mohl Blaise Pascal, osvícený milostí víry, shrnout celou svou zkušenost do těchto slov: „Všechna tělesa dohromady nebyla by s to vytvořit sebenepatrnější myšlenku: je to nemožné a jiného řádu.

53 Tamtéž.

54 PASCAL, *Entretien avec M. de Sacy*, op. cit., s. 87.

55 *Pensées*, B 273, L 173, Ž 24.

56 B 283, L 298, Ž 24.

57 *Homílie o slavnosti Ježíše Krista Krále*, 20. listopadu 2022.

58 DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL, deklaráce *Dignitatis humanae*, č. 11.

59 *Pensées*, B 430, L 149, Ž 104.

60 B 248, L 7, U 152.

61 B 284, L 380, U 166.

62 B 793, L 308.

Ze všech těl a duchů nebylo by možno vybavit jediné hnutí pravé lásky, je to nemožné a jiného řádu, nadpřirozeného.⁶³

Geometrické operace ani filozofické uvažování nám samy o sobě neumožňují získat „zcela jasný pohled“ na svět nebo na sebe sama. Ti, kdo se zaplétají do detailů svých výpočtů, nemohou těžít z pohledu na celek, který nám umožňuje „vidět všechny principy“. To je úkolem „jemného ducha“, kterého Pascal vyzdvihuje, neboť při snaze o uchopení skutečnosti „věci musíme pojmout naráz, jediným pohledem“.⁶⁴ Toto intuitivní vidění souvisí s tím, co Pascal nazývá „srdcem“. „Pravdu poznáváme nejen rozumem, ale také srdcem. Právě tou druhou cestou poznáváme první principy; a úsudek, který se na tom vůbec nepodílí, se jen marně pokouší je popřít.“⁶⁵ Bohem zjevené pravdy – jako například skutečnost, že Bůh, který nás stvořil, je láska, že je Otec, Syn a Duch Svátý a že se vtělil v Ježíši Kristu, který zemřel a vstal z mrtvých pro naši spásu – nelze prokázat rozumem. Lze je poznat jedinečně díky jistotě víry, a pak okamžitě přecházejí z duchovního srdce do rozumové mysli, která uznává jejich pravdivost a následně je může vysvětlovat. „A proto ti, jimž Bůh dal zbožnost skrze cit v srdci, jsou vskutku šťastni a plným právem ubezpečeni.“⁶⁶

Pascal se nikdy nesmířil s tím, že někteří lidé nejenže neznají Ježíše Krista, ale z lenosti nebo kvůli svým vášním evangeliem pohrdají a odmítají ho brát vážně. Vždyť v Ježíši Kristu jde o jejich život! „Nesmrtelnost duše je něco, na čem nám tolik záleží, co se nás dotýká tak hluboce, že bychom museli ztratit všechnen cit, kdyby nám bylo lhostejno vědět, na čem jsme... A proto mezi těmi, kdo ještě nedospěli k jasnému přesvědčení, činím naprostý rozdíl mezi těmi, kdo se s napětím všech sil snaží poučit se, a těmi, kdo žijí a nestarají se a nemyslí na to.“⁶⁷ Dobře víme, že se často pokoušíme před smrtí utéct nebo ji překonat v domněnku, že se nám podaří „zahnat myšlenku na konečnost naší existence“ nebo „odstranit její moc a rozptýlit

63 Tamtéž.

64 B 1, L 512.

65 B 282, L 110, Ž 26–27.

66 Tamtéž.

67 B 194, L 427, U 109–110.

strach. Křesťanská víra však není způsob, jak strach ze smrti vymýtit, ale pomáhá nám spíše se smrti postavit. Dříve nebo později touto branou projdeme všichni... Právě světlo, které osvětluje tajemství smrti, vzchází z Kristova vzkříšení.“⁶⁸ Jedině Boží milost umožňuje lidskému srdci poznat Boha a žít životem lásky. To vedlo jednoho významného Pascalova komentátora naší doby k úvaze, že „myšlení se nestane křesťanským, pokud nedosáhne toho, co přinesl Ježíš Kristus, totiž lásky“.⁶⁹

Pascal, spory a láska

Než skončíme, musím se zmínit ještě o Pascalově vztahu k jansenismu. Jedna z jeho sester, Jacqueline, se rozhodla pro řeholní život a vstoupila v Port-Royal do kongregace s teologií výrazně ovlivněnou Corneliem Jansenem, jehož traktát *Augustinus* vyšel roku 1640. V lednu roku 1655, nedlouho po své „noci ohně“, se do ústraní v opatství Port-Royal uchýlil i Pascal. Během následujících měsíců pak na pařížské univerzitě Sorbonna vznikl mezi jezuitu a „jansenisty“ vleký a zásadní spor o zmíněný traktát. Týkal se zejména otázky Boží milosti a vztahu mezi milostí a lidskou přirozeností, konkrétně naší svobodnou vůlí. Pascal sice nebyl členem kongregace v Port-Royal ani se nestavěl na žádnou ze stran – jak napsal: „Jsem sám... Vůbec nejsem součástí Port-Royal“⁷⁰ – vzhledem ke svým vynikajícím rétorickým schopnostem byl nicméně jansenisty pověřen, aby je hájil. Učinil tak v letech 1656 a 1657, kdy vydal sérii osmnácti spisů známých jako *Lettres provinciales*.⁷¹

Ačkoli některé teze považované za „jansenistické“ byly skutečně v rozporu s vírou,⁷² což Pascal sám uznal, reagoval ale tím, že tyto teze se v traktátu *Augustinus* nevyskytují a že je nezastávají ani ti, kdo jsou spojeni s Port-Royal. Přesto se však některá jeho vlastní tvrzení,

68 *Katecheze*, 9. února 2022.

69 J.-L. MARION, *La Métaphysique et après*, Paris 2023, s. 356.

70 *Dix-septième lettre provinciale*, in *Œuvres complètes*, par M. Le Guern, II, Paris 2000, s. 781.

71 Česky vyšlo pod názvem *Listy proti jezuitům*, přel. Vratislav Čechal, Praha 1926 – pozn. překl.

72 Srov. B. NEVEU, *L'erreur et son juge: remarques sur les censures doctrinales à l'époque moderne*, Napoli 1993.

například to o predestinaci, převzaté z pozdější Augustinovy teologie a Jansenem formulované ve striktnější podobě, pravdě nepodobají. Měli bychom si ovšem uvědomit, že stejně jako se svatý Augustin snažil v pátém století bojovat proti pelagiánům, kteří tvrdili, že člověk může konat dobro a být spasen vlastními silami a bez Boží milosti, tak i Pascal za sebe upřímně věřil, že bojuje proti implicitnímu pelagianismu či semipelagianismu v učení „molinistických“ jezuitů, pojmenovaných podle teologa Luise de Moliny, který zemřel v roce 1600, avšak v polovině 17. století měl ještě poměrně velký vliv. Přičtème tedy Pascalovi upřímnost a poctivost záměrů.

Tento list není vhodným místem, kde tuto otázku znovu otevírat. To, před čím Pascal náležitě varoval, zůstává nicméně zdrojem obav i pro naši dobu: „neopelagianismus“,⁷³ který chce vše činit závislým „na lidském úsilí usměrňovaném církevními normami a strukturami“⁷⁴ a pozná se tak, že nás „nakazí domněnkou, že spásy dosáhneme vlastními silami“.⁷⁵ Také je třeba zdůraznit, že Pascal svůj konečný postoj k milosti, a zejména k tomu, že Bůh „chce, aby se všichni lidé zachránili a (došli) k poznání pravdy“ (1 Tim 2,4), na konci života vyložil v dokonale katolických pojmech.⁷⁶

Jak jsem již poznamenal, Blaise Pascal na konci svého krátkého, avšak mimořádně bohatého a plodného života upřednostnil před vším ostatním lásku k bratrům a sestrám. Cítil a věděl, že je údem jediného těla, neboť „když Bůh stvořil nebesa a zemi, které nepocítují žádné blaho ze svého bytí, chtěl stvořit bytosti, které by je poznaly a z nichž by sestávalo tělo myslících údů“.⁷⁷ Pascal jako křesťan-laik vychutnával radost z evangelia, jímž chce Duch uzdravit a učinit plodným

73 Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, list *Placuit Deo* (22. února 2018); apoštolská exhortace *Gaudete et exsultate*, č. 57–59.

74 Apoštolská exhortace *Gaudete et exsultate*, č. 59.

75 Apoštolský list *Desiderio desideravi*, 20. [Český překlad viz http://www.liturgie.cz/shared/clanky/102/2022_ppF_Desiderio-desideravi_CZ.pdf – pozn. překl.]

76 Srov. *Pensées (Le Mystère de Jésus)*, B 550, L 931. Úvodní slova – „Miluji všechny lidi jako své bratry, protože všichni jsou vykoupeni“ – jsou ve vydání podle Lafumy přeškrtnuta.

77 B 482, L 360, Ž 66.

„všechny dimenze člověka“, aby sjednotil „všechny lidi na hostině Království“.⁷⁸ Když v roce 1659 sepsal svou úchvatnou *Modlitbu s prosbou Boha o správné využití nemoci*, byl to vyrovnaný muž, který se přestal zabývat spory, a dokonce i apologetikou. Těžce nemocný a na pokraji smrti požádal o možnost přijmout svaté přijímání, nebylo to ale možné ihned. Prosil tedy svou sestru: „Protože nemohu přijímat v hlavě [Ježíši Kristu], chtěl bych přijímat v údech.“⁷⁹ „Toužebně si přál zemřít ve společnosti chudých.“⁸⁰ Krátce poté, co 19. srpna 1662 naposledy vydechl, se o Pascalovi říkalo, že „zemřel s prostotou dítěte“.⁸¹ Po přijetí svátostí jeho poslední slova zněla: „Kéž mě Bůh nikdy neopustí“.⁸²

Kéž nám geniální dílo Blaise Pascala a příklad jeho života, tak hluboce ponořeného do Ježíše Krista, pomáhají vytrvat až do konce na cestě pravdy, obrácení a lásky. Neboť tento život pomíjí v pouhém okamžiku: „Věčná radost výměnou za jediný den úsilí na zemi.“⁸³

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 19. června 2023

FRANTIŠEK

78 Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 237.

79 G. PERIER, op. cit., s. 92–93.

80 Tamtéž, s. 93.

81 Tamtéž, s. 90.

82 Tamtéž, s. 94.

83 *Pensées (Mémorial)*, L 913.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MODLITEB ZA PÉČI O STVOŘENÍ

1. ZÁŘÍ 2023

Drazí bratři a sestry,

„Ať proudí právo a mír“, to je letošní téma ekumenické Doby stvoření, která se inspiruje slovy proroka Amose: „Ať se valí právo jako voda, spravedlnost jako mohutný potok!“ (5,24).

Tento expresivní Amosův obraz nám říká, co si Bůh přeje. Bůh chce, aby zavládla spravedlnost, která je pro život nás, dětí stvořených k Božímu obrazu, stejně důležitá jako voda pro přežití našeho těla. Tato spravedlnost se musí projevovat tam, kde je jí zapotřebí, nesmí se skrývat příliš hluboko nebo zmizet jako voda, která se vypaří dříve, než nás může udržet při životě. Bůh chce, aby se každý snažil být spravedlivý v každé situaci, aby vždy usiloval o život podle jeho zákonů a umožnil tak životu vzkvétat v plnosti. Když hledáme především Boží království¹ a udržujeme správný vztah s Bohem, lidmi a přírodou, pak může spravedlnost a mír proudit jako nevyčerpatelný tok čisté vody a sytit lidstvo i všechny tvory.

O těchto tématech jsem rozjímal jednoho krásného letního dne v červenci 2022 během své pouti na břehu jezera svaté Anny v kanadské provincii Alberta. Toto jezero bylo a je poutním místem mnoha generací původních obyvatel. Při této příležitosti jsem za doprovodu zvuku bubnů řekl: „Kolik srdcí teskných a unavených, obtížených břemeny života sem přišlo a nacházelo u těchto vod útěchu a sílu jít dál! Zde, ponoření do stvoření, můžeme zaslechnout jiný tlukot: tlukot mateřského srdce země. A stejně jako dětské srdce už od mateřského lůna pulzuje v souladu s tlukotem srdce matky, tak i my, abychom

1

Srov. Mt 6,33.

mohli růst jako lidské bytosti, potřebujeme rytmus svého života sladit s tempem stvoření, které nám dává život.“²

Během Doby stvoření se zastavme u tlukotu těchto srdcí: našeho, našich matek a babiček, tlukotu stvořeného srdce i tlukotu srdce Božího. Ta dnes nejsou v souladu, netlučou společně ve spravedlnosti a míru. Příliš mnoha lidem je znemožněno napájet se z této mohutné řeky. Uposlechněme proto výzvu postavit se po bok obětem environmentální a klimatické nespravedlnosti a ukončit tuto nesmyslnou válku proti stvoření.

Důsledky této války vidíme na mnoha vysychajících řekách. „Vnější pouště se ve světě množí, protože nabyly velkého rozsahu pouště vnitřní,“ řekl jednou Benedikt XVI.³ Dravý konzumní způsob života, poháněný sobeckými srdci, narušuje koloběh vody na planetě. Bezuzdné využívání fosilních paliv a kácení lesů způsobuje zvyšování teploty a vyvolává velká sucha. Děsivý nedostatek vody stále více sužuje naše domovy, od malých venkovských obcí až po velké metropole. Kromě toho dravý průmysl vyčerpává a znečišťuje naše zdroje pitné vody extrémními postupy, jako je hydraulické štěpení při těžbě ropy a zemního plynu, projekty nekontrolované těžby ve velkém a intenzivní chov zvířat. „Sestra voda“, jak ji nazývá svatý František, je drancována a přeměňována na „zboží podléhající zákonům trhu“.⁴

Mezivládní panel OSN pro změnu klimatu (IPCC) uvádí, že naléhavá opatření v oblasti klimatu mohou zajistit, abychom nepropásli šanci k vytvoření udržitelnějšího a spravedlivějšího světa. Můžeme a musíme zabránit těm nejhorším důsledkům. „Je toho mnoho, co lze udělat!“⁵ Jako mnoho potoků a říček nakonec spojíme v mohutnou řeku, která bude zavlažovat život naší nádherné planety a naší lidské rodiny pro generace, které přijdou po nás. Spojme ruce a podnikněme odvážné kroky, aby po celé Zemi mohla proudit spravedlnost a mír.

Jak můžeme přispět k mohutné řece spravedlnosti a míru v této Době stvoření? Co můžeme udělat, zejména jako křesťanské církve,

2 FRANTIŠEK, Kázání u jezera sv. Anny, Kanada 26. července 2022.

3 Homilie u příležitosti slavnostního zahájení papežské služby 24. dubna 2005.

4 Srov. FRANTIŠEK, enc. Laudato si', č. 30

5 Srov. tamtéž, č. 180.

pro obnovu našeho společného domova, aby opět kypěl životem? Musíme se rozhodnout k proměně svých *srdcí, životního stylu a veřejné politiky*, která řídí naše společnosti.

Jako první, čím přispějeme do této mohutné řeky, je proměna našich srdcí. Ta je nezbytná, má-li začít jakákoli další transformace. Je to ona „ekologická konverze“, k níž nás vybízel svatý Jan Pavel II.: taková obnova našeho vztahu ke stvoření, abychom ho nadále nepovažovali za objekt k využívání, ale vážili si ho jako posvátného daru od Stvořitele. Uvědomme si tedy, že celostní přístup vyžaduje, abychom praktikovali ekologickou odpovědnost ve čtyřech směrech: k Bohu, k našim dnešním i zítřejším bližním, k celé přírodě i k sobě samým.

Pokud jde o první z těchto rozměrů, Benedikt XVI. označil za naléhavou potřebu pochopit, že stvoření a vykoupení jsou neoddelitelné: „Vykupitel je Stvořitel, a pokud nehlásáme Boha v této jeho celkové velikosti – jako Stvořitele a Vykupitele – snižujeme tím také hodnotu vykoupení.“⁶ Stvoření se vztahuje k tajemnému a velkolepému Božímu *činu* stvořit tuto majestátní a překrásnou planetu a tento vesmír z ničeho a také k výsledku tohoto činu, který stále trvá a stále ho zakoušíme jako nevyčerpatelný *dar*. Během liturgie i osobní modlitby si připomínejme ve „velké katedrále stvoření“⁷ Velkého umělce, který tvoří tolik krásy, a rozjímejme o tajemství láskyplného rozhodnutí ke stvoření vesmíru.

Za druhé, přispíváme k toku této mohutné řeky tím, že změníme svůj *způsob života*. Začněme od vděčného úžasu nad Stvořitelem a stvořením a litujme svých „ekologických hříčů“, jak před nimi varuje můj bratr, ekumenický patriarcha Bartoloměj. Tyto hříchy škodí přírodě a také našim bratrům a sestrám. Za pomoci Boží milosti si osvojme životní styl s menším množstvím odpadu a s omezením zbytečné spotřeby, zejména tam, kde jsou výrobní procesy toxické a neudržitelné. Dbejme s co největší pozorností na své zvyky a ekonomická rozhodnutí tak, aby se všem dařilo lépe: našim bližním, ať už jsou kdekoli, a také dětem našich dětí. Spolupracujme na trvalém Božím tvoření prostřednictvím pozitivních rozhodnutí: co

6 Promluva v katedrále v Brixenu 6. srpna 2008.

7 FRANTIŠEK, *Poselství ke Světovému dni modliteb za péči o stvoření* 21. července 2022.

nejšetrnějším využíváním zdrojů, uplatňováním radostné střídmosti, zpracováváním a recyklací odpadu a používáním stále dostupnějších výrobků a služeb, které jsou ekologicky a sociálně odpovědné.

A konečně, aby mohutná řeka tekla dál, musíme změnit *veřejnou politiku*, která řídí naši společnost a utváří životy dnešních i zítřejších mladých. Hospodářská politika, která podporuje nehorázné bohatství privilegované menšiny a vytváří ponižující podmínky pro mnohé další, znamená konec míru a spravedlnosti. Je zřejmé, že nejbohatší státy napáchaly „ekologický dluh“.⁸ Světoví lídři, kteří se zúčastní summitu COP28, jenž se má konat v Dubaji od 30. listopadu do 12. prosince tohoto roku, musí naslouchat hlasu vědy a zahájit rychlou a spravedlivou transformaci, která ukončí éru fosilních paliv. V souladu se závazky Pařížské dohody o omezení rizika globálního oteplování je absurdní umožnit další průzkum a rozšiřování infrastruktury pro fosilní paliva. Pozvedněme své hlasy, abychom zabránili této nespravedlnosti vůči chudým a vůči našim dětem, které budou trpět nejhrošími dopady klimatických změn. Vyzývám všechny lidi dobré vůle, aby jednali v souladu s těmito zásadami týkajícími se společnosti i přírody.

Další paralelní pohled se týká specifického závazku katolické církve k synodalitě. V letošním roce, kdy se 4. října, na svátek svatého Františka, uzavírá Doba stvoření, bude zároveň zahájena synoda o synodalitě. Podobně jako řeky, které jsou napájeny tisíci drobnými potůčky i většími proudy, tak i synodální proces, který začal v říjnu 2021, zve všechny, kdo se ho účastní, jednotlivce i celá společenství, aby se slévali do majestátní řeky reflexe a obnovy. Celý Boží lid je vítáný na strhující cestě dialogu a synodální konverze.

Podobně jako povodí řeky s mnoha velkými i malými přítoky je církev společenstvím nesčetných místních církví, řeholních společenství a sdružení, které se napájejí z téže vody. Každý pramen přispívá svým jedinečným a nenahraditelným dílem, až se všechny vlijí do obrovského oceánu milosrdné Boží lásky. Stejně jako řeka je zdrojem života pro prostředí, které ji obklopuje, musí být i naše synodální

8 FRANTIŠEK, enc. *Laudato si'*, č. 51: „Existuje totiž skutečný ‚ekologický dluh‘, především mezi Severem a Jihem, související s obchodní nerovnováhou, jež má dopad na ekologii, jakož i s neúměrným využíváním přírodních zdrojů, kterého se v průběhu dějin dopouštěly některé země.“

církev zdrojem života pro společný dům a pro všechny, kdo jej obývají. A stejně jako řeka dává život nejrůznějším živočišným a rostlinným druhům, tak musí synodální církev přinášet život rozséváním spravedlnosti a míru na každém místě, kam dosáhne.

V červenci 2022 jsem v Kanadě připomněl Galilejské jezero, kde Ježíš uzdravil a utěšil mnoho lidí a vyhlásil „revoluci lásky“. Dozvěděl jsem se, že jezero svaté Anny je také místem uzdravení, útěchy a lásky, místem, které „nám připomíná, že bratrství je pravdivé, pokud spojuje ty, kteří jsou od sebe vzdáleni, že poselství jednoty, které nebe posílá na zem, se neobává rozdílů a zve nás ke společenství, ke společenství v odlišnostech, abychom začali znovu společně, protože všichni – všichni! – jsme poutníky na cestě.“⁹

V této Době stvoření žijme, pracujme a modleme se jako Kristovi následovníci na naší společné synodální cestě, aby náš společný domov opět oplýval životem. Kéž Duch Svatý znovu spočine nad vodami a vede nás k tomu, aby „se obnovila tvář země“ (srov. Ž 104,30).

Řím, sv. Jan v Lateránu 13. května 2023

FRANTIŠEK

15. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 38. SVĚTOVÝM DNŮM MLÁDEŽE 2023

9. LISTOPADU 2023

„V naději se radujte“ (Řím 12,12)

Drazí mladí!

Letos v srpnu jsem se setkal se stovkami tisíc vašich vrstevníků z celého světa, kteří se sešli v Lisabonu na Světových dnech mládeže. V době pandemie, uprostřed tolika nejistot, jsme živil naději, že se tuto velkou oslavu setkání s Kristem a ostatními mladými lidmi podaří uskutečnit. Tato naděje se naplnila a pro mnohé z nás, kteří jsme tam byli přítomni – včetně mě –, předčila všechna očekávání! Jak krásné bylo naše setkání v Lisabonu! Skutečný zážitek proměny, záplavy světla a radosti!

Na konci závěrečné mše svaté na „Poli milosti“ („Campo da Graça“) jsem oznámil příští etapu naší mezikontinentální pouti: korejský Soul v roce 2027. Ještě předtím jsem vás však pozval do Říma na Jubileum mládeže v roce 2025, kde se i vy stanete „poutníky naděje“.

Vy mladí lidé jste radostnou nadějí církve a lidstva, které je stále na pochodu. Rád bych vás uchopil za ruku a šel s vámi po cestě naděje. Rád bych s vámi mluvil o našich radostech a nadějích, ale také o smutku a úzkosti našich srdcí a trpícího lidstva.¹ V těchto dvou letech přípravy na Jubilejní rok budeme nejprve uvažovat nad Pavlovým výrazem „V naději se radujte“ (Řím 12,12) a poté se hlouběji seznámíme se slovem proroka Izaiáše: „Ti, kteří doufají v Hospodina, jdou bez únavy“ (srov. Iz 40,31).

1 Srov. Druhý vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, č. 1, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2002.

Odkud tato naděje pochází?

„V naději se radujte“ (Řím 12,12) je výzva svatého Pavla římské obci, která prochází obdobím tvrdého pronásledování. Ona „radost v naději“, kterou apoštol hlásá, ve skutečnosti pramení z Kristova velikonočního tajemství, z moci jeho vzkříšení. Není plodem lidského úsilí, vynalézavosti nebo umění. Je to radost, která pochází ze setkání s Kristem. Křesťanská radost pramení ze samotného Boha, z vědomí, že nás on miluje.

Benedikt XVI. se při reflexi své zkušenosti ze Světových dnů mládeže v Madridu v roce 2011 ptal: „Kde se bere radost? Jak ji vysvětlit? Jistě je zde mnoho faktorů, které působí společně. Ale tím rozhodujícím je [...] jistota, která vychází z víry, že já jsem chtěný. V dějinách mám svůj úkol. Jsem přijat a jsem milován.“ A upřesnil: „Koneckonců potřebujeme bezpodmínečné přijetí. Teprve když mě Bůh přijímá a já si tím jsem jistý, vím s jistotou: Je dobře, že jsem tady. [...] Je dobré existovat jako člověk, a to i v těžkých dobách. Víra činí člověka vnitřně šťastným.“²

Odkud je má naděje?

Mládí je doba plná nadějí a snů živených krásnými skutečnostmi, které obohacují náš život: nádherou stvoření, vztahy s blízkými a přáteli, uměleckými a kulturními zážitky, vědeckými a technickými poznatky, iniciativami na podporu míru, spravedlnosti a bratrství atd. Žijeme však v době, kdy se zdá, že pro mnohé, včetně mladých lidí, naděje ve velkém absentuje. Bohužel mnoho vašich vrstevníků, kteří zažívají válku, násilí, šikanu a různé formy strádání, je sužováno zoufalstvím, strachem a depresí. Připadají si jako zavření v temném vězení, kde nemohou spatřit sluneční paprsky. Dramaticky to dokládá vysoký počet sebevražd mezi mladými lidmi v řadě zemí. Jak lze v takové situaci prožívat radost a naději, o nichž mluví svatý Pavel? Spíše hrozí, že se nás zmocní zoufalství, myšlenka, že je zbytečné konat dobro, protože by ho nikdo neoceníl a neuznal, jak čteme v knize Jobově: „Kdepak je má naděje? Moje štěstí – kdo je uzří?“ (Job 17,15).

Tváří v tvář dramatům lidstva, zejména utrpení nevinných, se i my po vzoru některých žalmů ptáme v modlitbě Pána: „Proč?“ Avšak i my můžeme být součástí Boží odpovědi. My, stvořeni jím k jeho obrazu a podobě, můžeme být projevem jeho lásky, která dává zrod radosti a naděje i tam, kde se to jeví jako nemožné. Připomíná mi to hlavního hrdinu filmu „Život je krásný“, mladého otce, který s jemnocitem a představitostí dokáže proměnit drsnou skutečnost v jakési dobrodružství a hru, a tak dává svému synovi „oči naděje“, čímž ho chrání před hrůzami koncentračního tábora, chrání jeho nevinnost a zabraňuje lidské zlobě, aby mu ukradla jeho budoucnost. Nejsou to však jen vymyšlené příběhy! Vidíme to na životě mnoha světců, kteří byli svědky naděje i uprostřed té nejkrutější lidské zloby. Vzpomeňme si na svatého Maxmiliána Marii Kolbeho, svatou Josefínu Bakhitu nebo blahoslavené manžele Josefa a Viktorii Ulmovy s jejich sedmi dětmi.

Možnost zažehnout v lidských srdcích naději vycházející z křesťanského svědectví mistrně vyzdvihl svatý Pavel VI., když připomněl: „Křesťan nebo skupina křesťanů se snaží chápat druhé lidi, v jejichž společenství žijí. [...] Kromě toho z nich vyzářuje prostým a nevtíravým způsobem jejich víra v hodnoty, jež přesahují jiné běžné hodnoty, a zároveň i naděje v něco, co není viditelné a co si lidé neodvažují ani představit.“³

„Malá“ naděje

Francouzský básník Charles Péguy na začátku své básně o naději mluví o třech teologálních ctnostech – víře, naději a lásce – jako o třech sestrách, které krácejí společně:

„Malá naděje postupuje mezi svými dvěma staršími sestrami a nikdo si jí ani nevšimne. [...]

Je to ona, maličká, která táhne všecko s sebou.

Neboť víra vidí jen to, co je.

Ona ale vidí, co bude.

Láska miluje jen to, co je.

3 Pavel VI., apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, č. 21, Praha, Zvon 1990.

Ona ale miluje to, co bude...
Naděje vidí to, co ještě není a co bude.
Ona miluje to, co ještě není a co bude.
[...]
Ona dává kráčet těm dvěma.
Ona je táhne.
A dává kráčet všem ostatním.“

(*Kruchta tajemství druhé ctnosti*, Milano 1978, 17–19).

I já jsem přesvědčen o této skromné „menší“, ale zásadní povaze naděje. Jen se zamyslete nad tím, jak bychom žili bez naděje? Jak by vypadaly naše dny? Naděje je solí každodenního života.

Naděje – slunce, které osvěcuje noc

V křesťanské tradici velikonočního tridua je Bílá sobota dnem naděje. Je to něco jako mezistupeň mezi Velkým pátkem a Velikonoční nedělí, mezi zoufalstvím učedníků a jejich velikonoční radostí. Je to místo, kde se rodí naděje. Církev si v tento den tiše připomíná Kristův sestup do pekel. Ve výtvarném ztvárnění to můžeme vidět na mnoha ikonách. Zobrazují nám Krista planoucího světlem, jak sestupuje do nejhlubší temnoty a prochází jí. Tak tomu je. Bůh nejenže se soucitně dívá na naši smrtnost nebo nás volá zpovzdálí, ale vstupuje do naší zkušenosti podsvětí jako světlo, které září v temnotách a přemáhá je (srov. Jan 1,5). Dobře to vyjadřuje báseň v jihoafrickém jazyce xhosaštině: „I když naděje usnula, touto básní naději probouzím. Moje naděje se probouzí, protože doufám v Pána. Doufám, že se sjednotíme! Zůstaňte silní v naději, protože úspěch je blízko.“

Když se nad tím zamyslíme, byla to naděje Panny Marie, která stála pevně pod Ježíšovým křížem a byla si jistá, že „úspěch“ je blízko. Maria je ženou naděje, Matkou naděje. Na Kalvárii „stála pevně v naději proti vší naději“ (srov. Řím 4,18), nenechala ve svém srdci vyhasnout jistotu vzkříšení, které zvěstoval její Syn. To ona naplnila ticho Bílé soboty láskyplným očekáváním plným naděje a vnukla učedníkům jistotu, že Ježíš přemůže smrt a že zlo nebude mít poslední slovo.

Křesťanská naděje není lehkovážný optimismus ani placebo pro důvěřivce; je to jistota zakořeněná v lásce a víře, že Bůh nás nikdy nenechá samotné a dodrží svůj slib: „I kdybych šel temnotou rokle, nezaleknu se zla, vždyť ty jsi se mnou“ (Ž 23,4). Křesťanská naděje není popíráním bolesti a smrti, ale oslavou lásky zmrtvýchvstalého Krista, který je stále s námi, i když se zdá být daleko. „Pro nás je velkým světlem naděje a vůdcem v naší noci sám Kristus, protože je ‚zářivou jitrní hvězdou‘.“⁴

Živit naději

Když se v nás zažehne jiskra naděje, někdy hrozí, že ji zadusí starosti, obavy a povinnosti každodenního života. Jiskra však potřebuje vzduch, aby mohla dál zářit a přerůst ve velký oheň naděje. A je to právě jemný vánek Ducha Svatého, který naději podněcuje. My ji můžeme pomáhat živit různými způsoby.

Naděje živi modlitba. Modlitbou si naději uchováváme a obnovujeme. Modlitbou udržujeme jiskru naděje. „Modlitba je první posilou naděje. Modlíš se a naděje roste, jde dál.“⁵ Modlitba je jako výstup do výšky: když jsme na zemi, často nevidíme slunce, protože obloha je zakrytá mraky. Když však vystoupáme nad mraky, zaplaví nás sluneční světlo a teplo; a v této zkušenosti nacházíme jistotu, že slunce je vždy přítomné, i když se všechno zdá být šedivé.

Drazí mladí, když vás obklopí hustá mlha strachu, pochybností a útlaku a vy už nevidíte slunce, vydejte se na cestu modlitby. Neboť „i když mě už nikdo neposlouchá, Bůh mi naslouchat nepřestal“.⁶ Najděme si každý den čas, abychom tvářili v tvář úzkostem, které nás přepadají, spočinuli v Bohu: „Jen v Bohu odpočívej, má duše, od něho pochází to, v co doufám“ (Ž 62,6).

Naděje je živena našimi každodenními rozhodnutími. Výzva k radosti z naděje, kterou svatý Pavel adresuje křesťanům v Římě (srov. Řím 12,12), vyžaduje v každodenním životě zcela konkrétní rozhodnutí. Proto vás vyzývám, abyste si zvolili životní styl založený na

4 František, apoštolská exhortace *Christus vivit*, č. 33, Praha, Karmelitánské nakladatelství 2019.

5 Týž, *Katecheze*, 20. května 2020.

6 Benedikt XVI., encyklika *Spe Salvi*, č. 32, Praha, Paulínky 2008.

naději. Dovolte mi uvést příklad: na sociálních sítích se zdá být snazší sdílet špatné zprávy než zprávy o naději. Proto vám předkládám konkrétní návrh: snažte se každý den sdílet nějaké slovo naděje. Staňte se rozséváči naděje v životě svých přátel a všech lidí kolem vás. Vskutku, „naděje je skromná a je to ctnost, na které se pracuje – takřčeně – každý den [...]. Každý den je třeba pamatovat na to, že máme záruku, kterou je Duch Svatý, jenž v nás působí maličkostmi.“⁷

Zapálit pochodň naděje

Někdy si večer vyjdete ven s přáteli, a pokud je tma, vezmete si chytrý telefon a zapnete si baterku, abyste si posvítili. Na velkých koncertech tisíce z vás pohybují těmito moderními svítilnami do rytmu hudby a vytvářejí tak působivou atmosféru. V noci díky světlu vidíme věci novým způsobem a i ve tmě se objevuje rozměr krásy. Tak je tomu i se světlem naděje, kterým je Kristus. Kristem a jeho zmrtvýchvstáním je náš život osvěcen. S ním vidíme všechno v novém světle.

Říká se, že když se lidé obraceli na svatého Jana Pavla II., aby s ním mluvili o nějakém problému, jeho první otázka zněla: „Jak se to jeví ve světle víry?“ Také pohled osvěcený nadějí způsobuje, že se věci jeví v jiném světle. Vyzývám vás proto, abyste si tento pohled osvojili ve svém každodenním životě. Křesťan oživovaný božskou nadějí je naplněn odlišnou radostí, která vychází z jeho nitra. Výzvy a těžkosti tady jsou a vždy budou, ale pokud jsme obdařeni nadějí „plnou víry“, čelíme jim s vědomím, že nemají poslední slovo, a sami se stáváme malou pochodň naděje pro druhé.

Také každý z vás jí může být, pokud se vaše víra stane konkrétní, spjatá se životem a osudy vašich bratří a sester. Vzpomeňme si na Ježíšovy učedníky, kteří ho jednoho dne na vysoké hoře spatřili zářit nádherným světlem. Kdyby tam nahoře zůstali, byl by to pro ně krásný okamžik, ale ostatní by z toho zůstali vyloučení. Bylo nutné, aby sestoupili dolů. Nesmíme utíkat ze světa, ale milovat naši dobu, do níž nás Bůh nikoli bezdůvodně postavil. Šťastní můžeme být jen tehdy, když se s bratry a sestrami podělíme o milost, kterou nám Pán dává den co den.

Drazí mladí, nemějte obavu sdílet se všemi naději a radost ze vzkříšeného Krista! Jiskru, která se ve vás zažehla, opatrujte, ale zároveň ji rozdávejte; uvidíte, že poroste! Křesťanskou naději si nemůžeme nechat pro sebe jako krásný pocit, protože je určena všem. Buďte nablízku zejména těm svým přátelům, kteří se možná navenek usmívají, ale uvnitř pláčou, ochuzeni o naději. Nenechte se nakazit lhostejností a individualismem; zůstaňte otevření jako řečiště, kterými může Ježíšova naděje proudit a šířit se v prostředích, kde žijete.

„Kristus žije. On je naše naděje a nejkrásnější mládí tohoto světa!“⁸ Tak jsem vám psal téměř před pěti lety, po synodě o mládeži. Vyzývám vás všechny, zejména ty, kteří se věnují pastorační mládeže, abyste vzali do ruky Závěrečný dokument synody z roku 2018 a apoštolskou exhortaci *Christus vivit*. Nastal čas, abychom společně zhodnotili situaci a s nadějí usilovali o plné uskutečnění této nezapomenutelné synody.

Svěřme celý svůj život Panně Marii, Matce naděje. Ona nás učí nosit v sobě Ježíše, naši radost a naději, a darovat ho druhým. Šťastnou cestu, drazí mladí! Žehnám vám a provázím vás modlitbou. A vy se také modlete za mě!

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 9. listopadu 2023, na svátek posvěcení lateránské baziliky

FRANTIŠEK

II.

DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU VATIKÁNU, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. RESCRIPTUM EX AUDIENTIA SS.MI RESKRIPT SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA

Svatý otec při audienci udělené 20. února níže podepsanému kardinálovi prefektovi Dikasteria pro bohoslužbu a svátosti potvrdil níže uvedené pokyny týkající se provádění jeho motu proprio *Traditionis custodes* z 16. července 2021.

Apoštolskému stolci jsou zvláštním způsobem vyhrazeny tyto dispenze (srov. CIC kán. 87 § 1):
používání farního kostela nebo zřízení personální farnosti pro slavení eucharistie s použitím *Missale Romanum* z roku 1962 (srov. *Traditionis custodes* čl. 3 § 2);
udělení povolení kněžím vysvěceným po zveřejnění motu proprio *Traditionis custodes* slavit mši podle *Missale Romanum* z roku 1962 (srov. *Traditionis custodes* čl. 4).

Jak stanoví čl. 7 motu proprio *Traditionis custodes*, vykonává ve výše uvedených případech pravomoc Svatého stolce Dikasterium pro bohoslužbu a svátosti, které dohlíží na dodržování vydaných ustanovení.

Pokud diecézní biskup udělil dispens ve dvou výše uvedených případech, je povinen o tom informovat Dikasterium pro bohoslužbu a svátosti, které jednotlivé případy posoudí.

Dále Svátý otec potvrzuje – poté co již vyjádřil svůj souhlas při audienci 18. listopadu 2021 –, co bylo stanoveno v Odpovědích na dubia s připojenou vysvětlující nótou z 4. prosince 2021.

Svatý otec rovněž nařídil, aby byl tento reskript promulgován v *L'Osservatore Romano* a následně zveřejněn v úředním věstníku *Acta Apostolicae Sedis*.

Dáno ve Vatikánu dne 20. února 2023

Arthur kard. Roche
prefekt

2.

DEKRET APOŠTOLSKÉ PENITENCIÁRIE KE SVĚTOVÉMU DNI PRARODIČŮ A SENIORŮ

23. ČERVENCE 2023

Apoštolská penitenciárie pro růst zbožnosti věřících a zajištění spásy duší vyhovuje na základě pravomocí, které jí z Boží prozřetelnosti svěřil Svätý otec František, nedávne žádosti předložené nejdůstojnějším kardinálem Sväté římské církve, Kevinem Josephem Farrellem, prefektem Dikasteria pro laiky, rodinu a život, u příležitosti již třetího Světového dne prarodičů a seniorů, jež Svätý otec ustanovil na čtvrtou neděli v měsíci červenci a letos se bude konat na téma „Jeho milosrdenství trvá od pokolení do pokolení“ (Lk 1,50), a laskavě uděluje z nebeských pokladů církve *plnomocné* odpustky za obvyklých podmínek (svátostná zpověď, eucharistické přijímání a modlitba na úmysl Svätého otce) prarodičům, seniorům a všem věřícím, kteří se 23. července 2023, motivováni opravdovým duchem pokání a lásky, zúčastní u příležitosti 3. Světového dne prarodičů a seniorů slavnostní liturgie, které bude předsedat Svätý otec František v papežské bazilice ve Vatikánu, anebo se zúčastní různých obřadů, jež se budou konat po celém světě. *Plnomocné* odpustky mohou být také na způsob přímluvy určeny duším v očistci.

Tento Soud milosrdenství uděluje na stejný den *plnomocné* odpustky také věřícím, kteří věnují přiměřený čas návštěvě svých starších bratrů a sester nacházejících se v nouzi nebo v nesnázích (např. nemocných, opuštěných, postižených...), ať už osobně, nebo virtuálně prostřednictvím komunikačních prostředků.

Plnomocné odpustky mohou být uděleny také starším nemocným a všem těm, kteří z vážného důvodu nemohou opustit své domovy, za podmínky distancování se od jakéhokoli hříchu a úmyslu splnit co nejdříve tři obvyklé podmínky, pokud se duchovně spojí se slavným Světového dne a obětují milosrdnému Bohu své modlitby, bolesti

a utrpení svého života, zvláště když jsou slova a liturgická slavení Svatého otce přenášena sdělovacími prostředky.

Aby se tedy tato příležitost k dosažení Boží milosti skrze moc klíčů církve snáze realizovala cestou pastorační lásky, tato Penitenciárie důrazně žádá kněze, kteří jsou vybaveni příslušnými pravomocemi ke zpovídání, aby s ochotou a velkorysostí byli k dispozici pro slavení svátosti pokání.

Tento dekret platí pro 3. Světový den prarodičů a seniorů bez ohledu na jakákoli opačná ustanovení.

Dáno v Římě, v sídle Apoštolské penitenciárie dne 15. června roku 2023

Mauro kardinál Piacenza
velký penitenciář

Krzysztof Nykiel
regent

III.

DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. SMĚRNICE ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE O SLUŽBĚ KATECHISTY

Bůh „chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu“ (1 Tim 2,4). Proto Boží Duch vede ty, kdo uvěřili v Ježíše Krista, aby slovy i skutky svědčili o trojjediném Bohu, sloužili bližním v jejich potřebách, získávali Pánu učedníky a pomáhali jim osvojovat si jeho smýšlení. Toto povolání a poslání je společné celé církvi – a jmenovitě také věřícím laikům (*Christifideles laici*). Každého z nich Bůh volá ke svatosti, to je k dokonalosti lásky a k věrohodnému svědectví Kristu v každodenním osobním, rodinném, pracovním a společenském životě.¹ Některé muže a ženy pak Duch naplňuje apoštolskou horlivostí a umožňuje jim, aby zásadním a vytrvalým způsobem přispívali „k šíření víry a církve“,² tedy k tomu, aby i druzí, „povzbuzeni v srdci a spojeni láskou, hluboce pochopili a plně poznali Boží tajemství, jímž je Kristus“ (Kol 2,2).

Veden tímto vědomím a ohledy na pastorační potřeby naší doby doplnil papež František rozhodnutí papeže sv. Pavla VI. o trvalé službě lektora a akolyty tím, že tato ministeria zpřístupnil ženám, a potom ještě nově ustanovil trvalou službu katechisty.³ Spolu s tím také pověřil biskupské konference, aby ji uvedly do praxe, rozhodly o kritériích pro její přijetí i pro její výkon a o nezbytné formaci. Tomu odpovídá následující směrnice České biskupské konference:

-
- 1 *Katechismus katolické církve*, č. 897–913, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2001; JAN PAVEL II., posynodní apoštolský list *Christifideles laici* o povolání a poslání laiků ve světě z 30. prosince 1988, Praha, Zvon 1996.
 - 2 Druhý vatikánský koncil, dekret *Ad gentes*, č. 17, in Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2002; srov. Papežská rada pro novou evangelizaci, *Direktorium pro katechezi*, Praha, Karmelitánské nakladatelství 2022.
 - 3 PAVEL VI., apoštolský list *Ministeria quaedam* z 15. srpna 1972 [AAS 64 (1972) s. 529–534]; FRANTIŠEK, apoštolský list *Spiritus Domini* z 10. ledna 2021; týž, apoštolský list *Antiquum ministerium* z 10. května 2021; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *List předsedům biskupských konferencí o obřadu ustanovení katechistů* z 13. prosince 2021.

§ 1 Povaha služby

1. Služba katechisty má ráz specifického povolání. Boží Duch povzbuzuje věřícího laika, ženu či muže, aby v místní církvi přebíral spoluzodpovědnost za hlásání evangelia, předávání života víry a péči o společenství věřících. Biskup toto apoštolské charisma uznává a jménem Ježíše Krista pak věřícím laikům trvale svěřuje službu katechisty. Činí tak obřadem, který je konán při veřejné liturgické slavnosti, aby díky tomu katechisté konali službu víře „s větší autoritou u lidu“.⁴

2. Katechisté jsou ustanoveni k apoštolské „službě slova“ (srov. Sk 6,4: *diakonia tú logú*), kterou mají podle povahy svého obdarování konat prvním hlásáním, jež uvádí do kérygmatu, vzděláním dětí, mládeže a dospělých, jež uschopňuje k novému životu v Kristu a připravuje ke svátostem křesťanské iniciace, i doprovázením a trvalou formací, jež pokřtěným umožňuje, aby byli připraveni „obhájit se před každým, kdo se ptá po důvodech jejich naděje“ (1 Petr 3,15). Proto jsou katechisté povoláni také k tomu, aby hledali nové a odvážné způsoby hlásání evangelia a misijního působení, které umožní podnítit a znovu probudit víru v srdcích těch, kteří ji už nevnímají jako potřebnou.

3. Vedle toho může biskup s přihlédnutím k pastoračním potřebám místní církve katechistovi svěřit i další formy apoštolátu: vedení společné modlitby, zejména nedělní liturgie v nepřítomnosti kněze nebo jáhna; doprovázení nemocných; vedení pohřebních obřadů; formace a vedení ostatních katechistů; koordinace pastoračních iniciativ; lidský rozvoj dle sociální nauky církve; pomoc chudým; různé služby v rámci kategoriální pastore; podpora vztahu mezi společenstvím a svěcenými služebníky. Biskup může delegovat katechistům, kteří jsou toho opravdu hodni a dobře připraveni, pověření vykonat tzv. malé (nebo jednoduché) exorcismy. Při nedostatku kněží může biskup katechistovi svěřit podíl na pastorační péči o farnost; spolu s tím

4

Druhý vatikánský koncil, dekret *Ad gentes*, č. 17.

ustanoví kněze, který bude jeho působení řídit mocí a zmocněními faráře.⁵

§ 2 Podmínky

1. Kandidáty služby katechisty (dále jen „kandidát“) mohou být věřící laici, ženy či muži, kteří

- a) završili 30 let a osvědčili se jako osoby lidsky zralé a vyrovnané;
- b) přijali svátosti křesťanské iniciace a žijí v souladu s vírou, mravy a disciplínou katolické církve;
- c) jsou pokojně a aktivně začleněni do společenství věřících jako věrní spolupracovníci kněží a jáhnů, ochotní konat službu tam, kde je to třeba;
- d) doložili pevnou vůli věrně sloužit Bohu a pomáhat křesťanskému lidu tím, že vyvráli v předchozí zkušenosti s katechetickou, respektive pastorační činností, kterou soustavně konali po dobu alespoň 10 let;
- e) získali náležitou formaci podle § 3;
- f) předložili diecéznímu biskupovi svobodně napsanou a podepsanou žádost o ustanovení ke službě katechisty.

2. Je žádoucí, aby do služby katechisty nebyli ustanovováni:

- a) ti, kdo započali cestu k jáhenskému a kněžskému svěcení, a zejména ti, kdo byli přijati mezi kandidáty jáhenství a kněžství;
- b) ti, kdo sice aktivně působí ve farních nebo diecézních strukturách, nikoli však ve spojení s katechetickou praxí;
- c) ti, kdo vykonávají službu výhradně pro členy církevního hnutí;
- d) ti, kdo vyučují katolické náboženství ve školách, pokud nevykonávají také jiné církevní úkoly ve službě farnosti nebo diecéze.

⁵ *Kodex kanonického práva*, kán. 517 § 2.

§ 3 Formace

1. Do služby katechisty je přijímán kandidát, který splnil všechny tyto předpoklady:

a) dosáhl na teologické fakultě akademický titul

- bakalář v oblasti teologických věd, má-li mu být svěřen některý z jednodušších úkolů uvedených v § 1 odst. 2–3, nebo
- magistr v oblasti teologických věd, má-li mu být svěřen některý z náročnějších úkolů uvedených v § 1 odst. 2–3, nebo
- magistr v oblasti teologických věd nebo v oblasti pedagogických věd zaměřených na přípravu učitelů náboženství, má-li mu být svěřen úkol učitele náboženství na základní či střední škole;⁶

b) absolvoval v přiměřené míře programy celoživotního vzdělávání zaměřené na rozvoj

- teologických vědomostí,
- pedagogických, didaktických a katechetických dovedností,
- prevence v oblasti sexuálního zneužívání,
- bezpečnosti práce a první pomoci.

2. Biskup může ze závažných důvodů povolát ke službě katechisty i věřícího laika, který nesplnil beze zbytku požadavky stanovené v odst. 1, ale dlouholetou katechetickou, respektive pastorační službou osvědčil nezbytné vědomosti a dovednosti a spolu s tím také splnil podmínky uvedené v § 2.

3. Katechisté jsou zavázáni k trvalé lidské, intelektuální a duchovní formaci.

6 § 14 písm. a) a § 16 odst. 1 písm. b) zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

§ 4 Postup

1. Biskup vede věřící k tomu, aby znali povahu služby, kterou katechisté konají, a aby je přijali jako „svědky víry, učitele a mystagogy, doprovázející a pedagogy, kteří učí jménem církve“.⁷
2. Biskup vede kněze a jáhny k tomu, aby s respektem přijímali skutečnost, že katechisté mají na základě svého povolání odpovědnost za oblast pastorace, která jim byla svěřena, a aby s nimi ochotně spolupracovali.⁸
3. Biskup vede katechisty k tomu, aby svou „laickou službu“, jež je založena na společném křestním stavu a královském kněžství a jež se „zásadně liší od svěcené služby“, konali ve spolupráci se svěcenými služebníky a pod jejich vedením.⁹
4. Biskup kněze, jáhny i věřící laiky povzbuzuje, aby byli vnímaví vůči tomu, zda se u někoho projevuje povolání ke službě slova, a aby případné kandidáty představili biskupovi. Kněz tak zpravidla činí tím, že biskupovi předloží kandidátovu žádost o ustanovení ke službě katechisty spolu se svým dobrozdáním (*testimonium*) a s dalšími

7 Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *Ritus De Institutione Catechistarum* z 13. prosince 2021.

8 Druhý vatikánský koncil, konstituce *Lumen gentium*, č. 37: „Duchovní pastýři [...] ať uznávají a podporují důstojnost a odpovědnost laiků v církvi; ať rádi využívají jejich moudrých rad, svěřují jim s důvěrou úkoly ve službě církve a ponechávají jim svobodu a prostor k jednání, ba ať je povzbuzují k tomu, aby se dávali do práce i z vlastního podnětu. S otcovskou láskou ať v Kristu pečlivě zvažují všechny podněty, žádosti a přání, která přednášejí laici.“

9 Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *List předsedům biskupských kongregací o obřadu ustanovení katechistů*, č. 2 a 4. Srov. Druhý vatikánský koncil, konstituce *Lumen gentium*, č. 37: „Laici [...] ať přijímají ochotně a s křesťanskou poslušností to, co stanoví duchovní pastýři jako Kristovi zástupci, jako učitelé a vedoucí církve. Ať v tom následují příklad Krista, který svou poslušností až k smrti otevřel všem lidem blaženou cestu svobody Božích dětí.“

dokumenty, jimiž jsou: křestní list, životopis, doklady o dosaženém vzdělání, a žije-li kandidát ve stavu manželském, také souhlas manžela či manželky.

5. Biskup se s kandidátem sejde k osobnímu rozhovoru, aby byl schopen posoudit, zda se u něj projevuje povolání ke službě katechisty. Poté rozhodne o dalším postupu. Může požadovat, aby kandidát doplnil svou formaci dle § 3 odst. 1.

6. Ustanovení do trvalé služby katechisty probíhá v souladu s platným ritem. Zpravidla se tak děje při mši svaté ve farnosti nebo v jiném společenství, kde má katechista působit.¹⁰

7. Biskup katechistovi uděluje kanonickou misi, jež je nezbytnou podmínkou působení jménem církve. Je-li to zapotřebí, upřesní dekretem konkrétní rozsah katechistovy služby.

8. Biskup odejme kanonickou misi katechistovi, který pozbyl předpoklady uvedené v § 2, či z jiných vážných důvodů.

9. Biskup učiní potřebná opatření, aby farní či diecézní struktura, ve které katechista působí, dostatečnou měrou zabezpečovala provozní prostředky pro jeho činnost.

10. Biskup může určit kněze či jáhna, jemuž svěří duchovní péči o katechisty na jejich osobní cestě ke svatosti v plném společenství s církví.

11. Pokud chce biskup změnit rozsah nebo místo výkonu katechistovy služby, činí tak změnou dekretu dle odst. 7, avšak po předchozí domluvě s ním a případně i s jeho manželským partnerem, neboť věřící laik není vůči biskupovi vázán stejným druhem poslušnosti jako svěcený služebník. Rozsah katechistovy služby musí být úměrný jeho formaci.

10 Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *Ritus De Institutione Catechistarum*.

12. V případě, že je katechistovi svěřena služba takového rozsahu, který ji neumožňuje vykonávat dobrovolnicky, postará se biskup spravedlivou odměnou o jeho slušné živobytí a o sociální zabezpečení.¹¹

§ 5

Závěrečná ustanovení

1. Tato směrnice je stanovena na zkušební dobu pěti let.
2. Tato směrnice nabývá platnosti a účinnosti dne 1. 1. 2024.

11

Druhý vatikánský koncil, dekret *Ad gentes*, č. 17.

IV.

ZMĚNY V KODEXU KANONICKÉHO PRÁVA

1. APOŠTOLSKÝ LIST DANÝ MOTU PROPRIO SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA, JÍMŽ SE MĚNÍ KÁN. 295 A 296 OHLEDNĚ OSOBNÍCH PRELATUR

Osobní prelatury poprvé zmiňuje 2. vatikánský koncil v dekretu *Presbyterorum ordinis* č. 10, pokud jde o rozmístění kněží, a to v souvislosti s péčí o všechny církve. V tomto duchu se vyjadřuje i samotný koncil v dekretu *Ad gentes*, který říká: „*kde se pro usnadnění zvláštních pastoračních prací pro různé sociální vrstvy předvidá zřízení osobních prelatur, pokud to vyžaduje řádný výkon apoštolátu*“ (poznámka č. 105).

Motu proprio *Ecclesiae Sanctae* (6. srpna 1966) v oddílu věnovaném „*Rozdělení duchovenstva a pomoci, která má být poskytnuta diecézím*“ s ohledem na prelatury připomíná: „*k podpoře specifických pastoračních nebo misijních iniciativ ve prospěch určitých regionů nebo sociálních skupin, které potřebují zvláštní pomoc, mohou být Apoštolským stolcem užitečně zřizovány prelatury složené z kněží světského kléru, kteří mají zvláštní formaci, jsou řízeni vlastním prelátem a mají vlastní stanoví*“ (část I, č. 4).

V Kodexu kanonického práva z roku 1983 jsou v souladu s tímto přístupem zařazeny osobní prelatury do II. knihy, do její I. části, do IV. stati zabývající se „věřícími“, dále pak mezi „posvátné služebníky čili kleriky“ (III. stať) a „sdružení věřících“ (V. stať).

Vzhledem k tomu, že v čl. 117 apoštolské konstituce *Praedicate evangelium* (19. března 2022) byla přenesena kompetence nad osobními prelaturami na Dikasterium pro klérus, kterému podléhají i veřejná klerická sdružení se zmocněním inkardinovat kleriky (čl. 118 odst. 2);

a vzhledem ke kán. 265 a k čl. 6 motu proprio *Ad charisma tuendum* (14. července 2022)

stanovím takto:

Čl. 1

Ke kán. 295 § 1, který se týká stanov a preláta, se doplňuje, že osobní prelatura je „*připodobněna veřejným klerickým sdružením papežského práva s oprávněním inkardinovat kleriky*“, že její stanovy mohou být „*schváleny nebo vydány Apoštolským stolcem*“ a že prelát působí „*jako představený vybavený pravomocemi ordináře*“, což vede k tomu, že zmíněný kánon je formulován takto:

Can. 295 – § 1. Praelatura personalis, quae consociationibus publicis clericalibus iuris pontificii cum facultate incardinandi clericos assimilatur, regitur statutis ab Apostolica Sede probatis vel emanatis eique praeficitur Praelatus veluti Moderator, facultatibus Ordinarii praeditus, cui ius est nationale vel internationale seminarium erigere necnon alumnos incardinare, eosque titulo servitii praelaturae ad ordines promovere.

Kán. 295. – § 1. Osobní prelatura, která je připodobněna veřejným klerickým sdružením papežského práva s oprávněním inkardinovat kleriky, se řídí stanovami schválenými nebo vydanými Apoštolským stolcem; v jejím čele je prelát jakožto představený vybavený pravomocemi ordináře, který je oprávněn zřídit národní nebo mezinárodní seminář a také inkardinovat studenty a vést je k přijetí svátosti svěcení z titulu služby v prelatuře.

Čl. 2

V kán. 295 § 2, který se týká odpovědnosti preláta za formaci a zaopatření inkardinovaných kleriků prelatury, je uvedeno, že jedná „*jako představený vybavený pravomocemi ordináře*“, přičemž tento kánon je takto formulován:

Can. 295 – § 2. Utpote Moderator facultatibus Ordinarii praeditus, Praelatus prospicere debet sive spirituali institutioni illorum, quos titulo praedicto promoverit, sive eorundem decorae sustentationi.

Kán. 295 – § 2. Jako představený vybavený pravomocemi ordináře je prelát povinen postarat se jednak o duchovní formaci těch, kteří z výše uvedeného titulu přijali svátost svěcení, jednak o jejich přiměřené zaopatření.

Čl. 3

Ke kán. 296, který se týká účasti laiků na apoštolské činnosti osobní prelatury, se přidává odkaz na kán. 107, takže výše uvedený kánon zní takto:

Can. 296. – *Servatis can. 107 praescriptis, conventionibus cum praelatura initis, laici operibus apostolicis praelaturae personalis sese dedicare possunt; modus vero huius organicae cooperationis atque praecipua officia et iura cum illa coniuncta in statutis apte determinentur.*

Kán. 296. – Při zachování ustanovení kán. 107 se laici mohou na základě dohod uzavřených s prelaturou věnovat apoštolátu osobní prelatury; ve stanovách se vhodně určí způsob této organické spolupráce a hlavní povinnosti a práva s tím spojená.

Nařizují, aby vše, co je tímto apoštolským listem daným z vlastního podnětu ustanoveno, bylo trvalé a právoplatné, přičemž všechna ustanovení, která jsou s tím v rozporu, ztrácejí platnost, aby to bylo promulgováno v *L'Osservatore Romano*, nabylo účinnosti dnem své promulgace a poté bylo zařazeno do úředního věstníku *Acta Apostolicae Sedis*.

Dáno v Římě u Svatého Petra dne 8. srpna 2023, v den památky sv. Dominika, v jedenáctém roce pontifikátu

FRANTIŠEK

V.

SYNODA 2021–2024

1. ZÁVĚREČNÝ DOKUMENT

SYNODA 2021–2024 EVROPSKÉ KONTINENTÁLNÍ SETKÁNÍ PRAHA 5.–12. ÚNORA 2023

OBSAH

Předmluva	123
Závěrečné poznámky	124
Závěrečný dokument.....	128
1. Úvod: Zkušenost Evropského synodálního shromáždění	128
1.1 Složení kontinentálního shromáždění a způsob práce	129
1.2 Několik charakteristik kontextu, ve kterém žije církve na evropském kontinentu	132
2. Za církve synodální v evropské perspektivě	134
2.1 Na cestě s Kristem, naplnění jeho Duchem	135
2.2 Potřeba znovuoživení společné křestní důstojnosti.....	136
2.3 Synodalita ve službě misie	137
2.4 Růst jako církve dialogu.....	138
2.5 Čelit otevřeným ranám, překonávat předsudky, smířit paměť	140
2.6 Zvláštní pozornost věnovaná rodinám, ženám a mladým lidem	143
2.7 Přijmout synodální metodu do církevních struktur a procesů.	144
3. Evropské církve tváří v tvář synodalitě: otazníky a napětí..	146
3.1 Pravda a milosrdenství	147
3.2 Tradice a „aggiornamento“	149
3.3 Liturgie jako ústřední bod k pozorování napětí v církvi	150
3.4 Jak rozumět poslání církve.....	152
3.5 Zodpovědnost všech v rozmanitosti charismat a služeb	152
3.6 Výkon autority v synodální církvi	155
3.7 Jednota v rozmanitosti: mezi místní a celosvětovou rovinou ..	157
4. Výhledy a priority	158
Závěrečné vyjádření biskupů.....	161

Předmluva

Tento dokument v sobě zahrnuje několik závěrečných dokumentů Evropského kontinentálního shromáždění, které se konalo v Praze ve dnech 5.–12. února 2023, a to zejména následující:

1. Závěrečné poznámky, schválené Evropským kontinentálním shromážděním v poslední den setkání (9. února), které byly bezprostředně rozeslány účastníkům setkání. Tyto poznámky představují určitou *executive summary* širšího závěrečného dokumentu.

2. Závěrečný dokument, jehož náčrt byl schválen účastníky Evropského kontinentálního setkání v průběhu posledního dne jednání (9. února) a do kterého byly následně redakčním týmem začleněny připomínky zaslané po diskuzi v poslední den shromáždění.

3. Závěrečné vyjádření biskupů, schválené na závěr Setkání předsedů biskupských konferencí (11. února), které bylo následně bezprostředně zveřejněno.

Všechny tyto dokumenty, spolu s dalšími informacemi týkajícími se Evropského kontinentálního setkání, jsou dostupné na webu <https://prague.synod2023.org/> a na webu CCEE <https://www.ccee.eu>.

Závěrečné poznámky

Prožili jsme čtyři dny v naslouchání a dialogu na základě ohlasů, které v církvích, z nichž pocházíme, vyvolal *Pracovní dokument pro kontinentální etapu*. Jako Evropské kontinentální shromáždění si uvědomujeme, že jsme prostřednictvím synodální metody získali hluboce duchovní zkušenost.

Za tento dar děkujeme Duchu, který nás vedl, a tento dar zde chceme sdílet. Prohloubili jsme poznatky, které církevní společenství na našem kontinentu získala díky synodálnímu procesu, ale také napětí a otázky, před nimiž se církev v Evropě ocitá.¹

Pocítili jsme ale především znovu bolest ran, které poznamenaly naše nedávné dějiny, počínaje těmi, které církev zapříčinila zneužíváním způsobeným osobami zastávajícími v církvi nějakou službu nebo úřad, a konče těmi, které jsou vyprovokovány bezohledným násilím v podobě agresivní války, která trýzní Ukrajinu, anebo zemětřesením, které zpusťošilo Turecko a Sýrii.

Naše práce byla plodná a strhující, i když se jí nevyhnuly problémy a těžkosti. Umožnila nám však pohlédnout do očí evropské církve se vším jejím bohatstvím v podobě dvou velkých tradic, latinské a východní. S postupně rostoucím vědomím vnímáme, že dnes můžeme říct: Naše církev je krásná, je nositelkou rozmanitosti, která je našim bohatstvím. Nyní cítíme, že církev milujeme ještě intenzivněji, a to navzdory zraněním, která způsobila a pro která musí žádat odpuštění, aby mohla dojít k opravdovému smíření, k uzdravení paměti a k přijetí zraněných. Jsme přesvědčeni, že tyto pocity naplňují také srdce všech těch, kteří se od září 2021 účastnili putování synody 2021–2024.

V průběhu tohoto shromáždění jsme prožívali duchovní zkušenost, která nám dala poprvé v dějinách zakusit, že je možné se setkat,

1 Svědectvím této práce bude rozsáhlejší dokument, který bude zaslán Generálním sekretariátem synody jako příspěvek k dalším krokům v synodálním procesu na základě redakce *Instrumentum laboris* synodálního shromáždění v říjnu 2023. Spolu s dalšími informacemi o naší práci a se záznamem plenárních zasedání bude tento dokument dostupný na webové stránce kontinentálního shromáždění v Praze, <https://prague.synod2023.org>, a na webech biskupských konferencí, které tento dokument zveřejní v překladech do národních jazyků.

naslouchat si a vést dialog, který vychází z našich odlišností a překonává mnohé překážky, zdi a bariéry, jež si neseme z našich dějin. Je třeba, abychom milovali rozmanitost přítomnou v naší církvi a abychom se podporovali ve vzájemné úctě, silní ve víře v našeho Pána a v moc jeho Ducha.

Z tohoto důvodu toužíme, aby naše synodální putování pokračovalo i nadále. Více než jen za metodu považujeme toto putování za životní styl naší církve, společného rozlišování i rozlišování znamení doby. Zcela konkrétně toužíme po tom, aby toto kontinentální shromáždění nezůstalo jednorázovou zkušeností, ale aby se stalo pravidelným setkáváním, založeným na přijetí synodální metody, prostupující církevní struktury a postupy na všech jejích úrovních. Touto cestou bude možné zabývat se tématy, ve kterých ještě musí naše úsilí dozrát a zesílit: doprovázení zraněných osob, začlenění mládeže a žen, otevřenost k učení se od marginalizovaných osob atd.

Synodální styl také umožňuje, abychom řešili různá napětí z misijní perspektivy, aniž bychom zůstali paralyzováni strachem, ale naopak abychom z nich čerpali sílu k další cestě. V průběhu naší práce se objevila zejména dvě napětí. Tím prvním je snaha o jednotu v rozmanitosti bez toho, abychom byli pohlaceni uniformitou. Tím druhým je otevřenost k přijetí jako svědectví bezpodmínečné lásky Otce ke svým dětem, spojená s odvahou k hlásání pravdy evangelia v její celistvosti: vždyť Bůh slibuje, že „milosrdenství a věrnost se setkají“ (Žl 85,11).

Uvědomujeme si, že toto vše je možné uskutečnit, protože jsme tuto zkušenost zažili v průběhu tohoto shromáždění, ale ještě mnohem více proto, že o tom svědčí život církvi, z nichž pocházíme. V této souvislosti máme na mysli zejména ekumenický a mezináboženský dialog, který tak silně zazníval v průběhu naší práce. Ale především věříme, že to vše je možné jako projev milosti: budovat stále více synodální církve je cestou, jak vyjádřit rovnost důstojnosti všech členů církve, která je založena na křtu, jímž se stáváme Božími dětmi a částmi Kristova těla, jako osoby spoluzodpovědné za společné dílo evangelizace, které Pán svěřuje své církvi.

Věříme, že pokračování synody 2021–2024 nás může podporovat a doprovázet, zejména pokud na úrovni synodálního shromáždění dojde k projednání některých priorit:

- Prohloubení praxe, teologie a interpretace synodality. Je nutné, abychom objevili to, co je starobylého původu a přináší k vlastní povaze církve, a přesto je stále nové. To je naším úkolem. Děláme první kroky na cestě, která se otevírá právě tím, že po ní kráčíme.
- Zabývat se významem cele služebné církve jako horizontem další reflexe o charismatech a službách (svěcených i nesvěcených osob) a o vztazích mezi nimi.
- Zkoumat způsoby synodální podoby autority, tj. služby doprovázení církevních společenství a ochrany jednoty.
- Vyjasnit kritéria rozlišování v synodálním procesu a také jaká rozhodnutí přísluší dané rovině života církve, od místní církve po všeobecnou.
- Přijmout konkrétní a odvážná rozhodnutí o úloze žen v církvi a o jejich intenzivnějším zapojení na všech rovinách života církve, včetně jejich účasti v rozhodovacích procesech (tvorba a přijímání rozhodnutí).
- Zvážit napětí ohledně liturgie tak, aby se v synodálním duchu stala eucharistie pramenem společenství.
- Formovat k synodalitě celý Boží lid, zejména s ohledem na rozlišování znamení doby a s ohledem na naplnění společného poslání církve.
- Obnovit živý smysl pro misii církve tím, že bude překonána propast mezi vírou a kulturou tak, aby bylo možné přinášet evangelium způsobem srozumitelným a blízkým lidem. Proto je třeba nacházet jazyk účinně spojující tradici a obnovu. Především je však třeba putovat společně s lidmi, a nejen o nich anebo k nim hovořit. Duch nás vybízí, abychom v Evropě naslouchali volání chudých a volání země, zejména zoufalému volání obětí válek, které vyžadují spravedlivý mír.

Milovat církev a bohatství její rozmanitosti není žádným samoučelným sentimentalismem. Církev je krásná, protože takovou ji chce mít Pán, aby naplnila poslání, které jí svěřil: hlásat evangelium a zvat všechny ženy a muže ke vstupu do společenství, účasti a poslání, které jsou důvodem existence církve, oživované stálou přítomností Ducha. Milovat naši evropskou církev proto znamená obnovit naše úsilí v nesení tohoto závazku také na našem kontinentu, v prostředí, které je poznamenané tolika nám známými odlišnostmi.

Pokračování našeho synodálního putování svěřujeme svatým patronům a mučedníkům Evropy.

Adsumus Sancte Spiritu!

ZÁVĚREČNÝ DOKUMENT

1. Úvod: Zkušenost Evropského synodálního shromáždění

1. Evropské synodální shromáždění se konalo v Praze v rámci cesty započaté v roce 2021: synoda 2021–2024 nazvaná „Za církev synodální: Společenství, spoluúčast, poslání“. Plody první fáze této synody, zaměřené na konzultaci Božího lidu, které se účastnily miliony osob, byly shrnuty v *Pracovním dokumentu pro kontinentální etapu* (DKE). Tento dokument byl představen našim lokálním církvím – tak jako všem církvím na dalších kontinentech – se záměrem shromáždit jejich podněty a umožnit dialog mezi církvemi v Evropě.

2. Jednalo se o první zkušenost, ve které se Boží lid na evropském kontinentu – biskupové, kněží, jáhni, zasvěcené osoby, laici – shromáždil k vzájemnému naslouchání a k dialogu, a to v atmosféře modlitby a naslouchání Božímu slovu.² Šlo o novou a nečekanou zkušenost. Během těchto dnů společné práce znovu ožila a ještě se znásobila radost z života v církvi, kterou jsme již zakusili v průběhu diecézní fáze. Každý z nás měl možnost stanout tvář v tvář rozmanitým zkušenostem a společně jsme objevili naši věrnost Kristu. Jistěže tu a tam zakoušíme napětí a nejasnosti, ale jsme si pevně vědomi toho, že na základě společné víry v Pána můžeme pokračovat a dál jít společně. Na závěr čtyř dnů naslouchání a dialogu vycházejícího z reakcí na DKE a ze zkušeností našich církví si jako evropské kontinentální shromáždění uvědomujeme, že jsme díky synodální metodě prožili hluboce duchovní zkušenost.

3. Prohloubili jsme intuice církevních společenství našeho kontinentu, které uzrály díky synodálnímu procesu, stejně jako napětí a otázky, před kterými se evropské církve ocitají. Tato práce byla plodná

2 CCEE a UCESM (Unie evropských konferencí vyšších představených) přizvaly společenství kontemplativního života na celém kontinentu k doprovázení jednání v průběhu shromáždění modlitbou, zejména permanentní tichou adorací.

a strhující, i když se jí nevyhnuly problémy a těžkosti. Umožnila nám však pohlédnout do očí evropské církve se vším jejím bohatstvím v podobě dvou velkých tradic, latinské a východní. Na této cestě vzájemného naslouchání jsme pochopili, že můžeme být sjednoceni v rozmanitosti: „Odlišnosti, které přetrvávají – z historických nebo kulturních důvodů, z důvodů tradic a sociálních a náboženských kontextů –, jsou velkým bohatstvím. Zakusili jsme krásu dialogu v jeho 360 stupních, nejen mezi východem a západem, ale také mezi severem a jihem; to znamená: od Kypru a Malty až po severské země. Dochází zde k výměně drahocenných darů plodících bratrství a směřujících nás k misii“ (volný příspěvek pozvaného hosta).

4. S vědomím, které rostlo v průběhu tohoto shromáždění, dnes můžeme potvrdit, že naše církev je krásná a je nositelkou rozmanitosti, jež je zároveň naším bohatstvím. Nyní cítíme, že církev milujeme ještě intenzivněji, a to navzdory zraněním, která způsobila a za která musí žádat odpuštění, aby mohla dojít k opravdovému smíření, k uzdravení paměti a k přijetí zraněných. Jsme přesvědčeni, že tyto pocity naplňují také srdce všech těch, kteří se od září 2021 účastnili putování synody 2021–2024.

1.1 Složení kontinentálního shromáždění a způsob práce

5. Církev v Evropě charakterizuje velká jazyková, kulturní a liturgická rozmanitost. Evropského kontinentálního setkání se účastnilo 200 osob: 140 delegátů z 39 členů CCEE (každá biskupská konference mohla jmenovat až čtyři účastníky), k nimž se připojilo 42 pozvaných osob, reprezentujících generální sekretariát synody, jednotlivé komise CCEE, rozličné instituce, asociace a hnutí v katolické církvi působící na našem kontinentu. Krom toho nominoval každý člen CCEE až deset delegátů (celkově 269 účastníků), kteří se účastnili společné práce prostřednictvím online pracovních skupin. Pro usnadnění práce byli přítomni také další zástupci Sekretariátu CCEE a Generálního sekretariátu České biskupské konference, redakční tým tohoto dokumentu a mediální tým.³

3

Kompletní seznam účastníků je k dispozici v Příloze A.

6. Poté, co byl publikován DKE, mělo v každé místní církvi dojít ke shromáždění zpětné reakce na tento dokument. Každá místní církev proto předtím zorganizovala shromáždění příspěvků k DKE takovým způsobem, jaký byl v místních podmínkách možný. Každá národní delegace s sebou přinesla výsledky přípravné práce v podobě příspěvků a reakcí na DKE shromážděných v každé místní církvi na základě otázek formulovaných v čl. 106 DKE.

7. Jednání Evropského kontinentálního setkání v Praze probíhalo v pěti jazycích (anglicky, francouzsky, italsky, německy a polsky). Po úvodní části bylo jednání⁴ rozděleno do tří částí, z nichž každá byla rozvržena jako rozsáhlejší duchovní konverzace: ujmoutí se slova ze strany národních delegací v plenárním shromáždění; sdílení postřehů v pracovních skupinách; opětovné vyjádření a shromáždění sdílených podnětů v plenárním shromáždění (závěry skupin a příspěvky jednotlivců). Také online delegáti byli rozděleni do skupin, jejichž závěry byly předneseny v plenárním shromáždění.

8. Pro zajištění maximální transparentnosti a s cílem zabezpečit co nejširší možné zapojení byly všechny části plenárního setkání Evropského kontinentálního shromáždění v Praze přenášeny živě online a jejich záznam je i nadále dostupný na kanálu YouTube Tiskového střediska CCEE na webu <<https://www.youtube.com/@CCEEMediaoffice/streams>>. Text delegací a dalších příspěvků, proslovů, homilií a závěrů pracovních skupin je dostupný na oficiálním webu Evropského kontinentálního setkání: <<https://prague.synod2023.org/>>. Z těchto materiálů pocházejí citace, které jsou obsaženy v tomto dokumentu,⁵ který se tak snaží o vykreslení bohatství a živosti vzájemného sdílení skrze slova těch, kdo se tohoto shromáždění účastnili.

4 Podrobný program jednání je k dispozici v Příloze B.

5 Co se týká členů CCEE, uvádí se pouze jméno země s výjimkou Mukačevské eparchie, Ukrajiny (zde je rozlišena řeckokatolická církev a latinská církev) a dvě mezinárodní biskupské konference: Severské země (Švédsko, Dánsko, Norsko, Finsko, Island) a Mezinárodní biskupská konference svatých Cyrila a Metoděje (Srbsko, Severní Makedonie, Černá Hora a Kosovo). Dále jsou uváděny citace pracovních skupin podle jazyka, v němž pracovaly.

Důvodem výběru těchto citací nebylo zastávání jednoho konkrétního názoru, nýbrž jejich výstižné a jasné vyjádření konkrétních názorů formulovaných také v jiných příspěvcích.⁶

9. Tento dokument byl sepsán redakčním týmem k tomu pověřeným předsednictvem CCEE, a to na základě naslouchání všem příspěvkům, proslovům a závěrům v průběhu jednání a na základě metody, doporučené Generálním sekretariátem synody. První návrh tohoto dokumentu byl čten během posledního dne práce kontinentálního shromáždění a byl tímto shromážděním schválen. Následně byly shromážděny další reakce a podněty k zapracování, a to jak v průběhu samotného shromáždění, tak i dalším zasíláním psaných textů. Redakční tým všechny tyto příspěvky prostudoval a zapracoval do vznikajícího dokumentu tak, aby mohl být prezentován ve výsledné podobě.

10. Záměrem tohoto dokumentu je poskytnout ucelené shrnutí veškerého jednání v průběhu Evropského kontinentálního shromáždění a poskytnout tak příspěvek evropských církví k dialogu na celosvětové úrovni s výhledem na sepsání *Instrumentum laboris* synodálního shromáždění v říjnu 2023. Dokument proto uvádí hlavní poznatky a shody, ale také odlišnosti a napětí, které bylo možné zaznamenat. To vše s cílem poskytnout prioritní témata, která by měla být předložena synodálnímu shromáždění v říjnu 2023 k dalšímu rozlišování. Jedná se o závěr, který Evropské kontinentální shromáždění přijalo jako věrně vyjadřující jeho práci. Dokument proto neposkytuje teologická řešení a interpretace, ale spíše prezentuje napětí, která vyvstala v průběhu jednání místních církví. Proto tento dokument nemá být vykládán jako definitivní stanovisko anebo naznačení směru vývoje evropských církví v otázkách, které jsou postoupeny k rozlišování v následujících etapách synodálního procesu.

6 Při pročitání těchto citací je třeba brát v úvahu, že se často jedná o překlad textu původně formulovaného ve vlastní řeči do jednoho z pěti pracovních jazyků kontinentálního shromáždění.

11. Po krátkém pojednání o některých základních kontextuálních otázkách, ve kterých žijí evropské církve, jejichž postřehy byly vyjádřeny v průběhu kontinentálního setkání v Praze, tento text pokračuje nastíněním sedmi podnětů, skrze které je možné vytyčit cestu k synodální církvi z evropské perspektivy, a následně sedmi napětími, které evropské církve na této cestě pociťují. Tento text je uzavřen formulováním toho, co evropské církve považují za priority pro jednání synodálního shromáždění v říjnu 2023.

1.2 Několik charakteristik kontextu, ve kterém žije církve na evropském kontinentu

12. V průběhu jednání Evropského kontinentálního shromáždění jsme se dozvěděli o dramatickém zemětřesení, které zasáhlo jižní Turecko a severní Sýrii dne 6. února 2023. Během tohoto zemětřesení zemřely desítky tisíc osob. Proto toto synodální shromáždění vyjadřuje vlastní solidaritu těm, kdo byli postiženi tímto zemětřesením.

13. Evropský kontinent je hluboce zasažen bolestí a utrpením způsobenými agresivní válkou proti Ukrajině, která vypukla v loňském roce. Toto shromáždění bylo hluboce dojata přítomností osob z postiženého území. Tato situace vyvolala nové otázky: „Bylo by dobré, kdybychom se společně s celou církví zamysleli nad tím, jak ukázat Krista ve válečných a post-konfliktních podmínkách. Jak oslovit lidi postižené násilím a znásilněním s radostnou zvěstí evangelia?“ (Ukrajina, latinská církev).

14. Evropské církve jsou hluboce zasažené krizí způsobenou sexuálními zneužíváním i dalšími druhy zneužívání. Bylo především zdůrazněno, že odvážný hlas obětí „vstoupil do nitra toho, co je nutné pro naše církve: obrácení“ (Irsko). Jelikož je v sázce důvěryhodnost celé církve, je třeba se zabývat případy zneužívání a ranami, které způsobují, jakož i otázkou jejich řešení ze strany církevní autority.

15. Synodální zkušenost se odehrává uvnitř specifického kontextu, který charakterizuje evropské církve na základě jejich odlišností, a tak dochází k vytváření napětí mezi dvěma částmi: mezi východní

a západní Evropou, což lze označit za dědictví rozdělení kontinentu na dva protichůdné bloky v závěru druhé světové války, ale také mezi severní a jižní Evropou, tedy mezi zeměmi se silnou katolickou tradicí a zeměmi, ve kterých jsou katoličtí křesťané anebo křesťané vůbec menšinou. Každopádně průběh tohoto shromáždění ukazuje mnohem barvitější obraz Evropy a evropských církví ve srovnání s tradičními stereotypy velkých protichůdných homogenních bloků. Konfesionální pluralismus křesťanů, který již po staletí charakterizuje Evropu, je dnes půdou, na které vznikají rozmanité ekumenické iniciativy, počínaje ekumenismem praxe.

16. Náboženský kontext současné Evropy je poznamenán zejména sekularizací: „Naše bohatá evropská křesťanská tradice si je vědoma, že se pohybuje v kontextu výrazné sekularizace. Proto je třeba hledat nové cesty k vyjádření touhy ‚vyjít vstříc všem lidem se zažehnutou lampou evangelia‘“ (Malta). „Negativní postoj, který odsuzuje svět a společnost, je neplodný. Můžeme mnohé světu nabídnout, ale také od světa mnohé přijmout. Otevření se světu nám může pomoci k lepšímu pochopení evangelia. (...) Synodální proces nás vybízí k porozumění znamením doby, chápaným jako znamení současné sekularizované společnosti“ (Belgie). Mezi aktuálními výzvami se nachází nutnost zapojení se do „dialogu se současnou kulturou a myšlením o tématech, jako jsou umělá inteligence, robotika nebo otázky spojené s genderovou identitou (LGBTQIA+)“ (Portugalsko). Navzdory obtížím s tím spojeným je synodální proces vnímán jako příležitost uprostřed sekularizované společnosti: „Rozšířením našeho stanu musíme být schopni doprovázet co nejvíce lidí na cestě jejich křesťanské zkušenosti“ (Monako).

17. Evropské církve se musejí potýkat také s problematikou migrace. Ať je tato migrace zapříčiněna útrapami válek anebo ekonomické situace, fenomén migrace ochuzuje také křesťanská společenství o jejich členy, oslabuje samotná tato společenství a činí je téměř bezvýznamnými. Některá tato společenství „jsou ohrožena zánikem a přerušením předávání víry, zejména z důvodu chudoby a fenoménu migrace“ (Moldávie). V jiných zemích se naopak křesťanská společenství potýkají s přílivem nečekaného množství migrantů, kteří někdy

tvoří významné většiny: „Nová situace katolické církve v Řecku: 50.000 řeckých katolíků a 150.000 křesťanů z řad imigrantů a uprchlíků (...) V některých farnostech pak tito lidé tvoří většinu (95 % ve 3 farnostech v centru Athén a na ostrovech Rhodos a Mykonos), zatímco místní jsou v menšině. Stovky afrických uprchlíků zde žijí ilegálně, bez dokumentů. Jiné farnosti vykazují mnohonárodnostní složení. Pouze na ostrovech, kde katolíci žijí již po staletí, jsou všichni Řekové. Tento problém zhoršuje skutečnost, že tisíce imigrantů žijí ve městech, vesnicích a na ostrovech bez přítomnosti katolického kněze, a proto bez života katolické církve“ (Řecko).

18. Opakovaně bylo zdůrazňováno, že církve v Evropě jsou církvemi mučedníků, což bylo podpořeno také požadavkem k vytvoření společného evropského martyrologia „k rozšíření připomínky mučedníků našeho kontinentu, abychom se nechali vést jejich svědectvím v růstu víry a věrnosti naší křesťanské a katolické identity“ (volný příspěvek pozvaného hosta).

19. Uprostřed těchto komplexních výzev vyjádřila většina delegací nutnost oživit naslouchání Božímu slovu: „Je nezbytné, aby církev dala Božímu slovu veškerý prostor, který zasluhuje; aby znovu začlenila duchovní rozměr do svého každodenního života, do všech pastoračních aktivit a do všech aktivit výkonu autority“ (Francie).

2. Za církev synodální v evropské perspektivě

20. Diskuse a výměna názorů na základě DKE vedly k pojmenování sedmi bodů pro budování synodální církve v evropské perspektivě. Jedná se o sdílené intuice, kterými se můžeme všichni nechat inspirovat a které lze uvést do života v konkrétních místních podmínkách: 1) duchovní dimenze synodality z pohledu neustálého obrácení se ke Kristu; 2) znovuobjevení společné křesťanské důstojnosti a jejích důsledků; 3) vnitřní vztah mezi synodalitou a misí; 4) dialog jako životní styl církve; 5) závazek k překonání předsudků a k usmíření paměti; 6) přednostní pozornost vůči rodinám, ženám a mladým lidem; 7) přijetí synodálních metod na rovině všech církevních procesů.

2.1 Na cestě s Kristem, naplnění jeho Duchem

21. Styl Ježíšova života a jeho kenotická existence ve službě lidstvu je cestou, kterou může přijmout každý křesťan a každé křesťanské společenství: „Obrácení, chápané jako vnitřní i vnější připodobnění se sloužícímu Kristu, by mělo být prvním i posledním kritériem synodálního putování, které bude stylem života církve budoucnosti“ (Turecko). Samotný pojem „synoda“ odkazuje na Ježíšovu osobu: „Během našeho synodálního putování byl zdůrazněn obraz církve jako společenství všech věřících v Krista. Věřící, kteří jsou s Kristem, jenž o sobě řekl: Já jsem ‚hodos‘ = cesta (a také: pravda a život). (...) Křesťané jsou proto ‚synodoi‘ (Ignác z Antiochie). A proto je synodalita na prvním místě ‚spolu-křesťanstvím‘. Ti, kdo jsou ‚synodoi‘, jsou zejména ‚spolu-křesťany‘. Právě proto, že jsou s Kristem a vždy pouze na tomto christologickém základu, jsou všichni pokřtění ‚synodoi‘ v čase spásy, v následování Krista a ve službě bratřím a sestrám, v jejich putování za vzkříšeným Kristem“ (Bosna a Hercegovina).

22. Mnohé příspěvky v plenárním shromáždění i v pracovních skupinách shodně vyjadřovaly, že hlavním protagonistou a hnací silou synodálního putování je Duch Svatý. Tuto skutečnost zdůraznil ve svém úvodním duchovním zamyšlení také český teolog Tomáš Halík: „Zejména skrze spiritualitu – duchovní zkušenost jednotlivých věřících i celé církve – nás postupně Duch uvádí do plnosti pravdy.“ Tuto skutečnost jsme zakusili přímo v průběhu pražského shromáždění při meditaci nad ikonou Letnic, kterou představila slovenská delegace: všichni přítomní jsou sjednoceni, byt' je barva jejich oděvů odlišná. Tento obraz reflektuje naši zkušenost: Rozmanitost názorů není ohrožením vyjádřené touhy být věrni Kristu a spolu se účastnit budování církve skrze jednotu v rozmanitosti, vedeni Duchem Svatým, *cum Petro* a *sub Petro* (spolu s nástupcem apoštola Petra a pod jeho vedením).

23. Postupovat synodálně od nás vyžaduje „uchovávat schopnost rozlišování, aby církev mohla být stále místem osobního a komunitního setkání s Ježíšem a jeho evangeliem, místem, ve kterém se rodí misie“ (Portugalsko). Je-li na jedné straně Kristus naším vzorem a Duch

Svatý je pramenem síly, která nás vede, na druhé straně je zapotřebí stálého postoje obrácení a péče o vlastní duchovní život, abychom vytrvávali v naslouchání Kristu a Božímu Duchu. Jádrem synodální církve tedy není nic jiného než osobní vztah s Bohem: „Jen pokud prožíváme osobní zkušenost Boha Otce, můžeme být sobě navzájem bratry a sestrami v Kristu, a tak vyjít do světa s poselstvím evangelia hlásat bohatství naší víry“ (Slovinsko). Tento osobní vztah s Bohem vyžaduje také postoj obrácení ze strany celých křesťanských společenství: „Věříme, že základem veškerého našeho jednání, tužeb a plánů musí být osobní a komunitní obrácení a společenství s Kristem, mezi námi a s našimi bratřími a sestrami“ (Španělsko).

24. Věrnost Kristu pak prožíváme jako duchovní jednotu s těmi, kdo položili pro evangelium vlastní život: „Mučednictví mužů a žen, zasvěcených osob i laiků nás učí, že společenství je možné navzdory všem těžkým zkouškám. Učí nás, že věrnost Bohu je nejkrásnějším svědectvím, které můžeme nabídnout lidstvu naší doby“ (Albánie). Připomínejme si proto, že „křesťanští mučedníci nevydali svůj život za nějaký lidský zvyk, ale za Pravdu, kterou je Kristus“ (Maďarsko).

2.2 Potřeba znovuobjevení společné křestní důstojnosti

25. „Ve křtu jsme přičleněni ke Kristu“ (Slovinsko). Mnohé z reakcí na DKE zdůrazňují vztah křesťanů s Kristem skrze křest a také důsledky, které z něj vyplývají: „Všichni jsme povoláni ke svatosti a všichni sdílíme zodpovědnost za budování církve“ (anglická jazyková skupinka). A proto: „Je třeba rozpoznat a znovu potvrdit naši společnou křestní důstojnost jako základ pro obnovu našeho života a naší služby v církvi. Je třeba, aby si každý křesťan uvědomil vlastní identitu, důstojnost a povolání skrze Krista. (...) Každému povolání v církvi musí být lépe porozuměno a musí být hlouběji doceněno, jestliže chceme zdůrazňovat kolegiální přirozenost církve“ (Skotsko). Synodální proces je mnoha zúčastněnými vnímán jako příležitost k prohloubení a přijetí tohoto vědomí: „Intuicí, která se silně objevila v průběhu synodálního putování, bylo znovuobjevení křestní důstojnosti a společné zodpovědnosti, která z ní vyplývá, pro budování a poslání církve“ (Itálie).

26. Rovnost křestní důstojnosti byla mnohokrát zdůrazňována. Tato teologická výpověď se stává konkrétnější a aktuálnější v okamžiku, kdy nás vede k tázání se po místu a úloze žen v životě církve: „Současná synodální zkušenost je důležitým znamením naděje pro mnohé a povzbuzuje ke společnému hledání nových věrohodných cest pro život církve. Tyto cesty zahrnují uznání důstojnosti a povolání všech pokřtěných, zejména žen“ (Švýcarsko). Jinými slovy, „zapojení žen nesmí být vnímáno jako náhrada nedostatku mužů, ale jako nutné a zodpovědné rozvinutí a uplatnění teologie všeobecného kněžství“ (Česká republika). Tato výzva se ještě závažněji týká mladých lidí.

2.3 Synodalita ve službě misie

27. Synodalita církve v sobě podstatným způsobem nese misijní rozměr. Objevení dynamiky evangelizace vede k oživení místních církví uvědomujících si, že synodalita a misie církve se vzájemně podmiňují a že představují trvalý úkol pro celou církev. Synodalita je mnohovrstevnatým společným úkolem, neboť je novým stylem, jak prožívat misionářsky církev, a tak představuje prostor naší spoluúčasti na Božím poslání: „Bereme-li vážně princip synodality, pak misii nemůžeme chápat jako jednostranný proces, nýbrž jako doprovázení v duchu dialogu, úsilí o vzájemné porozumění. Synodalita je proces učení, v němž nejen učíme druhé, ale také my sami se učíme od druhých“ (Tomáš Halík, úvodní duchovní zamyšlení).

28. Vydáme-li se na cestu jako synodální misionářská církev, potkáváme na této cestě společníky, které se učíme milovat a oceňovat, protože jsme společně povoláni svědčit o Kristově lásce v našem zraněném světě. Očekávání lidí směrem k církvi jsou veliká. Křesťané chtějí přispívat k tvoření formy této misionářské církve a chtějí, aby bylo nasloucháno jejich názorům, jejich každodennímu životu, jejich obavám a jejich těžkostem.

29. Být misionářskou církví současně znamená naslouchat jako Kristovi učedníci, vnímat hluboká zranění osob, lidstva a celého stvoření a jednat tak, aby mohla být uzdravena: „Synodální církev může přispět k uzdravení a napravení těchto zranění. Může nám pomoci

ke smíření nás samotných, ke smíření s Bohem, jedněch s druhými i s celým stvořením“ (Irsko). Důraz, který DKE klade na diakonální rozměr synodální církve, byl přijat s velkým nadšením. K vyjádření tohoto rozměru se často vybavuje obraz církve jako polní nemocnice.

30. Naše současnost je poznamenána mnoha zraněními, jak v Evropě, tak v celém světě: válkou na Ukrajině, existenciální krizí osob, zhoršující se situací životního prostředí, pandemií koronaviru nebo zraněními způsobenými představiteli církve skrze zneužívání a rozmanité podoby násilí, vyloučení a ponížení. „Mnoho lidí vyjadřuje vděčnost za to, že se dokument soustřeďuje na současné podoby krize. Zejména máme na mysli existenciální krizi ochrany stvoření, ochrany klimatu, války, chudobu a nemoci všech podob. Jako církev ve Švýcarsku můžeme vstoupit do těchto krizí věrohodným způsobem, jestliže budeme pracovat na vyřešení našich problémů“ (Švýcarsko).

31. Synodalita vede církve k tomu, aby se stávala stále více misijnářskou, ale také efektivně odkrývá překážky a napětí, které je třeba překonat a se kterými je třeba se vyrovnávat na cestě. Synodální církve přijímá rozmanitá kritéria hodnocení. Nevyhýbá se dialogu, ale usiluje o něj; nebanalizuje překážky a výzvy, ale snaží se vyjít z vlastní bezpečí a hledat řešení novým způsobem; otevírá prostor pro experimentování a hledá pomocná řešení, je-li to nutné.

2.4 Růst jako církev dialogu

32. Dialog je stylem života pro celou církev, který je zasazen na pevných trinitárních a ekleziologických základech. Dialog musí přetvářet naše vztahy na všech úrovních života, počínaje dialogem uvnitř místních církví a mezi těmito církvemi navzájem. Dialog se hluboce dotýká ekumenických a mezináboženských vztahů, vztahů se společností a přístupem k marginalizovaným a zraněným osobám.

33. Naše místní církve se vyznačují bohatou rozmanitostí, kterou je však někdy nesnadné žít, zejména v případech soužití různých národních a etnických skupin nebo rozličnosti západních a východních tradic naší církve. Touto vnitřní rozmanitostí jsou poznamenány

zejména církve v Moldávii, Rumunsku a na Ukrajině: „V situaci menšiny představuje velkou obtíž kulturní rozmanitost katolíků patřících ke stejnému církevnímu společenství, kteří zažívají oddělenost tradic, jazyků a uzavřenost v pocitu sounáležitosti, která vytváří rozdělení“ (Moldávie). Každopádně „rozmanitost není nutné vnímat jako problém, ale jako příležitost (liturgické tradice různých církví, liturgie, dějiny a tradice národních církví v Evropě apod.). Tato skutečnost vyžaduje proměnu našeho srdce a našeho vyjadřování se k současné kultuře. Vnímáme, že jsme všichni přizváni na cestu setkání, které začíná naší vlastní proměnou“ (italská pracovní skupina).

34. Co se týká vztahů s jinými křesťanskými konfesemi a jinými náboženstvími, bylo připomenuto, že v mnoha částech Evropy jsou katolíci nepatrnou menšinou, a tak mají bohatou zkušenost ekumenického myšlení a života jak s církvemi protestantské, tak i pravoslavné tradice. V mnoha místních církvích dochází k dialogu s judaismem i s dalšími náboženstvími, zejména s islámem (např. Turecko, Bosna a Hercegovina, Albánie): „Ekumenické snahy katolíků směřem k pravoslavným křesťanům (v naší zemi je jen velmi málo křesťanů jiných konfesí) a dialog s muslimy a s židy jsou součástí života církve v nábožensky a etnicky smíšené společnosti“ (Bosna a Hercegovina).

35. Církve východní a jihovýchodní Evropy si jsou vědomy, že se nacházejí na území hraničícím se světem pravoslavného křesťanství anebo že žijí společně s pravoslavnými křesťany tvořícími většinu obyvatelstva daného regionu. Toto soužití nebylo vždy jednoduché a stále přetrvávají zranění, která je třeba zhojit. Tyto místní církve chtějí v tomto úkolu obstát: „Synodální putování znovu oživilo ekumenické povědomí. Řeckokatolická církev má ve vlastním DNA ekumenické povolání a s bolestí si uvědomuje rozdělení mezi křesťany. Nežijeme pouze na geografické hranici s pravoslavím, ale zejména žijeme s pravoslavnými bratřími a sestrami, s nimiž sdílíme stejné náboženské a kulturní dědictví. Samozřejmě chceme zintenzivnit náš ekumenický závazek se všemi křesťanskými konfesemi, ale zejména s naší sesterskou církví tím, že projevíme iniciativu a tvořivost, abychom mohli překonat zranění a nespravedlnosti minulosti skrze autentické uzdravení paměti“ (Rumunsko).

36. Církev západní a severní Evropy žijí z dobrých ekumenických vztahů s protestantskými církvemi. Bylo zdůrazněno, že modlitební setkání, ale také společná cesta křesťanů by se neměly omezovat jen na pravidelný Týden modliteb za jednotu křesťanů, ale měly by pokračovat dál hledáním nových možností. Lotyšská delegace tak například popisovala tradici ekumenické křížové cesty, která se již 18 let koná v Rize během Velkého pátku a byla organizována i v průběhu pandemie, se zapojením luteránského a baptistického církevního společenství.

37. Dialogický styl se dotýká také vztahů se sekularizovanou společností: „V Evropě dochází ke změně skrze kontakt se stále více sekularizovanou společností. Dá se říct, že již neexistuje homogenní křesťanská společnost. Je třeba neomezovat se na konstatování tohoto stavu, vnímat jej jako ohrožení nebo něco, proti čemu je třeba se vymezit. Jako církev žijeme ve světě, který není nutně křesťanským světem. To od nás vyžaduje změnu mentality a skutečné obrácení“ (Belgie). Tváří v tvář sekularizaci a kulturnímu pluralismu současně někteří vyjadřují obavu z toho, že církevní nauka bude rozdrobena, a tak dojde například ke změně v tradičním pojetí manželství a rodiny. Proto je církev vyzývána k tomu, aby zůstávala v dialogu se světem, aniž by se sama stala světskou.

38. Místní evropské církve si jsou vědomy, že je nutné vstoupit do dialogu se společností a zůstat v tomto dialogu. Dialog se světem pomáhá církvi být misionářskou, poznávat a rozumět utrpením a zraněním osob a stvoření a tak být vedena ke své vnitřní proměně. Bylo poznamenáno, že existuje napětí „mezi sociálně-ekologickými změnami, které požadujeme od naší společnosti pro mírumilovné soužití v časech mnoha krizí, a naší vlastní nedostatečností v obrácení k vyššímu stupni spravedlnosti“ (anglická pracovní skupina). Běžící čas nás stále více nutí zapojit se do úsilí o spravedlnost, mír a smíření.

2.5 Čelit otevřeným ranám, překonávat předsudky, smířit paměť

39. Církev mnohá zranění způsobila a tím také byla sama zraněna. Mnohé příspěvky oceňují „ženy a muže, kteří odvážně vystoupili

s výpovědí o sexuálním, institucionálním, emocionálním, psychologickém, fyzickém a spirituálním zneužívání ze strany členů církve“ (Irsko) a zdůrazňují, jak moc rány způsobené zneužíváním podřývají věrohodnost církve. Vyjadřující zklamání nad tím, že církevní autority se k těmto lidem chovají odmítavě a neempaticky, se někteří ptají: „Do jaké míry je možné odlišovat členy instituce od instituce samotné?“ (severské země). Jiní se zamýšlejí nad zodpovědností za skrývání případů ať individuálního nebo systémového zneužívání: „Existují vážná individuální provinění; příliš mnoho členů kléru zneužívalo své moci a zodpovědní lidé, nejen biskupové, tyto kruté činy kryli. Ale existují také systémové příčiny zneužívání moci. Ty nelze popřít. Je třeba z nich vyvodit duchovní a strukturální důsledky“ (Německo). Někteří požadují rozhodnější kroky k transparentnějšímu projednání těchto případů: „Zneužití je otevřeným zraněním a zůstává překážkou ke společenství, ke spoluúčasti a k poslání, dokud nebude definitivním způsobem vyřešeno“ (Irsko).

40. „Pouze tehdy, když začneme naslouchat hlasům, které zůstávají často nevyslyšené, začneme růst a opravdově rozlišovat. Toužíme zejména po tom, aby bylo nasloucháno hlasům specifických skupin v církvi: chudým, marginalizovaným, těm, kteří se cítí být vyloučeni nebo nepřijati, členům komunity LGBTQIA+, rozvedeným a znovu sezdaným, migrantům a těm, jejichž život nešel takovým směrem, jakým by oni sami chtěli“ (Nizozemsko). Proto je třeba uvědomovat si spojení mezi synodální reformou a starostlivostí pro oběti a marginalizované osoby v církvi: „V boji za budoucnost církve chceme na první místo postavit konkrétní osoby s jejich utrpením“ (vícejazyčná pracovní skupinka). Často jsou zmiňovány také nemocné a hendikepované osoby. Je třeba přejít k jednání, neboť mnohé osoby a skupiny „se v naší církvi cítí být odmítnuty, znevážené a diskriminovány, často právem. Dožadují se možnosti setkání jako rovní s rovnými. Čas běží: uznejme, že je třeba skutečného obrácení!“ (Švýcarsko).

41. Během kontinentálního shromáždění vyvstaly na povrch nejen názorové odlišnosti, ale také vzájemná obvinění. Církve v Evropě však před sebou má cestu vzájemného setkání a důvěry: „Zdůrazňujme radost z toho, že jsme jako země a církve v Evropě na stejné

cestě; uvědomme si, že prožíváme různé utrpení a zkušenosti, avšak máme společnou lásku Kristovu“ (francouzská jazyková skupina). Pražské shromáždění neznamena konec této cesty, ale spíše její začátek: Všichni potřebujeme mít čas k uvědomění si toho, co druzí říkají, toho, co někdy může být obtížné k přijetí, a toho, co vyžaduje delší čas k přemýšlení, ke studiu, k rozlišování, k naslouchání Duchu Svatému, který nás vede ke společné budoucnosti: „Vyjděme společně cestou, kterou Duch Boží vede naši církve: na různých místech, skrze mnohé osoby, v rozmanité podobě. Jde o příhodný čas, aby církve objevila a vyjádřila vlastní synodální podstatu“ (Německo).

42. Setkávání a názorová výměna mezi delegáty zejména v pracovních skupinkách odhalila, že existující odlišnosti v pohledu na svět není možné vymezit pouze kladením rozdílů mezi východ a západ, sever a jih. Přes reálné odlišnosti mezi místními církvemi není možné načrtnout zjednodušující schéma Evropy, které by bylo zakořeněno v dávných rozdílech. Lucemburský příspěvek zmiňuje „velký rozdíl mezi těmi, kdo hledají možnosti obnovy či přímo transformace, a mezi těmi, kdo mají takový strach ze změn, že je odmítají. Nechť nás tyto odlišnosti vedou k zájmu o porozumění názorům druhých lidí, nechť nás vedou k pozornosti a vzájemnému respektu při tvoření společné budoucnosti našich společenství, a ne ke stavění se jedněch proti druhým; nechť vidíme v rozmanitosti bohatství.“

43. Výzvy k obrácení zaznívaly jak v kontextu vzájemných předpokladů mezi jednotlivci, tak i mezi celými skupinami, včetně celků místních církví. Všichni si potřebujeme „uvědomovat odlišnosti ve způsobech života a v historických zkušenostech“ (Chorvatsko), abychom se mohli očistit od historické paměti, která nám překáží k vzájemného setkání v atmosféře otevřenosti a důvěry: „Při četbě DKE jsme ohromeni celosvětovou rozmanitostí zkušeností naší společné víry v Krista. Vztah mezi nasloucháním a zakoušením se stal vyrovnanějším, takže jsme si všichni uvědomili hodnotu našich specifických zkušeností“ (Rumunsko).

44. Někteří delegáti otevřeně vyjádřili nutnost obrácení a očištění naší paměti, aby mohlo dojít ke smíření našich místních církví,

abychom se tak stali věrohodnějšími pro naši sekularizovanou společnost. Všichni potřebujeme znovu uvažovat o našich zažitých teologických a pastoračních pozicích, abychom mohli lépe odpovědět na současné výzvy. „Proces sekularizace nepřinesl zánik křesťanství, jak to někteří očekávali, nýbrž jeho transformaci“ (Tomáš Halík, úvodní duchovní zamyšlení). Potřebujeme rozvinout kenotickou ekleziologii, abychom se nestrachovali ze zaniknutí některých forem života církve: „Misie mnohé problémy vyřeší, protože znamená vyjítí ze sebe. Ve chvíli, kdy zažíváme úzkost ze ztráty, se objevuje možnost přijetí nového“ (italská jazyková skupinka).

2.6 Zvláštní pozornost věnovaná rodinám, ženám a mladým lidem

45. Mnoho příspěvků se zaměřilo na podporu rodin zodpovědných za posilování a předávání víry a za liturgickou formaci, za výchovu mladých lidí a za dílo evangelizace: „Nejdůležitějším formačním místem je rodina, která se nachází z různých důvodů v krizi: je třeba zdůraznit pastorační péči o rodiny“ (Slovensko). „Rodina je základní buňkou společnosti, kde se učíme toleranci a vzájemnému přijetí a kam se můžeme vrátit v krizových okamžicích. Proto je třeba, abychom se zabývali manželstvím a rodinou“ (Maďarsko). Tento závazek v sobě nese také ekumenický a mezináboženský rozměr: „Pět náboženských konfesí (islám, beктаšismus, pravoslaví, protestantismus, katolictví) oficiálně uznávaných státem společně zřídilo mezináboženskou radu. Vedle monoteismu, který nás charakterizuje, je tím, co nás nejvíce pojí a co můžeme nabídnout dnešnímu člověku, důraz na lidské hodnoty, jichž jsme nositeli“ (Albánie). Toto tvrzení se zvláště vztahuje k životu rodin.

46. Příspěvky téměř všech delegací se věnují tématu účasti a role ženy v církvi. „Mnoho žen sdílelo svou bolest pro popření jejich spoluúčasti na životě církve a mluvilo o pocitu vyloučení a diskriminace. Ženy zastávají v životě církve klíčové místo, avšak mnozí muži a ženy hovořili o církvi, která ‚vylučuje‘ plnost ženského obdarování“ (Irsko). Jedná se o jeden z velmi často zmiňovaných bodů, vyjadřovaných slovy podobnými slovům běloruské delegace, která vybízí k „větší pozornosti věnované místu žen v životě církve. Na základě svátosti

křtu je třeba dát ženám jako členům Božího lidu se stejnou důstojností takové místo, jaké jim patří k uskutečnění poslání a činnosti církve.“ Podobně požadují delegáti z Lucemburska „posílit roli žen a jejich spoluúčast na všech rovinách života církve, skrze uvědomění si jejich charismat a obdarování“.

47. Nechyběla ani pozornost zaměřená na mladé lidi, kteří jsou přítomni teď, a nikoliv až v budoucnosti našich církví. „Dnes více než kdy dříve mladí lidé hledají příslušnost, autenticitu a autonomii. Mnoho z nich trpí úzkostí a osamocením a nikdo se o ně opravdově nezajímá a nenaslouchá jim. Mladí lidé jsou přítomností naší církve, nikoliv její budoucností“ (Nizozemsko). Slovensko si stěžuje na „absenci mladých v životě církve,“ zatímco potřebujeme „mladé lidi, kteří přijmou Kristovo poslání, kteří budou vydávat svědectví, kteří budou vést dialog a budou dalším společenstvím a všem národům budou ukazovat hodnoty, které neseme v životech mladých katolíků“ (Mezinárodní biskupská konference sv. Cyrila a Metoděje).

2.7 Přijmout synodální metodu do církevních struktur a procesů

48. S postupem práce v průběhu kontinentálního shromáždění došlo k uvědomění si významu a plodnosti pracovní metody skrze duchovní konverzaci, kterou někteří nazvali „synodální metodou“: „Synodální proces je darem Ducha Svatého, který nás vybízí k aktivnímu naslouchání, k hlubokému dialogu a ke společnému rozlišování skrze metodu duchovní konverzace“ (Španělsko). Jak dosvědčuje také zkušenost práce v průběhu pražského shromáždění, duchovní konverzace posiluje dynamiku práce zapojených osob: Umožňuje být vyslyšen, vyžaduje ochotu učit se naslouchat a vyjít z vlastních předsudků a přijmout takové způsoby vyjadřování, které mohou být i zraňující. Avšak především tato metoda přispívá k osobnímu a hlubokému naslouchání Božího slova, ke společné modlitbě a k obrácení. Dochází k naslouchání bratří a sester, ale především k naslouchání Duchu, který je primárním protagonistou; jsme vedeni k zaměřenosti na Hospodina, a nikoliv na vlastní ideologii při hledání dalších společných kroků. Právě k těmto rysům se vztahuje pojem rozlišování, který pro mnoho lidí zůstává málo jasným. S náležitými úpravami je možné tuto

synodální metodu používat také v ekumenické, mezináboženské a sociální oblasti.

49. Aby synodalita nezůstala pouze abstraktním a formálním pojmem, je třeba, aby synodální metoda doznala „prohloubení, formace a zařazení do struktur života církve“ (Rakousko). Na jedné straně je proto třeba prohloubení teologie synodality. Na druhé straně mnozí zdůrazňují důležitost „formace k synodalitě jak kléru, tak i laiků“ (Anglie a Wales), zejména prostřednictvím procesů *learning by doing* [učení se skrze jednání]. V synodálním stylu můžeme růst skrze praktické jednání, pod vedením Ducha a v doprovodu zkušených osob. V tomto směru mluví maltská delegace: „Vzhledem k jasnému rozdílu pozorovatelnému mezi procesy, v nichž je kladen důraz na ‚duchovní rozhovor,‘ a těmi, které jakoby kopírovaly běžné průzkumy mínění, je třeba se ptát, jaké dovednosti a spiritualitu potřebujeme k tomu, aby synodalita nezůstala pouhým pojmem, ale stala se inspirací pro naše struktury tak, aby se tyto struktury staly prostorem společného rozlišování, v němž je Boží vůle skutečně středem.“

50. Používání synodální metody se tedy má stát strukturálním tím, že vstoupí do běžného života církevních společenství „jako adekvátní postup v případě každého církevního shromáždění a uskutečňování místních pastoračních plánů“ (Moldávie) a stane se tak novým stylem bytí církve. Podle slovenské delegace je prioritou „vnášet synodálního ducha do života místních společenství – zapojit aktivní naslouchání a duchovní rozlišování do rozhodovacích procesů“. Z tohoto důvodu se vyzývá k přemýšlení nad změnami kanonického práva, které by umožnily rozvoj struktur a procesů na základě synodální metody. Jednou z priorit je přetvořit „farnosti v místo opravdové ‚synodální kultury‘, do níž jsou všichni přizváni se účastnit, vyjádřit svůj názor, přispět k pastoračním aktivitám, v radách a ve shromážděních, skrze přijetí vlastní efektivní spoluzodpovědnosti“ (Portugalsko). Současně je tato metoda cestou, jak přetvořit církev do méně klerikální podoby, méně chladné a méně byrokratické, jak se toho dožadují zejména mladí lidé.

51. Je proto třeba pokračovat v úsilí stávat se synodální církví, aniž bychom se spokojili s již učiněnými kroky, ať mohou být jakkoliv povzbuzující. Je třeba konkrétními kroky dosvědčovat, že je možné zakoušet napětí, aniž by byly vnímány jako nevyřešitelné protiklady, které nás drtí. K tomuto cíli „je nutná formace ke konkrétnímu synodálnímu jednání a k autentickému naslouchání druhým a Duchu Svatému“ (Nizozemsko).

3. Evropské církve tváří v tvář synodalitě: otazníky a napětí

52. V jádru synodálního procesu stojí pojmenování napětí, která se nacházejí v místních církvích v Evropě. Jak prohlásil jeden rakouský delegát, tato napětí mohou být příležitostí, avšak záleží na způsobu, jakým se k nim přistoupí: Mohou být zametána pod koberec, mohou být proměněna v konflikt mezi vítězi a poraženými, anebo se mohou stát cestou k synodalitě, která ze své strany vyžaduje otevřenost k novým krokům. „Evropské dějiny znají náboženské konflikty, avšak ke snížení napětí dochází tehdy, když je projeveno vzájemné naslouchání, a proto děkujeme Bohu za tento proces synodálního naslouchání“ (anglická pracovní skupinka).

53. Mnohá napětí různého typu jsou často nahlížena jako zdroj velkých obav. Obraz stanu obsažený v DKE ukazuje, že tato napětí nemusí být nutně negativní: Bez správného napětí se stan zřítí, zatímco nadměrná napětí tento stan roztrhají. Panuje obava, že se napětí mohou změnit v polarizaci, kde „polarizace zraňuje církev, Kristovo tělo“ (online anglická pracovní skupinka). Naopak platí, že „lze překonat napětí tehdy, pokud je stan bezpečným prostorem, v němž může každý promlouvat a je mu nasloucháno. V tomto směru je třeba ocenit zkušenost duchovní konverzace“ (online anglická pracovní skupinka). Ocitáme se proto před velkou výzvou: „ustát napětí“ (francouzská a italská pracovní skupinka). „Napětí nám umožňují mít příležitost ke změně tím nejkreativnějším způsobem, a tak můžeme společně hledat cestu k řešení“ (anglická pracovní skupinka). Proto někteří preferují slovo komplementarita anebo schopnost udržet správnou rovnováhu mezi napětími. Takovýto způsobem je třeba interpretovat sedm

napětí, která se vyjevila v průběhu pražského shromáždění: 1) vztah mezi hlásáním pravdy evangelia a svědectvím nekonečného Božího milosrdenství; 2) vztah mezi věrností tradici a „aggiornamentem“ na základě vanutí Ducha Svatého; 3) liturgie jako zrcadlo života církve, v němž se odrážejí také její napětí; 4) pluralismus v pojetí misie; 5) přijetí zodpovědnosti všech pokřtěných v rozmanitosti charismat a služeb; 6) způsoby výkonu autority v církvi, která je bytostně jak synodální, tak hierarchická; 7) propojení mezi místní a celosvětovou rovinou k zachování jak katolické jednoty církve, tak i jejího vtělení se do rozmanitosti životních kontextů a kultur. V pokračování na cestě synodality jsou evropské církve vedeny k objevení dynamického potenciálu těchto napětí a k vyhnutí se riziku vnitřního rozkolu.

3.1 Pravda a milosrdenství

54. Při vyjádření tohoto napětí se některé delegace obračejí ke slovům obsaženým v čl. 30 DKE: „Snem je církev, která plněji žije christologický paradox: odvážně hlásá své pravé učení a zároveň nabízí svědectví radikálního začlenění a přijetí.“ Jiní s užitím odlišného slovníku hovoří o napětí mezi pastorační a naukou, ke kterému je třeba se postavit v rámci dialogu uvnitř Božího lidu.

55. V každém případě je postoj otevřenosti a přijetí, předkládaný skrze obraz rozšíření stanu, považován za základní charakteristiku autenticky synodální církve, za míru její koherence, a tak je tento postoj bez předem vymezených hranic. Je uznána nutnost skutečné blízkosti všem chudým, vyloučeným, obětem nespravedlnosti a předsudků, jejichž důstojnost je pošlapávána: „Nestačí jen proklamovat jejich přijetí, ale je třeba společně s nimi objevovat jejich místo v církvi“ (Česká republika). Současně je zdůrazňováno riziko, že tento postoj může vést k rozředění evangelních nároků, které má církev hlásat: „Uvědomujeme si nutnost církve autenticky a jednoznačně komunikovat křesťanskou pravdu“ (Maďarsko). A tak dochází k vyjadřování obavy, že „přemýšlet o pastoračních řešeních těchto témat by mohlo vést k ‚doktrinálním změnám‘“ (Polsko).

56. Postoj slovinských mladých vyjadřuje přiléhavým způsobem napětí mezi oběma požadavky: „Mladí lidé touží po církvi blízké lidem, včetně těch marginalizovaných; touží po církvi, která je otevřená k otázkám rozvedených a znovu sezdaných, k osobám LGBTQIA+. Touží ale také, aby církev s jasností řekla, že ne vše lze změnit. Církev by proto měla naslouchat, ale také hovořit celou pravdu s velkou láskou!“ (Slovinsko).

57. Oba důrazy jsou svým způsobem odpovědí na potřebu autenticity učedníků, kteří chtějí jednat po vzoru svého Pána: „Jak DKE, tak rozlišování uvnitř místních církví zdůrazňuje potřebu církve, která je otevřená všem, neboť oči církve jsou upnuty na Krista. Mladí lidé, chudí, vyloučení, hendikepované osoby, homosexuálové, rozvedení a znovu sezdaní; každý musí cítit, že je církvi přijímám a že má v církvi své místo, neboť je členem jednoho Kristova těla (srov. 1 Kor 12)“ (Francie).

58. Přijetí všech jako znamení bezpodmínečné Boží lásky i hlásání pravdy evangelia jsou požadavky zakořeněné v jednotném poslání církve: „Bůh je Pravda, a proto chce, aby každý člověk poznal tuto Pravdu a aby z ní žil. (...) Pouze Ježíš Kristus je jediným Pánem a Spasitelem světa. Vzorem veškerých mezilidských vztahů je Bůh v Trojici osob“ (Ukrajina, latinská církev).

59. Toto napětí nemůže být vyřešeno jednorázově, ale je třeba s ním zodpovědně nakládat a vyhýbat se pokušením ideologických interpretací skrze vstoupení do hlubší spirituality: „Napětí mezi pastoračí a naukou (...) odpovídá napětí mezi láskou a pravdou. Spíše než se vůči jedné z nich vymezovat, je třeba hledat jejich sepětí ve smyslu žalmu 85: „milosrdenství a věrnost se potkají““ (francouzská pracovní skupinka). Cestou je tedy kontemplativní pohled, který umožňuje hlubší poznání Pána Ježíše a způsobu, jak on sám spojil tyto dva přístupy: „Základní pravdou Ježíše Krista je milost a milosrdenství, aby milosrdenství vedlo k pravdě“ (online anglická pracovní skupinka). Tento kontemplativní přístup je základem pro nutné rozlišování: „Bezpodmínečné přijetí není v konkrétních případech překážkou k rozlišování poměru mezi milosrdenstvím a pravdou“ (Francie).

60. Z toho vyplývá nutnost „formace k pravdě a k milosrdenství: takové formace, která udržuje v napětí autoritu Písma svatého, církevní tradice, magisteria a osobní zkušenosti“ (Anglie a Wales). Na hlubší rovině se tak setkáváme s povoláním k osobní a komunitní konverzi: „Zatímco usilujeme o rozšíření prostoru stanu, aby se stal více inkluzivním, je nutné se ptát, jakým způsobem má církev změnit sebe samu, svoji nauku a své jednání? V jaké míře by měla církev vyžadovat od svých členů změnu jejich srdce a jejich mysli v tomto volání všech k obrácení? Cesta sdíleného obrácení je jednou z prvních forem inkluze“ (Malta).

3.2 Tradice a „aggiornamento“

61. „Zřejmě nejpronikavějším napětím v Evropě je rostoucí rozdíl mezi církví a civilní společností. Abychom tento příkop vyplnili, jazyk církve se musí stát přístupným všem, aniž by došlo k rozředění evangelia“ (Skotsko). Je třeba si uvědomit, že „jazyk víry, užívaný církví, je často velmi odlišný od jazyka, jemuž lidé rozumějí a jež používají v každodenním životě současné společnosti“ (Nizozemí). Tváří v tvář tomuto konstatování se otázka „Co chce Ježíš Kristus od církve dnešní doby?“, formulovaná portugalskou delegací, objevovala v různých podobách velmi často.

62. Obava z rozchodu s tradicí se objevovala zejména s ohledem na rozdílnosti v teologické citlivosti vzhledem ke vztahu mezi odkazem na tradici a četbou znamení doby. „Rozdílnost mezi ‚tradicí‘ a ‚modernitou‘ se stává stále intenzivnější a agresivnější. Tato skutečnost se zvláště bolestivě týká oblasti liturgie“ (severské země).

63. Mnoho delegátů označilo rychlé a radikální změny za výsledek setkání teologie se současnou kulturou: „Je třeba, abychom se stali církví současnosti, která umí naslouchat a která se dává slyšet. Je třeba proměnit církev, aniž bychom hleděli pouze směrem dovnitř církve, ale abychom otevřeli oči směrem ke světu (... s udržením) dvojí dynamiky: procesu vnitřní reformy církve a odpovědi na výzvy současného světa. A to tak, abychom obnovili a uchovali naši křesťanskou identitu“ (Lucembursko).

64. Jiní delegáti se vymezili vůči zahájení změn, které by mohly kompromitovat jednotu církevního učení. Například rumunská delegace „si přeje, aby církev zůstala otevřená dialogu se světem, aniž by se stala církví ‚ze světa‘. Necht’ členové církve mluví s odvahou a bez kompromisů o věcech víry a morálky.“ Jiné příspěvky vyjádřily obavu z nepříhodné reformy církve, která by vedla k oslabení evangelního poselství: „Domníváme se, že není vhodné, aby se církev přizpůsobovala ‚světu‘ jen proto, abychom se necítili pronásledováni nebo považováni za ‚vyšlé z módy‘“ (Albánie).

65. Ustát napětí mezi tradicí a „aggiornamentem“ vyžaduje schopnost nalezení dynamického vztahu mezi dvěma protiklady: „Všichni toužíme rozvinout a zapojit nové nápady, ale je třeba nalézt rovnováhu mezi tradicí církve a obnovou“ (Estonsko). „Aktuálním problémem se jeví nalezení moudré shody mezi pastoračními odlišnostmi a řešeními, která bez ohrožení doktrinní koherence poskytnou adekvátní odpověď na současné pastorační výzvy“ (Polsko). Aby se tento úkol zdařil, bylo poznamenáno, že „je třeba věnovat pozornost teologii živé tradice (DV 8) jako historické paměti a zároveň citlivého rozlišování a posouzení nové situace a nových výzev ve světle Kristova evangelia. Základním postojem se stává naslouchání Duchu Svatému a umění rozlišování znamení času (GS 4), kdy se toto rozlišování nebojí jít za hranice vytyčené historickou zkušeností“ (Česká republika). Synodalitu nelze zneužívat a ohýbat pro prosazení ideologických pozic, synodalita taktéž neznamená přijetí každého názoru, který se v průběhu konzultací objevuje. Jde spíše o dynamický způsob vzájemného naslouchání v pokoře a plné otevřenosti srdce tomu, co nám předkládá Duch Svatý.

3.3 Liturgie jako ústřední bod k pozorování napětí v církvi

66. Ústřední místo liturgie, k níž se celá církev shromažďuje a z níž se celá církev živí, z ní činí zrcadlo, ve kterém se odráží život celého společenství, včetně jeho napětí. Například je zajímavé a vede k dalšímu zamyšlení pro evropskou církev skutečnost, že liturgie je často zmiňována v souvislosti s komplexitou napětí a pastoračních obtíží, zatímco je zřídka vyjadřována radost jak z liturgie obecně, tak zejména

ze slavení eucharistie. Lze říct, že se zřejmě jedná o cosi až příliš samozřejmého, avšak je nutné se nad touto absencí dále zamýšlet.

67. Je možné konstatovat základní vztah mezi církví a liturgií, mezi ekleziologií a liturgickou teologií: „Liturgický prostor církve je místem silných napětí. Tato napětí jsou součástí hlubších napětí ekleziologické povahy. Ekleziologické napětí se často rodí z vize církve vycházející z vlastních očekávání“ (italská jazyková skupinka). V této souvislosti jsou zmiňována napětí a obtíže spojené se starobylou podobou římské liturgie. Zde delegáti Francie, Anglie a Walesu a severovýchodních zemí výslovně zmiňují předkoncilní liturgii podle misálu z roku 1962.

68. Liturgie je vícekrát zmiňována ve vztahu k iniciačním svátostem, zejména k bířmování. Tato svátost představuje velkou výzvu, neboť v mnoha kontextech není svátostí vstupu do života a poslání církve, ale naopak vzdálením se od církve. Mnohé země vybízí k promyšlení a k jednání směrem k obnově liturgického jazyka a také šířeji k touze po obnově, která by nalezla vztah mezi tajemstvím víry a liturgií a mezi liturgií a životem. „Někteří věřící zdůrazňují, že obecně kněží a církve v Bulharsku neuvítají jazyk současného člověka, zatímco doba se změnila a církve jsou poloprázdné“ (Bulharsko). Jinde je zmiňováno napětí mezi touhou po spiritualitě a příliš formální liturgií. Zvláště obtížným případem je homilie: je třeba „věnovat pozornost formaci a podpoře kněží (...), kteří musí být nablízku Božímu lidu a vyjadřovat blízkost celé církve také skrze srozumitelnost hlásání“ (Mukačevo).

69. Závěrem lze říci, že „liturgie je prostorem, do nějž nás Bůh zve, aby formoval svůj lid, a v němž nám daruje sílu svého Ducha ke sjednocení se s Ježíšem v našem poslání. Je třeba prohloubit naše poznání toho, jak způsob, kterým slavíme naši liturgii, může být cestou k formování synodální církve“ (Malta).

3.4 Jak rozumět poslání církve

70. Výše zmíněná napětí se hlouběji odráží v pojetí poslání církve: „K čemu jsme povoláni? Jsou lidé, kteří si pletou příslušnost k církvi s uzavřením se v pohodlné ulitě. Jiní považují církev za prostor, v němž lze směřovat věci podle vlastní záliby bez vědomí odpovědnosti a konverze. Pro některé z nás není jasné, co misie znamená. A je-li celá církev církví služebnou, jak potom lze porozumět specifickým darům svěcených služebníků v celém svatém Božím lidu?“ (Malta). Pokud jde o důsledky těchto napětí, je třeba cesty dalšího dozrávání: „Obecně vzato se zdá, že je třeba celistvější osvojení si a přijetí konceptů jako ‚misijní povaha‘ a ‚misijní rozměr‘ života církve“ (Ukrajina, řeckokatolická církev). Setkáváme se zde s pluralitou možných interpretací: Některé místní církve se domnívají, že úkolem misijní církve je posílení katecheze a růst v náboženském životě. Jiné vnímají misi jako vyjítí do světa a přiblížení Boží lásky všem lidem, zejména osobám vyloučeným a těm, které církev zranila. Další dodávají, že církev má být domovem pro všechny osoby, obzvláště pro mladé lidi. Je možné proto konstatovat napětí „mezi tendencí být uzavřeni do vlastního společenství (elitářství) a nutností vyjít do misie“ (Slovensko).

71. Jeden konkrétní případ napětí v pojetí misie je zřejmý v příspěvcích těch místních církví, které byly těžce zasaženy případy sexuálního zneužívání: Jak mohou být tyto církve misijní, jestliže nedávno způsobily mnoha osobám těžké utrpení? Toto napětí se týká věrohodnosti církve. Uznáním bolesti těchto obětí dochází k uznání a vyjádření závažného napětí. Mezi napětími spojenými s misí „je vyjádřena obava, aby synodální proces nezůstal bez konkrétních strukturálních dopadů, které jsou předpokladem věrohodné misie církve“ (Rakousko).

3.5 Zodpovědnost všech v rozmanitosti charismat a služeb

72. „Synodalita církve vyžaduje také uznání darů a charismat každého pokřtěného, rovnou důstojnost všech a snahu o symfonické skloubení různých povolání v církvi. Je-li nezbytné uznat autoritu pastýřů a poslání, jež přijali, je rovněž nutné uznat *sensus fidei* každého věřícího, ať klerika, anebo laika. Služebné kněžství je třeba chápat spíše

jako službu křesťnímu životu tím, že každému pokřtěnému a biřmovanému věřícímu je dána plná spoluúcast na životě a poslání církve“ (Francie).

73. Jedním z nejviditelnějších projevů všeobecného kněžství věřících v synodální vizi církve je přijetí specifických služeb a zodpovědných rolí i spoluúcast na vedení církve na různých úrovních. Tak dochází k uskutečnění spoluzodpovědnosti všech pokřtěných na poslání církve, které je založeno na společné křesťní důstojnosti. Z tohoto důvodu hovoříme o služebné církvi jako o konkrétní výzvě, zejména z důvodu naší schopnosti představit si konkrétní podoby její realizace. Synodální proces nás přivádí k touze po bratrské církvi „bez klerikálních sklonů“ (Belgie), ve které jsou rozvíjeny svěcené i nesvěcené formy služeb: „V církvi ‚cele služebné‘ je třeba promýšlet povahu a poslání kněží“ (Itálie). Anebo vyjádřeno odlišně, „zapojení laiků je příležitostí, kterou je třeba začlenit do poslání svěcených osob, nikoliv ji nahradit“ (Maďarsko).

74. V tomto ohledu pražské shromáždění zdůrazňuje, že „kněžská služba je velkým Božím darem pro církev“ (Francie), a mnoha způsoby vyjadřuje svoji starostlivost o kněze. Pozvedá touhu po „pozitivním obrazu kněze“ (Rakousko), ale také volání věřících, aby se rozvinula péče o kněze a jejich samotu: „Mladí lidé pozorují, že většina kněží je slabě formována k práci s druhými lidmi, ale také že jsou osamoceni a bez adekvátních partnerů v dialogu“ (Slovinsko). Málo místa je věnováno tématu jáhenství, a když ke zmínkám dochází, tak v kontextu otevření této služby ženám.

75. Některé příspěvky odkrývají otázky týkající se přístupu ke služebnému kněžství: „Proměnlivost formy služebného kněžství vybízí k diskusi o svěcení ženatých mužů“ (Česká republika). Jiné zmínky se dotýkají jáhenského svěcení žen, byť se nejedná o jednoduchou otázku: „Setkáváme se s napětími vztahujícími se k tématům, která rozdělují, jako je přístup žen ke kněžskému svěcení a svěcení ženatých mužů“ (Portugalsko). Zde „jsou názory rozděleny ve věci svěcení žen k jáhenství/kněžství“ (anglická pracovní skupinka), a proto některé

příspěvky zdůrazňují nutnost „hlubšího studia v otázce přístupu žen ke svěceným službám“ (Lucembursko).

76. V širší perspektivě se mnoho národních delegací vyjadřuje k přístupu žen k výkonu autority v církvi: „Otázka služebného kněžství žen u nás není aktuální, avšak mnozí diskutují o spoluúčasti žen na rozhodovacích procesech“ (Litva). Někteří vidí v tomto kroku příležitost k obohacení církve v Evropě: „Není pochyb, že spoluúčast laiků a zejména žen na všech rovinách života církve je vnímána jako prioritní záležitost. (...) Církev potřebuje specifický hlas a vlastnosti ženského leadershipu pro budování církevních společenství“ (Nizozemsko).

77. Každopádně je možné pozorovat významnou shodu: „Je třeba podporovat skutečnou a efektivní spoluzodpovědnost Božího lidu k překonání klerikalismu. Je důležité rozvíjet laické služby“ (Španělsko). Nejedná se přitom pouze o otázku spojenou s místem žen v církvi, ale o porozumění rozmanitosti služeb jako vyjádření synodální povahy církve.

78. To vyžaduje prohloubení otázky o spolupráci mezi kněžími a laiky v poslání církve: „Stále nám ještě chybí zkušenost společenství života, ale také adekvátní spolupráce mezi kněžími a laiky“ (Litva). Mnoho příspěvků zdůraznilo, že tato otázka je místem napětí či frustrací, takže je možné ji vnímat jako napětí mezi institucí a charismatem. A proto „se zdá být důležité, aby se spolupráce a přijetí služeb rozvíjelo na základě uznání kompetencí“ (severské země).

79. Aby tato spolupráce byla plodná, je zdůrazňována důležitost specifické formace jak pro seminaristy (prvotní formace), tak i pro kněze (permanentní formace), ale nejen pro ně: „Je nezbytné rozvinout formaci všech pokřtěných a pomoci jim objevit smysl jejich vlastního povolání a jejich úlohu v církvi, a to vše v logice spoluzodpovědnosti, a nikoliv jen substituce“ (italská jazyková skupinka). Tato formace musí být trvalá a musí se jí účastnit kněží i laici společně, což vyžaduje tvorbu adekvátních prostor k této formaci a příležitost k novému hledání forem a jednání. Turecká delegace byla jedinou, která zmínila formaci kněží přicházejících ze zahraničí, což je fenomén týkající se

všech evropských zemí: tito kněží „se musí dobře naučit jak jazyk, tak i kulturu, aby se sžili s místní kulturou a také pomohli vtělení radostného poselství evangelia do dané kultury“ (Turecko).

3.6 Výkon autority v synodální církvi

80. Mnoho příspěvků se dotýkalo rozmanitých aspektů výkonu autority v církvi. Celá církevní a misijní obnova církve, na niž poukazuje synodální proces, leží na dvou principech: každá specifická autorita v církvi pochází od Krista a je vedena Duchem Svatým: „Každá opravdová obnova a posílení synodality církve a v církvi musí vycházet ze základních principů samotné církve, ze základů, na nichž byla církev založena Ježíšem Kristem, naším Pánem“ (severské země). Důsledky tohoto tvrzení se dotýkají samotné povahy církve, ve které stále jedná Duch Svatý. „Církev je svou podstatou synodální i hierarchická. Z toho vyplývají úkoly a výzvy, které lze popsat jako ‚decision-making‘ (tvorba rozhodnutí) a ‚decision-taking‘ (výkon rozhodnutí). Nelze hledat vítěze a poražené. Často je právě Duch Svatý třetí a správnou volbou“ (Rakousko).

81. „Existuje mnoho zkostnatělého, jež je třeba překonat: způsob výkonu nadměrně vertikální autority, různé formy klerikalismu (přítomného nejen mezi kněžími), zapomínání na fakt, že co se týká všech, má být také všemi projednáno. Úkolem osoby nesoucí zodpovědnost v církevním společenství je zapojení a ocenění přínosu všech, protože všichni se máme jeden od druhého co učit“ (Itálie). Ostatně „všeobecné kněžství nepotlačuje služebné kněžství a zase opačně. Již máme zkušenost společného jednání v průběhu synodálního procesu. Jak lze dospět také ke společnému rozhodování?“ (Německo).

82. Ukazuje se nutnost hluboké změny: „Je třeba vybudovat synodální institucionální model k výkonu moci a autority v církvi se strukturami a orgány, které vezmou v úvahu synodálního ducha (...) a nebudou mít pouze poradní hlas“ (Mukačevo). „Synodalita si vyžaduje hlubokou změnu mentality v církvi, zejména těch, kdo v ní nesou zodpovědný výkon autority“ (Belgie). Na druhé straně, „si věřící musí stále více uvědomovat, že jsou součástí církve a že jsou potřební pro

život církve; a také že rozmanitost charismat se bez hierarchického řádu stává anarchií, tak jako se samotná hierarchie bez živého charismatu stává diktaturou“ (Mukačevo).

83. Tato změna se musí projevit skrze konkrétní rozhodnutí, která musí církev rozlišit. „Je třeba odvahy a moudrosti Ducha k revizi a každé nutné doktrinární, strukturální, kanonické a pastorální změně, aniž by došlo k rozbití společenství anebo upadla v zapomenutí postava Ježíše Krista a jeho učení“ (Irsko). Právě biskupové jsou podstatnými aktéry této změny ve prospěch obnoveného a synodálního výkonu autority. „Věříme v hodnotu biskupské služby“ (Itálie).

84. Autoritu je třeba projevovat v takovém stylu vedení, které je bratrské a které zve ke spoluúčasti: „Abychom mohli žít kvalitnější styl vedení v církvi, mnozí žádají promyšlení více participativního řízení, které poskytuje prostor k naslouchání a rozlišování tak, aby byla autorita vnímána jako akt lásky a služby“ (Francie). Současně je zdůrazňováno také „napětí mezi autoritou a službou“ (vícejazyčná pracovní skupinka). Krom toho lze pojmenovat specifické charakteristiky evropské společnosti: „Aby se stala důvěryhodným a věrohodným partnerem ve veřejném prostoru, evropská církev musí naplňovat standardy fungování a stylu řízení našich společností. Proto je nutná transparentnost, zodpovědnost a participativní leadership“ (Belgie). Z toho důvodu „by se měly rozvinout anebo obnovit takové mechanismy pravidelné konzultace mezi kněžími, laiky a řeholníky, které budou garantovat transparentnost, efektivní komunikaci a spoluzodpovědnost“ (Skotsko).

85. Důležitou charakteristikou, kterou mnohé příspěvky zmiňují, je sepětí mezi autoritou a nasloucháním, která je v teologické tradici vyjadřována pojmem *sensus fidei fidelium* (smysl věřících pro víru). Právě na tento smysl klade důraz synoda 2021–2024 a tato skutečnost se stává „důvodem velké radosti, povzbuzení a naděje pro všechny ty, kdo milují církev jako Boží lid“ (Irsko).

3.7 Jednota v rozmanitosti: mezi místní a celosvětovou rovinou

86. Evropské kontinentální shromáždění v Praze bylo příležitostí, jak zakusit jednotu v rozmanitosti. „Rozmanitost v katolické církvi je bohatstvím. Jak dobře víme, církev má dvě části plíc, východní a západní. Každá z nich má svůj způsob myšlení, mluvení a řízení“ (Kypr). Synodální proces byl příležitostí k uvědomění si a k docenění této rozmanitosti: „Byť nebylo vždy jednoduché setkat se a vstoupit do dialogu, mnoho ruských katolíků přijalo synodální proces jako pomoc a obohacení. Umožnil nám objevit, že v Kristu je církev jednou rodinou a že je bohatstvím žít rozmanitost etnik, kultur a liturgických tradic“ (Rusko). Z toho vyplývá povzbuzení k „uvědomění si rozmanitostí ve stylech života víry, což se dle našeho názoru dobře vyjadřuje doceněním liturgických a teologických tradic, které jsou současně sjednoceny na základě jediné víry celosvětové církve“ (Mukačevo). Východní církve si uchovávají instituce, které jsou výrazem synodality církve: „Mohou být zdrojem přínosu mnoha pozitivních prvků k porozumění synodálního putování církve, zejména skrze adaptaci postupů, které již existují v řízení církví *sui iuris*“ (Ukrajina, řeckokatolická církev). Nicméně i východní církve jsou přizvány k obnově již existujících institutů synodality a k obnově těch, které se vytratily nebo přestaly být užívány. Je vyžadována „mimo tolik toužené synodální konverze také možná revize některých kanonických norem takovým způsobem, aby lépe odrážely identitu církve a podporovaly její poslání jak na územích, kde tvoří katolíci křesťanskou většinu, tak i v situacích diaspory“ (Rumunsko).

87. Pozvání k jednotě v rozmanitosti zaznívá také tehdy, kdy jsou církve postaveny před témata, která se vztahují ke specifickým kontextům či situacím, a která proto vyžadují odpověď vycházející z konkrétního kontextu: Jedná se o otázku decentralizace církve, která je současně místní i univerzální. Je třeba jasně a transparentně deklarovat, komu a v jakých případech přísluší rozhodovací pravomoc na rovině místní, regionální, celosvětové. Mnohé příspěvky volají po zřízení příslušných institucí a kanonických struktur, které by umožnily rozvinutí synodálního jednání tak, aby se na každé úrovni procesy rozlišování rozvíjely způsobem autenticky synodálním.

88. Také ve světle pozitivní zkušenosti pražského shromáždění byl přednesen návrh ustanovení Evropského církevního shromáždění, které „by se mohlo konat v roce 2025. Šedesát let po vyhlášení Pastorální konstituce *Gaudium et Spes* na Druhém vatikánském koncilu by se toto církevní shromáždění mohlo sejít ke sdílení ‚radostí a nadějí, smutku a úzkostí lidí naší doby‘. Mohli bychom naslouchat volání chudých a země v Evropě i na celém světě, mohli bychom se společně modlit a pracovat pro spravedlnost a mír“ (volný příspěvek pozvaného hosta).

4. Výhledy a priority

89. V průběhu jednání dnů tohoto shromáždění jsme učinili duchovní zkušenost, která nám dala poprvé zakusit, že je možné se setkat, naslouchat si a vést dialog na základě našich odlišností a za překážkami, zdmi a bariérami, které si neseme z vlastních dějin. Potřebujeme milovat rozmanitost v naší církvi a podporovat se ve vzájemné úctě, silní vírou v Pána a v moc jeho Ducha.

90. Proto toužíme nadále kráčet synodálním způsobem: Spíše než jednu z možných metodologií práce považujeme synodalitu za životní styl naší církve, rozlišování v našich společenstvích a také při rozlišování znamení času. Konkrétně chceme, aby toto kontinentální shromáždění nezůstalo izolovanou zkušeností, ale aby se z něj stalo pravidelné setkávání založené na všeobecném přijetí synodální metody, která prostupuje všemi strukturami a postupy života církve na všech úrovních. Tak bude možné se zabývat otázkami, v nichž naše úsilí musí dozrát a zesílit: doprovázení zraněných, umožnění vyšší účasti mládeže a žen, otevřenost učení se od lidí na okraji společnosti atd.

91. Synodální styl také umožňuje, abychom řešili různá napětí z misijní perspektivy, aniž bychom zůstali paralyzováni strachem, ale naopak abychom z nich čerpali sílu k další cestě. V průběhu naší práce se objevila zejména dvě napětí. Prvním je snaha o jednotu v rozmanitosti, bez toho abychom byli pohlceni uniformitou. Tím druhým je otevřenost k přijetí, jako svědectví bezpodmínečné lásky Otce ke

svým dětem, spojená s odvahou k hlásání pravdy evangelia v její ce-
listvosti: vždyť Bůh slibuje, že „milosrdenství a věrnost se setkají“ (Žl
85,11).

92. Uvědomujeme si, že to vše je možné proto, že jsme tuto zkušenost
zažili v průběhu tohoto shromáždění, ale ještě mnohem více proto,
že o tom svědčí život církví, z nichž pocházíme. V této souvislosti
máme na mysli zejména ekumenický a mezináboženský dialog, který
tak silně zazníval v průběhu naší práce. Ale především věříme, že to
vše je možné jako projev milosti: budovat stále více synodální církev
je cestou, jak vyjádřit rovnost důstojnosti všech členů církve, která
je založena na křtu, jímž se stáváme Božími dětmi a částmi Kristova
těla, jako osoby spoluzodpovědné za společné dílo evangelizace, které
Pán svěřuje své církvi.

Věříme, že pokračování synody 2021–2024 nás může podporovat
a doprovázet, zejména pokud na úrovni synodálního shromáždění do-
jde k projednání některých priorit:

- Prohloubení praxe, teologie a interpretace synodality. Je nutné,
abychom objevili to, co je starobylého původu a přináleží k vlast-
ní povaze církve, a přesto je stále nové. Toto je naším úkolem. Dě-
láme první kroky na cestě, která se otevírá tím, jak po ní kráčíme.
- Zabývat se významem cele služebné církve jako rámcem další re-
flexe o charismatech a službách (svěcených i nesvěcených osob)
a o vztazích mezi nimi.
- Zkoumat způsoby synodální podoby autority, tedy služby dopro-
vázení církevních společenství a ochrany jednoty.
- Vyjasnit kritéria rozlišování v synodálním procesu a také to, jaká
rozhodnutí přísluší dané rovině života církve, od místní církve po
všeobecnou.
- Přijmout konkrétní a odvážná rozhodnutí o úloze žen v církvi
a o jejich intenzivnějším zapojení na všech rovinách života církve,
včetně jejich účasti v rozhodovacích procesech (tvorba a přijímání
rozhodnutí).

- Zvážit napětí ohledně liturgie tak, aby se v synodálních duchu eucharistie stala pramenem společenství.
- Formovat k synodalitě celý Boží lid, zejména s ohledem na rozlišování znamení doby a s ohledem na naplnění společného poslání církve.
- Obnovit živý smysl pro misii tím, že bude překonána propast mezi vírou a kulturou tak, aby bylo možné přinášet evangelium způsobem srozumitelným a blízkým lidem. Proto je třeba nacházet jazyk účinně spojující tradici a obnovu. Především je však třeba putovat společně s lidmi, a nejen o nich anebo k nim hovořit. Duch nás vybízí, abychom v Evropě naslouchali volání chudých a volání země, zejména zoufalému volání obětí války, které vyžadují spravedlivý mír.

Milovat církev, bohatství její rozmanitosti, není žádným samoúčelným sentimentalismem. Církev je krásná, protože takovou ji touží mít Pán, aby naplnila poslání, které jí svěřil: hlásat evangelium a zvat všechny ženy a všechny muže ke vstupu do společenství, účasti a poslání, které jsou důvodem existence církve, oživované stálou přítomností Ducha. Milovat naši evropskou církev proto znamená obnovit naše úsilí v nesení tohoto závazku také na našem kontinentu, v prostředí, které je poznamenáno tolika nám známými odlišnostmi.

Pokračování našeho synodálního putování svěřujeme svatým patronům a mučedníkům Evropy!

Adsumus Sancte Spiritu!

ZÁVĚREČNÉ VYJÁDRĚNÍ BISKUPŮ

Děkujeme Pánu za zkušenost synodality, kdy jsme poprvé na kontinentální úrovni viděli vedle sebe biskupy, kněze, zasvěcené osoby a laiky. Máme radost, protože jsme během těchto dnů v Praze zjistili, že společně prožité chvíle modlitby a práce během shromáždění byly hlubokým duchovním a skutečně synodálním zážitkem. Vzájemné naslouchání, plodný dialog, vyprávění o tom, jak naše církevní společenství prožívala první fázi synodálního procesu a připravovala se na toto kontinentální setkání, jsou jasným znamením naší jedinečné sounáležitosti s Kristem.

Národní zprávy, práce ve skupinách a řada vystoupení, která jsme si vyslechli, se spojily v závěrečném dokumentu, který byl předložen shromáždění a který bude příspěvkem církvi v Evropě k přípravě *Instrumentum laboris* pro synodu. Děkujeme všem, kteří se s námi podělili o své zkušenosti s upřímností a respektem k různým citlivým tématům; děkujeme také redakčnímu výboru za skvělou práci, kterou odvedl při přípravě dokumentu.

Jako plod této synodální zkušenosti se my, biskupové, zavazujeme nadále prožívat a podporovat synodální proces ve strukturách a životě našich diecézí. Tato zkušenost péče o celou církev v Evropě nás povzbudila v našem odhodlání věrně žít naše univerzální poslání. Zasadíme se v podpoře instrukcí Svatého otce, Petrova nástupce, pro synodální církev, která je živená zkušeností společenství, spoluúčasti a poslání v Kristu.

Chceme kráčet společně, svatý Boží lid, laici a pastýři, poutníci, ulicemi Evropy, abychom hlásali radost z evangelia, která pramení ze setkání s Kristem, a chceme toto činit společně s mnoha bratry a sestrami z jiných křesťanských denominací. Chceme usilovat o rozšíření prostoru našich stanů, aby se naše církevní společenství stala místem, kde se každý cítí být přijat.

Praha 11. února 2023

Památka Panny Marie Lurdské

2.

**SYNODÁLNÍ CÍRKEV
V MISIJNÍM POSLÁNÍ:**

SOUHRNNÁ ZPRÁVA

28. ŘÍJNA 2023

**XVI. Řádné generální shromáždění biskupské synody
První zasedání (4.–29. října 2023)**

OBSAH

Úvod.....	164
Část I. – Tvář synodální církve.....	167
1. Synodalita: zkušenost a porozumění	167
2. Shromáždění a poslání Trojicí.....	171
3. Vstup do společenství víry: křesťanská iniciace.....	174
4. Lidé žijící v chudobě, protagonisté cesty církve	177
5. Církev „z každého kmene, jazyka, lidu i národa“.....	180
6. Tradice východních církví a církve latinské	184
7. Na cestě k jednotě křesťanů	185
Část II. – Všichni učedníci, všichni misionáři.....	188
8. Církev je poslání.....	188
9. Ženy v životě a poslání církve.....	191
10. Zasvěcený život a laická sdružení a hnutí: charismatické znamení.....	195
11. Jáhni a kněží v synodální církvi	197
12. Biskup v církevním společenství	199
13. Římský biskup v kolegiu biskupů	202
Část III. – Vytvářet vazby, budovat společenství.....	204
14. Synodální přístup k formaci.....	204
15. Rozlišování v církvi a otevřené otázky.....	207
16. K církvi, která naslouchá a doprovází.....	210
17. Misionáři v digitálním prostředí	213
18. Struktury spoluúčasti	215
19. Sdružení církví v rámci společenství celé církve	217
20. Biskupská synoda a církevní shromáždění	219
Jak v cestě pokračovat.....	221

ÚVOD

Milé sestry, milí bratři,

„neboť my všichni jsme byli pokřtěni jedním Duchem v jedno tělo“ (1 Kor 12,13). Právě takovou zkušenost, prostoupenou radostí a vděčností, jsme prožili při tomto prvním zasedání synodálního shromáždění, které se uskutečnilo od 4. do 29. října 2023 na téma „Za synodální církve: společenství, spoluúčast, poslání“. Přes velikou rozmanitost co do původu, jazyka i kultury jsme skrze společnou milost křtu mohli tyto dny prožít společně, sjednoceni srdcem i duchem. Snažili jsme se jako sbor zpívat mnoha hlasy a jednou duší. Duch Svätý nám dal zakusit harmonii, kterou dokáže stvořit pouze on: je to dar a svědectví v rozervaném a rozděleném světě.

Naše shromáždění se konalo v době, kdy ve světě zuří staré i nové války s absurdním dramatem nesčetných obětí. Znělo mezi námi volání chudých, těch, kdo jsou nuceni migrovat, i těch, kdo trpí násilím a ničivými důsledky klimatických změn. Jejich nárek jsme slyšeli nejen z médií, ale ozýval se i hlasy mnoha těch, kdo jsou přímými účastníky těchto tragických událostí společně s vlastní rodinou nebo se svým lidem. Všichni jsme po celou dobu nosili toto volání v srdci, vkládali ho do modliteb a uvažovali nad tím, jak mohou naše církve podporovat cesty smíření, naděje, spravedlnosti a míru.

Naše shromáždění se konalo v Římě, okolo Petrova nástupce, který nás utvrdil ve víře a povzbudil k odvaze v misijním poslání. Bylo milostí zahájit tyto dny ekumenickou vigilií, při níž se představitelé a zástupci ostatních církví a křesťanských společenství společně s papežem modlili u Petrova hrobu. Ve svaté Boží církvi tiše kvasí jednoty: vidíme ji na vlastní oči a plní radosti vám o ní svědčíme. „Hle, jak je dobré a jak milé, když bratři bydlí pospolu“ (Žl 133,1).

Na pokyn Svätého otce se při shromáždění společně s biskupy a kolem nich sešli také další členové Božího lidu. Biskupové, sjednocení mezi sebou a s římským biskupem, ukázali církve jako společenství církví. Laici, zasvěcené osoby, jáhni a kněží tak byli spolu s biskupy svědky procesu, který si za cíl klade zapojit celou církev a všechny v církvi. Jejich přítomnost nám připomněla, že shromáždění není izolovanou událostí, ale je to nedílná součást a nezbytný

krok synodálního procesu. V rozmanitosti příspěvků a pluralitě postojů, které na shromáždění zazněly, se vyjevila zkušenost církve, která si osvojuje synodální styl a hledá nejvhodnější způsoby, jak to uskutečnit.

Od chvíle, kdy jsme se vydali na cestu vedoucí nás až k tomu- to zasedání, uplynuly už více než dva roky. Po zahájení synodálního procesu 9. října 2021 se všechny církve, byť různým tempem, zapojily do procesu naslouchání na diecézní, národní a kontinentální úrovni, jehož výsledky pak byly zaznamenány v příslušných dokumentech. Toto zasedání nyní zahájilo fázi, v níž plody zmíněných konzultací přijímá celá církev, aby v modlitbě a dialogu rozpoznala cesty, po kterých se máme vydat, jak to od nás Duch vyžaduje. Tato fáze potrvá do října roku 2024, kdy druhé zasedání shromáždění celé dílo dokončí a předloží je Svatému otcí.

Celá cesta, zakořeněná v Tradici církve, se odehrávala ve světle koncilního učení. Druhý vatikánský koncil byl vlastně jako semeno zaseté na poli světa a církve. Půdu, v níž vyklíčil a z níž vyrostl, přitom představoval každodenní život věřících, zkušenosti církví všech národů a kultur, četná svědectví svatosti a úvahy teologů. Synoda 2021–2024 v tom pokračuje: čerpá z tohoto semena energii a rozvíjí jeho potenciál. Synodální cesta je vlastně uskutečněním toho, co koncil učil o církvi jako o tajemství a Božím lidu povoláném ke svatosti. Docenjuje přínos všech pokřtěných, kteří nám každý podle svého povolání pomáhají lépe chápat a naplňovat evangelium. V tomto smyslu také představuje skutečný akt další recepce koncilu, prodlužuje jeho inspiraci a oživuje jeho prorockou sílu pro dnešní svět.

Po měsíci práce nás nyní Pán volá, abychom se vrátili do svých církví, předali vám všem plody své práce a pokračovali ve společné cestě. Zde v Římě nás nebylo mnoho, smyslem synodální cesty, kterou svolal Svatý otec, ovšem je zapojit všechny pokřtěné. Vroucně si přejeme, aby se tak stalo, a chceme se zavázat, že to umožníme. V této souhrnné zprávě jsme shromáždili hlavní prvky, které vplynuly z dialogu, modlitby a diskuze, jež tyto dny charakterizovaly. Tuto syntézu pak naše osobní sdílení obohatí o souzvuk prožité zkušenosti, který nemůže náležitě zprostředkovat žádný dokument. Budeme tak moci vydat svědectví o tom, jaké bohatství nám nabídly prožitky ticha i naslouchání, sdílení i modlitby. Budeme se dělit také

o to, že není snadné naslouchat různým myšlenkám, a přitom se ubránit pokušení oponovat vysloveným názorům i předložit svůj příspěvek druhým jako obohacení, a ne jako cosi absolutního nebo jistého. Pánova milost nás však vedla k tomu, abychom toho přes všechna svá omezení dosáhli, a v tom pro nás spočívala skutečná zkušenost synodality. Když jsme ji praktikovali, lépe jsme jí porozuměli a pochopili jsme její hodnotu.

Pochopili jsme totiž, že kráčet společně jako pokřtění lidé v rozmanitosti charismat, povolání a služeb je důležité nejen pro naše společenství, ale také pro svět. Evangelní solidarita je jako svítlna, která se nemá stavět pod nádobu, ale na podstavec, aby osvětlovala celý dům (srov. Mt 5,15). Svět dnes toto svědectví potřebuje více než kdy jindy. Jako Ježíšovi učedníci se nemůžeme vyhýbat zodpovědnosti, abychom zraněnému lidstvu ukazovali a předávali Boží lásku a něhu.

Práce tohoto zasedání probíhala v souladu s „itinerářem“ stanoveným v *Instrumentu laboris*, s jehož pomocí se shromáždění mohlo zamyslet nad charakteristickými znaky synodální církve a dynamikou společenství, poslání a spoluúčasti, které obsahuje. Diskuze o předložených otázkách potvrdila správnost jeho struktury. Mohli jsme diskutovat o podstatě otázek, identifikovat témata, která je třeba důkladně prostudovat, a předložit předběžný soubor návrhů. S ohledem na dosažený pokrok proto souhrnná zpráva neopakuje veškerý obsah *Instrumenta laboris*, ale předkládá spíše nové podněty k otázkám a tématům, které jsme považovali za prioritní. Nejedná se přitom v žádném případě o závěrečný dokument, ale o nástroj ve službě rozlišování, které má i nadále pokračovat.

Souhrnná zpráva se skládá ze tří částí. První nastiňuje „tvář synodální církve“ a ukazuje praxi a chápání synodality i její teologické základy. Představuje se zde především jako duchovní zkušenost vycházející z kontemplace Trojice a rozvíjená projevy jednoty a rozmanitosti v církvi. Druhá část s názvem „Všichni učedníci, všichni misionáři“ se věnuje všem, kdo se podílejí na životě a poslání církve, i jejich vzájemným vztahům. V této části se synodalita ukazuje především jako společná cesta Božího lidu a jako plodný dialog mezi charizmaty a službami napomáhajícími příchodu Království. Třetí část potom nese název „Vytvářet vazby, budovat společenství“. Zde se

synodalita představuje zejména jako soubor procesů a jako síť orgánů umožňujících výměnu mezi církvemi a dialog se světem.

Každá ze tří částí pak v jednotlivých kapitolách shrnuje shody, otázky k další úvaze a návrhy, které vzešly z dialogu. Shody stanovují konkrétní body, které dávají směr dalším úvahám: slouží podobně jako mapa, která nám pomáhá najít cestu. Otázky k další úvaze shrnují body, v nichž je třeba dále prohlubovat naše pastorační, teologické a kanonické porozumění: jako bychom se ocitli na křižovatce, kde je třeba se zastavit, abychom lépe pochopili, kterým směrem pokračovat. Návrhy oproti tomu ukazují některé cesty, kterými se lze vydat: některé se navrhují, jiné doporučují a ještě další s jistou silou a rozhodností požadují.

V nadcházejících měsících budou při rozvíjení našich úvah hrát důležitou úlohu biskupské konference a hierarchické struktury východních katolických církví, neboť slouží jako spojovací článek mezi místními církvemi a generálním sekretariátem synody. Vybízejí se, aby vyšly z již dosažených shod a zaměřily se na otázky a návrhy, které se považují za nejnaléhavější, a přitom napomohly k jejich prohloubení jak z pastoračního, tak z teologického hlediska, a také aby poukázaly na jejich kanonické důsledky.

Neseme v srdci touhu podpíranou nadějí, že se atmosféra vzájemného naslouchání a upřímného dialogu, kterou jsme během dnů společné práce v Římě zažili, bude dál šířit v našich společenstvích i po celém světě, a tak sloužit růstu dobrého semene Božího království.

ČÁST I. – TVÁŘ SYNODÁLNÍ CÍRKVE

1. Synodalita: zkušenost a porozumění

Shody

a) Přijali jsme pozvání uznat s novým porozuměním synodální rozměr církve. Synodální praxe je doložena v Novém zákoně i v rané církvi a v různých církvích a tradicích pak nabývá konkrétních historických podob. Druhý vatikánský koncil tuto praxi „aktualizoval“ a papež František církev znovu vybídl, aby ji obnovila. Synoda 2021–2024 je součástí této obnovy. Svatý Boží lid skrze ni objevil, že synodální

způsob, jak mlčet, modlit se, naslouchat a mluvit, způsob zakořeněný v Božím slově a v radostných, byť někdy také bolestných setkáních, vede k hlubšímu porozumění, že všichni jsme bratři a sestry v Kristu. Neocenitelným plodem tohoto procesu je zvýšené vědomí naší identity jako věřícího Božího lidu, kde každý je nositelem důstojnosti odvozené od křtu a každý je také povolán k diferencované spoluodpovědnosti za společné poslání hlásat evangelium.

b) Tento proces oživil naši zkušenost s církví jako Božím domovem a rodinou, s církví, která je blíže životu svého lidu, méně byrokratická a více vztahová, i touhu po takové církvi. S touto zkušeností a touhou jsou také svázány pojmy „synodální“ a „synodalita“, které nabízejí úvodní porozumění, jež je třeba více objasnit. Právě po takové církvi volali mladí lidé již v roce 2018 u příležitosti synody o mládeži.

c) Samotný způsob, jak shromáždění v Aule Pavla VI. probíhalo, včetně usazení lidí v malých skupinkách kolem kulatých stolů, lze přirovnat k biblickému obrazu svatební hostiny (srov. Zj 19,9) a byl chápán jako symbol synodálního způsobu bytí církve i obraz eucharistie, která je zdrojem a vrcholem synodality, kde ve středu stojí Boží slovo. V církvi, která žije synodálně, se různé kultury, jazyky, obřady, způsoby myšlení i skutečnosti mohou společně a plodně zapojit do upřímného hledání pod vedením Ducha.

d) V našem středu se ocitli sestry a bratři pocházející ze zemí, kde se lidé stávají obětmi války, mučednictví, pronásledování i hladomoru. Osud jejich lidu, který se mnohdy nemohl do synodálního procesu zapojit, však prostoupil našimi rozhovory i modlitbami, prohloubil naše vědomí společenství s nimi i odhodlání být tvůrci pokoje.

e) Shromáždění často hovořilo o naději, uzdravení, smíření a obnovení důvěry, které patří k mnoha darům, jež Duch Svatý na církev během tohoto synodálního procesu vylil. Otevřený postoj odhodlání naslouchat všem, včetně lidí, kteří v církvi zažili zneužití a utrpěli zranění, a také je doprovázet napomohl zviditelnit mnohé, kdo se dlouho cítili být neviditelní. Ke smíření a spravedlnosti vede stále ještě dlouhá cesta. Zahrnuje také řešení strukturálních podmínek, které zneužívání umožnily, a vyžaduje i konkrétní gesta pokání.

f) Víme, že pro mnohé členy Božího lidu je „synodalita“ neznámým pojmem a v někom vyvolává zmatek a neklid. Mezi obavy, které zazněly, patří například ta, že se změní církevní nauka, což povede k odklonu od apoštolské víry našich předchůdců, a tak nebudeme schopni reagovat na potřeby těch, kteří dnes hladoví a žízňají po Bohu. Jsme si však jisti, že synodalita je výrazem dynamické a živé Tradice.

g) Papež František – aniž by přitom přehlížel význam zastupitelské demokracie – reaguje na obavy některých osob, že by se synoda mohla stát orgánem většinového rozhodování zbaveným církevní a duchovní povahy, což by ohrozilo hierarchickou povahu církve. Je zřejmé, že někteří lidé se bojí, aby nebyli nuceni ke změně, a jiní zase toho, že se nezmění vůbec nic nebo že se najde jen málo odvahy k tomu, aby se postupovalo tempem živé Tradice. Za zmatkem a odporem se také někdy může skrývat strach ze ztráty moci a z ní plynoucích privilegií. Ve všech kulturních kontextech ovšem pojmy „synodální“ a „synodalita“ označují takový způsob, jak být církví, který v sobě spojuje společenství, misijní poslání a spoluúčast. Příkladem budiž Církevní konference Amazonie (CEAMA), která je plodem synodálního misijního procesu v regionu.

h) V nejširším smyslu lze synodalitu chápat tak, že křesťané spolu s veškerým lidstvem kráčejí ve společenství s Kristem vstříc Království. Její orientace tedy směřuje k misijnímu poslání a její praxe zahrnuje shromáždění na všech úrovních církevního života, vzájemné naslouchání, dialog, společné rozlišování a vytváření konsensu, a to vše jako projev přítomnosti Krista v Duchu Svatém, přičemž každý přijímá rozhodnutí v souladu se svou odpovědností.

i) Zkušenostmi a setkáními jsme v tomto vědomí společně rostli. Shrneme-li to, shromáždění od prvních dnů formovala dvě přesvědčení: prvním je to, že zkušenost, kterou jsme v těchto letech sdíleli, je skutečně křesťanská a je třeba ji přijmout v celé její bohatosti a hloubce, a druhým pak to, že pojmy „synodální“ a „synodalita“ vyžadují přesnější vyjasnění svých významových rovin v různých kulturách. Vytvořila se nicméně podstatná shoda v tom, že – po nezbytném vyjasnění – představuje právě synodalita budoucnost církve.

Otázky k další úvaze

j) Na základě již provedené reflexe je třeba objasnit význam synodalitity na různých úrovních v pastoračním, teologickém i kanonickém smyslu. Tak se zabrání riziku, že tento pojem bude znít příliš vágně či obecně anebo se bude jevit jako nějaký módní výstřelek. Umožňuje nám to na základě dalšího teologického prohloubení a objasnění lépe pochopit, jak kráčet společně. Stejně tak je třeba vyjasnit vztah mezi synodalitou a společenstvím a mezi synodalitou a kolegiálnítou.

k) Vystala touha lépe pochopit a docenit rozdíly v praxi a chápání synodalitity mezi tradicí křesťanského Východu a latinskou tradicí, a to i v tomto probíhajícím synodálním procesu, a podporovat vzájemná setkávání.

l) Zejména by se mělo v hlubší reflexi uvažovat o mnoha projevech synodálního života v kulturních kontextech, kde jsou lidé zvyklí kráčet společně jako společenství. Synodální praxe tak hraje důležitou úlohu v prorocké odpovědi církve na individualismus, který způsobuje, že se lidé obracejí sami k sobě, na populismus, který rozděluje, a na globalizaci, která homogenizuje a zplošťuje. I když tyto problémy přímo neřeší, poskytuje alternativní způsob bytí a jednání pro naši dobu a integruje v sobě rozmanitost perspektiv jako nadějná alternativa, kterou je třeba dále zkoumat a osvětlovat.

Návrhy

m) Bohatost a hloubka zkušeností ze synodálního procesu naznačují, že je především důležité rozšířit spoluúčast různých osob a překonat překážky, které se v tomto směru dosud objevily, jako jsou pocity nedůvěry nebo strachu, které v sobě někteří chovají.

n) Je třeba najít způsoby, jak v průběhu příštího roku do synodálního procesu aktivněji zapojit duchovní (jáhny, kněze, biskupy). Synodální církev se bez jejich hlasu, zkušenosti a přínosu neobejde. Musíme lépe porozumět důvodům, proč někteří k synodálnímu procesu pociťují odpor.

o) Je třeba, aby se synodální kultura stala více mezigenerační a aby mladí lidé dostali prostor svobodně mluvit sami za sebe ve svých

rodinách i se svými vrstevníky a pastýři, a to také prostřednictvím digitálních kanálů.

p) Shromáždění navrhuje podpořit před druhým zasedáním synodálního shromáždění teologické prohloubení terminologického a pojmového chápání pojmu a praxe synodality a čerpat přitom z bohatého dědictví teologického bádání od Druhého vatikánského koncilu a zejména dokumentů Mezinárodní teologické komise „Synodalita v životě a poslání církve“ (2018) a „Sensus fidei v životě církve“ (2014).

q) Podobné objasnění si vyžadují kanonické důsledky synodality. I zde navrhuje, aby byla před druhým zasedáním synodálního shromáždění ustavena zvláštní mezikontinentální komise teologických a kanonických odborníků.

r) Konečně je v této době třeba provést širší revizi *Kodexu kanonického práva a Kodexu kánonů východních církví*. Doporučuje se proto provést předběžnou studii.

2. Shromáždění a poslání Trojicí

Shody

a) Podle učení druhého vatikánského koncilu je církev „lid sjednocený působením jednoty Otce i Syna i Ducha Svätého“ (LG 4). Otec nás posláním Syna a darem Ducha zapojuje do dynamismu společenství a misijního poslání, které nás posouvá od „já“ k „my“ a staví nás do služby světu. Synodalita tak do duchovních postojů a církevních procesů převádí trojiční dynamismus, s nímž Bůh vychází vstříc lidstvu. K tomu je ovšem nutné, aby se všichni pokřtění zavázali vykonávat na základě vzájemnosti své vlastní povolání, uskutečňovat vlastní charismata a věnovat se vlastní službě. Jen tak se církev může skutečně stát „rozhovorem“ (srov. *Ecclesiam suam* 67) v sobě samé i se světem a kráčet po boku každého člověka podle Ježíšova způsobu.

b) Synodální cesta církve od počátku cílí na Království, které se plně uskuteční, až bude Bůh všechno ve všem. Svědectví o církevním bratrství a misijní oddanosti sloužit nejmenším se nikdy nevyrovnejí Tajemství, jehož jsou jen znamením a nástrojem. Církev neuvažuje nad svým synodálním uspořádáním proto, aby se postavila do středu

hlásání, ale proto, aby i ve své konstitutivní neúplnosti co nejlépe naplnila svou službu v zájmu příchodu Království.

c) Obnova křesťanského společenství je možná jedině tehdy, když uznáme primát milosti. Chybí-li duchovní hloubka, synodalita zůstává jen kosmetickou záležitostí. Nejsme ovšem povoláni pouze přenášet do komunitních procesů duchovní zkušenost získanou jinde, ale máme hlouběji zakoušet, že bratrské vztahy jsou místem a formou skutečného setkání s Bohem. V tomto smyslu pak synodální perspektiva, která čerpá z bohatého duchovního dědictví Tradice, přispívá k obnově jejich forem: modlitby otevřené spoluúčasti, společně prožívaného rozlišování a misijní energie, která se rodí ze sdílení a vyzařuje jako služba.

d) Nástrojem, který i přes svá omezení umožňuje skutečně naslouchat, aby bylo možné rozpoznat, co Duch říká církvím, je rozhovor v Duchu. Jeho praktikování vede k radosti, úctě a vděčnosti a účastníci ho prožívají jako cestu obnovy, která proměňuje jednotlivce, skupiny i církve. Slovo „rozhovor“ přitom označuje více než pouhý dialog: harmonicky prolíná myšlenky a pocity a vytváří sdílený životní prostor. Proto můžeme říci, že v rozhovoru dochází k obrácení. Jedná se o antropologickou skutečnost, kterou nacházíme u různých národů a kultur, shromažďujících se v solidaritě, aby řešily záležitosti životně důležité pro společenství a rozhodovaly v nich. Tuto lidskou zkušenost pak k naplnění vede milost. Vést rozhovor „v Duchu“ tedy znamená prožívat zkušenost sdílení ve světle víry a v hledání Boží vůle uprostřed skutečně evangelní atmosféry, kde svému nezaměnitelnému hlasu dává zaznít Duch Svatý.

e) Protože synodalita směřuje k misijnímu poslání, mají křesťanská společenství navazovat bratrství s těmi, kdo se hlásí k jiným náboženstvím, přesvědčením a kulturám, a vyhnout se tak na jedné straně nebezpečí sebereferece a sebezachování a na straně druhé nebezpečí ztráty vlastní identity. Hlásání evangelia, službu těm, kdo zažívají chudobu, péči o náš společný domov i teologické bádání tedy musí charakterizovat logika dialogu, která se projevuje vzájemným učením a společným putováním.

Otázky k další úvaze

f) Aby bylo možné skutečně naslouchat Otcově vůli, zdá se nutné prohloubit kritéria církevního rozlišování z teologického hlediska tak, aby se odkaz na svobodu a novost Ducha vhodně sladil se skutečností, že Ježíš Kristus přichází „jednou provždy“ (Žid 10,10). To znamená především upřesnit vztah mezi nasloucháním Božímu slovu dosvědčenému v Písmu, přijetím Tradice a Magisteria církve a prorockým čtením znamení času.

g) Za tímto účelem je nezbytné podporovat antropologické a duchovní vize, které jsou schopny intelektuální a emocionální rozměry zkušenosti víry integrovat, a nikoli pouze stavět vedle sebe, a tak překonávat veškerý redukcionismus a dualismus mezi rozumem a citem.

h) Je důležité objasnit, jak může rozhovor v Duchu integrovat přínos teologického myšlení i humanitních a společenských věd také ve světle jiných používaných modelů církevního rozlišování, jako je přístup „vidět, posoudit, jednat“ nebo kroky „rozpoznat, interpretovat, vybrat“.

i) Je třeba rozvíjet přínos, který praxi rozlišování mohou nabídnout *lectio divina* a různé duchovní tradice, starobylé i novodobé. Je totiž vhodné docenit pluralitu forem a stylů, metod a kritérií, které Duch Svätý předkládal v průběhu staletí a které tvoří součást duchovního dědictví církve.

Návrhy

j) Navrhuje se experimentovat s rozhovorem v Duchu a dalšími formami rozlišování v životě církve a přizpůsobovat je vhodným způsobem, a tak docenit různé duchovní tradice odpovídající potřebám a kultuře jejich prostředí. Vhodné formy doprovázení pak mohou tuto praxi usnadnit, pomoci pochopit její logiku a překonat případný odpor.

k) Každá místní církev se vybízí, aby si zajistila náležitě vyškolené lidi odpovědné za vytváření a doprovázení procesů církevního rozlišování.

l) Je důležité, aby se praxe rozlišování zavedla také v pastorační oblasti, a to způsobem vhodným pro daný kontext, aby se tak osvětlovala

realita života církve. To umožní snadněji rozpoznat charismata přítomná ve společenství, svěřovat služby moudře a namísto pouhého plánování aktivit navrhnout pastorační cesty ve světle Ducha.

3. Vstup do společenství víry: křesťanská iniciace

Shody

a) Křesťanská iniciace je cesta, kterou nás Pán skrze službu církve uvádí do velikonoční víry a vtahuje nás do trojičního a církevního společenství. Tato cesta nabývá různých podob v závislosti na věku, v němž se koná, i na různých důzazech charakteristických pro východní a západní tradice. Naslouchání slovu a obrácení života, liturgické slavení a začlenění do společenství i jeho misijního poslání se však vždy prolínají. Právě proto je katechumenátní cesta s postupností svých etap a kroků paradigmatem pro každou zkušenost společného putování v církvi.

b) Iniciace přivádí do kontaktu s velikým množstvím povolání a služeb v církvi. Všechny vyjadřují mateřskou tvář církve, způsob bytí, kterým své děti učí kráčet tak, že jde s nimi. Naslouchá jim, a když odpovídá na jejich pochybnosti a otázky, sama se obohacuje novostí, kterou každý člověk přináší díky své historii, jazyku a kultuře. Skrze tuto pastorační činnost se tak křesťanské společenství poprvé setkává se synodalitou, často aniž by si to plně uvědomovalo.

c) Před jakýmkoli rozlišováním charisimat a služeb platí, že „jsme byli pokřtěni jedním Duchem v jedno tělo“ (1 Kor 12,13). Proto mezi všemi pokřtěnými existuje skutečná rovnost v důstojnosti i společná odpovědnost za misijní poslání podle povolání každého z nich. Z pomazání Ducha, který „poučuje o všem“ (1 Jan 2,27), vlastní všichni věřící instinkt pro pravdu evangelia, *sensus fidei*. Ten spočívá v jisté spřízněnosti s božskými skutečnostmi a ve schopnosti intuitivně chápat to, co odpovídá pravdě víry. Synodální procesy tento dar posilují a umožňují stvrdit existenci konsensu věřících (*consensus fidelium*), který poskytuje jisté kritérium, jak určit, zda to či ono učení nebo praxe náleží k apoštolské víře.

d) Milost Letnic v církvi přetrvává skrze svátost biřmování. Obohacuje věřící hojností darů Ducha a vybízí je, aby rozvíjeli své specifické

povolání, vyplývající ze společné křestní důstojnosti, ve službě misijnímu poslání. Význam biřmování je třeba více zdůrazňovat a tuto svátost je třeba uvést do souvislosti s rozmanitostí charismat a služeb, které utvářejí synodální tvář církve.

e) Prvním a základním způsobem, jak se svatý Boží lid shromažďuje a setkává, je slavení eucharistie, zejména v neděli. Kde to není možné, shromažďuje se společenství, byť touží po eucharistii, ke slavení liturgie slova. V eucharistii slavíme tajemství milosti, kterou jsme sami nevytvořili a která se nám dává. Když nás Pán povolává k účasti na svém Těle a Krvi, vytváří z nás jedno tělo navzájem mezi námi i se sebou samým. Počínaje od sv. Pavla, který užívá pojmu *koinónia* (srov. 1 Kor 10,16-17), si křesťanská tradice cení slova *communio*, které označuje zároveň plnou účast na eucharistii („přijímání“) i povahu vztahů mezi věřícími a mezi církvemi („společenství“). Tento termín nás tak otevírá kontemplaci Božího života, neproniknutelným hlubinám trojičního tajemství, a zároveň odkazuje na „každodennost“ našich vztahů: v nejprostších gestech, jimiž se jeden druhému otevíráme, skutečně vane dech Ducha. Proto společenství, které z eucharistie vyvěrá a v němž se eucharistie slaví, cesty synodality formuje a usměrňuje.

f) Díky eucharistii se učíme formulovat jednotu a rozmanitost: jednotu církve a rozmanitost křesťanských společenství, jednotu svátostného tajemství a rozmanitost liturgických tradic, jednotu slavení a rozmanitost povolání, charismat a služeb. Nic neukazuje více než eucharistie, že harmonie vytvořená Duchem neznamena uniformitu a že každý dar v církvi je určen ke společnému budování.

Otázky k další úvaze

g) Svátost křtu nelze chápat izolovaně nebo mimo logiku křesťanské iniciace, ani ji nelze vidět individualisticky. Proto je třeba dále zkoumat přínos, který může jednotnější vize křesťanské iniciace znamenat pro chápání synodality.

h) Zralé uplatňování *sensu fidei* vyžaduje nejen přijetí křtu, ale také život v opravdovém učednictví, které křestní milost rozvíjí. Umožňuje odlišit působení Ducha od toho, co je jen převažující formou myšlení, plodem kulturní podmíněnosti nebo v každém případě podnětem

neslučitelným s evangeliem. Porozumění, jak uplatňovat *sensus fidei*, je třeba prohloubit vhodnou teologickou reflexí.

i) Úvaha o synodalitě může nabídnout nový vhled do chápání svátosti biřmování, kterým milost Ducha v harmonii Letnic projevuje rozmanitost darů a charismat. Ve světle různých zkušeností církve je třeba zvážit způsoby, jak přípravu a slavení této svátosti učinit plodnější, aby se ve všech věřících probudilo povolání budovat společenství, zapojit se do misí ve světě a vydávat svědectví víry.

j) Z pastoračně teologického hlediska je důležité pokračovat ve výzkumu toho, jak může logika katechumenátu nabídnout inspiraci pro další pastorační cesty, jako je příprava na manželství, doprovázení při volbě profesních a společenských závazků nebo formace pro duchovní službu, na níž by se mělo podílet celé církevní společenství.

Návrhy

k) Jestliže synodalitu utváří eucharistie, pak prvním krokem, který bychom měli učinit, je slavit mši svatou způsobem, který tomuto daru odpovídá, s upřímným smyslem pro bratrství. Autenticky slavená liturgie je první a základní školou učednictví. Její krása a jednoduchost by nás měly formovat dříve než jakýkoli jiný organizovaný formační program.

l) Druhý krok zahrnuje široce zmiňovanou potřebu zpřístupnit liturgický jazyk věřícím a více ho postavit na rozmanitosti kultur. Aniž by se zpochybňovala kontinuita s tradicí i potřeba lepší liturgické formace, je zde zapotřebí hlubší reflexe. Biskupským konferencím by se v tomto ohledu měla svěřit širší odpovědnost, jak uvádí motu proprio *Magnum principium*.

m) Třetí krok spočívá v pastoračním závazku rozšířit formy společné modlitby a neomezovat se jen na slavení mše svaté. Veliký význam pro podporu zapojení všech věřících mají alternativní formy liturgické modlitby a stejně tak praktiky lidové zbožnosti, v nichž se odráží rozmanitost místních kultur. Uvádějí věřící do křesťanského tajemství a přibližují setkání s Pánem i ty, kteří jsou s církví méně obeznámeni. Mezi formami lidové zbožnosti pak svou schopností udržovat a živit víru mnoha lidí vyniká mariánská úcta.

4. Lidé žijící v chudobě, protagonisté cesty církve

Shody

a) Chudí lidé prosí církve o lásku a mají přitom na mysli úctu, přijetí a uznání. Bez toho je každé poskytování jídla, peněz nebo sociálních služeb jen formou podpory, která je bezpochyby důležitá, ale plně nezohledňuje lidskou důstojnost. Uznání a úcta jsou účinné prostředky aktivace osobních schopností, které člověku umožňují, aby si prostředky svého růstu určoval sám, a nebyl předmětem pomáhajících snah druhých.

b) Preferenční volba ve prospěch chudých je implicitně obsažena v christologické víře: Ježíš, chudý a pokorný, se přátelil s lidmi v chudobě, stoloval s nimi a odsuzoval příčiny chudoby. Pro církve je preferenční volba ve prospěch chudých a lidí na okraji spíše kategorií teologickou než kulturní, sociologickou, politickou nebo filozofickou. Pro sv. Jana Pavla II. nabízí Bůh své milosrdenství především jim. Tato Boží preference má pak důsledky pro život všech křesťanů, kteří jsou povoláni žít „to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš“ (Flp 2,5).

c) Chudoba není jen jednoho druhu. Mezi mnoha tvářemi chudých se najdou také ti, kterým scházejí i věci potřebné k důstojnému životu. Jsou mezi nimi migranti a uprchlíci, domorodé národy, původní obyvatelé a lidé afrického původu, lidé trpící násilím a zneužíváním, zejména ženy, lidé bojující se závislostmi, menšiny, kterým je systematicky upíráno hlas, opuštění staří lidé, oběti rasismu, vykořisťování a obchodu s lidmi, zejména nezletilí, vykořisťování pracovníci, ekonomicky vyloučení a další lidé žijící na okraji. K nejzranitelnějším ze zranitelných, za něž je třeba se neustále zasazovat, patří děti v mateřském lůně a jejich matky. Shromáždění slyší náрек „nových chudých“, které působí války a terorismus sužující mnoho zemí na několika kontinentech, a odsuzuje zkorumpované politické a ekonomické systémy, které tyto sváry způsobují.

d) Vedle materiální chudoby mnozí zažívají také chudobu duchovní, kterou se rozumí chybějící smysl života. Přílišné zabývání se sebou samým může způsobit, že v druhých vidíme hrozbu, takže se dále uzavíráme do sebe a projevujeme jistý druh individualismu. Když se ale duchovní a hmotná chudoba setkají, mohou nalézt odpovědi na své

potřeby. Je to cesta společného putování, která konkretizuje perspektivu synodální církve a odhaluje nám nejplnější smysl evangelního blahoslavenství: „Blahoslavení chudí v duchu“ (Mt 5,3).

e) Postavit se na stranu chudých vyžaduje zapojit se s nimi do péče o náš společný domov: volání země i volání těch, kdo žijí v chudobě, je totéž. Chybí-li odpověď na toto volání, činí to z ekologické krize, a zejména z klimatické změny, hrozbu pro přežití lidstva, jak to zdůrazňuje i apoštolská exhortace *Laudate Deum*, kterou papež František vydal u příležitosti zahájení práce synodálního shromáždění. Církve v zemích, které jsou nejvíce vystaveny důsledkům klimatických změn, si velmi dobře uvědomují naléhavou potřebu změnit směr, a právě toto je jejich příspěvek k cestě ostatních místních církví v různých částech planety.

f) Závazek církve se musí zaměřit na příčiny chudoby a vyloučení. To zahrnuje i opatření na ochranu práv těch, kdo jsou vyloučení, k čemuž může být zapotřebí veřejně odsoudit nespravedlnosti páchané ať už společenskými strukturami nebo jednotlivci, korporacemi a vládami. Pro vyslyšení hlasu chudých je zásadní naslouchat jejich požadavkům a názorům a využívat jejich vlastních slov.

g) Křesťané mají povinnost aktivně se podílet na budování společného dobra a obraně důstojnosti života, a přitom se inspirovat sociální naukou církve a různými způsoby spolupracovat angažovaností v organizacích občanské společnosti, odborech, lidových hnutích, občanských sdruženích, v oblasti politiky atd. Církev je za ně hluboce vděčná. Její povinností je podporovat ty, kdo v těchto oblastech skutečně pracují v duchu lásky a služby. Jejich činnost je součástí poslání církve hlásat evangelium a spolupracovat na příchodu Božího království.

h) Křesťanské společenství se setkává s tváří a tělem Krista, který, ač bohatý, stal se pro nás chudým, abychom jeho chudobou my zbohatli (srov. 2 Kor 8,9). Je povoláno nejen být jim nablízku, ale také se od nich učit. Jestliže stát se synodální znamená kráčet společně s tím, který je Cesta, musí synodální církev postavit ty, kdo zakoušejí chudobu, do středu veškerého svého života: vždyť skrze jejich utrpení získávají přímé poznání trpícího Krista (srov. *Evangelii gaudium*

198). Podobnost jejich života s životem Páně činí z chudých lidí zvěstovatele spásy přijaté jako dar a svědky radosti evangelia.

Otázky k další úvaze

i) V některých částech světa je církev chudá, s chudými a pro chudé. Neustále tu přitom existuje riziko, kterému je třeba se důsledně vyhýbat: totiž že se na ty, kdo žijí v chudobě, bude pohlížet v pojmech „oni“ a „my“, jako na „objekty“ církevní charitativní služby. Postavit do středu pozornosti ty, kdo zažívají chudobu, a učit se od nich musí církev stále častěji.

j) Prorocké odsuzování nespravedlnosti na jedné straně a na straně druhé pak snaha přesvědčit politiky, aby jednali ve prospěch společného dobra, k čemuž je zapotřebí využít diplomacii, musí být udržovány v dynamickém napětí, aby se nevytratilo jasné zaměření a plodnost. Zejména je třeba dbát na to, aby skutečnost, že církevní struktury využívají veřejné nebo soukromé prostředky, neomezovala jejich svobodu hájit požadavky evangelia.

k) Jasným znamením církve, která podporuje integraci a spoluúčast těch nejzranitelnějších v církvi i ve společnosti, je poskytování služeb v oblasti vzdělávání, zdravotnictví a sociální péče, aniž by z nich byl kdokoli vyloučen. Organizace působící v této oblasti se vybízejí, aby samy sebe považovaly za projev křesťanského společenství a aby se charitativní působení nestalo neosobní. Zároveň se vyzývají k vytváření sítí a koordinaci s ostatními.

l) Církev musí poctivě zkoumat, jak naplňuje požadavky spravedlnosti mezi těmi, kdo pracují v jejich přidružených institucích, aby tak dosvědčila svou integritu.

m) V synodální církvi se solidarita projevuje také výměnou darů a sdílením zdrojů mezi místními církvemi z různých regionů. Tyto vztahy podporují jednotu církve, když vytvářejí vazby mezi dotýčnými křesťanskými společenstvími. Je třeba se zaměřit na podmínky nezbytné k tomu, aby kněží, kteří přicházejí na pomoc církvim, jež potřebují duchovní, nepředstavovali pouze funkční řešení, ale byli zdrojem růstu jak pro církev, která je vysílá, tak pro tu, která je přijímá. Podobně je třeba zajistit, aby se ekonomická pomoc nezvrhla v pouhé

poskytování sociálních dávek, ale aby také podporovala skutečnou evangelní solidaritu a byla spravována transparentně a spolehlivě.

Návrhy

n) Sociální nauka církve je zdroj, o kterém se ví příliš málo, a je třeba jí věnovat pozornost. Místní církve se vyzývají nejen k tomu, aby její obsah lépe poznaly, ale také aby podporovaly její přijetí prostřednictvím praxe, která její inspiraci uvádí do života.

o) Zkušenost setkání, sdílení společného života a služby s těmi, kdo žijí v chudobě a na okraji společnosti, se má stát nedílnou součástí všech formačních cest, které křesťanská společenství nabízejí: je to požadavek víry, nikoli něco navíc a volitelného. Platí to zejména pro kandidáty duchovní služby a zasvěceného života.

p) V rámci přehodnocení jáhenské služby by církev měla podporovat silnější orientaci na službu chudým.

q) Církevní nauka, liturgie a praxe musejí výslovněji a důkladněji zahrnovat biblické a teologické základy integrální ekologie.

5. Církev „z každého kmene, jazyka, lidu i národa“

Shody

a) Křesťané žijí v konkrétních kulturách, kterým přinášejí Krista ve slově a svátosti, zapojují se do služby lásky a s pokorou a radostí přijímají Kristovo tajemství, které na nás již čeká na každém místě a v každé době. Tak se stáváme církví, která přijímá lidi „z každého kmene, jazyka, lidu i národa“ (Zj 5,9).

b) Kulturní, historické a regionální prostředí, v němž je církev přítomna, odhaluje různé duchovní a materiální potřeby. Formuje kulturu místních církví, jejich misijní priority, zájmy a dary, které každá z nich vnáší do synodálního dialogu, i jazyky, jimiž se vyjadřují. Během zasedání tohoto shromáždění jsme mohli přímo a především radostně zakusit rozmanité projevy, jak být církví.

c) Církve žijí ve stále více multikulturním a mnohonáboženském prostředí. K tomu je zapotřebí hledat způsoby, jak navázat dialog mezi náboženstvím a kulturou, kde by se křesťané měli zapojit vedle

mnoha skupin tvořících společnost. Žít misijní poslání církve v tomto prostředí vyžaduje takový styl přítomnosti, služby a hlásání, který usiluje o budování mostů, pěstování vzájemného porozumění a zapojení do evangelizace, která doprovází, naslouchá a učí se. Jako znamení pokory a respektu k posvátnému prostoru při shromáždění často rezonoval obraz „vyzutých bot“, aby člověk překročil práh směrem k setkání s druhým na rovnoprávném základě.

d) V mezikulturní společnosti přetváří místní církve také migrace. Migranti a uprchlíci, z nichž mnozí nesou rány z vykořenezení, války a násilí, se často stávají zdrojem obnovy a obohacení pro společnost, která je přijímá, a příležitostí k navázání přímých vazeb s geograficky vzdálenými církvemi. Tváří v tvář stále nepřátelštějšímu postoji vůči migrantům jsme povoláni praktikovat otevřené přijetí, doprovázet je při budování nového života a vytvářet skutečné mezikulturní společnosti mezi národy. Nedílnou součástí autentického přijetí je respekt k liturgickým tradicím a náboženským zvyklostem migrantů.

e) Misionáři obětovali život, aby nesli radostnou zvěst celému světu. Jejich nasazení je velkým svědectvím o síle evangelia. Zvláštní pozornost a citlivost je však nutné upotřebit tam, kde je slovo „misie“ zatíženo bolestnými historickými vzpomínkami, které jsou i dnes překážkou společnosti. Na některých místech bylo hlásání evangelia spojeno s kolonizací, dokonce s genocidou. Evangelizace v takovém prostředí vyžaduje uznat spáchané chyby, osvojit si novou citlivost vůči těmto otázkám a doprovázet generaci, která se snaží vytvářet křesťanskou identitu mimo kolonialismus. Respekt a pokora jsou základní postoje, bez kterých je těžké uznat, že se vzájemně doplňujeme a že setkání s odlišnými kulturami může obohatit prožívání a myšlení víry křesťanských společností.

f) Církev učí, že důležitou součástí budování společnosti mezi všemi národy je mezináboženský dialog, a podporuje ho. Ve světě plném násilí a roztržičnosti je stále naléhavěji třeba vydávat svědectví o jednotě lidstva a jeho společném původu i údělu, a to v koordinované a bratrské solidaritě směřující k sociální spravedlnosti, míru, smíření a péči o náš společný domov. Církev si je vědoma toho, že Duch

může promlouvat skrze ženy a muže všech náboženství, přesvědčení i kultur.

Otázky k další úvaze

g) Musíme pěstovat větší citlivost vůči bohatství našich rozmanitých projevů, jak být církví. K tomu je zapotřebí hledat dynamickou rovnováhu mezi rozměrem církve jako celku a jejího místního zakořenění, mezi respektem k poutu jednoty a rizikem homogenizace, která potlačuje rozmanitost. Významy a priority se přitom v různých prostředích liší, což znamená, že je třeba hledat a podporovat různé podoby decentralizace.

h) Také církev je postižena polarizací a nedůvěrou v životně důležitých otázkách, jako je liturgický život nebo mravní, sociální a teologická reflexe. Je třeba, abychom v dialogu rozpoznali příčiny každé z nich a podstoupili odvážné procesy k oživení společenství i procesy smíření, které tyto problémy pomohou překonat.

i) Ve svých místních církvích někdy zažíváme napětí mezi různými způsoby chápání evangelizace: důraz se klade na svědectví života, angažovanost ve prospěch lidského pokroku, dialog s různými vírami a kulturami nebo explicitní hlásání evangelia. Stejně tak vzniká napětí mezi explicitním hlásáním Ježíše Krista a docenováním charakteristických rysů každé kultury, v níž přitom hledáme již obsažené rysy evangelia (*semina Verbi*).

j) Jako jedna z otázek, kterými je třeba se dále zabývat, byl zmíněn možný zmatek plynoucí ze smíšení poselství evangelia s kulturou těch, kdo se na evangelizaci podílejí.

k) Zostřující se konflikty a obchodování se stále silnějšími zbraněmi i jejich používání přivádějí k problému, který nadneslo hned několik skupin: je jí požadavek větší reflexe a formace, které pomohou zvládat konflikty nenásilnou cestou. To je cenný přínos, který mohou křesťané v dialogu a spolupráci s ostatními náboženstvími nabídnout dnešnímu světu.

Návrhy

l) Je třeba věnovat zvýšenou pozornost jazyku, který používáme, abychom mohli k mysli a srdci lidí v nejrůznějších prostředích promlouvat způsobem, který je krásný a přístupný.

m) Aby bylo možné experimentovat s různými formami decentralizace, je zapotřebí společný rámec pro jejich řízení a hodnocení, který by identifikoval všechny zúčastněné subjekty a jejich úlohy. V zájmu soudržnosti musí procesy rozlišování týkající se decentralizace probíhat synodálním způsobem, který předpokládá soulad a přispění všech zúčastněných aktérů na různých úrovních.

n) Zapotřebí jsou rovněž nová paradigmatata pro pastorační spolupráci s domorodým obyvatelstvem, která budou mít podobu společné cesty, a nikoli jednání, které se děje jim nebo pro ně. Jejich spoluúčast při rozhodovacích procesech na všech úrovních může přispět k živější a více misionářské církvi.

o) Z práce shromáždění vyplývá výzva lépe poznávat učení Druhého vatikánského koncilu, pokoncilního učení a sociální nauky církve. Potřebujeme lépe znát naše různé tradice, abychom výslovněji fungovali jako církev církví ve společenství, ve službě a v dialogu.

p) Ve světě, kde roste počet migrantů a uprchlíků, zatímco klesá ochota je přijímat, a kde se na cizince pohlíží s rostoucím podezřením, je vhodné, aby se církev rozhodně angažovala ve výchově ke kultuře dialogu a setkávání i v boji proti rasismu a xenofobii, a to zejména skrze programy pastorační formace. Stejně tak je nutné zapojit se do konkrétních projektů integrace migrantů.

q) Doporučujeme pokračovat v dialogu a rozlišování ohledně rasové spravedlnosti. Je třeba odhalovat a řešit systémy, které v církvi vytvářejí nebo udržují rasovou nespravedlnost. Za pomoci těch, kdo se stali obětí rasismu, by měly být vytvořeny procesy směřující k uzdravení a smíření, aby se hřích rasismu vymýtil.

6. Tradice východních církví a církve latinské

Shody

a) Mezi východními církvemi se ty, které jsou v plném společenství s Petrovým nástupcem, těší liturgické, teologické, ekleziologické a kanonické odlišnosti, která výrazně obohacuje celou církev. Zejména jejich zkušenost jednoty v rozmanitosti může pro chápání a praxi synodality znamenat cenný přínos.

b) V průběhu dějin prošla míra autonomie těchto církví různými fázemi a některé zvyklosti a postupy se dnes už považují za zastaralé, například latinizace. V posledních desetiletích se cesta uznání speciﬁčnosti, odlišnosti a autonomie těchto církví výrazně rozvinula.

c) Značná migrace věřících z katolického Východu na území s latinskou většinou vyvolává důležité pastorační otázky. Pokud bude současný trend pokračovat nebo se ještě posílí, může se stát, že více členů východních katolických církví bude žít v diaspoře než na kanonických teritoriích. Z různých důvodů přitom k řešení problému nestačí zřízení východních hierarchií v zemích přistěhovalců, ale je třeba, aby místní církve latinského ritu ve jménu synodality pomáhaly východním věřícím, kteří emigrovali, zachovat si vlastní identitu a pěstovat své speciﬁcké dědictví, aniž by podstupovali proces asimilace.

Otázky k další úvaze

d) Navrhujeme, aby se hlouběji studoval přínos zkušeností východních katolických církví pro chápání a praxi synodality.

e) Určité potíže přetrvávají v souvislosti s úlohou papeže udělovat souhlas s biskupy zvolenými při synodách církví *sui iuris* pro jejich území a také s papežským jmenováním biskupů mimo kanonické teritorium. Předmětem rozlišování a dialogu se Svatým stolicem je rovněž žádost o rozšíření jurisdikce patriarchů mimo patriarchální území.

f) V regionech, kde jsou přítomni věřící různých katolických církví, je třeba najít způsoby, jak umožnit účinnou jednotu v různosti.

g) Musíme se zamyslet nad tím, jaký přínos mohou východní katolické církve nabídnout pro jednotu křesťanů, i nad jejich úlohou v mezináboženském a mezikulturním dialogu.

Návrhy

h) Především se objevila žádost o zřízení stálé rady patriarchů a arcibiskupů maior východních katolických církví při Svatém otci.

i) Někteří z nich požadovali svolání zvláštní synody věnované východním katolickým církvím, jejich identitě a poslání a také řešení pastoračních a kanonických problémů v kontextu války a masové migrace.

j) Je třeba vytvořit společnou komisi východních a latinských teologů, historiků a odborníků na kanonické právo, která by se zabývala otázkami vyžadujícími další studium a formulovala návrhy, jak v tomto procesu pokračovat.

k) Věřící východních katolických církví musejí být náležitě zastoupeni v dikasteriích Římské kurie, aby celou církev obohacovali o své perspektivy, pomáhali řešit problémy, které se objevují, a zapojovali se do dialogu na různých úrovních.

l) Abychom podpořili formy přijetí, které respektují dědictví věřících východních církví, je třeba zintenzivnit vztahy mezi východními duchovními v diaspoře a latinskými duchovními, a tak mezi nimi prohloubit vzájemné poznání a uznání jejich tradic.

7. Na cestě k jednotě křesťanů

Shody

a) Toto zasedání synodálního shromáždění bylo zahájeno silným ekumenickým gestem. Modlitební vigilie „Společně“ se vedle papeže Františka zúčastnilo také mnoho dalších vedoucích představitelů a zástupců různých křesťanských společenství: bylo to jasné a věrohodné znamení vůle kráčet společně v duchu jednoty víry a výměny darů. Tato vysoce významná událost nám také umožnila uvědomit si, že nyní, v nejnějším čas, ve kterém se nacházíme, je ekumenický *kairos*, a znovu tak potvrdit, že to, co nás spojuje, je větší než to, co nás rozděluje. Spojuje nás totiž „jeden Pán, jedna víra, jeden křest. Jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi, proniká všechny a je ve všech“ (Ef 4,5-6).

b) Křest, který stojí u kořene principu synodality, je také základem ekumenismu. Jeho prostřednictvím mají všichni křesťané podíl na

sensus fidei, a proto se jim má pozorně naslouchat nehledě na jejich tradici, jak to synodální shromáždění učinilo v procesu rozlišování. Synodalita nemůže existovat bez ekumenického rozměru.

c) Ekumenismus je zejména záležitost duchovní obnovy, která vyžaduje také proces pokání a uzdravení paměti. Shromáždění s dojetím vyslechlo svědectví křesťanů různých církevních tradic, které spojuje přátelství, modlitba a především závazek sloužit chudým. Oddanost těm nejposlednějším tmelí pouta a pomáhá nám zaměřit se na to, co všechny věřící v Kristu již spojuje. Proto je důležité, aby se ekumenismus uplatňoval především v každodenním životě. V teologickém a institucionálním dialogu pak pokračuje trpělivé tkání vzájemného porozumění v atmosféře rostoucí důvěry a otevřenosti.

d) V nemálo oblastech světa existuje „ekumenismus krve“, kdy křesťané různých vyznání položili život za víru v Ježíše Krista. Svědectví jejich mučednictví je výmluvnější než jakákoli slova: jednota vychází z Pánova kříže.

e) Spolupráce všech křesťanů je zásadní rovněž pro řešení pastoračních výzev naší doby: v sekularizovaných společnostech umožňuje, aby hlas evangelia zněl silněji, v prostředí chudoby lidi podněcuje, aby spojili své síly ve službě spravedlnosti, míru a důstojnosti těch nejmenších, a ve všech případech je zdrojem pro uzdravení kultury nenávisť, rozdělení a války, která staví skupiny, lidi a národy proti sobě.

f) Manželství mezi křesťany, kteří patří k různým církvím nebo církevním společenstvím (smíšené manželství, *matrimonium mixtum*), představuje skutečnost, kde může dozrávat moudrost společenství a je možné se vzájemně evangelizovat.

Otázky k další úvaze

g) Naše shromáždění mohlo vnímat, jak se různé křesťanské tradice odlišují v chápání synodálního uspořádání církve. V pravoslavných církvích se synodalita chápe v užším smyslu jako výraz kolegiálního výkonu autority, který přísluší pouze biskupům (Svatý synod). V širším smyslu odkazuje k aktivní účasti všech věřících na životě a poslání církve. Zaznělo také několik odkazů na praxi v jiných

církevních společenstvích a naše debaty to obohatilo. To vše vyžaduje další zkoumání.

h) Další téma, které je třeba prozkoumat, se týká spojení mezi synodalitou a primátem na různých úrovních (místní, regionální, všeobecná) v jejich vzájemné provázanosti. Potřebujeme společně číst dějiny nově, abychom překonali stereotypy a předsudky. Probíhající ekumenické dialogy umožnily ve světle praxe prvního tisíciletí lépe pochopit skutečnost, že synodalita a primát spolu souvisejí, vzájemně se doplňují a jsou od sebe neoddělitelné. Objasnění tohoto choulostivého bodu se pak odráží v chápání petrovské služby ve službě jednotě, jak si to přál sv. Jan Pavel II. ve své encyklice *Ut unum sint*.

i) Je třeba z teologického, kanonického a pastoračního hlediska prozkoumat otázku eucharistické pohostinnosti (*communicatio in sacris*) ve světle souvislosti mezi svátostným a církevním společenstvím. Zvláštní význam má tato otázka pro páry různých vyznání, což vyvolává potřebu širší reflexe smíšených manželství.

j) Shromáždění také vyzvalo k úvahám nad fenoménem „nekonfesioních“ společenství a křesťansky inspirovaných „probuzených“ hnutí, k nimž se hojně připojují i věřící, kteří byli původně katolíky.

Návrhy

k) V roce 2025 si připomínáme výročí Nicejského koncilu (325), na kterém byl vypracován symbol víry spojující všechny křesťany. Společná připomínka této události nám pomůže lépe pochopit, jak se v minulosti na koncilu společně projednávaly a řešily kontroverzní otázky.

l) Ve stejném roce 2025 se prozřetelně shoduje datum slavení Velikonoc pro všechny církve a křesťanská společenství. Shromáždění vyjádřilo živé přání dospět ke společnému datu Velikonoc, abychom mohli Zmrtvýchvstání Páně, náš život a naši spásu, slavit ve stejný den.

m) Objevuje se rovněž přání nadále zapojovat křesťany jiných církví a církevních tradic do katolických synodálních procesů na všech úrovních a přizvat více bratrských delegátů na další zasedání synodálního shromáždění v roce 2024.

n) Někteří navrhnou svolat ekumenickou synodu o společném poslání v současném světě.

o) Bylo také navrženo sestavit ekumenické martyrologium.

ČÁST II. – VŠICHNI UČEDNÍKY, VŠICHNI MISIONÁŘI

8. Církev je poslání

Shody

a) Místo tvrzení, že církev má poslání, raději říkáme, že církev „je“ posláním. „Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás“ (Jan 20,21). Církev přijímá od Krista, kterého posílá Otec, své vlastní poslání. S podporou a pod vedením Ducha Svatého hlásá evangelium a svědčí o něm před těmi, kdo ho neznají nebo nepřijímají. Činí tak přitom s onou preferenční volbou ve prospěch chudých, která má kořeny v Ježíšově poslání. Tímto způsobem církev spolupracuje na příchodu Božího království, jehož je semenem (srov. LG 5).

b) Svátosti křesťanské iniciace svěřují odpovědnost za misijní poslání církve všem Ježíšovým učedníkům. Laici a laičky, osoby zasvěceného života i vysvěcení duchovní se těší téže důstojnosti. Obdrželi různá charismata a povolání a vykonávají různé úlohy a funkce, všechny ale povolává a živí Duch Svatý, aby tvořili jedno tělo v Kristu (srov. 1 Kor 12,12). Všichni jsou učedníky, všichni jsou misionáři v bratrské životaschopnosti místních společenství, která zakoušejí příjemnou a útěšnou radost z evangelizace. Uplatňování spoluzodpovědnosti je pro synodalitu nezbytné a neobejde se bez něj žádná úroveň církve. Každý křesťan je posláním v tomto světě.

c) Pilířem každého křesťanského společenství je rodina. Rodiče a prarodiče i všichni, kdo v rodině žijí a sdílejí svou víru, jsou prvními misionáři. Rodina jako společenství života a lásky je privilegovaným místem výchovy ve víře a křesťanské praxi, a proto v rámci společenství vyžaduje zvláštní doprovázení. Podporu potřebují zejména rodiče, kteří musejí s požadavky rodinného života sladit práci, a to i v rámci církevního společenství a ve službě jeho poslání.

d) Představuje-li misijní poslání milost zahrnující celou církev, přispívají věřící laici zásadním způsobem k jeho rozvoji ve všech oblastech a v běžných situacích každého dne. Především oni také zpřítomňují církev a hlásají evangelium například v digitální kultuře, která má tak silný vliv po celém světě, v prostředí mládeže, ve světě práce a obchodu, politiky, umění a kultury, ve vědeckém výzkumu, výchově a vzdělávání, v péči o náš společný domov a zejména skrze účast na veřejném životě. Všude, kde jsou přítomni, jsou povoláni svědčit o Ježíši Kristu v každodenním životě a výslovně se dělit o víru s ostatními. Apoštoly evangelia pro své vrstevníky se zvláštním způsobem stávají mladí lidé se svými dary i s křehkostí, když rostou v přátelství s Ježíšem.

e) Věřící laici jsou také stále silněji přítomni a aktivně působí ve službě v křesťanských společenstvích. Mnozí z nich organizují a animují pastorační společenství, působí jako vychovatelé ve víře, teologové a formátoři, duchovní animátoři a katechisté a účastní se práce v různých farních i diecézních orgánech. V mnoha regionech závisí život křesťanských společenství a poslání církve na katechistech. Vedle toho laici slouží při zajištění bezpečného prostředí a v administrativě. Všechny jejich zmíněný přínos je pro poslání církve nepostradatelný, a z tohoto důvodu je třeba zajistit, aby si osvojili potřebné kompetence.

f) Charismata laiků představují ve své nesmírné rozmanitosti zvláštní dary Ducha Svatého pro církev a je třeba je vyvolat, rozpoznat a plně docenit. V některých situacích mohou být laici povoláni, aby pomohli nahradit nedostatek kněží, přičemž však hrozí nebezpečí, že se oslabí laický charakter jejich apoštolátu. Jinde se může stát, že kněží dělají všechno sami, a tak se charismata a služby laiků ignorují nebo využívají jen nedostatečně. Všude nicméně hrozí nebezpečí, které vyjadřovali také mnozí účastníci shromáždění: že dojde ke „klerikalizaci“ laiků a vytvoření jakési laické elity, což bude udržovat nerovnost a rozdělení mezi Božím lidem.

g) Misie *ad gentes* znamenají pro církev vzájemné obohacení, protože se netýkají jen samotných misionářů, ale celého společenství, které se tak inspiruje k modlitbě, sdílení dober a vydávání svědectví. Církev, kterým chybí duchovní, by se neměla tohoto závazku

vzdávat, zatímco ty, které mají více povolání k zasvěcené duchovní službě, mohou těžit z pastorační spolupráce ve skutečně evangelním duchu. Všichni misionáři – muži i ženy, osoby zasvěceného života, jáhni a kněží, a zejména členové misijních institutů a misionáři *fidei donum* – jsou z moci svého vlastního povolání důležitým zdrojem pro vytváření vazeb poznání a výměny darů.

h) Misijní poslání církve se neustále obnovuje a živí slavením eucharistie, zejména když se při ní plně projevuje společenská a misijní povaha církve.

Otázky k další úvaze

i) Je třeba pokračovat v prohlubování teologického porozumění vztahům mezi charismaty a službami v misijní perspektivě.

j) Druhý vatikánský koncil a následné učení Magisteria představují charakteristické poslání laiků ve smyslu posvěcování časných nebo světských skutečností. Skutečnost je ovšem taková, že pastorační praxe na farní, diecézní a v poslední době i všeobecné úrovni stále více pověřuje laiky úkoly a službami přímo v církvi. Teologickou reflexi a kanonická ustanovení je proto třeba s tímto zásadním vývojem sladit, a vyhnout se tak dualismu, který by mohl ohrozit vnímání jednoty v poslání církve.

k) Při podpoře spoluodpovědnosti všech pokřtěných za misijní poslání církve uznáváme apoštolské schopnosti osob s postižením. Chceme lépe docenit, jaký přínos pro evangelizaci znamená nesmírné bohatství jejich lidství. Uznáváme jejich zkušenosti s utrpením, marginalizací a diskriminací, k nimž někdy dochází také v rámci křesťanského společenství.

l) Pastorační struktury je třeba reorganizovat tak, aby mohly snadno rozpoznat, vyvolat a oživit charismata a služby laiků a zapojit je do misijního dynamismu synodální církve. Pod vedením svých pastýřů budou společenství schopna vysílat lidi na misie a ty, které již vyslala, dál podporovat. Tak budou tyto struktury sloužit především misijnímu poslání, které věřící vykonávají ve společnosti, v rodině a v pracovním prostředí, a nebudou se soustředit výhradně na vnitřní záležitosti nebo organizační starosti.

m) Výraz „plně ministeriální církev“, použitý v *Instrumentu laboris*, může vést k nedorozumění. Jeho význam bude třeba osvětlit, aby se odstranily případné nejasnosti.

Návrhy

n) Potřebujeme větší kreativitu při vytváření služeb podle potřeb místních církví, a zejména při zapojení mladých lidí. Lze uvažovat o dalším rozšíření odpovědností přidělených stávající službě lektora, která se již nyní neomezuje jen na působení při liturgii. Mohla by se tak z ní plněji stát služba Božímu slovu, která by ve vhodných kontextech mohla zahrnovat také kázání. Může se rovněž prozkoumat možnost ustanovení služby přidělené manželským párům, které by se věnovaly podpoře rodinného života a doprovázení lidí připravujících se na svátost manželství.

o) Místní církve se vybízejí, aby zvážily vhodné způsoby a příležitosti, jak v celém společenství stvrdit uznání charismat a služeb, kterými laici společenství obohacují. Může k tomu dojít u příležitosti liturgického slavení, při němž se udělí pastorační pověření.

9. Ženy v životě a poslání církve

Shody

a) Jsme stvořeni jako muž a žena k obrazu a podobě Boží. Stvoření tak od počátku projevuje jednotu i rozdílnost, propůjčuje ženám a mužům společnou přirozenost, povolání i osud a také dvě odlišné zkušenosti, jak být člověkem. Písmo svaté svědčí o komplementaritě a vzájemnosti žen a mužů. Smlouva mezi mužem a ženou je v mnoha svých podobách, v nichž se uskutečňuje, jádrem Božího plánu stvoření. Ježíš považoval ženy za rovnocenné účastníky dialogu: hovořil s nimi o Božím království a přijímal je mezi své učedníky, jako například Marii z Betánie. Tyto ženy, které zakusily jeho moc uzdravovat, osvobozovat a nabízet uznání, s ním putovaly na cestě z Galileje do Jeruzaléma (srov. Lk 8,1-3). Také úkol hlásat zvěst o zmrtvýchvstání svěřil toho velikonočního rána ženě, Marii Magdalské.

b) V Kristu jsou ženy i muži oděni stejnou křestní důstojností a stejně přijímají rozmanité dary Ducha (srov. Gal 3,28). Jako ženy a muži

jsme všichni povoláni ke společenství láskyplných, nesoutěživých vztahů v Kristu a ke spoluodpovědnosti, která se má projevovat na všech úrovních života církve. Jsme, jak nám všem řekl papež František, „lidem svolaným a povoláným silou blahoslavenství“.

c) Při tomto shromáždění jsme získali velice pozitivní zkušenost se vzájemností mezi ženami a muži. Společně opakujeme výzvu, která zazněla také v předchozích fázích synodálního procesu, a prosíme církev, aby se rozhodněji zavázala chápat a doprovázet ženy z pastoračního i svátostného hlediska. Ženy touží sdílet svou duchovní zkušenost cesty ke svatosti v různých fázích života: jako mladé dívky, jako matky, ve svých přátelstvích a vztazích, v rodinném životě všech věkových kategorií, v pracovní sféře v zasvěceném životě. Ženy volají po spravedlnosti ve společnostech, které jsou stále poznamenány sexuálním násilím, ekonomickou nerovností a sklonem zacházet s nimi jako s objekty. Ženy si nesou rány kvůli obchodování s lidmi, nucené migraci a válkám. Ruku v ruce s pastoračním doprovázením by měla jít také rázná obhajoba žen.

d) Ženy tvoří většinu v lavicích našich kostelů a často jsou také prvními misionářkami víry v rodině. Zasvěcené ženy v kontemplativním i apoštolském životě představují v našem středu zásadní a výrazný dar, znamení a svědectví. Dlouhé dějiny misionářek, světic, teoložek a mystiček jsou také dnes mocným zdrojem posily a inspirace pro ženy i muže naší doby.

e) Jedinečným zdrojem významu z teologického, církevního i duchovního hlediska zůstává pro všechny Maria z Nazareta, žena víry a Matka Boží. Připomíná nám všeobecnou výzvu pozorně naslouchat Bohu a být otevřeni Duchu Svatému. Poznala radost, když přivedla na svět a vychovávala, ale také snášela bolest a utrpení. Rodila v nuzných podmínkách, stala se uprchlicí a prožila zármutek, když byl její Syn brutálně zabit, poznala ale i velkolepost jeho zmrtvýchvstání a slávu Letnic.

f) Mnohé ženy vyjádřily hlubokou vděčnost za práci kněží a biskupů, hovořily však také o církvi, která zraňuje. Tvář církve nadále poznamenávají klerikalismus, šovinistická mentalita a nevhodné projevy autority a poškozují její společenství. Jako základ pro jakoukoli

účinnou strukturální změnu je nutné hluboké duchovní obrácení. Sexuální zneužívání, zneužívání moci a autority i vykořisťování nadále volají po spravedlnosti, uzdravení a smíření. Ptáme se, jak se církev může stát místem, které ochrání všechny.

g) Tam, kde se ve vztazích mezi muži a ženami v církvi podkopává důstojnost a spravedlnost, se zároveň oslabuje důvěryhodnost, s jakou hlásáme světu. Naše synodální cesta ukazuje potřebu obnovy vztahů a strukturálních změn. Tehdy můžeme lépe přijmout spoluúčast a přínos všech – žen i mužů, laiků i zasvěcených osob, jáhnů, kněží a biskupů – jako spoluzodpovědných učedníků v misijním díle.

h) Shromáždění žádá, abychom se vyvarovali opakování chyby, kdy se o ženách mluví jako o otázce nebo o problému. Místo toho si přeje-
me podporovat církev, v níž muži a ženy vedou společný dialog, aby lépe pochopili hloubku Božího záměru, který je společně vnímá jako protagonisty bez jakékoli podřízenosti, vylučování nebo soupeření.

Otázky k další úvaze

i) Církve po celém světě vyjádřily jasnou žádost, aby aktivní přínos žen došel uznání a docenění a aby ve všech oblastech života a poslání církve vzrostla jejich pastorační zodpovědnost. Jak může církev do stávajících úloh a služeb zapojit více žen, aby se lépe projevil dary a charismata všech a aby lépe reagovaly na pastorační potřeby? A pokud jsou zapotřebí nové služby, kdo je má rozlišovat, na jakých úrovních a jakým způsobem?

j) Co se týká přístupu žen k jáhenské službě, zazněly různé postoje. Pro některé by takový krok byl nepřijatelný, protože neodpovídá Tradici. Pro jiné by zase otevření přístupu žen k diakonátu obnovilo praxi rané církve. Ještě jiní v tom vidí vhodnou a nutnou odpověď na znamení doby, odpověď, která je věrná Tradici a našla by odezvu v srdcích mnoha lidí hledajících v církvi novou energii a vitalitu. Někteří pak vyjadřují obavy, že tento požadavek vypovídá o znepokojivém antropologickém zmatku a pokud by se mu vyhovělo, církev by podlehla duchu doby.

k) Diskuze o této otázce souvisí také s širší probíhající reflexí teologie diakonátu (srov. níže kap. 11, h–i).

Návrhy

l) Místní církve se zejména povzbuzují, aby rozšířily svou službu naslouchání, doprovázení a péče vůči ženám, které jsou v různých společenských prostředích nejvíce vytlačovány na okraj.

m) Je naléhavě nutné zajistit, aby se ženy mohly podílet na rozhodovacích procesech a zastávat zodpovědné úlohy v pastoraaci a službě. Svátý otec výrazně zvýšil počet žen na odpovědných pozicích v Římské kurii. Mělo by se tak dít také na dalších úrovních církevního života, v zasvěceném životě a v diecézích. Je proto třeba přijmout příslušná ustanovení v kanonickém právu.

n) Je třeba pokračovat v teologickém a pastoračním výzkumu přístupu žen k diakonátu a vzít přitom do úvahy závěry komisí, které Svátý otec speciálně zřídil, i již provedený teologický, historický a exegetický výzkum. Pokud to bude možné, měly by výsledky tohoto výzkumu být představeny na příštím zasedání shromáždění.

o) Případy pracovní nespravedlnosti a nespravedlivého odměňování v církvi je třeba řešit, a to zejména u žen v zasvěceném životě, s nimiž se příliš často zachází jako s levnou pracovní silou.

p) Je třeba výrazně rozšířit přístup žen k formačním programům a teologickému studiu. Navrhujeme, aby ženy byly začleněny také do výuky a vzdělávacích programů v seminářích, což by napomohlo lepší formaci k duchovní službě.

q) Liturgické texty a církevní dokumenty mají věnovat větší pozornost používání jazyka, který nejen bere stejnou měrou v úvahu muže i ženy, ale také zahrnuje řadu slov, obrazů a narativů, které více využívají ženských zkušeností.

r) Navrhujeme, aby se ženám dostalo odpovídající formace, která jim umožní být soudci ve všech kanonických procesech.

10. Zasvěcený život a laická sdružení a hnutí: charismatické znamení

Shody

a) Církev v průběhu staletí vždy těžila z daru charismat, ať už těch nejvýjimečnějších, tak těch nejprostších a nejrozšířenějších. Duch Svatý skrze ně církev omlazuje a obnovuje. Svato Boží lid v těchto charizmatech s radostí a vděčností rozpoznává prozřetelnostní pomoc, s níž Bůh udržuje, řídí a osvětluje její poslání.

b) Charismatický rozměr církve se projevuje v bohatých a rozmanitých formách zasvěceného života. Toto svědectví přispívá k obnově života církevního společenství v každé době a představuje protilátku proti věčnému pokušení k zesvětštění. Různorodé rodiny tvořící řeholní život ukazují krásu uřednictví a svatosti v Kristu, ať na horských vrcholcích modlitby, nebo na cestách světa při službě mezi lidmi, ať v různých formách komunitního života, v samotě pouště života kontemplativního, nebo na hranicích nových kulturních výzev. Lidé v zasvěceném životě často jako první vycítili významné historické změny a naslouchali vnuknutím Ducha. Církev jejich prorocký hlas a působení potřebuje i dnes. Křesťanské společenství také pozorně a s vděčností pozoruje praxi synodálního života a rozlišování, která se ve společenstvích zasvěceného života osvědčila a po staletí dozrávala. Víme, že se od nich můžeme naučit moudrosti, jak jít synodální cestou. Mnohé kongregace a instituty praktikují rozhovor v Duchu nebo podobné formy rozlišování při vedení provinčních a generálních kapitul, aby obnovily struktury, přehodnotily životní styl a aktivizovaly inovativní formy služby a toho, jak být nablízku těm nejméně. Jinde se ale setkáváme s přetrvávajícím autoritářským stylem, který neposkytuje prostor dialogu.

c) Se stejnou vděčností Boží lid rozpoznává také zárodky obnovy v komunitách s dlouhou historií, které rozkvetly v nová církevní společenství. Laická sdružení, církevní hnutí a nová společenství jsou vzácným znamením zrání spoluodpovědnosti všech pokřtěných. Mají zvláštní hodnotu díky tomu, že mají zkušenosti s podporou společenství mezi různými povoláními, přijímají podněty, jak hlásat evangelium, jsou nablízku těm, kteří do se ocitli ekonomicky a sociálně na

okraji, a podporují společné dobro. Často jsou vzorem synodálního společenství a účasti na misijním poslání.

d) Případy zneužívání nejrůznějšího druhu, jak je zažívají osoby v řeholním životě a členové laických sdružení, zejména ženy, signalizují problém při výkonu autority a vyžadují rozhodné a náležité zásahy.

Otázky k další úvaze

e) Magisterium církve obsahuje dobře propracované učení o významu hierarchických i charismatických darů v životě a poslání církve, které je třeba lépe uchopit v povědomí církve i v teologické reflexi. Proto stojí za to znovu zvážit ekleziologický význam a konkrétní pastorační důsledky tohoto učení.

f) Rozmanitost charismatických projevů v církvi podtrhuje závazek Božího lidu být prorockou přítomností v blízkosti našich nejmenších sester a bratří a nabízet v současné kultuře hlubší smysl pro duchovní aspekty života. Je třeba rozvíjet způsob, jak zasvěcený život i laická sdružení, církevní hnutí a nová společenství mohou svá charismata vkládat do služeb společenství a misijního poslání místních církví, a přispívat tak k rozvoji stávajících cest ke svatosti o prorockou přítomnost.

Návrhy

g) Domníváme se, že doznal čas pro revizi dokumentu *Mutuae relationes* z roku 1978, který se věnuje vztahům mezi biskupy a řeholníky v církvi. Navrhujeme, aby tato revize byla dokončena synodálním způsobem a konzultována se všemi, kterých se týká.

h) Za stejným účelem je třeba také zavést prostředky a nástroje na podporu setkávání i forem spolupráce v synodálním duchu mezi biskupskými konferencemi a konferencemi vyšších představených institutů zasvěceného života a společností apoštolského života.

i) Podpora misijní synodality jak na úrovni jednotlivých místních církví, tak jejich sdružení vyžaduje zřízení a uspořádání rad a poradních orgánů, v nichž se mohou setkávat zástupci laických sdružení, církevních hnutí a nových společenství, aby se podpořily trvalé vztahy mezi jejich životem a prací a životem a prací místních církví.

j) V teologické formaci na všech úrovních, především ve formaci vysvěcených duchovních, by se měl sledovat a v případě potřeby také posilovat význam charismatického rozměru církve.

11. Jáhni a kněží v synodální církvi

Shody

a) Kněží jsou hlavními spolupracovníky biskupa a tvoří s ním jediný kněžský sbor (srov. LG 28). Jáhni jsou vysvěceni ke službě Božimu lidu v *diakonii* slova, v liturgii, ale zejména ve výkonu lásky (srov. LG 29). Synodální shromáždění chce především vyjádřit kněžím a jáhnům hlubokou vděčnost. Je si vědomo, že mohou zažívat osamělost a odloučení, a proto křesťanská společenství povzbuzuje, aby je podporovala modlitbou, přátelstvím a spoluprací.

b) Jáhni a kněží se zapojují do služby v nejrůznějších pastoračních prostředích: ve farnostech, při evangelizaci, mezi lidmi žijícími v chudobě a na okraji společnosti, v kultuře a vzdělávání, ale také v misiích *ad gentes*, v teologickém bádání, v exercičních domech a duchovních centrech i mnohde jinde. V synodální církvi jsou vysvěceni služebníci povoláni k tomu, aby svou službu Božimu lidu prožívali v blízkosti lidí, aby všechny přijímali a naslouchali jim, a zároveň aby pěstovali hlubokou osobní spiritualitu a život modlitby. Především se od nich vyžaduje, aby přehodnocovali výkon autority a utvářeli ho podle příkladu Ježíše, který „ačkoli má božskou přirozenost [...] sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka“ (Flp 2,6-7). Shromáždění uznává, že mnozí kněží a jáhni svou obětavostí zpřítomňují Krista, dobrého pastýře a služebníka.

c) Jednou z překážek služby a misíí je klerikalismus. Pramení z nepochopení Božího povolání, které se zde považuje spíše za privilegium než za službu, a projevuje se v uplatňování moci světským způsobem, kdy si dotýčný odmítá připustit, že má také odpovědnost. Této pokřivené podobě kněžského povolání je třeba čelit již od nejranějších fází formace, a to zajištěním úzkého kontaktu se všedním životem Božího lidem a konkrétních zkušeností se službou mezi těmi nejpotřebnějšími. Výkon kněžské služby si dnes nelze představit jinak než v souladu s biskupem a ostatními kněžími a také v hlubokém společenství

s ostatními službami a charismaty. Klerikalismus je, žel, postoj, který se může projevit nejen mezi duchovními, ale i mezi laiky.

d) Pro výkon ordinované služby v prostředí spoluzodpovědnosti je třeba být si vědom vlastních schopností i omezení. Proto je důležité zajistit, aby formace zahrnovala také realistické sebezpoznaní, kulturní a duchovní rozměr i růst v učenictví. V tomto ohledu nelze podceňovat přínos rodin, z nichž mladý člověk pochází, a křesťanského společenství, v němž se jeho povolání rozvíjí, jakož i dalších rodin, které provázejí jeho růst.

Otázky k další úvaze

e) V kontextu formace všech pokřtěných pro službu v synodální církvi vyžaduje formace jáhnů a kněží zvláštní pozornost. Na tomto shromáždění byl opakovaně vyjádřen požadavek, aby semináře a další programy kněžské formace zůstaly propojeny s každodenním životem společenství. Je třeba se vyhnout riziku formalismu a ideologie, které vedou k autoritářským postojům a brání skutečnému růstu povolání. Revize formačních programů vyžaduje rozsáhlou diskuzi a srovnávání.

f) Objevují se různé názory na kněžský celibát. Všichni oceňují jeho bohatě prorockou hodnotu i svědectví o připodobnění se Kristu. Někteří se ovšem tážou, zda se jeho teologická vhodnost pro kněžskou službu má v latinské církvi nutně promítat do disciplinární povinnosti, a to zejména v církevních a kulturních souvislostech, které ho činí ještě těžším. Tato diskuze není nová, vyžaduje ovšem další zvažení.

Návrhy

g) V latinských církvích se stálý diaconát v různých církevních prostředích uplatňoval různě. Některé místní církve jej nezavedly vůbec, jinde zase panují obavy, že jáhni jsou vnímáni jako určitá náhrada za nedostatek kněží. Někdy se jejich služba projevuje spíše v liturgii než v pomoci chudým a potřebným ve společenství. Doporučujeme proto zhodnotit, jak se jáhenská služba od Druhého vatikánského koncilu uskutečňuje.

h) Z teologického hlediska je třeba chápat diaconát především sám o sobě, a ne jen jako předstupeň kněžství. Tuto změnu perspektivy,

kteřá dosud nebyla dostatečně realizována, naznačuje už samo označení základní formy diakonátu jako „trvalé jáhenství“, aby se odlišilo od „přechodného“.

i) Nejasnosti kolem teologie diakonátu souvisejí s tím, že jako samostatná a trvalá hierarchická služba byl v latinské církvi obnoven teprve od druhého vatikánského koncilu. Důkladnější studium v tomto směru osvětlí také otázku přístupu žen k diakonátu.

j) Je třeba důkladně přezkoumat formaci ke službě svěcených duchovních s ohledem na misijní a synodální rozměr církve. To znamená mimo jiné přezkoumat *Ratio fundamentalis*, které stanovuje strukturu formace. Zároveň doporučujeme zajistit v rámci průběžné formace kněží a jáhnů přijetí synodálního stylu.

k) Zásadní význam pro to, abychom mohli pokročit v budování synodální církve, má transparentnost a kultura odpovědnosti. Žádáme místní církve, aby stanovily procesy a struktury, které umožní pravidelně prověřovat, jak zodpovědně se kněží a jáhni chovají při výkonu své služby. Východiskem pro tuto práci mohou být stávající instituce, jako jsou participativní orgány nebo pastorační návštěvy, přičemž je třeba dbát na zapojení společenství. Tyto formy je třeba přizpůsobit místním podmínkám a různým kulturám, aby nefungovaly jen jako překážka nebo byrokratická zátěž. Rozlišování, jaký druh procesu je zapotřebí, lze podle úvahy provádět na regionální nebo kontinentální úrovni.

l) V jednotlivých případech a podle místního kontextu lze zvážit možnost opětovného zapojení kněží, kteří opustili službu, a znovu jim svěřit pastorační úkoly, které zúročí jejich formaci a zkušenosti.

12. Biskup v církevním společenství

Shody

a) Podle Druhého vatikánského koncilu jsou biskupové jako nástupci apoštolů postaveni do služby společenství, které se uskutečňuje v místní církvi, mezi místními církvemi a s církví jako celkem. Postavu biskupa lze tedy adekvátně chápat pouze v síti vztahů, utkané z té části Božího lidu, která je mu svěřena, z kněží a jáhnů, zasvěcených

osob a ostatních biskupů i římského biskupa, a také s přihlédnutím k neustálé orientaci na misijní poslání.

b) Biskup je ve své církvi především zodpovědný za hlásání evangelia a za liturgii. Vede křesťanské společenství a podporuje pastorační péči o chudé i obranu nejzranitelnějších. Jako viditelný princip jednoty má zejména za úkol rozlišovat a koordinovat různá charismata a služby podněcené Duchem Svatým k hlásání evangelia a společnému dobru společenství. Tato služba se realizuje synodálním způsobem, když se řízení odehrává ve spoluzodpovědnosti, kázání doprovází i naslouchání věřícímu Božímu lidu a posvěcování a slavení liturgie se děje s pokorou a obrácením.

c) Biskup má nezastupitelnou úlohu při oživování a animování synodálního procesu v místní církvi a podporuje vzájemnost mezi „všemi, některými a jedním“. „Jedna“ biskupská služba si cení účasti „všech“ věřících, a to za přispění „některých“, kteří jsou do procesu rozlišování a rozhodování zapojeni bezprostředněji. Přesvědčení, s nímž biskup sám přijímá synodální přístup, a styl, jímž uplatňuje autoritu, pak rozhodujícím způsobem ovlivní to, jak se do synodálního procesu zapojí kněží a jáhni, věřící laici – muži i ženy – a zasvěcené osoby. Biskup je povolán být pro všechny příkladem synodality.

d) Tam, kde se církev vnímá jako Boží rodina, je biskup považován za otce všech. V sekularizovaných společnostech ovšem dochází ve vnímání jeho autority ke krizi. Je proto důležité neztratit ze zřetele svátostnou povahu biskupského úřadu, aby se postava biskupa neztožňovala s občanskou autoritou.

e) Očekávání kladená na biskupy jsou často velmi vysoká a mnozí biskupové hovořili o tom, že se cítí přetížení administrativními a právními závazky, což jim ztěžuje plně realizovat jejich vlastní poslání. Biskup se také musí vyrovnat s vlastní křehkostí a omezeními a někdy postrádá potřebnou podporu, lidskou nebo duchovní. Neobvyklý není ani jistý pocit osamělosti. Proto je na jedné straně důležité znovu se zaměřit na prvky, které jsou pro poslání biskupa zásadní, a na straně druhé pěstovat skutečné bratrství mezi biskupy samými i mezi biskupy a jejich kněžími.

Otázky k další úvaze

f) Na teologické úrovni je třeba výrazně prohloubit význam vzájemného vztahu mezi biskupem a místní církví. Biskup je povolán vést svou místní církev a zároveň uznávat a uchovávat bohatství jejích dějin, tradic a charismat.

g) Důkladněji je třeba prozkoumat otázku vztahu mezi svátostí svěcení a jurisdikcí. Cílem takového studia by bylo v dialogu s koncilní konstitucí *Lumen gentium* a novějším učením, jako je apoštolská konstituce *Praedicate evangelium*, objasnit teologická a kanonická kritéria, o něž se opírá princip sdílené odpovědnosti biskupa, a stanovit rozsah, formy a důsledky spoluodpovědnosti.

h) Někteří biskupové popisují své rozpaky, když jsou požádáni, aby se vyjadřovali k otázkám víry a mravů, u kterých v rámci episkopátu chybí úplná shoda. Je proto třeba se více zamyslet nad vztahem mezi biskupskou kolegiálitou a rozmanitostí teologických a pastoračních názorů.

i) Nedílnou součástí synodální církve je zajištění transparentnosti a dodržování postupů stanovených pro ochranu nezletilých a zranitelných osob. Je třeba rozvíjet další struktury pro prevenci zneužívání. Cítlivá otázka, jak zneužívání řešit, staví mnohé biskupy do obtížné situace, kdy musejí sladit úlohy otce a soudce. Mělo by proto být prozkoumáno, nakolik je vhodné svěřit úlohu soudu jinému, kanonicky specifikovanému orgánu.

Návrhy

j) Formou, která má být ještě právně definována, je třeba zavést struktury a postupy pro pravidelnou kontrolu činnosti biskupa, a to s ohledem na styl jeho autority, ekonomickou správu diecézního majetku a fungování participativních orgánů i ochranu před všemi možnými druhy zneužití. Kultura odpovědnosti je nedílnou součástí synodální církve, která podporuje spoluzodpovědnost a také ochranu před zneužíváním.

k) Objevují se výzvy, aby biskupská rada (kán. 473 § 4) i diecézní nebo eparchiální pastorační rada (kán. 511 CIC, kán. 272 CCEO) byly

povinné a aby diecézní orgány vykonávající spoluodpovědnost fungovaly operativněji, a to i po právní stránce.

l) Shromáždění vyzývá k takové revizi kritérií pro výběr kandidátů na biskupský úřad, která by vyvážila autoritu apoštolského nuncia a zapojení biskupské konference. Zaznívají také požadavky na rozšíření konzultací s věřícím Božím lidem a na to, aby se do procesu konzultací zapojil větší počet laiků a zasvěcených osob, přičemž je třeba dbát na to, aby na ně při výběru nebyl vyvíjen nepřiměřený tlak.

m) Mnozí biskupové vyjadřují potřebu přehodnotit fungování a posílit strukturu metropolitních sídel (církevních provincií) a regionů, aby mohly fungovat jako konkrétní vyjádření kolegiality na daném území a prostředí, kde biskupové zakoušejí bratrství a vzájemnou podporu a nacházejí transparentnost a důkladnější konzultaci.

13. Římský biskup v kolegiu biskupů

Shody

a) Synodální dynamika vrhá nové světlo také na službu římského biskupa. Synodalita totiž symfonicky vyjadřuje komunitní („všichni“), kolegiální („někteří“) i osobní („jeden“) rozměr církve na místní, regionální a všeobecné úrovni. V této vizi je petrovská služba římského biskupa stejně neodmyslitelnou součástí synodální dynamiky jako komunitní rozměr, který zahrnuje celý Boží lid, a kolegiální rozměr výkonu biskupské služby. Proto k sobě synodalita, kolegialita a primát navzájem odkazují: primát předpokládá výkon synodalita a kolegiality a ony zase předpokládají výkon primátu.

b) Základním aspektem služby římského biskupa je podpora jednoty všech křesťanů. Ekumenická cesta již chápání služby Petrova nástupce prohloubila a musí v tom pokračovat také v budoucnu. Reakce na výzvu, kterou přednesl sv. Jan Pavel II. v encyklice *Ut unum sint*, i výsledky ekumenických dialogů mohou napomoci v katolickém chápání primátu, kolegiality a synodalita i jejich vzájemných vztahů.

c) Důležitým aspektem synodální cesty katolické církve je také reforma Římské kurie. Apoštolská konstituce *Praedicate evangelium* trvá na tom, že „Římská kurie nestojí mezi papežem a biskupy, ale

staví se do služby oběma stranám, a to způsobem, který je vlastní povaze každé z nich“ (PE I.8). Podporuje reformu založenou na „životě společenství“ (PE I.4) a „zdravé decentralizaci“ (EG 16, cit. v PE II.2). Skutečnost, že mnozí členové římských dikasterií jsou zároveň diecézními biskupy, vyjadřuje katolicitu církve a měla by podporovat vztahy mezi kurií a místními církvemi. Účinné provádění *Praedicare evangelium* může v kurií podpořit větší synodalitu jak mezi jednotlivými dikasterii, tak uvnitř každého z nich.

Otázky k další úvaze

d) Je třeba lépe pochopit, jak službu římského biskupa a úlohu Římské kurie ovlivňuje obnovené chápání episkopátu v synodální církvi. Tato otázka má potom významné důsledky pro způsob, jak se prožívá spoluzodpovědnost ve správě církve. Na všeobecné úrovni nabízejí ustanovení pro kolegiálnější výkon papežské služby *Kodex kanonického práva* a *Kodex kánonů východních církví*. Tato ustanovení by mohla být dále rozvinuta v praxi a posílena při budoucí aktualizaci obou textů.

e) Synodalita může objasnit, jak by na petrovské službě mohli spolupracovat kardinálové a jak lze podporovat jejich kolegiální rozlišování při řádných i mimořádných konzistořích.

f) Pro dobro církve je důležité studovat nejvhodnější způsoby, jak podporovat vzájemné poznávání a posilovat pouta společenství mezi členy kardinálského kolegia, a to i s ohledem na jejich různorodý původ a prostředí, ve kterém žijí.

Návrhy

g) Vrcholným okamžikem vztahu pastýřů místních církví s římským biskupem a jeho nejbližšími spolupracovníky v Římské kurií jsou návštěvy *ad limina apostolorum*. Je třeba přezkoumat, jakou formou se uskutečňují, aby se stále více stávaly příležitostí k otevřené a vzájemné výměně, která posiluje společenství a skutečný výkon kolegiality a synodality.

h) Vzhledem k synodálnímu uspořádání církve je nutné, aby dikasteria Římské kurie posílila konzultace s biskupy, aby se více dbalo na rozmanitost situací a pozorněji se naslouchalo hlasům místních církví.

i) Zdá se vhodné zavést formy hodnocení práce papežských zástupců místními církvemi v zemích, kde vykonávají své poslání, aby se tak jejich služba usnadnila a zdokonalila.

j) Navrhuje se docenit a posílit zkušenosti Rady kardinálů (C-9) jako synodální rady ve službě petrovske služby.

k) Ve světle učení Druhého vatikánského koncilu je třeba pečlivě posoudit, zda je vhodné světit preláty Římské kurie na biskupy.

ČÁST III. – VYTVÁŘET VAZBY, BUDOvat SPOLEČENSTVÍ

14. Synodální přístup k formaci

Shody

a) Každý pokřtěný je povolán k tomu, aby se staral o vlastní formaci, a tak nabídl odpověď na Pánovy dary a využil talenty, které obdržel, a ony mohly přinášet ovoce a sloužit všem. Důležitost této církevní formace ukazuje i čas, který Pán věnoval přípravě svých učedníků. Formace se často odehrává v pozadí, a přesto je pro misijní poslání rozhodující. Chceme vyjádřit poděkování a povzbuzení všem, kdo se této práci věnují, a vyzvat je, aby v oblasti formace přijali nové směry, které vplynuly ze synodální cesty církve.

b) Způsob, jímž Ježíš formoval učedníky, je pro nás vzorem, ke kterému se máme odkazovat. Nepředával jim pouze učení, ale také s nimi sdílel svůj život. Příkladem vlastní modlitby v nich vzbudil prosbu: „Nauč nás modlit se.“ Když sytil zástupy, nabádal své učedníky, aby neodmítali potřebné. Když se vydal do Jeruzaléma, ukázal jim cestu ke kříži. Z evangelia se dozvídáme, že formace není jen nebo především posilování vlastních schopností: je to obrácení k „logice“ Království, která může učinit plodnými i porážky a neúspěchy.

c) Svatý Boží lid není jen předmětem formace, ale především podmětem a činitelem, který je za ni spoluzodpovědný. První formace se vlastně odehrává už v rodině. Právě zde se nám obvykle dostává prvního hlásání víry v jazyce – ba dokonce v nářečí – našich rodičů a prarodičů. Přínos těch, kdo v církvi vykonávají službu, se proto musí prolínat s moudrostí celého věřícího Božího lidu v rámci spolupráce, která je pro společenství nepostradatelná. To je prvním znakem formace chápané v synodálním smyslu.

d) Vodítko, jak se na cestě formace pohybovat, nacházíme v křesťanské iniciaci. Jádrem křesťanské formace je prohloubení kérygmatu, tedy setkání s Ježíšem Kristem, který nám nabízí dar nového života. Logika katechumenátu nám připomíná, že všichni jsme hříšníci povolání ke svatosti. Proto se vydáváme na cestu k osobnímu obrácení, kterou k naplnění přivádí svátost smíření, a živíme touhu po svatosti, v čemž nás podporuje značný počet svědků.

e) Oblastí, v nichž probíhá formace Božího lidu, je mnoho. Vedle teologické formace požadovalo shromáždění také školení v konkrétních dovednostech: uplatňování spoluzodpovědnosti, naslouchání a rozlišování, vedení ekumenického a mezináboženského dialogu, služba nejchudším a péče o náš společný domov, působení jako „digitální misionáři“, napomáhání v procesu rozlišování, rozhovor v Duchu, hledání konsensu a řešení konfliktů. Zvláštní pozornost je třeba věnovat také katechetické formaci dětí a mládeže, na níž by se mělo aktivně podílet celé společenství.

f) Formace pro synodální církve musí probíhat synodálně: celý Boží lid se společně formuje při společné cestě. Je třeba překonat mentalitu „delegování“, které se vyskytuje v mnoha oblastech pastorační služby. Formace podle synodálního klíče má Božímu lidu umožnit, aby plně žil své křestní povolání v rodině, na pracovišti, v církevní, sociální a intelektuální oblasti. Má umožnit každému člověku, aby se aktivně podílel na poslání církve podle svých specifických charismat a povolání.

Otázky k další úvaze

g) Doporučujeme zaměřit se na vztahovou a sexuální výchovu, která by mladé lidi doprovázela při jejich osobním a sexuálním zrání a podporovala zrání těch, kteří jsou povoláni k celibátu a zasvěcené čistotě. Formace v těchto oblastech je nezbytnou pomocí pro všechny životní fáze.

h) Je důležité prohloubit dialog mezi teologií a humanitními vědami, zejména psychologií, což napomůže při porozumění lidské zkušenosti, aby se tyto přístupy pouze nekladly vedle sebe, ale integrovaly do vyzrálejší syntézy.

i) Boží lid musí být široce zastoupen ve formačních programech pro zasvěcenou službu, jak to požadovaly již předchozí synody. Potřebujeme proto důkladnou revizi formačních programů se zvláštním zřetelem na to, jak v nich můžeme podpořit podíl žen a rodin.

j) Biskupské konference se vybízejí, aby na regionální úrovni spolupracovaly při vytváření kultury trvalé formace a vzdělávání s využitím všech dostupných zdrojů, včetně rozvoje digitálních možností.

Návrhy

k) S ohledem na synodalitu navrhujeme, aby se přednostně zajišťovaly programy navržené a určené pro společnou formaci celého Božího lidu (laiků, zasvěcených osob a vysvěcených duchovních). Diecéze by měly usilovat o podporu těchto projektů v rámci místních církví. Vybízíme biskupské konference, aby na regionální úrovni spolupracovaly při vytváření kultury trvalé formace s využitím všech dostupných zdrojů, včetně rozvoje digitálních možností.

l) Ve formačních programech pro kandidáty svěcení by mělo být zastoupeno široké spektrum členů Božího lidu, jak to požadovaly již předchozí synody. Zvláště důležité je zapojení žen.

m) Je třeba uplatňovat náležité standardy a postupy pro výběr kandidátů svěcení k duchovní službě a také dohlížet na splnění požadavků propedeutického programu pro seminaristy.

n) Formace vysvěcených služebníků by měla být koncipována tak, aby byla v souladu se synodální církví s ohledem na rozmanitost místního prostředí. Než se kandidáti vydají na svou specifickou cestu, měli by získat významnou, byť jen počáteční zkušenost se životem v křesťanském společenství. Formace by neměla vytvářet umělé prostředí oddělené od běžného života věřících. Zajištěním požadavků na formaci k duchovní službě můžeme podporovat ducha skutečné služby Božímu lidu při kázání, slavení svátostí a uskutečňování charitativní činnosti. Za tímto účelem může být třeba revidovat *Ratio fundamentalis* pro kněze a trvalé jáhny.

o) V rámci přípravy příštího zasedání shromáždění by měla proběhnout konzultace s osobami odpovědnými za počáteční a průběžnou formaci kněží, aby se zhodnotilo přijetí synodálního procesu a navrhly se změny, které podpoří výkon autority ve stylu odpovídajícím synodální církvi.

15. Rozlišování v církvi a otevřené otázky

Shody

a) Zázitek z rozhovoru v Duchu znamenal obohacení pro všechny, kteří se ho zúčastnili. Zvláštního docenění došel náš styl komunikace, který upřednostňuje svobodu ve vyjadřování názorů a vzájemné naslouchání. Zabránil tomu, abychom příliš rychle přešli k debatě založené na opakování vlastních postojů, aniž bychom nejprve naslouchali argumentaci, která podporuje jiné postoje.

b) Tento základní přístup pak vytváří prostředí, v němž je možné pečlivě zvažovat otázky, které jsou v církvi kontroverzní, jako například antropologické dopady digitálních technologií a umělé inteligence, nenásilí a legitimní sebeobrana, otázky spojené se službou, témata související se sexualitou a tělesností a další.

c) Pro rozvoj autentického rozlišování církve v těchto i dalších oblastech je třeba k těmto otázkám přistupovat ve světle Božího slova a církevního učení na základě širší informační základny a důraznější reflexe. Abychom se vyhnuli opakování prázdných formulací, je třeba poskytnout příležitost k dialogu, který zahrnuje porovnání

s humanitními a společenskými vědami, jakož i filozofickou a teologickou reflexi.

d) Mezi záležitostmi, nad nimiž je třeba dále přemýšlet, je také otázka vztahu mezi láskou a pravdou a její důsledky pro mnohé kontroverzní záležitosti. Tento vztah je spíše než za výzvu třeba považovat za milost zjevenou v Kristu. Ježíš totiž k naplnění přivedl zaslíbení obsažené v žalmech: „Milosrdenství a věrnost se potkají, políbí se spravedlnost a pokoj. Věrnost vypučí ze země, spravedlnost shlédne z nebe“ (Žl 85,11-12).

e) V evangeliu čteme, že Ježíš se setkává s lidmi v jedinečnosti jejich osobního příběhu a situace. Nikdy nevychází z perspektivy předsudků nebo nálepek, ale z autenticity vztahu, do kterého vstupuje celým srdcem, a to i za tu cenu, že zažije nepochopení a odmítnutí. Ježíš vždy naslouchá volání o pomoc od lidí v nouzi, a to i v situacích, kdy svou potřebu nepojmenují. Činí gesta, která dávají najevo lásku a obnovují důvěru, svou přítomností umožňuje nový život a ti, kdo se s ním setkávají, odcházejí proměněni. To se děje proto, že pravda, kterou on přináší, není nějaká idea, ale samotná Boží přítomnost uprostřed nás, a láska, s níž jedná, není jen pocit, ale spravedlnost Království, která mění dějiny.

f) Potíže, s nimiž se při převádění této jasné evangelní vize do pastoračních rozhodnutí setkáváme, jsou znamením naší neschopnosti žít podle evangelia a připomínají nám, že podporovat druhé můžeme jediné tehdy, když sami procházíme obrácením, a to jak osobním, tak společným. Používáme-li učení tvrdě a v duchu odsuzování, zrazujeme evangelium, a praktikujeme-li milosrdenství lacině, nepředáváme Boží lásku. Jednota pravdy a lásky předpokládá, že snášíme těžkosti druhých, ba dokonce je přijímáme za vlastní, jak se to děje mezi skutečnými bratry a sestrami. Této jednoty však lze dosáhnout jediné tehdy, pokud se trpělivě držíme cesty doprovázení.

g) Některá témata, jako jsou otázky identity a sexuální orientace, konce života nebo komplikované manželské situace i etické otázky spojené s umělou inteligencí, jsou kontroverzní nejen ve společnosti, ale také v církvi, protože vyvolávají nové otázky. Antropologické kategorie, které jsme vyvinuli, někdy nedokážou postihnout složitost prvků,

kteře vyplývají ze zkušeností nebo z poznatků ve vědách, a vyžadují proto upřesnění a další studium. Je důležité věnovat této reflexi potřebný čas a investovat do ní co nejvíce energie, aniž bychom podléhali zjednodušeným soudům, které zraňují jednotlivce i tělo církve. Jistý smysl pro orientaci v mnoha těchto otázkách již poskytuje církevní učení, stále ovšem vyžaduje převedení do pastorační praxe. Tam, kde je třeba dalšího objasnění, nám cestu vpřed ukazuje Ježíšovo jednání, které si osvojujeme v modlitbě a obrácení srdce.

Otázky k další úvaze

h) Je třeba v církvi pokračovat v reflexi o původním prolínání lásky a pravdy, jak o tom svědčil Ježíš, s ohledem na církevní praxi věrnou těmto počátkům.

i) Povzbuzujeme odborníky z různých oblastí, aby rozvíjeli také svou duchovní moudrost, a jejich odborné znalosti se tak v církvi mohly stát skutečnou službou. Synodalita v tomto kontextu znamená připravenost společně uvažovat ve službě misijnímu poslání v různých prostředích, avšak se společným vědomím cíle.

j) Bude vhodné stanovit podmínky umožňující teologický a kulturní výzkum, který vychází z každodenní zkušenosti svatého Božího lidu a dává se mu do služeb.

Návrhy

k) Navrhujeme rozvoj iniciativ umožňujících společné rozlišování sporných doktrinních, pastoračních a etických otázek ve světle Božího slova, církevního učení, teologické reflexe a zhodnocení synodální zkušenosti. Toho lze dosáhnout do hloubky sahajícími diskuzemi mezi odborníky různých kompetencí a zkušeností v institucionálním prostředí, které chrání důvěrnost a podporuje upřímnou diskuzi. Je-li to vhodné, měli by prostor dostat také lidé, kterých se projednávání kontroverzní záležitosti přímo dotýkají. Takové iniciativy by měly být zahájeny ještě před příštím zasedáním shromáždění.

16. K církvi, která naslouchá a doprovází

Shody

a) Během prvních dvou let synodální cesty, která zahrnuje také toto shromáždění, naši zkušenost nejlépe shrnuje slovo naslouchání. Je to naslouchání dávané i přijímané. Naslouchání je hluboce lidská skutečnost: představuje dynamiku vzájemnosti, v níž každý přispívá k cestě druhého a zároveň přijímá příspěvek ke své vlastní cestě.

b) Pozvání promluvit a být v církvi a církví slyšet, mnohé z těch, kdo se účastnili synodálního procesu na místní úrovni, a zejména ty, kteří v církvi nebo ve společnosti trpěli různými podobami odsunutí na okraj, velice překvapilo. Být upřímně vyslechnut umožňuje zakoušet potvrzení a uznání důstojnosti: je to silný způsob, jak zapojit lidi a společenství.

c) Postavit Ježíše do středu našeho života vyžaduje jistý stupeň sebeobětování. V této perspektivě naslouchat znamená být ochotný se „decentralizovat“, abychom nechali prostor druhému. Zažili jsme to v dynamice rozhovorů v Duchu. Je to náročné asketické cvičení, které každého zavazuje k tomu, aby si uvědomil vlastní omezení a zaujatost svého úhlu pohledu. Otevírá tak možnost naslouchat hlasu Ducha Božího, který promlouvá k lidem i za hranicemi církevního společenství a může iniciovat cestu změny a obrácení.

d) Naslouchání má christologický význam: znamená přijmout takový postoj, s nímž Ježíš přistupoval k lidem, s nimiž se setkal (srov. Flp 2,6-11). Má také význam církevní: církev totiž naslouchá skrze jednání pokřtěných, kteří nevystupují pouze svým jménem, ale i jménem společenství.

e) Církev se během synodálního procesu setkala s mnoha lidmi a skupinami, kteří prosili o vyslechnutí a doprovázení. Na prvním místě zmiňujeme mladé lidi, jejichž žádost o naslouchání a doprovázení silně rezonovala při synodě, která jim byla věnována (2018), i na tomto shromáždění, které proto potvrzuje potřebu přednostní volby ve prospěch mladých lidí.

f) Se zvláštní pozorností a citlivostí musí církev naslouchat hlasům obětí a těch, kdo zažili sexuální, duchovní, ekonomické, institucionální

či mocenské zneužívání nebo zneužívání svědomí ze strany duchovních či osob působících v církvi. Skutečné naslouchání je základním prvkem cesty k uzdravení, pokání, spravedlnosti a smíření.

g) Shromáždění vyjadřuje svou blízkost a podporu všem, kteří přijímají osamělost jako volbu učiněnou ve věrnosti Tradici a Magisteriu církve v oblasti manželství a sexuální etiky, kterou uznávají za zdroj života. Křesťanská společenství se vyzývají, aby jim byla nablízku, naslouchala jim a doprovázela je v jejich odhodlání.

h) Různými způsoby žádají o vyslyšení a doprovázení také lidé, kteří se cítí být v církvi vytlačováni na okraj nebo úplně vyloučeni kvůli svému manželskému stavu, identitě nebo sexualitě. Při shromáždění bylo cítit hluboký smysl pro lásku, milosrdenství a soucit s těmi, kteří jsou nebo se cítí být církví zraněni nebo opomíjeni a kteří chtějí mít místo, které by mohli nazývat „domovem“, kde by se cítili bezpečně, byli vyslechnuti a respektováni, aniž by se museli bát odsouzení. Naslouchání je předpokladem společného putování za Boží vůlí. Shromáždění znovu připomíná, že křesťané musejí vždy projevovat úctu k důstojnosti každého člověka.

i) Na církve se obracejí také lidé, kteří trpí nejrůznějšími formami chudoby, vyloučení a odsunutí na okraj v našich nerovných společnostech a hledají zde lásku, naslouchání a doprovázení. Když jim církve naslouchá, umožňuje jí to pochopit realitu chudoby a marginalizace, přátelsky se přiblížit těm, kteří trpí, a především se jimi nechat evangelizovat. Děkuje a vyjadřuje povzbuzení všem, kdo se věnují službě naslouchání a doprovázení lidí ve vězení. Zejména oni potřebují zakoušet Pánovu milosrdnou lásku a necítit se izolováni od společenství. Jménem církve si uvědomují Pánova slova: „Byl jsem ve vězení, a přišli jste ke mně“ (Mt 25,36).

j) Mnoho lidí zažívá stav osamění, který se často blíží opuštěnosti. Ve společnosti jsou často neviditelní lidé starší a nemocní. Povzbuzujeme farnosti a křesťanská společenství, aby jim byly nablízku a naslouchaly jim. Skutky milosrdenství inspirované slovy evangelia „byl jsem nemocen, a navštívili jste mě“ (Mt 25,36) mají hluboký význam pro zúčastněné osoby i pro posílení širších vazeb společenství.

k) Církev chce naslouchat všem, nejen těm, kdo dokážou zařídit, aby byl jejich hlas lépe slyšet. V některých regiorech může být pro příslušníky jistých skupin, jako jsou mladí lidé, ženy a menšiny, z kulturních a společenských důvodů obtížnější se ve veřejném nebo církevním prostoru svobodně vyjadřovat. Tuto svobodu podrývá také život v utlačovatelských a diktátorských režimech. Totéž se může stát, když výkon autority v křesťanském společenství působí spíše jako útlak než jako osvobození.

Otázky k další úvaze

l) Naslouchání vyžaduje bezpodmínečné přijetí. Neznamená to dělat kompromisy při hlásání evangelia nebo podporovat jakýkoli předložený názor či postoj. Ježíš otevřel nové obzory a cesty lidem, kterým naslouchal bezpodmínečně, a my jsme povoláni činit totéž, abychom se o radostnou zvěst spásy podělili s těmi, s nimiž se setkáváme.

m) Naslouchání pokřtěným i mezi nimi podporují malá křesťanská společenství, rozšířená v mnoha částech světa. Jsme povoláni posílit jejich potenciál, zejména zkoumáním toho, jak je lze přizpůsobit městskému prostředí.

Návrhy

n) Co by se mělo změnit, aby ti, kteří se cítí vyloučení, zažívali církev jako přívětivější? Naslouchání a doprovázení nejsou jen činnost jednotlivců, ale forma působení celé církve. Musí se proto pro ně najít prostor v rámci běžného pastoračního plánování a operativního strukturování křesťanských společenství na různých úrovních, aby se duchovní doprovázení plně využívalo. Synodální církev musí být církví naslouchající, a tento závazek je třeba převést do praxe.

o) Tuto práci ovšem nezačínáme od nuly, neboť cennému úkolu naslouchání se již věnují četné instituce a struktury. Máme na mysli například doprovázení nejchudších lidí, migrantů a uprchlíků, jak se mu věnuje charitativní služba církve, i mnohé další aktivity spojené se zasvěceným životem nebo laickými sdruženími. Je třeba jejich dílo integrálněji propojit s místním církevním společenstvím, aby bylo vnímáno jako součást života celého společenství, a nikoli jako delegovaný úkol.

p) Ti, kdo různým způsobem vykonávají službu naslouchání a doprovázení, potřebují odpovídající formaci, která vezme v potaz i zkušenosti těch, s nimiž přicházejí do styku. Zároveň potřebují cítit podporu společenství. Společenství by si zase mělo plně uvědomit význam této služby vykonávané jeho jménem a přijímat plody tohoto naslouchání. Aby se službě naslouchání a doprovázení dostalo většího významu, navrhujeme ji náležitě institucionalizovat na základech křtu a v podobě přizpůsobené danému prostředí. Způsob, jakým se tato služba světuje, má podporovat zapojení společenství.

q) SECAM (Symposium biskupských konferencí Afriky a Madagaskaru) se povzbuzuje k podpoře teologického a pastoračního rozlišování v otázce polygamie a doprovázení lidí v polygamních svazcích, kteří přicházejí k víře.

17. Misionáři v digitálním prostředí

Shody

a) Digitální kultura představuje zásadní změnu ve způsobu, jak vnímáme realitu a následně se vztahujeme k sobě samým, ke druhým lidem, ke svému okolí, a dokonce i k Bohu. Digitální prostředí mění naše procesy učení i vnímání času, prostoru, těla, mezilidských vztahů a vlastně i značnou část našeho myšlení. Dualismus mezi skutečným a virtuálním světem nepopisuje dostatečně realitu a zkušenosti lidí, zejména těch nejmladších, kteří se označují za „digitální domorodce“.

b) Digitální kultura tedy není ani tak samostatnou oblastí misí, jako spíše zásadním rozměrem pro svědectví církve v současné kultuře. Proto má v synodální církvi zvláštní význam.

c) Misionáři se vždy vydávali s Kristem na nové hranice, přitom je pobízel a předcházel Duch Svátý. Je na nás, abychom oslovili současnou kulturu ve všech místech, kde lidé hledají smysl a lásku, a to včetně prostorů, do kterých vstupují skrze své mobilní telefony a tablety.

d) Nemůžeme evangelizovat digitální kulturu, aniž bychom jí nejprve porozuměli. Nejvhodnějšími osobami pro úkol plnit poslání církve v digitálním prostředí a také doprovázet ostatní členy společenství, včetně pastýřů, při seznamování se s jeho dynamikou jsou mladí

lidé, a mezi nimi i seminaristé, mladí kněží a mladé zasvěcené osoby, kteří všichni mnohdy mají s digitální kulturou hlubokou a přímou zkušenost.

e) Potenciál digitálního prostředí, k němuž se přistupuje podle misijního klíče a s tvořivostí a velkorysostí těch, kdo se zapojují, i význam poskytování průpravy, doprovodu a příležitostí k vzájemné diskuzi a spolupráci ukazují v rámci synodálního procesu iniciativy „Digitální synody“ (projekt „Církev ti naslouchá“).

Otázky k další úvaze

f) V životě dětí a rodin je stále silněji přítomen internet. Ačkoli má velký potenciál zlepšit lidem život, může také působit škody a újmy, například v podobě zastrasování, dezinformací, sexuálního zneužívání a závislostí. Je naléhavě nutné zvážit, jak může křesťanské společenství podpořit rodiny ve snaze, aby byl online prostor nejen bezpečný, ale také duchovně životodárný.

g) Existuje mnoho cenných a užitečných online iniciativ souvisejících s církví, které poskytují vynikající katechezi a formaci víry. Bohužel se ale najdou také stránky, kde se otázky víry řeší povrchně, polarizovaně a dokonce s nenávisť. Jako církev i jako jednotliví digitální misionáři máme povinnost klást si otázku, jak můžeme zajistit, aby naše online přítomnost představovala pro ty, s nimiž komunikujeme, zkušenost růstu.

h) Online apoštolské iniciativy mají dosah a působnost, které přesahují tradičně chápané územní hranice. To vyvolává důležité otázky, jak je lze regulovat a který církevní orgán by měl být odpovědný za dohled nad nimi.

i) Musíme také zvážit důsledky nové digitální misijní hranice pro obnovu stávajících farních a diecézních struktur. Jak ve stále silněji digitálním světě neuvíznout v myšlení, které se snaží pouze zachovat to, co již děláme, a místo toho uvolnit novou energii pro nové formy misie?

j) Pandemie covid-19 podnítila řadu kreativních online pastoračních iniciativ, které zmírnily dopady izolace a osamělosti, které zažívali zejména starší a slabší členové společenství. Také katolické vzdělávací

instituce účinně využívaly online platformy k tomu, aby během protiepidemických opatření nadále nabízely formaci a katechezi. Je třeba zhodnotit, co nás tato zkušenost naučila a jaký trvalý přínos by mohla znamenat pro poslání církve v digitálním prostředí.

k) Mladí lidé, kteří také hledají krásu, opustili fyzické prostory církve, do kterých se je stále snažíme zvát, a dávají raději přednost online prostorům. Proto je třeba hledat nové způsoby, jak je zapojit a jak jim nabídnout formaci a katechezi. Tuto otázku je třeba zvážit z pastoračního hlediska.

Návrhy

l) Navrhujeme, aby církve poskytovaly uznání, formaci a doprovázení těm, kteří již působí jako digitální misionáři, a zároveň jim také napomáhala se setkávat.

m) Je důležité vytvářet síť spolupracujících influencerů zahrnující také ty, kdo se hlásí k jinému náboženství nebo jsou i bez vyznání, ale spolupracují na společných cílech podpory lidské důstojnosti, spravedlnosti a péče o náš společný domov.

18. Struktury spoluúčasti

Shody

a) Jako členové věřícího Božího lidu jsou všichni pokřtění spoluodpovědní za misijní poslání – každý podle svého povolání, schopností a zkušeností. Proto také všichni přispívají k návrhům a rozlišování kroků, které mají reformovat křesťanská společenství a církve jako celek, aby žila „sladkou a útěšnou radost z evangelizace“. Smyslem synodality ve složení a fungování orgánů, v nichž se utváří, je misijní poslání. Spoluzodpovědnost slouží misijnímu poslání: dosvědčuje, že jsme skutečně shromážděni v Ježíšově jménu, osvobozuje participativní orgány od byrokratických omezení i světské logiky moci a činí shromáždění plodným.

b) Ve světle nedávného Magisteria (zejména *Lumen gentium* a *Evangelii gaudium*) musí být tato spoluzodpovědnost všech za misijní poslání základním kritériem pro uspořádání křesťanských společenství i celé místní církve se všemi jejími službami, ve všech jejích

institucích, v každém jejím pastoračním orgánu (srov. 1 Kor 12,4-31). To, že laikům náležitě přisoudíme misijní působení ve světě, se nesmí stát záminkou k tomu, aby byla péče o křesťanské společenství svěřena výhradně biskupům a kněžím.

c) Autoritou par excellence je Boží slovo, které musí inspirovat každé setkání participativních orgánů, každou konzultaci a každý rozhodovací proces. K tomu je ovšem zapotřebí, aby shromáždění na všech úrovních také čerpalo smysl a sílu z eucharistie a uskutečňovalo se ve světle slova slyšeného a sdíleného v modlitbě.

d) Složení různých rad pro rozlišování a rozhodování synodálního misijního společenství musí zahrnovat také přítomnost mužů a žen, kteří mají apoštolské dispozice vyznačující se ne tolik častou přítomností v církevních prostorách, jako spíš skutečným evangelním svědectvím v běžném životě. Boží lid je o to více misijní, když mezi sebou – a to i v participativních orgánech – dá zaznít hlasům těch, kdo již žijí misijní poslání tak, že obývají svět a jeho periferie.

Otázky k další úvaze

e) Ve světle toho, co jsme sdíleli, je důležité se ptát, jak můžeme podpořit účast v různých radách, když mnozí mají pocit, že na tento úkol nestačí. Synodalita roste tehdy, když se každý člen zapojuje do procesů a rozhodování o poslání církve. V tomto smyslu nás povzbuzují mnohá malá křesťanská společenství v nově vznikajících církvích, která prožívají každodenní bratrskou blízkost kolem Božího slova a eucharistie.

f) V *Amoris laetitia* papež František církev pověřil, aby provedla změny ve složení participativních orgánů, a tento úkol nelze dále odkládat. Účast pokřtěných osob, které žijí ve složitých situacích láskyplného vztahu, „se může projevovat různými církevními službami: je ale třeba rozlišit, které z různých forem vyloučení v současnosti praktikovaných v oblasti liturgie, pastorační, výchovy a institucí je možno překonat“ (č. 299). Do tohoto rozlišování spadá také jejich vyloučení z farních a diecézních participativních orgánů, které se praktikuje v nemalém množství místních církvích.

g) Z hlediska evangelní jedinečnosti církevního společenství: jak můžeme propojit poradní a rozhodovací aspekty synodality? Jak vzhledem k rozmanitosti charismatických a služebných darů Božího lidu můžeme v různých participativních orgánech integrovat úkoly poradenství, rozlišování a rozhodování?

Návrhy

h) Na základě chápání Božího lidu jako aktivního subjektu v poslání hlásat evangelium navrhujeme uzákonit povinný charakter pastoračních rad v křesťanských společenstvích a místních církvích. Bylo by rovněž žádoucí posílit participativní orgány o náležitou účast laiků – mužů i žen, čímž by se uznala úloha, kterou mohou hrát při rozlišování rozhodnutí na základě svého křtu.

i) Participativní orgány představují první úroveň, kde se lidé zastávající odpovědné funkce mohou sami zodpovídat. I když jejich angažovanost vřele vítáme a podporujeme, vyzýváme je zároveň, aby praktikovaly kulturu odpovědnosti vůči komunitě, kterou zastupují.

19. Sdružení církví v rámci společenství celé církve

Shody

a) Duch Svatý hojně rozděluje své dary pro společné dobro, a proto jsme přesvědčeni, že každá církev ve společenství celé církve má mnoho co nabídnout. Když se na církev díváme jako na Kristovo tělo, snáze pochopíme, že jednotlivé údy jsou na sobě vzájemně závislé a sdílejí stejný život: „Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy, je-li některý úd vyznamenan, všechny ostatní údy se s ním radují“ (1 Kor 12,26). Chceme proto rozvíjet duchovní postoje, které z tohoto pohledu vyplývají: pokoru a velkorysost, úctu a sdílení. Důležitá je také ochota růst ve vzájemném poznávání a připravovat potřebné struktury, aby se výměna duchovního bohatství, misijního učednictví a hmotných statků mohla stát konkrétní skutečností.

b) Otázka sdružení místních církví se pro plné uplatnění synodality v církvi ukázala jako zásadní. V odpovědi na otázku, jak nastavit případy synodality a kolegiality zahrnující sdružení místních církví, se shromáždění shodlo na tom, že důležité je rozlišování, provedené

biskupskými konferencemi a kontinentálními shromážděními vzniklými pro řádný průběh první fáze synodálního procesu.

c) Synodální proces ukázal, že orgány stanovené *Kodexem kanonického práva* a *Kodexem kánonů východních církví* vykonávají svou funkci účinněji, pokud jim místní církve rozumí. Skutečnost, že církve (*ecclesia tota*) je společenstvím církví, od každého biskupa vyžaduje, aby svou povinnost péče o všechny církve (*sollicitudo omnium ecclesiarum*) vnímal a žil jako konstitutivní aspekt své služby pastýře církve.

d) V první fázi synodálního procesu hrály rozhodující úlohu biskupské konference a ukázala se zde potřeba synodality a kolegiality na kontinentální úrovni. Orgány působící na těchto úrovních přispívají k výkonu synodality, respektují místní realitu a procesy inkulturace. Shromáždění vyjádřilo přesvědčení, že těmito prostředky se podaří překonat riziko uniformity a centralizace ve správě církve.

Otázky k další úvaze

e) Než začneme vytvářet nové církevní struktury, musíme posílit a oživit ty stávající. Je také třeba ekleziologicky a kanonicky prozkoumat důsledky reformy týkající se sdružení církví, aby mohly nabýt plněji synodálního charakteru.

f) S ohledem na synodální praxi církve prvního tisíciletí navrhujeme prostudovat, jak lze v současném kanonickém řádu obnovit starobylé instituce a jak je sladit s těmi nově vytvořenými, jako jsou například biskupské konference.

g) Další studium vyžaduje také doktrinální a právní povaha biskupských konferencí, přičemž je třeba uznat možnost kolegiálního působení také v oblasti doktrinálních otázek, které povstávají na místní úrovni, a tak znovu reflektovat motu proprio *Apostolos suos*.

h) Mohly by být revidovány kánony týkající se partikulárních koncilů (plenárních a provinčních), aby se tak posílila účast Božího lidu podle příkladu dispenzu získaného v případě nedávného plenárního koncilu v Austrálii.

Návrhy

- i) Mezi strukturami, které již kodex předpokládá, navrhujeme posílení úlohy církevní provincie nebo metropolitního stolce jako místa společenství místních církví na příslušném území.
- j) Na základě poznatků, které se objevily ohledně církevních sdružení, by příslušné orgány měly zavést synodalitu na regionální, národní a kontinentální úrovni.
- k) V případě potřeby navrhujeme vytvořit mezinárodní církevní provincie, které by sloužily biskupům nepatřícím k žádné biskupské konferenci a podporovaly by společenství mezi církvemi přes hranice států.
- l) V zemích latinského obřadu, kde existuje také hierarchie východních katolických církví, doporučujeme začlenit východní biskupy do národních biskupských konferencí, a nenarušit přitom jejich správní autonomii, jak ji stanovuje jejich vlastní kodex.
- m) Je třeba vypracovat kanonické uspořádání kontinentálních shromáždění, které by při respektu ke specifikům jednotlivých kontinentů náležitě zohledňovalo účast biskupských konferencí a jednotlivých místních církví s jejich delegáty, kteří zpřítomňují rozmanitost Božího lidu.

20. Biskupská synoda a církevní shromáždění

Shody

a) I když byla zkušenost „společného putování“ vyčerpávající, shromáždění cítilo evangelní radost z toho, že je Božím lidem. Nové zkušenosti předložené na této etapě synodální cesty se obecně setkaly s přijetím. K těm nejzřetelnějším patří posun slavení synody od události k procesu (jak to ukazuje apoštolská konstituce *Episcopalis communio*), přítomnost dalších členů – žen i mužů – po boku biskupů, aktivní přítomnost bratrských delegátů, duchovní cvičení v rámci přípravy na shromáždění, slavení eucharistie ve Svatopetrském chrámu, atmosféra modlitby a metody rozhovoru v duchu i samotné rozmístění shromáždění v aule Pavla VI.

b) Shromáždění biskupské synody si při této příležitosti zachovalo svůj výsostně biskupský charakter, a tak jasně ukázalo vnitřní spojení mezi synodálním rozměrem života církve (účast všech), rozměrem kolegiálním (péče biskupů o celou církev) a primátem (služba římského biskupa, ručitele společenství).

c) Synodální proces byl a je časem milosti, která nás povzbuzuje. Bůh nám nabízí příležitost zažít novou kulturu synodality, která dokáže řídit život a poslání církve. Připomněli jsme si však i to, že nestačí vytvořit struktury spoluzodpovědnosti, pokud chybí osobní obrácení k misijní synodalitě. Synodální procesy nesnižují osobní odpovědnost těch, kteří jsou k účasti v nich na všech úrovních církve povoláni na základě své služby a charismat, ale naopak se jí o to více domáhají.

Otázky k další úvaze

d) Docenění došla skutečnost, že vedle biskupů byli shromáždění přítomni také jiní členové coby svědkové synodální cesty. Zůstává však otevřena otázka, jaký vliv bude jejich přítomnost jako plnoprávných členů mít na biskupský charakter shromáždění. Někteří vidí riziko v tom, že se pak dostatečně nebude chápat specifický úkol biskupů. Zároveň bude třeba upřesnit kritéria, podle kterých se členové, kteří nejsou biskupy, povolávají k účasti na shromáždění.

e) Zazněly zde různé zkušenosti, jako například z prvního shromáždění latinskoamerické a karibské církve v listopadu roku 2021, organismů Božího lidu v Brazílii nebo australského plenárního koncilu. Zbývá určit a prohloubit způsoby, jak v budoucnu integrovat synodalitu a kolegiální, přičemž je třeba rozlišovat (bez zbytečného oddělování) příspěvek všech členů Božího lidu při vypracování rozhodnutí a specifický úkol biskupů. Vyjádření synodality, kolegiality a primátu by se nemělo interpretovat ve statické nebo lineární podobě, ale podle dynamické cykličnosti, v diferencované spoluodpovědnosti.

f) Zatímco na regionální úrovni je možné uvažovat o postupných krocích (církvní shromáždění následované biskupským shromážděním), považuje se za vhodné objasnit, jak to lze uskutečnit s ohledem na katolickou církev jako celek. Někteří se domnívají, že formulace přijatá na tomto shromáždění této potřebě odpovídá, další však navrhuji, aby

po církevním shromáždění následovalo biskupské shromáždění, které by rozlišování uzavřelo, a ještě jiní pak dávají přednost vyhradit úlohu členů synodálního shromáždění jen biskupům.

g) Bude také nutné prohloubit a vyjasnit, jak mohou k práci synodálního shromáždění a k procesům synodální církve přispět odborníci z různých oborů, zejména teologové a odborníci na kanonické právo.

h) Bude rovněž nutné zamyslet se nad interakcí mezi synodálním procesem a internetovou a mediální komunikací.

Návrhy

i) Je třeba vyhodnotit synodální procesy na všech úrovních církve.

j) Je třeba zhodnotit výsledky prvního zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody.

JAK V CESTĚ POKRAČOVAT

„K čemu přirovnáme Boží království nebo jakým podobenstvím ho znázorníme?“ (Mk 4,30)

Slovo Páně má přednost před všemi slovy církve. Slova učedníků, a dokonce i ta ze synody, jsou jen ozvěnou toho, co říká sám Pán.

Ježíš se rozhodl zvěstovat Boží království tak, že bude mluvit v podobenstvích. Obrazy, které vypovídají o Božím tajemství, našel v běžných zkušenostech lidského žití – v přírodě, práci, v prvcích všedního života. Tak nám naznačil, že Boží království nás přesahuje, ale není nám vzdálené. Buď Boží vládnutí nalezneme ve skutečnostech tohoto světa, anebo je nevidíme nikdy.

Ježíš svůj vlastní osud spatřoval v semínku spadlém na zem: v čemsi, co nemá žádnou hodnotu ani význam a je určeno k rozpadu, a přece v sobě nese dynamiku života – dynamiku nezvratnou, nepředvídatelnou, velikonoční. Je to dynamismus předurčený dávat život a stát se chlebem pro mnohé. Předurčený stát se eucharistií.

V soudobé kultuře, kde spolu lidé bojují o nadvládu a jsou posedlí zviditelněním, je církev povolána opakovat Ježíšova slova a znovu je oživovat v celé jejich síle.

„K čemu přirovnáme Boží království nebo jakým podobenstvím ho znázorníme?“ Otázka našeho Pána vrhá světlo na práci, která před námi nyní leží. Nejde o to, abychom se rozptýlili na více frontách a vše zredukovali podle logiky efektivity a procesních postupů. Spíše je třeba, abychom mezi mnoha slovy a návrhy této zprávy uchopili to, co se jeví jako malé semínko, které však v sobě skrývá budoucnost, a představili si, jak ho vložit do půdy, která mu umožní růst a zrát ve prospěch mnoha lidí. „Jak se to stane?“ ptala se Maria v Nazaretě (Lk 1,34) poté, co uslyšela Slovo. Odpověď je jediná: zůstat ve stínu Ducha a dovolit, aby nás obklopila jeho moc.

Když hledíme dopředu na období, které nás dělí od druhého zasedání, děkujeme Pánu za dosavadní cestu a za milosti, kterými ji požehnal. Další etapu svěřujeme přímluvě blahoslavené Panny Marie, která je pro věřící Boží lid znamením spolehlivé naděje a útěchy na jeho další cestě, a přímluvě svatých apoštolů Šimona a Judy, jejichž svátek dnes slavíme. Všichni jsme zváni, abychom přijali nepatrné semínko, které tato souhrnná zpráva představuje.

Adsumus Sancte Spiritus!

Řím 28. října 2023, o svátku sv. Šimona a Judy, apoštolů

